

**СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ**

МАТЕРІАЛИ
III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА
ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

19 листопада 2024 р.

м. Суми

Сумський національний
аграрний університет

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ОБЛІКУ І ФІНАНСІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ
НАУК УКРАЇНИ

ФЕДЕРАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І ФІНАНСИСТІВ АПК УКРАЇНИ
КОРОЛІВСЬКИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ВЕЛИКОБРИТАНІЯ)
КРАКІВСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ПОЛЬЩА)
ВРОЦЛАВСЬКИЙ ПРИРОДНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ПОЛЬЩА)
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ СНАУ

«СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»

МАТЕРІАЛИ

III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

19 листопада 2024 р.
СНАУ, м. Суми,
Україна

УДК [657+336.221]:339.92
С 83

Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 19 листопада 2024 р.) / за ред. проф. Назаренка О.В. Суми: СНАУ, 2024. 394 с.

***Затверджено до друку та поширення через мережу Інтернет
Науково-координаційною радою
Сумського національного аграрного університету
(протокол № 4 від 22 листопада 2024 року)***

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції будуть корисними для дослідників у сфері бухгалтерського обліку, оподаткування, економічного контролю, аудиту та управління, аспірантів, магістрантів, а також бухгалтерів-практиків та менеджерів різних рівнів.

Тези доповідей розміщено в авторській редакції. Відповідальність за точність, достовірність і зміст поданих матеріалів несуть автори. Редакційна колегія може не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Редакційна колегія

Інна НАЗАРЕНКО - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Сумського національного аграрного університету (м. Суми, Україна).

Валерій ЖУК - доктор економічних наук, професор, академік Національної академії аграрних наук України (м. Київ, Україна).

Олександр НАЗАРЕНКО - доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування Сумського національного аграрного університету (м. Суми, Україна).

Світлана ЛУКАШ - кандидат економічних наук, доцент, декан факультету економіки і менеджменту Сумського національного аграрного університету (м. Суми, Україна).

Ірина КРЮКОВА - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Одеського державного аграрного університету (м. Одеса, Україна).

Валерій ПЛАКСІЄНКО - доктор економічних наук, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Полтавського університету економіки і торгівлі (м. Полтава, Україна).

Ігор ПРИХОДЬКО - д. держ. упр., професор кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою Дніпровського державного аграрно-економічного університету (м. Дніпро, Україна).

Микола ГОРДІЄНКО - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування Сумського національного аграрного університету (м. Суми, Україна).

Юрій РЕНКАС - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку Краківського Економічного Університету (м. Краків, Польща)

Станіслав МІНТА – доктор філософії. Інститут економічних наук, Вроцлавський університет природничих наук (м. Вроцлав, Польща)

Сергій ГАРКУША - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Сумського національного аграрного університету (м. Суми, Україна).

Олена ДОВЖИК - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Сумського національного аграрного університету (м. Суми, Україна).

Олег ПАСЬКО - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Сумського національного аграрного університету (м. Суми, Україна).

Аліна БРИЧКО - кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Сумського національного аграрного університету (м. Суми, Україна).

Лариса ПОЛЯТИКІНА - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Сумського національного аграрного університету (м. Суми, Україна).

Ярміла ТКАЛЬ - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Сумського національного аграрного університету (м. Суми, Україна).

Шановні колеги та учасники
III Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні
пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та
оподаткування в умовах глобалізації»!

Від імені кафедри обліку і оподаткування Сумського національного аграрного університету та організаційного комітету висловлюємо вдячність всім учасникам, які знайшли час і можливість прийняти участь у конференції.

Метою проведення заходу є висвітлення актуальних проблемних питань розвитку бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та системи управління підприємством в умовах глобалізації.

Конференція була організована за наступними напрямками:

- розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифровізації: виклики та перспективи;*
- функціонування та розвиток аудиту: вітчизняний досвід та світові тенденції;*
- актуальні питання оподаткування в системі управління підприємством;*
- напрями модернізації системи управління підприємством в умовах глобалізації;*
- особливості управління, обліку та звітності в умовах сталого розвитку.*

До участі у конференції долучилися представники академічної спільноти з різних закладів освіти, аспіранти, здобувачі вищої освіти, представивши результати своїх досліджень з актуальних питань бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та управління.

Сподіваємося, що результати науково-практичної конференції допоможуть отримати нові знання, визначити пріоритетні напрями, які сприятимуть вирішенню актуальних проблем у сфері бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та управління, які можуть мати місце як в практичній діяльності, так і в науковій площині, особливо в умовах воєнного / післявоєнного стану.

Усі доповіді включені до матеріалів конференції в авторській редакції.

Щиро дякуємо всім, хто взяв участь у конференції. Бажаємо Вам успіхів, творчої наснаги, нових наукових відкриттів!

З повагою організаційний комітет конференції

ЗМІСТ

<i>Передмова</i>	6
АКАДЕМІЧНА ПЛАТФОРМА № 1	
Розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифровізації: виклики та перспективи	
<i>Анна БІЛОЦЕРКІВСЬКА</i>	
ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СФЕРУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	20
<i>Дарія БІНДЮГ</i>	
РОЛЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ У РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	23
<i>Олександр БОЛМАТ</i>	
ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ОЦНКИ ЗАПАСІВ В СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	26
<i>Сергій ГАРКУША</i>	
РИЗИКИ КРИЗ ТА ЇХ ВПЛИВ НА АВТОМАТИЗАЦІЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	29
<i>Владислав ГОГА</i>	
ОБЛІК ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	32
<i>Любов ЕСМАНОВА</i>	
З КІБЕРФІЗИЧНИЙ ПРОСТІР БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	35
<i>Олексій ЄМЕЛЬЯНОВ, Сергій БОРИСЕНКО</i>	
РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ: БЛОКЧЕЙН ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ	38
<i>Павло ІВАНОВ</i>	
ОКРЕМІ ПІДХОДИ ДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ПРОГРАМ ДЛЯ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ РОЗБІЖНОСТЕЙ ВИЯВЛЕНИХ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ	40
<i>Євгенія КАРПЕНКО, Владислав КАРПЕНКО</i>	
АВТОМАТИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ	43
<i>Наталія КОРЗУН</i>	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ОПЕРАЦІЙ З ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	46

Анна КОРОЛЬ

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ БЮДЖЕТНОЇ
УСТАНОВИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ 48

Світлана КРАМАРЕНКО

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВИДАТКІВ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ В
УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ 51

Валерій КУЛІШ

РОЗВИТОК ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ:
ВИКЛИКИ, ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 54

Ольга МАЛЕЦЬКА, Людмила ГНАТИШИН, Оксана ПРОКОПИШИН

POWER BI У ФІНАНСОВІЙ АНАЛІТИЦІ ТА БУХГАЛТЕРСЬКОМУ
ОБЛІКУ 56

Zoriana MYRONCHUK, Olga MALETSKA

DIGITALISATION ROLE IN THE ORGANISATION OF BUSINESS
PROCESSES AND ACCOUNTING 59

Ірина НЕСТЕРЕНКО

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСАХ
ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ 62

Дар'я РОМАНЕНКО

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ОРГАНІЗАЦІЇ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ 65

Наталія СЕРГІЄНКО

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ОБЛІК ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ
МІСЦЕОГО БЮДЖЕТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ 67

Дар'я ТВЕРДОХЛІБ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ
УМОВАХ 70

Наталія ТОКАР

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ НА
ПІДПРИЄМСТВАХ З ВИРОБНИЦТВА ФАРМАЦЕВТИЧНИХ
ПРЕПАРАТІВ 73

Іван ФЕСЕНКО

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ
ЦИФРОВІЗАЦІЇ 76

Наталія ЦАРУК

РОЛЬ ТЕОРІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ПІДТРИМЦІ
ПРОФЕСІЙНОГО СТАТУСУ БУХГАЛТЕРА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ
СУСПІЛЬСТВІ 78

Олександр ЦИГАНОВ

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ В УКРАЇНІ 81

Оксана ЧИЖОВА

АУДИТ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ 84

АКАДЕМІЧНА ПЛАТФОРМА № 2

Функціонування та розвиток аудиту: вітчизняний досвід та світові тенденції

Анастасія АДАМЕНКО

РОЗВИТОК АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ТА СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ 88

Наталя БАЛИМ

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ 91

Сергій ДОБРОНОС

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ АУДИТУ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ 94

Андрій ДРОБОНОГ

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТОК АУДИТУ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ТА СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ 96

Владислав ГУМЕНІЧЕНКО

САМОАУДИТ ДІЯЛЬНОСТІ ФОП: ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ 98

Микола ГОРДІЄНКО

РОЛЬ СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ В КОНТЕКСТІ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ 100

Єлизавета КАРМАЗІНА

АУДИТ: РОЗВИТОК ТА ВИКЛИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ 103

Вікторія МЕЛЬНИК

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТОК АУДИТУ ВИТРАТ ЗА ОБМІННИМИ ОПЕРАЦІЯМИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ТА СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ 106

Дар'я М'ЯКУШЕНКО

ВИЯВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ І ВИЗНАЧЕННЯ МАТЕРІАЛЬНОГО ЗБИТКУ У КНП СОР «СУМСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ЕКСТРЕННОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ТА МЕДИЦИНИ КАТАСТРОФ» 108

Олександр НАЗАРЕНКО

ПРОЦЕДУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЙ АУДИТОРА ЩОДО ПОДІЙ, ЯКІ ВІДБУВАЮТЬСЯ У ПЕРІОД МІЖ ДАТОЮ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ДАТОЮ ЙОГО ЗВІТУ 111

Євген НІКІТІН

АУДИТ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ 114

Валерій ПЛАКСІЄНКО, Інна НАЗАРЕНКО

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ: СУТНІСТЬ ТА АЛГОРИТМІЗАЦІЯ 116

Наталія САМОЙЛЕНКО

КОНТРОЛЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ 119

Олександр СМОЛЕНКО

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ 122

Анна УСЕНКО

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АУДИТУ ПОСЛУГ З ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯХ НА КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ 124

В'ячеслав ЧУМАКОВ

ПОСЛІДОВНІСТЬ ПРОВАДЖЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ 127

АКАДЕМІЧНА ПЛАТФОРМА № 3

Актуальні питання оподаткування в системі управління підприємством

Наталія АКІМОВА, Ліана ЯНЧЕВА

ОБЛІКОВА ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ 131

Тетяна БАСЕНКОВА

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ 134

Юлія БОРОЗЕНЕЦЬ

ОПОДАТКУВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ 136

Каріна КРІПАК

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В КРАЇНАХ СВІТУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ 138

Тетяна ШЕВЧУН

АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК: ВІД ІСТОРІЇ ДО СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ У ДИНАМІЧНОМУ СВІТІ 141

АКАДЕМІЧНА ПЛАТФОРМА № 4

Напрями модернізації системи управління підприємством в умовах глобалізації

Ірина БІЛОУС ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ	145
Софія БУДЯК ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА СТРАТЕГІЮ ПІДПРИЄМСТВА: НОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ	147
Олена ГАВРИШ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНИХ КООПЕРАТИВІВ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ, ЯК ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА	150
Наталія ГОМЗЯКОВА, Олександр ЗОСИМЕНКО КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ТА МЕТОДИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ	153
Вячеслав ГОРКАВЕНКО СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКОГО РІТЕЙЛУ	156
Юрій ДІДЕНКО СТАН РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ	159
Олександр ЗАВОРА КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ПОТЕНЦІАЛУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	161
Марина ІВАНІЧЕНКО ВИМОГИ ДО КОМПАНУВАННЯ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ БАЗОВИХ КОНКУРЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ	164
Вікторія КРИЖОВА, Вікторія СТАМАТ РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	167
Микола ЛЮБИМОВ, Микола ДЕЛІЯ ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	170
Сергій МАРЧЕНКО ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ	172
Роман ОСТАПЕНКО ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА СТРУКТУРУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	175

Софія ПАНІЧЕВА	178
ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ПЕРСОНАЛ ОРГАНІЗАЦІЙ	
Анна ПАРШАКОВА	180
СТАЛІЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ	
Тетяна ПОЛЯТИКІНА	183
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	
Катерина ПРОКОПЕНКО	186
ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АГРОМАРКЕТИНГУ	
Павло РОМАНЕНКО	189
ОРІЄНТИРИ КАДРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	
Владислав СЕРДЮК	191
ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО СТАТУСУ ПІДПРИЄМСТВА	
Вікторія СТАМАТ, Павло ВИШНЕВСЬКИЙ	193
ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ	
Вікторія СТАМАТ, Сергій МАНЖЕЛЄЙ	196
МАРКЕТИНГОВИЙ АУДИТ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА	
Вікторія СТАМАТ, Анастасія МОРОЗОВА, Валентина ІЗБАШ	198
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В ОРГАНІЗАЦІЯХ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
Вікторія СТАМАТ, Ангеліна ОРЕШКО	201
АДАПТИВНІСТЬ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	
Вікторія СТАМАТ, Ірина ТАЛЮТА	205
СТРАТЕГІЇ АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО НОВИХ РИНКОВИХ РЕАЛІЙ ПІД ЧАС КРИЗ	
Володимир СТАРОЖИЛОВ	208
СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	
Артур ФОМІНОВ	211
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ	

Аліна ЧЕРНОВА

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ
УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ СУЧАСНОГО РИТЕЙЛЮ 214

Віталій ШУБЕНКО

АДАПТАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ
СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ 216

Дмитро ЯВТУШОК

ДЕТЕРМІНАНТИ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ РЕСУРСІВ:
ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ, КАТЕГОРІЇ ТА ОЦІНЮВАННЯ 219

CHEN XINMENG

ADMINISTRATIVE MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE: A CASE
STUDY OF HUAWEI TECHNOLOGIES CO. LTD 222

CUI XIAOPING

RESEARCH ON LEADERSHIP AND MANAGEMENT INNOVATION OF
SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES 224

GAO CHENGGONG

THE EFFECTS OF ELECTRONIC COMMERCE ON ORGANIZATIONAL
MANAGEMENT OF ALIBABA GROUP HOLDING LTD 226

HUANG XINGJIE

A BRIEF DISCUSSION ON THE CURRENT SITUATION OF CHINESE
AGRICULTURAL ENTERPRISES AND IMPROVEMENT SUGGESTIONS 228

LIU JIREN

PROBLEMS OF CORPORATE CULTURE SYSTEM MANAGEMENT AT
THE ENTERPRISE 231

LIU XIN

PROSPECTS FOR DIGITAL AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN
MANAGEMENT COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES: A CASE STUDY
OF ECOVACS ROBOTICS 234

LU YANG

INTEGRATED MANAGEMENT SYSTEM ON ADVANCED
MULTINATIONAL COMPANY: A CASE STUDY OF TENCENT
HOLDINGS LTD 236

PENG BIN

IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF EXISTING MANAGEMENT
METHODS OF THE ORGANIZATION (ENTERPRISE, INSTITUTION) 238

SONG YURAN

EFFECTIVENESS OF ENTERPRISE OBJECTIVE MANAGEMENT AND
MODERN EVALUATION METHODS: A CASE STUDY OF HUAWEI
TECHNOLOGIES CO., LTD 241

TAN GUIJIANG

THE ROLE OF REFINEMENT MANAGEMENT IN BREAKING INDUSTRY BARRIERS: A CASE STUDY OF GOLDWIND TECHNOLOGY 243

YU HANG

SOME ASPECTS OF THE IMPLEMENTATION OF MODERN METHODS IN ENTERPRISE MANAGEMENT 245

WANG ZHIJIE

RESEARCH ON THE BRAIN DRAIN OF ENTERPRISES 247

WANG JIE

THE EFFECTS OF ELECTRONIC COMMERCE ON ORGANIZATIONAL MANAGEMENT OF ALIBABA GROUP HOLDING LTD 249

WU KAIKUI

KEY ELEMENTS OF BUSINESS MANAGEMENT PROCESSES 251

ZHAO JING

EMPLOYEE PERFORMANCE BEHAVIOR PROMOTION STRATEGY BASED ON DEMAND THEORY 254

ZENG WEICHENG

ANTI-CRISIS MANAGEMENT OF THE HEALTH CARE INSTITUTION: A CASE STUDY OF AIER OPHTHALMOLOGY 257

ZHANG HAOZHE

SOME APPROACHES TO THE EVALUATION OF PERSONNEL AS A COMPONENT OF ADMINISTRATIVE MANAGEMENT 259

ZHOU KUNMING

ANALYSIS OF MANAGEMENT CHALLENGES FACED BY HIGH-TECH ENTERPRISES IN THE TRANSPARENT ECONOMY 261

ZHANG LIMING

IMPROVING THE COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES: A CASE STUDY OF BYD CO., LTD 265

АКАДЕМІЧНА ПЛАТФОРМА № 5

Особливості управління, обліку та звітності в умовах сталого розвитку

Олег БАДРАН, Вадим ШТЕФАН, Микола ЛЮБИМОВ

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 268

Маргарита БАЛАГУР

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ У ТРАНСПОРТНІЙ КОМПАНІЇ 271

Дарія ВАСИЛЕНКО

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА 274

Світлана ВОЛЬЧЕНКО

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ІНТЕГРАЛЬНОЇ
ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ АГРАРНИХ
ПІДПРИЄМСТВ 277

Олена ГАВРИШ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕХАНІЗМІВ
ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ 280

Роман ГОРБЕНКО

КЛЮЧОВІ МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СКЛАДАННЯ ФОРМИ 1 «БАЛАНС
(ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)» 283

Вячеслав ГОРКАВЕНКО

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОНЛАЙН
ТОРГІВЛІ 285

Людмила ГОРЬКА

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ:
ПОРІВНЯННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ ПРАКТИКИ 288

Антон ДЕМЧЕНКО

ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ МАЛИМ БІЗНЕСОМ НА
ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 291

Олена ДОВЖИК

ОБЛІК ТА НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ
СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ 293

Юлія ІЩЕНКО

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ
ПІДПРИЄМСТВА 295

Наталія КАНЦЕДАЛ, Марина ЄРМОЛАЄВА

ІНСТИТУЦІЙНА МОДЕЛЬ ОБЛІКУ ПЕРЕВЕДЕННЯ БОРГУ
КРЕДИТОРА: ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ 297

Анна КАС'ЯНЕНКО

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ У ДЕРЖАВНИХ ТА КОМУНАЛЬНИХ
ПІДПРИЄМСТВАХ 301

Наталія КАЩЕНА, Олександр ЛЯПУН

ЗВІТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ У ФОКУСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ
ВИМОГ ТА СТАНДАРТІВ 304

Вікторія КОЛОТІЙ, Карина ДОРОШЕНКО

ПРОБЛЕМИ ВІДОБРАЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ЗВІТНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА 307

Вікторія КОЛОТІЙ, Єлизавета КІЯНИЦЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН	309
Марина КУРБАТОВА КОРПОРАТИВНА ЗВІТНІСТЬ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	312
Сергій ЛЕЩЕНКО ОРГАНІЗАЦІЙНО-НОРМАТИВНА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	315
Світлана ЛИТВИНЕНКО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ В ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ	318
Дмитро ЛОБАС ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	321
Орест МАВДРИК УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ	324
Вікторія МИХАЙЛОВА, Ірина ВІВТОНЕНКО ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ БІЗНЕС- СУБ'ЄКТІВ ЗА УМОВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	327
Тетяна МОКІЄНКО ІНТЕГРАЦІЯ ОБЛІКОВИХ СИСТЕМ З ТОРГОВИМИ ПЛАТФОРМАМИ ПРИ ОНЛАЙН-ТОРГІВЛІ	330
Аркадій МУХІН ОРГАНІЗАЦІЯ І УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ЗАМОВНИКАМИ СТАНЦІЙ ТЕХНІЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	333
Тетяна НАУМОВА СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ УКРАЇНСЬКОГО РИТЕЙЛУ В ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	336
Владислав НОЖЕНКО СИСТЕМА НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ	339
Олександр НУДЖЕНКО ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ	341
Ольга ОСТАПЕНКО ОСОБЛИВОСТІ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ	343

Людмила ПЕТРИШИН, Наталія ЛОБОДА ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО- СТАТИСТИЧНОЇ ЗВІТНОСТІ У СФЕРІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	345
Лариса ПОЛЯТИКІНА СТАЛІЙ РОЗВИТОК ЯК КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ	348
Ігор ПРИХОДЬКО ОСОБЛИВОСТІ КОНСОЛІДОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ	350
Лілія ПРОНЬ ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІДПРИЄМСТВАМИ	353
Іван СЕВАГІН, Денис РУГАЛЬ ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	356
Андрій СЕНЬКО РОЛЬ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	358
Сергій СМОЛЕНКО ОБЛІКОВИЙ СУПРОВІД ОПЕРАЦІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	361
Ольга СУХИНІНА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА ПІДТРИМКА УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ	363
Ольга ТКАЧЕНКО ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ПАЛИВНО-МАСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	366
Вікторія ТЮТЮННИК ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ДЕРЕВООБРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	368
Ярослав ФОМЕНКО РОЗРАХУНКИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	371
Людмила ХРОМУШИНА ПРИЙНЯТТЯ КАДРОВИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	374

Ірина ШАЛИГІНА.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ
ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ 376

Олександр ШТАКІН

ОКРЕМІ АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ, ОБЛІКОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ
ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ФОРМАХ ЗВІТНОСТІ НЕОБОРОТНИХ 379
АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

LI YINGHUA

RESEARCH ON OPTIMAL ALLOCATION OF HUMAN RESOURCES 382
IN PRIVATE UNIVERSITIES

LUO HAO

THE EVOLUTION OF CONSUMER INFLUENCE: A DIGITAL 385
MARKETING PERSPECTIVE

Yarmila TKAL

QUALITY OF ACCOUNTING INFORMATION IN ENTERPRISE 389
MANAGEMENT

WANG BAICHAO

ANTI-CRISIS MANAGEMENT OF AN AGRICULTURAL ENTERPRISE 392

АКАДЕМІЧНА ПЛАТФОРМА № 1

Розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифровізації: виклики та перспективи

Анна БІЛОЦЕРКІВСЬКА

здобувач фахової передвищої освіти,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
ВСП «Сумський фаховий коледж СНАУ»

Науковий керівник:

Сергій ГАРКУША

кандидат економічних наук, доцент,
ВСП «Сумський фаховий коледж СНАУ»
Сумський національний аграрний університет

ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СФЕРУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Штучний інтелект (ШІ) є одним із найбільш впливових досягнень сучасної науки, адже він сприяє створенню інтелектуальних агентів – систем, які можуть взаємодіяти з навколишнім середовищем, адаптуватися до змін і приймати рішення для досягнення оптимальних результатів [2]. Такий підхід відкриває нові можливості для автоматизації, прогнозування та глибокого аналізу даних, що змінює підхід до організації фінансового обліку і створює передумови для нових підходів до обробки і зберігання інформації.

Однією з найважливіших функцій ШІ в бухгалтерському обліку є автоматизація обробки даних. Замість ручного введення великого обсягу числової інформації, інтелектуальні системи можуть обробляти рахунки, чеки, банківські виписки, здійснювати класифікацію фінансових операцій та формувати звіти. Технологія роботизованої автоматизації процесів (RPA) працює на основі алгоритмів ШІ та дозволяє бухгалтерським системам автоматично виконувати певні завдання з високою точністю і в короткі терміни. Це звільняє спеціалістів від рутинної роботи і дозволяє зосередитися на стратегічному аналізі фінансових даних.

Завдяки ШІ в обліку здійснюється також безпомилкова обробка документів. Це знижує ризик помилок, зокрема тих, які можуть статися через людський фактор. Крім того, використання ШІ дозволяє виконувати багаторівневу верифікацію даних і підвищувати точність облікової інформації. Використання ШІ забезпечує високу швидкість обробки великих масивів даних, що відкриває можливості для глибокого аналізу та виявлення прихованих закономірностей і трендів.

Одним із найбільш перспективних напрямів застосування ШІ є аналітика. Машинне навчання, яке є частиною технологій штучного інтелекту, дозволяє обробляти величезні масиви даних і виявляти приховані закономірності. Це створює передумови для аналізу не лише поточних фінансових показників, а й для прогнозування розвитку фінансових процесів, що стає особливо важливим у середовищі, яке швидко змінюється, наприклад, алгоритми машинного

навчання можуть допомогти виявляти тенденції та потенційні ризики, що дозволяє уникати фінансових втрат (Таблиця 1).

Таблиця 1 – Основні функції ШІ в бухгалтерському обліку

Функція	Опис
Роботизована автоматизація	Автоматизація обробки документів, таких як рахунки, банківські виписки
Виявлення шахрайства	Виявлення аномалій у фінансових даних для запобігання шахрайству
Прогнозування	Аналіз даних для прогнозування тенденцій та оцінки майбутніх ризиків
Аналітика	Використання алгоритмів для виявлення прихованих закономірностей у великих масивах даних

**Джерело: узагальнено автором відповідно [1; 2]*

Основні функції штучного інтелекту в бухгалтерському обліку сприяють підвищенню ефективності та якості облікових процесів, оптимізуючи роботу та знижуючи ймовірність помилок. Зокрема, роботизована автоматизація дає змогу автоматично обробляти рутинні завдання, такі як опрацювання рахунків та банківських виписок. Також це значно прискорює роботу, мінімізуючи людський фактор, що є критично важливим для забезпечення точності та економії часу у виконанні таких процедур.

Штучний інтелект також відіграє важливу роль у виявленні шахрайства. Завдяки аналізу фінансових даних, він здатний ідентифікувати аномальні операції, що можуть вказувати на можливі шахрайські дії. Впровадження таких алгоритмів допомагає організаціям оперативно реагувати на загрози, тим самим знижуючи ризики фінансових втрат.

Ще однією ключовою функцією є прогнозування, яке здійснюється за допомогою аналізу історичних даних для визначення майбутніх тенденцій і можливих ризиків. Це дає змогу керівникам краще планувати діяльність, ґрунтуючись на об'єктивних прогностичних оцінках, і приймати виважені рішення.

Окремо варто виділити аналітику, яка базується на використанні алгоритмів для пошуку прихованих закономірностей у великих обсягах інформації. Це дає змогу більш глибоко досліджувати фінансові показники, що сприяє підвищенню точності управлінських рішень.

Загалом, штучний інтелект у бухгалтерському обліку відкриває нові можливості для вдосконалення діяльності, забезпечуючи точність, швидкість та безпеку фінансових операцій.

Штучний інтелект дозволяє бухгалтерським службам здійснювати більш точний облік фінансових операцій. За допомогою алгоритмів машинного навчання можна ефективно виявляти та усувати помилки. Також, аналітичні системи на основі ШІ дозволяють запобігати шахрайству.

Попри позитивні перспективи, інтеграція ШІ у бухгалтерський облік супроводжується численними викликами. Одним із них є висока вартість впровадження технологій штучного інтелекту, яка може бути значною навіть

для великих підприємств, це стосується не лише витрат на програмне забезпечення, але й витрат на адаптацію вже існуючих систем до вимог нових технологій. Для малого та середнього бізнесу це може стати серйозною перешкодою на шляху до модернізації облікових процесів.

Іншим викликом є проблема конфіденційності та безпеки фінансової інформації, оскільки ШІ-системи обробляють великі обсяги даних, необхідно забезпечити їх надійний захист від несанкціонованого доступу, що особливо актуально в умовах зростаючого ризику кіберзагроз (Таблиця 2).

Таблиця 2 – Основні виклики впровадження ШІ в бухгалтерський облік

Виклик	Опис
Вартість впровадження	Високі витрати, пов'язані з придбанням і впровадженням технологій
Ризик втрати робочих місць	Можливе зниження зайнятості через автоматизацію певних бухгалтерських функцій
Безпека даних	Потреба у забезпеченні конфіденційності та безпеки при роботі з великими обсягами фінансових даних

**Джерело: узагальнено автором відповідно [1]*

Незважаючи на виклики, технологія штучного інтелекту залишається одним із найперспективніших напрямків у бухгалтерському обліку. ШІ відкриває нові можливості для аналізу і прогнозування, дозволяючи компаніям краще орієнтуватися в умовах змінного ринку. Наприклад, аналітичні можливості ШІ сприяють вдосконаленню процесів ризик-менеджменту, підвищенню точності прогнозування і розробці інноваційних фінансових рішень. Важливою складовою розвитку ШІ є підготовка кадрів, оскільки бухгалтерська сфера потребує спеціалістів, здатних працювати з сучасними технологіями.

Поява ШІ відкриває нові горизонти для бухгалтерського обліку, надаючи можливість вдосконалити управлінські рішення та мінімізувати фінансові ризики. Однак, для досягнення максимального ефекту від впровадження цих технологій необхідно створити надійну нормативно-правову базу, посилити підготовку спеціалістів та забезпечити захист даних. Технологічний розвиток потребує відповідних змін у регулюванні та облікових стандартах, що стане основою для успішного використання штучного інтелекту у фінансовій сфері.

Список використаних джерел

1. Головчак Ю.В., Головчак Г.В., Скрипник С.В. Інтеграція розумних технологій та штучного інтелекту в бухгалтерський облік: ключові аспекти цифрової революції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 6. С. 38-4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.6.38>.

2. Штучний інтелект. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Штучний_інтелект.

Дарія БІНДЮГ
здобувач вищої освіти,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:
Ярміла ТКАЛЬ
кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет

РОЛЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ У РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Враховуючи стрімкий розвиток технологічних процесів та діджиталізацію усіх напрямків людської діяльності, питання цифрової оптимізації обліково-звітних процесів стає особливо актуальним. Глобальна динаміка економічної діяльності зумовлює необхідність у цифровізації та залученню потенціалу інформаційних систем на всіх етапах діяльності організації. Це в свою чергу допоможе істотно підвищити результативність організованого бухгалтерського обліку з максимальною мінімізацією часового ресурсу.

Фахівці з бухгалтерського обліку та звітності завжди використовують новітні технології, аби виконувати завдання точніше, швидше та простіше. Вплив цифровізації на процеси обліку та звітність поєднує в собі фундаментальні цифрові рішення для оптимізації діяльності (штучний інтелект (ШІ), блокчейн, хмарні технології), програму розвитку soft skills (аналітичне та критичне мислення, комунікативні та управлінські навички тощо), вдосконалення hard skills персоналу.

Найзначнішим інноваційним напрямом у бухгалтерському обліку є «хмарна бухгалтерія». Хмарний облік – це застосування хмарних технологій для зручного, безпечного зберігання та обробки фінансової інформації підприємства. Серед таких технологій виділяють: віртуальні робочі простори, системи резервного копіювання, відновлення та захисту даних. Ці технологічні рішення автоматизують рутинні процеси, оптимізують облікові операції, скорочують часові витрати. А ще хмара дає змогу забезпечити високий рівень точності та надійності в облікових операціях.

Згідно з дослідженням американської компанії Wolters Kluwer Tax & Accounting, близько 74% організацій, які впровадили хмарні рішення для бухгалтерського обліку, зафіксували зростання своїх доходів. У межах цього дослідження було опитано майже 1800 компаній у США. Успішний досвід зарубіжних підприємств підтверджує доцільність застосування «хмарних технологій» у бухгалтерському обліку й на українському ринку.

Штучний генеративний інтелект дозволяє обробляти і аналізувати великий обсяг даних з високою швидкістю. Згідно з доповіддю АССА

«Розумний альянс: бухгалтерський досвід зустрічається з машинним інтелектом», бізнеси середнього та великого розміру активно інвестують у ШІ-технології, зокрема ті, чиї доходи перевищують 1 млрд. доларів. ШІ не замінює бухгалтерів, а лише допомагає виконувати більш складні та аналітичні завдання. Це включає технології, як-от машинне навчання, комп'ютерний зір, обробку природної мови та генеративний ШІ. Дослідження, яке охопило понад 900 фінансових керівників, які використовують ШІ, розглядає стратегічні підходи до впровадження та всі пов'язані з цим ризики. Великі компанії частіше використовують ШІ для аналізу даних і звітності (понад 40%), малі та середні бізнеси - менше 30%. Керівник ACCA Technology Алістер Брісборн стверджує: «Майбутнє штучного інтелекту в обліку є трансформаційним. Наші дані та думки провідних лідерів галузі вказують на значні зміни у професії завдяки технологіям ШІ та новим вимогам до бізнесу».

У наукових джерелах рідко зустрічається зв'язок між блокчейном та бухгалтерським обліком, тому така ідея може здаватися несподіваною. Використовуючи блокчейн, компанії можуть записувати свої транзакції в об'єднаний реєстр, створюючи стійку систему взаємопов'язаних записів, яку важко знищити.

Блокчейн забезпечує такі переваги для бухгалтерських служб:

1. Скорочення помилок: інтелектуальні контракти автоматизують облікові функції, зменшуючи помилки через людський фактор.
2. Зниження витрат: підвищення ефективності роботи персоналу та скорочення помилок, що знижує витрати на облік та аудит.
3. Зменшення ймовірного шахрайства: зміни в блокчейні вимагають одночасного оновлення всіх копій, що практично неможливо.
4. Скорочення часу на аудит: автоматизація функцій аудиту інтелектуальними контрактами скорочує час перевірок для перегляду записів.

Інтеграція блокчейну з бухгалтерським обліком забезпечує цілісність записів і повну відстежуваність, покращуючи безпеку та збереження даних для аудиторів, податкових органів та інших зацікавлених осіб.

Розвиток оцифрування в бухгалтерському обліку стикається з низкою викликів, такими як необхідність нових навичок для бухгалтерів, забезпечення кібербезпеки та відповідність правовим нормам щодо обробки фінансової інформації. Урядові органи відіграють важливу роль, розробляючи політику та стандарти для сприяння розвитку діджиталізації. Ці виклики вимагають комплексного підходу та стратегічного планування для успішного впровадження цифрових технологій в облікові процеси.

Сучасне економічне середовище, орієнтоване на цифровізацію, вимагає трансформації процесів обліку та звітності. Цифрова оптимізація звітно-облікових процесів дозволяє автоматизувати рутинні алгоритми збору, акумулювання, аналітичного опрацювання та передачі фінансової інформації. Використання інструментів штучного інтелекту та хмарних обчислень забезпечує швидкість, точність і надійність облікових операцій, а також сприяє

ефективній комунікації та вивільненню ресурсів.

Отже, аби залишатися конкурентоспроможними, підприємства повинні використовувати діджиталізацію в усіх можливих напрямках своєї діяльності, включаючи облік. Цифровий облік та інтеграція з інформаційною системою компанії підвищують свою ефективність роботи. Для розвитку діджиталізації обліку потрібні кваліфіковані фахівці та хмарні технології, що дозволяють зекономити кошти, покращити прозорість обліку і зменшити трудомісткість звітності та контролю.

Список використаних джерел

1. Сухорукова Г. Бухгалтерія онлайн у хмарі | Kyivstar Business Hub. Kyivstar Business Hub – корпоративний блог для бізнесу. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/shho-take-onlajn-buhgalteriya-u-hmari-ta-yak-yiyi-organizuvati> (дата звернення: 08.11.2024).
2. Fedun V., Lyuba A., Kovtoniuk I. Digital innovations and their impact on accounting. Economic Analysis. 2024. № 34(2). С. 440–452. URL: <https://doi.org/10.35774/econa2024.02.440> (дата звернення: 09.11.2024).
3. Пелех У., Тенюх З. Вплив цифровізації на облік та звітність підприємства: переваги, виклики та стратегії впровадження. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences. 2024. Т. 328, № 2. С.419–424. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-328-62> (дата звернення: 10.11.2024).
4. Yaroshchuk O., Belova I. Blockchain Technology in Accounting and Audit. The institute of accounting, control and analysis in the globalization circumstances. 2020. № 3-4. С. 28–44. URL: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.03.028> (дата звернення: 10.11.2024).

Олександр БОЛМАТ

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Микола ГОРДІЄНКО

кандидат економічних наук, професор
Сумський національний аграрний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ЗАПАСІВ В СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Управління запасами дозволяє підприємству ефективно працювати, забезпечувати безперебійність виробничих процесів, мінімізувати ризику дефіциту або їх надлишку, оптимізувати фінансові потоки. Проведені дослідження підтверджують, що оцінка запасів сільськогосподарських підприємств є ключовим елементом у формуванні достовірної публічної фінансової звітності та прийнятті обґрунтованих управлінських рішень.

Оцінка запасів виступає не лише технічним елементом бухгалтерського обліку, а й стратегічним інструментом управління, який безпосередньо впливає на загальний успіх підприємства. Від обґрунтованого застосування методів оцінки запасів залежить не лише правильне відображення вартості активів підприємства в обліку та звітності, але й загальний фінансовий стан підприємства, його здатність залучати інвестиції та підтримувати свою репутацію на ринку.

Питання оцінки запасів, особливо в сучасних умовах, коли Україна перебуває в стані війни, є надважливим аспектом у наукових, бухгалтерських та бізнес-колах, постільки навіть незначні зміни коливання цін або зміни в складських операціях можуть мати істотний вплив на фінансове становище підприємства. Як українські, так і закордонні науковці детально досліджують теоретичні аспекти та методологію оцінки запасів, з метою знайти оптимальні рішення для практикуючих бухгалтерів та власників (керівників) підприємств [1].

За словами керівника товариства з обмеженою відповідальністю «Хлібодар» Сумського району Сумської області Карпенка Сергія Михайловича, для ухвалення стратегічних рішень підприємства, необхідне чітке і правильне оцінювання запасів. Тому що на сьогодні, для прикладу на досліджуємому товаристві, вартість запасів по Балансу (Звіту про фінансовий стан) за 2023 рік становить в межах 50,0 відсотків від загальної валюти балансу.

Важливим стає питання оцінки запасів і в контексті Міжнародних стандартів фінансової звітності, які мають суттєвий вплив на облік та оцінку запасів, підвищуючи їх прозорість та достовірність у фінансовій звітності,

маючи вирішальне значення для фінансового управління [4].

Запаси, як ми зазначали раніше, займають значну частку в активах сільськогосподарських підприємств та центральне місце в бухгалтерському обліку, безпосередньо впливають на прибутковість підприємств, грошові потоки та операційну ефективність.

Оцінка запасів, важливий елемент у системі управління оборотними активами підприємства, забезпечує фінансову стабільність, ефективне планування та стратегічний розвиток суб'єктів господарювання.

Згідно Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 2 «Запаси», термін запаси трактується, як активи – що утримуються для продажу, перебувають у процесі виробництва для продажу, існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг [4].

Практично аналогічне визначення даного терміну, наведено в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», з деякими уточненнями зокрема, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва та утримуються для споживання не лише під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [2].

Головним питанням обліку запасів є визначення суми собівартості, яка повинна визнаватися як актив та переноситися на майбутні періоди до моменту визнання відповідних доходів. Запаси оцінюються при відображенні в обліку за меншою з таких двох величин: справедлива собівартість та чиста вартість реалізації.

При вибутті запаси можуть оцінюватися за різними методами, які ідентичні як у зарубіжній, так і вітчизняній практиці, та закріплені в діючих нормативних документах. Зокрема до таких методів оцінки належать: метод середньозваженої вартості; ідентифікованої собівартості; нормативних витрат (стандартних витрат); ціни продажу (роздрібних цін); за формулою (перше надходження – перший видаток) метод FIFO [2, 4].

При цьому в Міжнародних стандартах фінансової звітності чітко закріплено, що для запасів різного характеру або використання можуть бути виправданими різні формули собівартості, але при цьому для запасів подібного характеру та використання суб'єкт господарювання зобов'язаний застосовувати один і той самий метод оцінки [4].

На сьогодні без використання інформаційних технологій та програмних засобів для автоматизації різних процесів, зокрема процесу оцінки та управління запасами неможливо досягти ефективності управління оборотними активами, що дозволить в свою чергу суттєво покращити та спростити даний процес.

Ми погоджуємося, з думками українських науковців, що в сучасних умовах діяльності суб'єкти господарювання, часто стикаються з проблемою застосування ефективних інструментів оцінки запасів, які б забезпечили

прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Для цього відомі різні передові інноваційні підходи, які можливі для застосування при оцінці запасів, зокрема:

- = використання технологій блокчейн;
- = програмне забезпечення для управління запасами (Inventory Management Software);
- = метод «Just-In-Time» (JIT);
- = системи підтримки прийняття рішень (DSS);
- = метод ABC-аналізу;
- = соціальні мережі та краудсорсинг;
- = цифрові двійники (Digital Twins).

Таким чином, можна підвести підсумок, що в подальшому дослідження повинні бути направлені: на визначення, який вплив мають різні економічні фактори на управління запасами, що досить важливо на сьогодні в реаліях змінного ринкового середовища, особливо в умовах воєнного стану в якому знаходиться Україна; на можливість гармонізації українського законодавства до європейського для виходу сільськогосподарських підприємств на глобальний ринок.

Список використаних джерел

1. Гайдучок Т.С., Вітер С.А., Абрамова І.В. Сучасні підходи до оцінки запасів за національними та міжнародними стандартами в системі управління оборотними активами підприємства. /*Проблеми сучасних трансформацій: Серія Економіка та управління.* №14. 2024. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-14-09-02/2024-14-09-02>.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». наказ Міністерства фінансів України №246 від 20 жовтня 1999 року (у редакції наказу №1315-22 від 01.01.2023 року)./Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>.

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України №996-XIV від 16 липня 1999 року (у редакції від 03.09.2024 року). /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

4. Переклад Міжнародних стандартів фінансової звітності 2024 (доповнюється). URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_of_2024-736.

Сергій ГАРКУША

кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет

РИЗИКИ КРИЗ ТА ЇХ ВПЛИВ НА АВТОМАТИЗАЦІЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Сучасні економічні та соціальні умови створюють численні ризики, що впливають на діяльність підприємств, включаючи бухгалтерські процеси. Кризові ситуації, як-от економічні спади, пандемії, війнні дії, зміни в законодавстві, вимагають від підприємств гнучкості й швидкої адаптації, щоб уникнути фінансових збитків і забезпечити ефективність облікових процесів. Саме в цих умовах автоматизація бухгалтерського обліку стає ключовим інструментом для підтримання стабільності та безперервності бізнесу.

Протягом останніх півстоліття людство зробило значні зусилля для дослідження поняття «ризик», його видів та методів управління ними, особливо в контексті підприємницької діяльності суб'єктів господарювання [1, С. 111].

Криза в діяльності підприємства не є випадковим процесом, якщо її не викликано форс-мажорними обставинами чи природними катастрофами, такими як повені, пожежі, урагани, війни, вибухи, епідемії та пандемії тощо. Навпаки, криза є наслідком, на який можуть впливати суб'єкти господарювання. Крім того, завдяки постійному моніторингу та контролю менеджери здатні прогнозувати появу кризи в діяльності організації. Прогнозування банкрутства або виникнення кризових ситуацій у розвитку підприємства, що можуть призвести до банкрутства, має на меті завчасно знизити ймовірність виникнення негативних наслідків, які можуть призвести до повної втрати фінансової платоспроможності підприємства [2, С. 175].

Для того щоб оцінити вплив криз на автоматизацію бухгалтерського обліку, доцільно проаналізувати основні можливості програмних продуктів, які використовуються для автоматизації облікових процесів. У рамках цього дослідження було обрано три найпоширеніші програми на українському ринку: BAS, ISpro та Облік Saas. У кожній із систем розглядаються функціональні можливості, здатність до переналаштування в умовах кризових ризиків, а також характеристики безпеки і мобільності.

Перший етап порівняння включає порівняння функціональних можливостей BAS, ISpro та Облік Saas у таблиці 1, де відображено ключові особливості кожної системи, такі як гнучкість налаштувань, здатність до інтеграції та ефективність облікових процесів. Другий етап охоплює порівняння стійкості кожного продукту до ризиків криз у таблиці 2, зокрема в аспектах безпеки даних, підтримки користувачів, оновлення та віддаленого доступу.

Нижче наведено таблиці з порівняльними даними, які дозволяють оцінити можливості програмних продуктів у контексті управління кризовими ризиками.

Таблиця 1 – Порівняння функціональних можливостей програм BAS, ISpro та Облік Saas

Параметр	Програмні продукти		
	BAS	ISpro	Облік Saas
Гнучкість налаштувань	Висока; можливість адаптації під різні облікові потреби	Середня; орієнтована на стандартні облікові операції	Висока; налаштування здійснюється онлайн через інтерфейс
Інтеграція з іншими системами	Підтримка інтеграції з різними модулями	Інтеграція з фінансовими системами	Підтримує інтеграцію з хмарними сервісами
Можливість швидкого оновлення	Автоматичне оновлення	Автоматичне оновлення	Автоматичне оновлення, доступне для всіх користувачів
Сумісність з мобільними пристроями	Існує	Обмежена	Повна мобільна доступність через браузер

* Джерело: узагальнено автором відповідно [3; 4; 5]

Таблиця 2 – Аналіз стійкості програм до кризових ризиків

Параметр	Програмні продукти		
	BAS	ISpro	Облік Saas
Захист даних	Локальні засоби захисту, можливість посилення за рахунок додаткових модулів	Високий рівень захисту даних	Високий рівень захисту в хмарі; автоматичне резервне копіювання
Підтримка користувачів	Цілодобова підтримка	Цілодобова підтримка	Цілодобова підтримка
Адаптивність до змін у законодавстві	Швидке налаштування під зміни	Оновлення забезпечує адаптацію	Автоматичні оновлення під нові вимоги
Доступність у віддаленому режимі	Повний віддалений доступ через хмару. Обмежений віддалений доступ локально	Обмежений віддалений доступ	Повний віддалений доступ через хмару

* Джерело: узагальнено автором відповідно [3; 4; 5]

Воєнні дії збільшують імовірність фізичного знищення серверів, комп'ютерної техніки та інших засобів зберігання інформації. Пошкодження інфраструктури або перебої в електропостачанні можуть призвести до втрати доступу до критичних даних та документів. Для забезпечення безперервності облікових процесів важливо обирати програмні рішення, що забезпечують резервне копіювання даних, особливо у хмарних сервісах. Також збільшується ймовірність цілеспрямованих кібератак, зокрема на фінансові та облікові системи. Високий рівень кіберзагроз вимагає наявності сучасних засобів кіберзахисту та можливості швидко відновити дані у випадку злому чи атак. Програми, що використовують локальні системи, потребують додаткових засобів захисту, тоді як маючи хмарну архітектуру, інтегрує сучасні засоби безпеки та резервного копіювання даних.

Аналіз функціональних можливостей цих програм підтверджує їхню

здатність підтримувати облікові процеси в умовах кризових ризиків. BAS демонструє високу гнучкість налаштувань і інтеграційні можливості, що є суттєвими для адаптації до змін у законодавстві. ISpro, завдяки адаптивності до різних галузей, забезпечує стабільність і надійність, хоча має обмеження у віддаленому доступі. Облік Saas, у свою чергу, пропонує безперешкодний доступ до даних завдяки хмарній архітектурі, що особливо важливо в умовах обмеженого фізичного доступу до офісів.

Переваги хмарних рішень, такі як автоматичне резервне копіювання та постійний віддалений доступ, виявляються вирішальними в контексті безпеки даних і безперервності облікових процесів під час криз. Програмне забезпечення з локальними системами може потребувати додаткових засобів захисту, тоді як хмарні технології надають сучасні засоби кіберзахисту.

Отже, в умовах кризових ситуацій важливо обирати програмні рішення, що не тільки відповідають поточним потребам підприємства, а й здатні адаптуватися до змін, забезпечуючи таким чином стабільність і ефективність бухгалтерського обліку.

Таким чином, підприємства повинні враховувати не лише функціональні можливості програмного забезпечення, але й їхню здатність реагувати на зовнішні виклики та підтримувати облікові процеси. Вибір між локальними та хмарними рішеннями стає критично важливим, оскільки від цього залежить швидкість реагування на кризові ситуації та ефективність управління ризиками. Впровадження автоматизованих систем обліку, які забезпечують віддалений доступ і резервне копіювання даних, стає необхідним кроком для підприємств, що прагнуть зберегти свою конкурентоспроможність у сучасному динамічному середовищі. У зв'язку з цим, підприємства мають зосередитися на інтеграції новітніх технологій, які не лише оптимізують облікові процеси, але й забезпечують їхню стійкість до зовнішніх ризиків.

Список використаних джерел

1. Засадний Б.А. Ризики системи бухгалтерського обліку в умовах застосування МСФЗ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 14. С. 111-115. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/699587.pdf>.
2. Кулиняк І.Я., Жигало І.І., Горбенко Т.М. Кризові ситуації на підприємствах: сутність, класифікація, загрози виникнення та заходи реагування. *Інфраструктура ринку*. 2021. Випуск 51. С. 175-183. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure51-27>.
3. Офіційний сайт BAS. URL: <https://www.bas-soft.eu>.
4. Офіційний сайт ISpro. URL: <https://ispro.ua>.
5. Офіційний сайт Облік Saas. URL: <https://oblik.ua/uk>.

Владислав ГОГА

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Олександр НАЗАРЕНКО

доктор економічних наук, професор,
Сумський національний аграрний університет

ОБЛІК ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Тема обліку орендних операцій в умовах цифровізації є надзвичайно актуальною в сучасних умовах розвитку бізнесу та технологій. Зростаюча кількість орендних угод у різних секторах економіки підвищує необхідність ефективного та прозорого обліку, який відповідає вимогам сучасного фінансового середовища. Впровадження МСФЗ 16 “Оренда” стало серйозним кроком до зміни підходів до обліку орендних операцій, змусивши підприємства переходити на нові стандарти відображення орендованих активів і зобов’язань у балансі.

Сучасний етап розвитку економіки, що характеризується постійною нестабільністю внаслідок значного впливу кризових явищ, висуває перед підприємствами проблему пошуку фінансових ресурсів для забезпечення свого сталого розвитку та реалізації різноманітних стратегічних ініціатив. Особливо актуальною дана проблема постає в контексті дослідження проблематики придбання нового обладнання та впровадження новітніх технологій. Це обґрунтовується тим, що за оцінками окремих експертів зношеність обладнання на вітчизняних підприємствах сягає 90%, внаслідок чого виникає потреба в його оновленні, що потребує здійснення капіталовкладень.

Враховуючи існуючу ситуацію, а також постійні коливання курсу національної валюти, одним із пріоритетних шляхів оновлення та заміни необоротних активів на більш сучасні та продуктивні аналоги є не їх придбання, а отримання в оренду. За таких умов особливої уваги потребують питання обліку орендних операцій та особливості відображення їх наслідків у фінансовій звітності підприємств, що використовують національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.

Цифровізація процесів обліку дає можливість автоматизувати обробку великих обсягів даних, підвищити точність фінансової звітності, знизити витрати та пришвидшити виконання рутинних операцій. Використання сучасних ERP-систем, хмарних технологій та штучного інтелекту створює додаткові переваги для підприємств, дозволяючи їм адаптуватися до динамічних змін на ринку та забезпечувати високу конкурентоспроможність.

Водночас, цифровізація створює нові виклики, пов'язані із забезпеченням кібербезпеки, необхідністю навчання персоналу та інтеграцією нових систем у

вже існуючу інфраструктуру.

У сфері обліку орендних операцій цифровізація призводить до використання автоматизованих систем, що здатні обробляти великі обсяги даних і забезпечувати точність розрахунків. Основні тенденції включають:

- ✓ використання ERP-систем для інтеграції даних про оренду з іншими аспектами фінансової діяльності. Такі системи допомагають об'єднати всі процеси в межах єдиної платформи, полегшуючи облік і аналіз даних;

- ✓ роботизація процесів обліку для автоматизації обробки орендних договорів, зокрема розрахунків амортизації та відображення витрат на проценти;

- ✓ хмарні технології, що дозволяють зберігати та обробляти дані в режимі реального часу, забезпечуючи доступ до інформації з будь-якого місця та полегшуючи співпрацю між підрозділами;

- ✓ використання штучного інтелекту (ШІ) для аналізу орендних договорів і прогнозування витрат, а також оптимізації процесів прийняття рішень.

З впровадженням МСФЗ 16 “Оренда” орендарі зобов’язані відображати орендовані активи та відповідні зобов’язання у своєму балансі. Цифрові інструменти спрощують виконання цих вимог завдяки:

- ✓ автоматизованому розрахунку теперішньої вартості майбутніх орендних платежів, що дозволяє зменшити ручні розрахунки і скоротити помилки;

- ✓ моніторингу змін орендних умов та автоматичному оновленню облікових даних для відображення актуальної інформації у фінансовій звітності;

- ✓ інтеграції з бухгалтерськими системами для синхронізації даних щодо платежів, амортизації та інших фінансових показників.

Переваги цифровізації обліку оренди:

1. Підвищення точності та швидкості: автоматизація процесів мінімізує людські помилки, прискорює обробку даних і забезпечує своєчасність подання звітності.

2. Прозорість та доступність інформації: цифрові системи забезпечують оперативний доступ до звітності та спрощують проведення аудиту та внутрішніх перевірок.

3. Зниження витрат: автоматизовані процеси скорочують потребу у великій кількості облікового персоналу, що зменшує загальні адміністративні витрати.

4. Зручність аналізу даних: завдяки цифровим інструментам можна швидко аналізувати дані про оренду, що дозволяє приймати більш обґрунтовані рішення щодо фінансових стратегій.

Незважаючи на численні переваги, цифровізація також створює нові проблеми:

- проблеми безпеки даних: забезпечення захисту конфіденційної інформації стає критично важливим завданням. Підприємства повинні інвестувати у надійні системи кібербезпеки;

➤ потреба в навчанні персоналу: перехід до цифрових інструментів вимагає додаткового навчання бухгалтерів та інших фахівців, щоб вони могли ефективно використовувати нові системи;

➤ складність інтеграції нових систем у вже існуючу інфраструктуру підприємства. Це може вимагати значних фінансових та часових ресурсів для адаптації;

➤ швидка зміна технологій: постійний розвиток цифрових рішень потребує регулярних оновлень програмного забезпечення та модернізації існуючих процесів.

Для успішного впровадження цифрових інструментів у облік орендних операцій підприємства можуть:

✓ інвестувати у надійні та гнучкі ERP-системи, які підтримують інтеграцію з іншими програмами;

✓ проводити регулярні тренінги та навчання для персоналу, щоб підтримувати високий рівень обізнаності щодо нових технологій;

✓ забезпечити належний рівень кібербезпеки, впроваджуючи багатофакторну аутентифікацію та системи шифрування даних;

✓ створювати плани адаптації для плавного переходу до нових цифрових рішень і запобігання ризикам, пов'язаним із їх впровадженням.

Цифровізація обліку орендних операцій дозволяє суттєво підвищити ефективність, прозорість та точність фінансової звітності. Проте успішна імплементація цифрових рішень потребує підготовки, відповідного навчання персоналу та впровадження сучасних технологій, що відповідають вимогам безпеки. Інтеграція цифрових інструментів має бути стратегічним пріоритетом для підприємств, які прагнуть адаптуватися до нових умов ринку і зберегти конкурентоспроможність.

Список використаних джерел

1. Головченко Н. В. Організація і методика обліку орендних операцій : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.09 / Н. В. Головченко; Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. К., 2011.

2. Грибовська Ю. М. Облік оренди в орендаря відповідно до вимог Міжнародного стандарту фінансової звітності 16 «Оренда». *Інвестиції : практика та досвід* : наук.-практ. журн. 2023. № 5. С. 74-79. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1195/1204> (дата звернення 13.11.2024).

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Оренда». URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_018. (дата звернення 13.11.2024).

Любов ЕСМАНОВА

кандидат економічних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист обліково-економічних дисциплін

ВСП «Путивльський фаховий коледж Сумського національного аграрного університету»

КІБЕРФІЗИЧНИЙ ПРОСТІР БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Бухгалтерський облік пройшов довготривалий, тернистий та складний шлях розвитку, здолавши невдачі, злети та падіння. Його перші писемні докази існування знайшли у Єгипті: писарі вели облік майна на сувоях папірусу ще у IV-III столітті до нашої ери.

Коли виник бухгалтерський облік, однозначної думки вчених немає. Він появлявся поступово. Був і такий період, що бухгалтерський облік був, зовсім не потрібен.

Зазвичай можна почути три відповіді:

- 6000 років до нашої ери, в той момент, коли люди почали вести повсякденне господарство та реєструвати факти господарського життя;
- 500 років тому, коли у своїй книзі «Трактат про рахунки і записи» Лука Пачолі обґрунтував не тільки подвійний *запис*, а й цілу низку цікавих пропозицій щодо порядку ведення документів, почалося ґрунтовне осмислення обліку;
- 100 років тому, коли з'явилися початкові теоретичні будови бухгалтерського обліку.

Перше інформування про бухгалтерський облік в Україні популяризується з XI століття.

Проте відомо одне, що перші паростки бухгалтерського обліку від нас зникли назавжди і це звісно неприпустимо, тому що весь час приходиться повторювати одні й ті ж самі помилки. Але з історичним розвитком науки та громадського життя бухгалтерський облік перенасичувався та ускладнювався, зростала його роль та значення, виникала нагальна необхідність удосконалення методів його дізнання.

У зв'язку з цим, абсолютно чесно і логічно, що розвитку бухгалтерського обліку сприяє постійний рух вперед, скерованість розвитку від елементарного до більш удосконаленого, більш повна реалізація суспільних потреб тощо. І, щоб не втратити накопичений скарб успішного досвіду розвитку бухгалтерського обліку виникає, нагальна необхідність переведення різноманітної інформації у всіх її формах – текстовій, звуковій, графічній – у цифровий формат, зрозумілий сучасним гаджетами, що зумовить насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодить електронно-комунікаційний обмін між ними, що надасть можливість збереженню інформації та досвіду, удосконаленню та їх

розповсюдженню. Цей виклик сучасності який уможлиблює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, створює кіберфізичний простір, породжує механізм економічного зростання завдяки підвищенню ефективності продуктивності та конкурентоздатності від використання сучасних цифрових технологій. Досягнення високої цифрової трансформації у сферах діяльності галузі економіки, їх властивостей та сучасної якості є основною метою стрімкого розвитку бухгалтерського обліку.

Сучасні глобальні проблеми пов'язані з пандемією, військовим станом продемонстрували важливість зростання ролі цифрової трансформації в усіх галузях народного господарства. Сьогоднішній стан нашої держави змусив, не тільки мріяти про кіберфізичний простір, а й робити вагомим досягнення для збереження, не тільки бухгалтерського обліку, а й бізнесу, освіти, без виключення для кожного підприємства у всіх галузях народного господарства.

Цифровізація в обліку набуває все більшої актуальності та виступає вагомим об'єктом дослідження видатних вітчизняних та закордонних науковців, формує їх наукові погляди на розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки.

Серед вчених, які досліджують цю тему, слід зробити акцент на праці: Височан О.С., Грицеляк У.І., Єршова Н.Ю., Кулинич М., Жиленко Л., Мазіна О.І., Олійник В.С., Рогозний С.А., Рогова Н.В., Соколенко Л.Ф., Спільник І., Палюх М., Шендригоренко М.Т. та багато інших.

І. Спільник та М. Палюх у своєму дослідженні всебічно концентрують увагу на оцінку нинішнього стану економіки, формуванні сучасних пріоритетів та на перспективи розвитку бухгалтерського обліку в умовах цифровізації, аргументують актуальність створення сучасної «цифрової облікової парадигми» що охоплює значне коло теоретико-практичних проблем.

Поміж назрілих проблем в обліку вони наголошують на майбутніє використання технології безконтактної ідентифікації активів в обліку, технології блок-чейну, електронного формату звітності, облік криптоактивів та відображення їх у фінансовій звітності. Та низьку інших новітніх чинників, що визначають сьогодишню ситуацію обліку в умовах цифрової економіки: підвищення темпів розвитку електронного документообігу; виділення інформації у якості окремого чинника, що впливає на вартість бізнесу; поява нових об'єктів обліку (зокрема криптовалюти, токенизовані активи тощо); зростання частки нефінансової інформації в обліковій системі суб'єктів господарювання; зміна фінансової направленості цільових пріоритетів на нефінансові; зміна технічно технологічних підходів до збору, накопичення, узагальнення та оброблення облікової інформації; створення глобального середовища обміну інформацією з посиленням вимог до інформаційної безпеки; зміна підходів та облікових методик у обліковій практиці [4, с. 85].

Крім застосування нових методів оброблення облікових даних, модифікації зазнають також традиційні методи, зокрема документування: «для скорочення паперових масивів облікової інформації можна впроваджувати

технології близької дії, безконтактної ідентифікації інформації, наприклад карткові, біометричні технології, технології штрихового кодування, радіочастотної ідентифікації, мовленнєвого введення даних, машинного зору, зокрема QR-кодів і пристроїв для їх зчитування» [1, с. 133–135].

Розвиток системи бухгалтерського обліку все більше спрямовується на цифровізацію всіх процесів, включаючи надання фінансової звітності в XBRL-форматі [3].

Засновник і головний виконавчий директор Agile Elephant - Девід Террар зазначав, що «цифрова трансформація» - це процес переходу до нових способів роботи і мислення з використанням цифрових, соціальних, мобільних і нових технологій та включає зміну мислення керівництва, заохочення інновацій і нових бізнес-моделей, оцифровку активів і ширше використання технологій для поліпшення досвіду співробітників, клієнтів, постачальників, партнерів і зацікавлених сторони [5].

Всі ці фактори, значно, зумовлюють подальшу модернізацію (франц. modernisation, від moderne – новітній, сучасний) бухгалтерського обліку.

Таким чином, впровадження цифровізації в бухгалтерський облік підтверджує трансформацію всієї системи бухгалтерського обліку в кіберфізичний простір, покликаний реалізовувати багатосторонню кількість облікових завдань, які забезпечують зростання методів оброблення та передавання облікових даних у реальному режимі часі в електронному вигляді. Використання новітніх «хмарних технологій», посилює значення цифрових даних, сучасних методів розрахунків тощо, також поширює використання засобів автоматизації облікових процесів, що дозволяє керівникам приймати більш аргументовані рішення, покращувати комунікацію з клієнтами та породжувати інноваційні технології.

Список використаних джерел

1. Височан О. С., Грицеляк У. І. Передумови та проблеми цифрової трансформації обліково-комунікаційного процесу. Науковий погляд: економіка та управління. 2020. № 3. С. 132–138.
2. Канцедаль Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. Accounting and Finance. № 1 (83). 2019. С. 29–34. URL: <http://www.afj.org.ua/ua/article/631>.
3. Мазіна О. І., Олійник В. С. Рогозний С.А. Цифровізація як найважливіший інструмент розвитку системи обліку та звітності. Інтернетнаука. Серія «Економічні науки», 2020. № 5(2). С. 59-66 URL: <https://www.internauka.com/uploads/public/15916561676404.pdf>.
4. Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Вип. 1-2. С. 83–96.
5. What is Digital Transformation? Theagileelephant.com. website. URL: <http://www.theagileelephant.com/what-is-digital-transformation> (the date of application: 27.03.2024).

Олексій ЄМЕЛЬЯНОВ, Сергій БОРИСЕНКО

*здобувачі вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
Державний біотехнологічний університет*

Науковий керівник:

Сергій РУДЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,

Державний біотехнологічний університет

РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ: БЛОКЧЕЙН ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Цифровізація бухгалтерського обліку сьогодні змінює саме уявлення про ведення бухгалтерії, перетворюючи його на інтегровану систему з цифровими платформами, яка забезпечує підвищену прозорість, ефективність та точність виконання облікових процесів. Сучасні ІТ-технології стають основним інструментом автоматизації рутинних операцій і сприяють швидкій адаптації компаній до вимог ринку, зокрема, створюючи конкурентні переваги. У той час, як традиційні облікові процедури займали значні ресурси та були вразливі до людських помилок, цифровізація сприяє мінімізації таких ризиків. Це дозволяє підвищити гнучкість компаній і більш оперативно реагувати на зміни ринкової ситуації, що робить облік одним з ключових елементів стратегічного управління.

Цифровізація спричинила зміну підходів до обробки інформації, оскільки: паперові носії стрімко втрачають актуальність, і електронний формат стає основним засобом представлення даних; якість і обсяг інформації також зазнали змін – зростання її обсягу в геометричній прогресії ускладнює процеси обробки та орієнтації в інформаційному середовищі; значна частина доступної інформації виявляється недостовірною або застарілою, що потребує додаткового аналізу та перевірки; підвищився ризик витоку даних, що вимагає посиленого захисту та впровадження технологій для забезпечення їх збереження та безпеки; а також, поява нових об'єктів обліку вимагає розробки нових методологічних підходів для їх оцінки та обліку, аби забезпечити стейкхолдерів актуальною та повною інформацією [1].

Технологія блокчейну, як результат розвитку цифровізації, стала основою для кардинальних змін в обліковій діяльності завдяки можливості зберігання інформації про транзакції в розподіленій базі даних, що суттєво підвищує безпеку та прозорість фінансових операцій. Замість того, щоб вести окремі бази даних для кожної сторони угоди, блокчейн дозволяє одночасно записувати обидві сторони транзакції у спільній книзі у реальному часі. Це не лише знижує ризик зловживань і помилок, але й значно скорочує час на проведення аудиторських перевірок, адже дані автоматично перевіряються та синхронізуються між учасниками системи. Впровадження блокчейну дозволяє відмовитися від традиційних методів ведення обліку, полегшуючи процедури

обліку активів і зобов'язань, мінімізуючи ризики подвійного обліку та покращуючи контроль за кожним етапом облікової операції.

Штучний інтелект також змінює підхід до бухгалтерського обліку, значно підвищуючи продуктивність та якість облікових процесів. Штучний інтелект сприяє зниженню кількості помилок у веденні обліку, оскільки автоматизує виконання багатьох рутинних облікових операцій, тим самим скорочуючи вплив людського фактору. Використання технологій машинного навчання дозволяє обробляти значні обсяги неструктурованих даних, таких як контракти, рахунки або зображення, що дає змогу отримувати додаткові аудиторські докази та прогнозувати можливі ризики для компанії.

У наукових джерелах активно підкреслюється великий потенціал технологій штучного інтелекту, зокрема в автоматизації процесів обробки аудиторської та фінансової звітності. Ця технологія надає користувачам можливість ухвалювати швидкі та обґрунтовані рішення з підвищеною ефективністю. Штучний інтелект охоплює широкий спектр технологій і підходів до аналізу складної інформації, що обґрунтовує його важливість у бухгалтерській та аналітичній діяльності. Практичний досвід свідчить, що деякі фінансові та аудиторські компанії вже активно використовують системи, оснащені інструментами штучного інтелекту [2].

Водночас, запровадження цифрових технологій ставить нові виклики перед професією бухгалтера. Тепер бухгалтер виконує не лише облікові, але й аналітичні функції, зосереджуючись на формуванні стратегічних рішень і професійних висновків щодо фінансового стану компанії. Це вимагає нових навичок і знань у галузі технологій, а також умінь працювати з великими масивами даних, адаптуватися до нових умов та дотримуватися високих стандартів прозорості у діяльності. Отже, професія бухгалтера трансформується з класичних облікових функцій до стратегічної аналітики, що дозволяє забезпечувати якісну підтримку прийняття бізнес-рішень.

Вплив цифровізації, зокрема блокчейну та штучного інтелекту на бухгалтерський облік є фундаментальним. Ці інновації дозволяють побудувати стійку облікову систему, яка забезпечує високу продуктивність, прозорість і зниження витрат, створюючи більш гнучке та ефективне середовище для ведення бізнесу. У сучасних умовах бухгалтерський облік набуває ролі стратегічного інструменту, що підтримує сталий розвиток компанії, надаючи своєчасну і якісну інформацію для прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Руденко С., Погрібняк Д. Бухгалтерський облік в умовах цифровізації. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 1. С. 265-269. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-290-1-46>.

2. Лемішовська О., Лінинська В. Бухгалтерський облік в умовах впровадження інформаційних технологій і систем. *Економіка та суспільство*, 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-23>.

Павло ІВАНОВ

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Олександр НАЗАРЕНКО

доктор економічних наук, професор,

Сумський національний аграрний університет

ОКРЕМІ ПІДХОДИ ДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ПРОГРАМ ДЛЯ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ РОЗБІЖНОСТЕЙ ВИЯВЛЕНИХ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Фінансові результати діяльності окремого господарюючого суб'єкта визначаються багато в чому не лише успішністю його діяльності у зовнішньому ринковому середовищі, а й сформованою внутрішньою організаційною дисципліною та налагодженою системою управління якістю, які залежать від ефективного вирішення досить широкого кола питань, що пов'язані із проведенням інвентаризації, врегулюванням інвентаризаційних різниць, відшкодуванням виявлених під час інвентаризації нестач і втрат, оприбуткування лишків, оцінки якості безпосереднього інвентаризаційного процесу.

Дослідження інвентаризації, як методу обліку і контролю активів та зобов'язань господарюючого суб'єкта, напрацювання нових підходів до практичної реалізації процесу інвентаризації, відображення в обліку виявлених нестач (лишків) знайшли висвітлення у наукових працях багатьох вчених, серед яких Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Дорош Н.І., Дубініна М.В., Калюга Є.В., Кужельний М.В., Лінник В.Г., Назаренко О.В., Сопко В.В., Чижевська Л.В., Чудовець В.В., Цал-Цалко Ю.С., Шевчук В.О., Шпиг О.А. та ін.

Виступає актуальним питання оформлення результатів, що були отримані при здійсненні інвентаризації. Висновки відносно виявлених розбіжностей між фактичною наявністю активів і зобов'язань підприємства та обліковими показниками, які відображаються у порівняльних відомостях, та пропозиції щодо процедури їх урегулювання наводяться інвентаризаційною комісією у протоколі, який формується після проведення інвентаризації та надається на розгляд, затвердження керівнику господарюючого суб'єкта. У протоколі розкриваються: причини втрат, нестач, лишків, а також пропозиції відносно заліку результатів пересортиці, проведення списання нестач у передбачених межах норм природного убутку та понаднормових нестач і втрат при псуванні матеріальних цінностей із розкриттям причин та вжитих заходів для запобігання виникненню подібних втрат і нестач. Бізнес суб'єкти можуть зазначати у протоколах іншу суттєву інформацію, яка є важливою при

ухваленні рішень щодо оцінки, визнання активів, зобов'язань та розкриття даної інформації у формах фінансовій звітності [2].

Результати інвентаризаційного процесу на підставі затвердженого протоколу засідання інвентаризаційної комісії знаходять відображення у регістрах бухгалтерському обліку та формах фінансовій звітності того звітного періоду, у якому було його закінчено. Порядок відображення виявлених під час інвентаризації розбіжностей щодо фактичної наявності активів і зобов'язань та обліковими показниками представлено на рисунку 1.

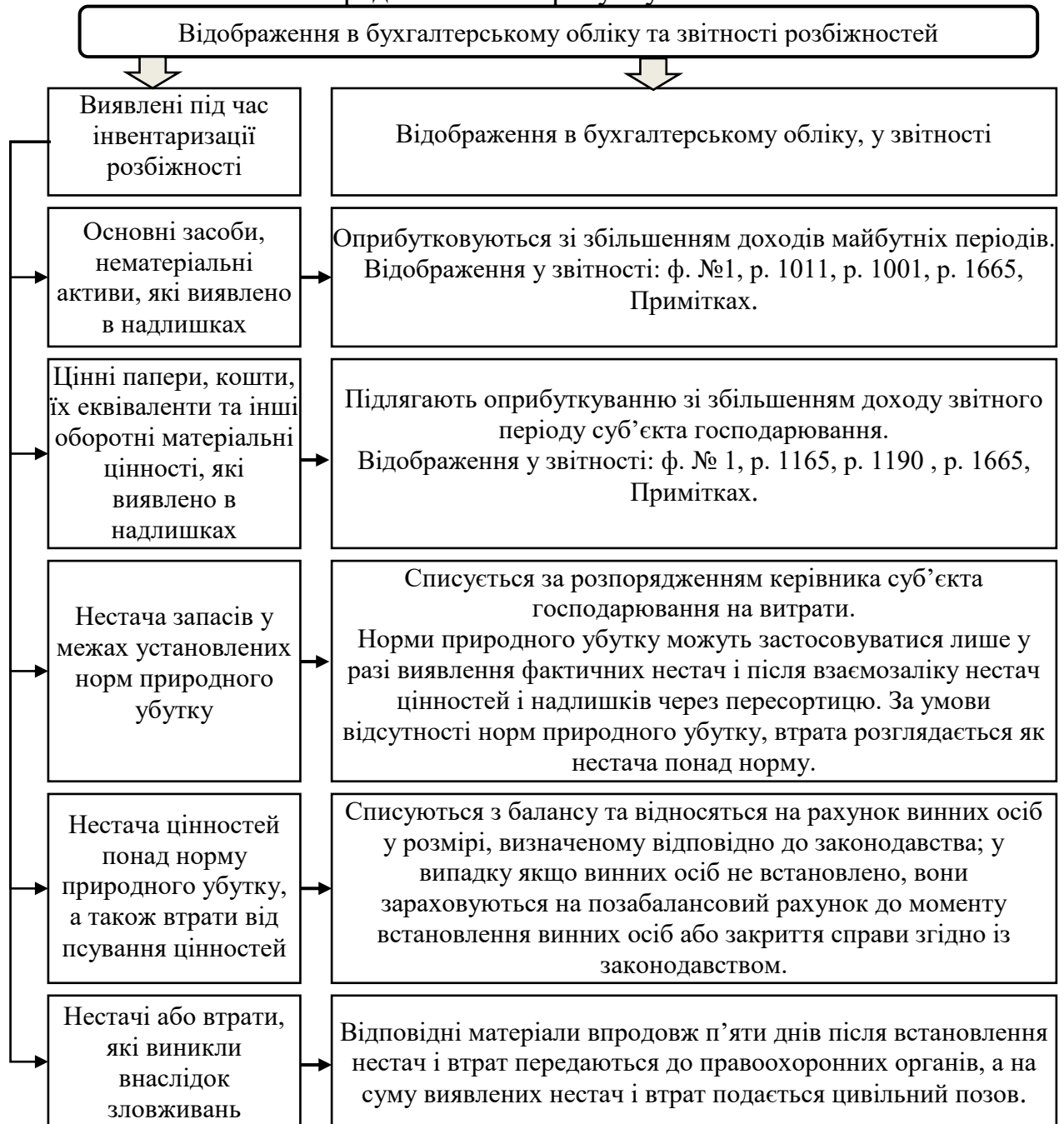

Рисунок 1 – Представлення в бухгалтерському обліку та звітності розбіжностей виявлених при здійсненні інвентаризації

На нашу думку, одним із шляхів вдосконалення реалізації процесу проведення інвентаризації являється застосування при цьому найбільш сучасних комп'ютерних технологій. На сьогодні, існує можливість майже повної комп'ютеризації процесу здійснення інвентаризації матеріальних цінностей, на яких є можливість розміщення штрих-кодів. Подібне проведення інвентаризації сприяє вирішенню відразу декілька проблемних питань:

- дотримання об'єктивності,
- точність результатів,
- строки проведення,
- оптимізація розміру трудових затрат.

Комп'ютеризація процедурного проведення інвентаризації наявних матеріальних активів потребує застосування комп'ютерних програм блоку здійснення інвентаризації ТМЦ і оформлення її результатів. Програма реалізації процедур інвентаризації за умов комп'ютеризації проводиться у відповідності до вибудованого алгоритму, за допомогою якого реалізується програма послідовності контрольних процедур під час інвентаризації наявних матеріальних активів, що сприяє забезпеченню досягнення необхідного результату.

Галузеве рішення «WMS Логістика. Управління складом» - система сучасного покоління, яка сприяє автоматизації управління всіма технологічними процесами найсучаснішого високоінтенсивного складського комплексу. Даний програмний продукт уможливорює 99 % всіх операцій створити й розподілити автоматично, без особистої участі оператора, й обробити із застосуванням радіотерміналів збору даних [1].

При забезпеченні умов застосування сучасної комп'ютерної техніки і бухгалтерського програмного забезпечення, виникає можливість формування такої структури аналітичного обліку по бухгалтерському рахунку «Нестачі та втрати від псування цінностей», яка уможливить отримання будь-якої цінної інформації для нагальних потреб управління.

Список використаних джерел

1. Назаренко О.В. Особливості інформаційного забезпечення документації та інвентаризації матеріальних цінностей в умовах сучасного високоінтенсивного складського комплексу. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю: матеріали II Міжнар. наук. – практ. конф., присвяченої 100-річчю Полтавської державної аграрної академії (м. Полтава, 23 квітня 2020 р.) / за ред. Плаксінка В. Я., Пилипенко К. А. Полтава : Видавництво ПП «Астра», 2020. С. 378-380.

2. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 (зі змінами і доповненнями). // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 06.10.24р.).

Євгенія КАРПЕНКО

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Владислав КАРПЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 174 «Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка»

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

АВТОМАТИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

В умовах сьогодення складно уявити процес бухгалтерського обліку без використання спеціалізованого бухгалтерського програмного забезпечення, адже бухгалтерські програми дозволяють автоматизувати багато рутинних задач, зменшити ризик арифметичних помилок, які притаманні при ручному веденні обліку. Сучасне спеціалізоване бухгалтерське програмне забезпечення, як правило, включає потужні аналітичні інструменти, що дозволяє швидше обробляти великі обсяги даних та генерувати управлінські звіти різного ступеня деталізації. Це дозволяє топ-менеджменту отримувати релевантну інформацію, потрібну для управління, аналізувати фінансові дані та приймати обґрунтовані рішення. Всі ці фактори роблять спеціалізоване бухгалтерське програмне забезпечення незамінним інструментом для ефективного управління сільськогосподарським підприємством.

Наразі в Україні приблизно 60-70% підприємств агробізнесу для ведення бухгалтерського обліку та управління використовують програмне забезпечення 1С, розроблене країною-агресором, або його аналог BAS.

Разом з тим Указом Президента України №601/2024 було введено в дію Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 02.09.2024 «Про застосування, скасування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» [1], яким передбачено заборону на використання цих підсанкційних програмних продуктів державними підприємствами і установами.

Крім того, 19.08.2024 у Верховній раді України зареєстровано проєкт закону 11492 «Про внесення змін до Закону України «Про санкції» щодо заборони використання програмних продуктів та доступу до електронних інформаційних ресурсів» [2], яким передбачено заборону на розповсюдження і використання комп'ютерних програм, створених у країнах-агресорах або пов'язаних з ними компаніях. Тобто, у разі прийняття даного законопроекту, під заборону потрапляє як розповсюдження програмного забезпечення 1С та BAS, так і його використання усіма юридичними особами, які зареєстровані на

території України, а тому сільськогосподарські підприємства будуть змушені перейти на вітчизняне або іноземне спеціалізоване бухгалтерське програмне забезпечення.

Не дивлячись на те, що заміна російського софту обумовить певні матеріальні та фізичні складності для керівництва та бухгалтерів сільськогосподарських підприємств, поділяємо думку щодо того, що «у сучасних реаліях війни відмова від російського програмного забезпечення 1С або його клону BAS – це не лише патріотичний, а й практичний крок» [3], який дає ряд переваг для бізнесу. Зокрема вітчизняне спеціалізоване бухгалтерське програмне забезпечить кращий контроль за даними і мінімізує ймовірність витоку інформації до країни-агресора. У зв'язку з тим, що вітчизняні розробники краще розуміють специфіку українського бізнесу, законодавства та потреб ринку, вони спроможні створити більш адаптовані спеціалізовані програмні рішення за доступною ціною, забезпечити якісну технічну підтримку українською мовою та швидке оновлення програмного забезпечення з огляду на зміни в законодавстві та бізнес-процесах сільськогосподарських підприємств.

Вважаємо, що перехід сільськогосподарських підприємств на вітчизняний бухгалтерський софт може також позитивно вплинути і на зростанню національної економіки, адже інвестицій у продукцію вітчизняних виробників програмного забезпечення сприятиме розвитку національної ІТ-індустрії та створенню нових робочих місць.

За опитуваннями, які були проведені нами серед представників агробізнесу Полтавської області, 35% респондентів висловили готовність перейти з 1С на вітчизняні аналоги, а ще 55% поки що розмірковують над цим. Лише 10% висловили категоричну неприйнятність зміни ворожого софту.

Зауважимо, що при зміні програмного забезпечення підприємство може стикнутися з такими проблемами, як фінансові витрати, додаткове витрачання часу бухгалтера на перенесення даних, ризик їх втрати, витрати на навчання працівників та їх адаптація до нового програмного забезпечення, проблеми із сумісністю з іншим програмним забезпеченням та необхідність доопрацювання та налаштування для забезпечення коректної роботи.

Слід відмітити, що сьогодні національні ІТ-розробники частину цих проблем намагаються усунути, щоб спростити бізнесу відмову від російського софту. Наприклад, розробники програмного забезпечення «Дебет Плюс» (яке має функціонал, що враховує специфіку агробізнесу) активно взаємодіють із закладами вищої освіти, безкоштовно навчають викладачів і здобувачів освіти працювати у своїх програмних продуктах, таким чином збільшуючи кількість фахівців, здатних працювати з цією бухгалтерською програмою.

Вважаємо, що програмне забезпечення «Дебет Плюс» може бути гарним вибором для середніх та малих сільськогосподарських підприємств, які потребують простого і доступного рішення для бухгалтерського обліку. Його перевагами є:

1. Безкоштовний супровід програмного забезпечення протягом перших

трьох місяців використання та закріплення одного спеціаліста-консультанта за кожним підприємством-клієнтом.

2. Індивідуальне навчання персоналу підприємства та наявність у вільному доступі інструкцій та відео-уроків на сайті розробника.

3. Можливість придбання помісячного, поквартального та піврічного супроводу з віддаленими підключеннями.

4. Можливість ведення в одній програмі декількох юридичних осіб.

5. Модульність програмного забезпечення, що передбачає можливість придбання не усього комплексу, а тільки обраних підсистеми, що значно зменшує вартість.

Крім того на вітчизняному IT-ринку представлене й інше спеціалізоване програмне забезпечення для управління та обліку, яке має подібний функціонал і враховує специфіку сільськогосподарських підприємств, зокрема: «AgroSoft», «Master:Agro», «Agroplan», «AgroCom» та інші.

Відмітимо, що при виборі спеціалізованого програмного забезпечення потрібно:

- отримати чітке розуміння бажань та потреб;
- проаналізувати достатність функції, які реалізовані в програмного забезпеченні, оцінити можливість масштабування, гнучкість програмного забезпечення, безпечність баз даних та конфіденційність, особливості інтеграції з іншими сільськогосподарськими інструментами;
- проаналізувати вартість, зручність інтерфейсу та особливості технічної підтримки і навчання, відгуки на програмне забезпечення інших колег-бухгалтерів та керівників сільськогосподарських підприємств.

Вважаємо, що ґрунтовний аналіз цих факторів дозволить сільськогосподарському підприємству обрати бухгалтерське програмне забезпечення, найбільш адаптоване до потреб бізнесу.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2024 року «Про застосування, скасування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»: Указ Президента України від 02.09.2024 № 601/2024. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6012024-52009> (дата звернення: 09.10.2024).

2. Про внесення змін до Закону України «Про санкції» щодо заборони використання програмних продуктів та доступу до електронних інформаційних ресурсів: проект Закону України від 19.08.2024 № 11492. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44743> (дата звернення: 09.10.2024).

3. Огляд українських бухгалтерських програмних продуктів. Альтернатива російським 1C/BAS. URL: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1080075.html> (дата звернення: 09.10.2024).

Наталія КОРЗУН

здобувачка вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Миколаївський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Наталія ПОТРИВАЄВА

докторка економічних наук, професорка,
Миколаївський національний аграрний університет

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ОПЕРАЦІЙ З ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах цифрова трансформація є ключовим фактором підвищення ефективності підприємств. Вона сприяє автоматизації рутинних процесів, зменшенню кількості помилок і підвищенню прозорості облікових операцій. Комунальні підприємства, як одна з важливих ланок економіки, також стикаються з необхідністю адаптації до цифрової ери. Однією з найважливіших складових облікових процесів є управління виробничими запасами, оскільки ефективне використання ресурсів має безпосередній вплив на якість надання послуг.

Цифровізація – це процес впровадження цифрових технологій у всі аспекти діяльності організації, що дозволяє покращити продуктивність і оптимізувати робочі процеси. Щодо комунальних підприємств, вона полягає в автоматизації облікових операцій, зокрема тих, що стосуються виробничих запасів, таких як сировина, матеріали та комплектуючі. Цифрові інструменти дозволяють значно спростити процес управління виробничими запасами, забезпечуючи:

- автоматичний облік надходження і витрати матеріалів;
- оптимізацію закупівель завдяки прогнозуванню потреб;
- миттєве отримання звітності та аналітики;
- мінімізацію людського фактору в облікових процесах, що знижує ризик помилок [1].

Виробничі запаси на комунальних підприємствах – це матеріальні ресурси, які використовуються для забезпечення безперебійної роботи підприємства. Облік цих запасів є важливою складовою управлінського і фінансового обліку. Зазвичай для обліку виробничих запасів використовуються такі документи: накладні на прийом та видачу запасів, складські картки, інвентаризаційні відомості тощо. Традиційний підхід до обліку передбачає значний обсяг паперової роботи, що уповільнює обліковий процес й робить його менш гнучким. Цифровізація ж дозволяє комунальним підприємствам перейти до використання сучасних інформаційних систем, таких як ERP-системи (Enterprise Resource Planning), які інтегрують облік запасів у загальну систему управління підприємством. До переваг такого підходу вважаємо за

доцільне віднести:

- підвищення точності обліку (автоматизовані системи зменшують ймовірність помилок при введенні даних, спрощують облік переміщення запасів та їх залишків на складах);
- економія часу (автоматизація рутинних процесів, таких як оформлення накладних і ведення карток, дозволяє співробітникам зосередитися на важливіших завданнях);
- прогнозування потреб у запасах (цифрові системи на основі даних попередніх періодів дозволяють провести аналіз потреби підприємства у матеріалах та оптимізувати процес закупівлі);
- моніторинг і контроль (керівництво оперативно отримує звіти про наявні запаси, що полегшує управління ресурсами) [2].

Незважаючи на очевидні переваги цифровізації, впровадження цифрових рішень стикається з певними труднощами, зокрема:

- висока вартість впровадження (існує імовірність значних фінансових вкладень у разі використання сучасних інформаційних систем);
- необхідність навчання персоналу (співробітники підприємств повинні пройти навчання для роботи з новими цифровими інструментами, що може займати додатковий час і ресурси);
- ризики кібербезпеки через зростання використання цифрових систем [3].

Отже, цифровізація облікових операцій з виробничими запасами на комунальних підприємствах є важливим кроком до підвищення ефективності їхньої роботи. Вона дозволяє знизити витрати на управління ресурсами, мінімізувати ризики людських помилок і покращити прогнозування матеріальних потреб. Водночас процес впровадження цифрових інструментів вимагає ретельного планування та підготовки для подолання можливих викликів.

Список використаних джерел

1. Syrtseva S., Burlan S., Katkova N., Cheban Y., PISOCHENKO T., Kostyrko A. Digital technologies in the organization of accounting and control of calculations for tax liabilities of budgetary institutions. *Estudios de Economía Aplicada*, 39(7). 2021. <https://doi.org/10.25115/eea.v39i7.5010>.
2. Шишкова Н. Автоматизація обліку запасів: інноваційні технології, оцінка ефективності *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics* Випуск 4 (2023) URL: <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/122/134>.
3. Старенька О. М. Стан використання сучасних інформаційних технологій для бухгалтерського обліку на підприємствах. *Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць*. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2022. № 1–2 (80-81). С. 61–75. URL: <http://vsed.oneu.edu.ua/collections/2022/80-81/pdf/61-75.pdf>.

Анна КОРОЛЬ

*здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Сергій ГАРКУША

*кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Цифровізація охоплює всі аспекти економічної діяльності, включаючи бюджетні установи, де актуальним залишається питання автоматизації та оптимізації облікових процесів, зокрема обліку оплати праці. В умовах цифровізації облік праці змінюється, що дозволяє суттєво скоротити час на обробку інформації, мінімізувати помилки та підвищити ефективність роботи бухгалтерії. Тому, основною метою дослідження є аналіз сучасного стану обліку оплати праці у бюджетних установах та визначення напрямків його вдосконалення на основі впровадження цифрових технологій.

Сучасне суспільство не може ефективно функціонувати без бюджетних установ, бухгалтерський облік яких є ключовою системою контролю за бюджетними та позабюджетними коштами. Він виконує управлінську, контрольну та інформаційну функції на основі міжнародно визнаних принципів, а його ведення регулюється законодавством та нормативними документами Міністерства фінансів і Державного казначейства України. Останнім часом бухгалтерський облік у бюджетних установах привертає значну увагу через необхідність реформування системи нарахування заробітної плати, її оподаткування та звітності, що є важливим для сталого розвитку економіки, на що наголошують Гамова О.В., Козачок І.А. та Нікітюк А.В. [1].

Ефективність роботи суб'єкта господарювання, включно з бюджетною установою, значною мірою залежить від належної організації та обліку оплати праці працівників, зазначає Пічка Л.В. [2]. Вибір оптимальних організаційних форм і методів ведення бухгалтерського обліку у бюджетній установі дозволяє створити надійну нормативно-правову базу, яка забезпечує ефективне управління фінансовими ресурсами для стабільного функціонування установи. Особливу увагу приділяють фінансовим показникам, серед яких важливу роль відіграють показники, що стосуються оплати праці. Вони не тільки відображають внутрішню діяльність установи, але й підкреслюють роль заробітної плати як основної винагороди, що виконує стимуляційну функцію, включаючи премії та надбавки за якісне виконання обов'язків.

Ефективна діяльність бюджетних установ значною мірою залежить від належної організації бухгалтерського обліку, який виконує управлінську,

контрольну та інформаційну функції на основі міжнародних стандартів і регулюється законодавством України. Особлива увага приділяється питанням обліку оплати праці, що є ключовим елементом стимулювання працівників і забезпечує фінансову стабільність установи. Реформування системи нарахування заробітної плати та її оподаткування сприяє сталому соціально-економічному розвитку та ефективному управлінню фінансовими ресурсами.

Бюджетні установи, як важлива частина державного сектору, мають власні особливості у сфері організації праці та її оплати. Облік оплати праці у цих установах здійснюється згідно з законодавчими та нормативними актами, що регулюють оплату праці державних службовців, педагогів, медиків та інших категорій працівників.

На сьогодні облік праці все ще значною мірою здійснюється вручну або із застосуванням базових комп'ютерних програм. Недостатня автоматизація призводить до таких проблем (Таблиця 1):

- значний обсяг ручної праці;
- підвищений ризик помилок через людський фактор;
- складність у забезпеченні достовірності та оперативності інформації.

Таблиця 1 – Основні проблеми обліку оплати праці у бюджетних установах

Проблема	Причина	Наслідок
Низький рівень автоматизації	Використання застарілих технологій	Висока трудомісткість та ризик помилок
Великий обсяг ручної праці	Відсутність інтегрованих рішень	Затримка в обробці та нарахуванні заробітних плат
Труднощі у звітності	Неповнота та фрагментарність даних	Зниження ефективності управлінських рішень

Джерело: узагальнено автором

Таким чином, для вирішення зазначених проблем важливо здійснити перехід до цифрових платформ, що забезпечать інтеграцію облікових даних та автоматизують більшість операцій, пов'язаних з обліком праці.

Цифрові технології, зокрема програмні комплекси для управління заробітною платою, пропонують нові можливості для оптимізації обліку. Ці програми включають функції обробки нарахувань, утримань, виплат, а також автоматизоване формування звітності. Цифровізація дозволяє:

- скоротити час на підготовку та обробку інформації;
- підвищити точність розрахунків, зменшивши вплив людського фактора;
- інтегрувати облікові процеси з іншими фінансовими системами;
- забезпечити кращий контроль за виконанням бюджетних планів.

Сучасні програмні продукти, такі як «BAS: Зарплата і Управління Персоналом», «М.Е.Дос», пропонують повноцінні рішення для автоматизації обліку оплати праці. Вони здатні обробляти великі обсяги даних, надавати

оперативну інформацію для аналізу та забезпечувати контроль за дотриманням нормативів (Таблиця 2).

Таблиця 2 – Переваги впровадження цифрових технологій в облік оплати праці

Перевага	Опис
Скорочення часу на розрахунки	Автоматизація процесів зменшує затрати часу
Підвищення точності	Виключення ручних помилок при нарахуванні
Оперативна звітність	Автоматичне формування необхідної документації
Зручність у користуванні	Інтуїтивний інтерфейс та мінімум технічних знань
Зниження витрат	Оптимізація ресурсів, що використовуються

Джерело: запропоновано автором

Удосконалення обліку оплати праці в бюджетних установах можна досягти шляхом впровадження таких новацій:

- використання хмарних технологій для зберігання та обробки даних;
- інтеграція облікових систем з державними реєстрами та системами контролю;
- використання мобільних застосунків для зручності працівників та управлінців;

Ці нововведення дозволять зменшити витрати часу, покращити якість облікових процесів та забезпечити гнучкість в управлінні трудовими ресурсами.

Отже, цифровізація є ключовим фактором для удосконалення обліку оплати праці у бюджетних установах. Використання сучасних технологій дозволяє знизити трудомісткість процесів, підвищити їх точність та оперативність. Застосування сучасних цифрових технологій значно підвищує ефективність обліку оплати праці у бюджетних установах, зменшуючи витрати часу та мінімізуючи кількість помилок. Впровадження інтегрованих рішень дозволяє забезпечити точність і надійність обробки даних, а також оперативну підготовку звітності. Загалом, цифровізація є ключовим фактором розвитку обліку в бюджетних установах, сприяючи їхній стійкості та підвищенню продуктивності праці.

Таким чином, подальша цифровізація бюджетного сектору відкриває нові можливості для покращення обліку та управління працею.

Список використаних джерел

1. Гамова О.В., Козачок І.А., Нікітюк А.В. Особливості обліку та удосконалення контролю нарахування заробітної плати в бюджетній організації. *Ефективна економіка*. 2019. № 2. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.2.30.

2. Пічка Л.В. Організація обліку оплати праці в бюджетних установах. URL: <http://surl.li/ujtztm>.

Світлана КРАМАРЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Сергій ГАРКУША

кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВИДАТКІВ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Розвиток бухгалтерського обліку видатків бюджетної установи в умовах цифровізації базується на якісних змінах, що впливають на процеси управління державними ресурсами, їх розподіл та контроль. В сучасних умовах активного використання інформаційно-комунікаційних технологій для здійснення основних функцій бюджетних установ та забезпечення ефективності державного управління виникає потреба в адаптації традиційних підходів до обліку видатків.

Значні технологічні та інформатизаційні зрушення, спричинені цифровізацією, а також зростання інформаційного потенціалу економічного простору стимулюють модернізацію бухгалтерської науки, сприяють розвитку методології та організації облікового процесу, актуалізують проблему позиціонування облікової системи [1, С. 93].

Цифрові технології суттєво полегшують ведення бухгалтерського обліку, дозволяють спростити трудомісткі та однотипні завдання, з якими бухгалтери мають справу на регулярній основі, допомагають у прийнятті управлінських рішень [2, с. 180].

Цифровізація зачіпає всю систему інформаційного забезпечення бюджетних установ, включно з процесами планування, фінансування, обліку та контролю видатків. Це забезпечує оперативність отримання, обробки та аналізу інформації про використання бюджетних коштів. В умовах цифровізації важливо зберігати методологічне ядро обліку, але водночас розширювати інструментарій облікових методів для адекватного відображення сучасних процесів управління державними фінансами.

В умовах цифрової економіки значним змінам піддаються об'єкти обліку в бюджетних установах. Це пов'язано з потребою врахування соціальних, екологічних та інноваційних аспектів у державному управлінні, а також зростанням вимог до прозорості та підзвітності використання бюджетних коштів. Цифровізація сприяє запровадженню нових нефінансових об'єктів обліку, які забезпечують ширше охоплення інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих рішень щодо ефективного використання державних ресурсів.

Завдяки цифровізації розроблено спеціальні стандарти для ведення бухгалтерського обліку та звітності в бюджетних установах, що дозволяє автоматизувати збір, обробку та подання інформації у стандартизованій електронній формі. Це значно полегшує аналіз видатків та виявлення потенційних відхилень від встановлених нормативів і планових показників. Проте цифрові технології також створюють нові виклики та ризики, зокрема пов'язані з безпекою даних, кіберзагрозами та залежністю від надійності інформаційних систем (Таблиця 1).

Таблиця 1 – Характеристика ризиків, зумовлених впровадженням цифрових технологій в сфері обліку видатків бюджетної установи

Вид ризику	Прояви в сфері бухгалтерського обліку
Ризики, пов'язані із застосуванням Інтернету речей	Автоматичне перенесення недостовірних даних внаслідок збоїв у роботі датчиків або систем моніторингу.
Ризики застосування штучного інтелекту, роботизації, автоматизації	Витік конфіденційної інформації щодо державних видатків. Скорочення персоналу бухгалтерії та зменшення ручного контролю за даними.
Ризики, пов'язані із застосуванням хмарних технологій	Складність контролю за роботою хмарних платформ. Труднощі в оперативному реагуванні на кіберзагрози.
Ризики, пов'язані з нестабільною роботою Інтернету	Ускладнення доступу до облікових даних у хмарних сервісах. Можливі затримки у поданні бюджетної звітності.

Джерело: узагальнено автором

Отже, цифровізація бухгалтерського обліку видатків у бюджетних установах є важливим етапом модернізації системи державного фінансового управління. Вона створює нові можливості для покращення управління державними фінансами, але також потребує посилення заходів з управління інформаційними ризиками.

В умовах цифровізації бухгалтерський облік видатків бюджетних установ набуває нових рис, що сприяють підвищенню ефективності державного управління. Автоматизація облікових процесів дозволяє зменшити вплив людського фактора та мінімізувати помилки, які виникають при ручному введенні даних. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій забезпечує оперативність та своєчасність виявлення відхилень від планових показників, підвищуючи точність контролю за фінансовими ресурсами.

Удосконалення методів обліку видатків допомагає адаптуватися до динамічних змін економічного середовища та нових вимог законодавства, а також інтегрувати облікові дані з іншими інформаційними системами державного управління, забезпечуючи комплексне бачення фінансової ситуації. Стандартизація електронної звітності спрощує процес її подання, підвищуючи

прозорість та доступність інформації для громадськості. Однак цифрові технології несуть не лише переваги, але й нові виклики, пов'язані з кібербезпекою та захистом конфіденційних даних.

Ризики, пов'язані з кіберзагрозами, підкреслюють необхідність впровадження надійних заходів безпеки та розробки ефективних стратегій управління ризиками. Залежність від інформаційних систем та Інтернету акцентує увагу на важливості забезпечення стійкості цифрової інфраструктури, адже будь-які збої можуть ускладнити доступ до облікових даних та затримати подання звітності.

Цифровізація змінює не лише облікові підходи, а й функціональні обов'язки бухгалтерських працівників, адже акцент зміщується на аналітичну роботу. Сучасні технології відкривають нові можливості для прогнозування та моделювання фінансових показників, що дозволяє більш обґрунтовано приймати управлінські рішення. Водночас впровадження цифрових рішень потребує постійного вдосконалення навичок та компетенцій фахівців, адже нові облікові об'єкти, такі як соціальні, екологічні та інноваційні аспекти, відображають актуальні тенденції сталого розвитку та соціальної відповідальності.

Підвищення вимог до прозорості та підзвітності державних установ стимулює розвиток механізмів внутрішнього контролю та аудиту. Цифрові рішення дозволяють скоротити витрати на облік, зменшуючи обсяг паперової роботи та автоматизуючи рутинні операції. У майбутньому технології штучного інтелекту та роботизації можуть кардинально змінити облік видатків, створюючи нові підходи до аналізу даних. Важливо також враховувати соціальні наслідки цифровізації, зокрема можливість скорочення персоналу, та забезпечувати підтримку співробітників у процесі адаптації до нових умов.

Таким чином, цифровізація бухгалтерського обліку видатків бюджетних установ є важливим кроком на шляху модернізації державного фінансового управління. Вона створює нові можливості для покращення управління державними ресурсами, проте також вимагає ретельного управління інформаційними ризиками та адаптації облікових підходів до сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Випуск 1-2. С. 83-96. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2019.01.083>.
2. Довбуш А.В., Белова І.М. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки. *Інформаційні технології та економічна безпека*. 2023. № 2. С. 176-181. DOI: 10.37332/2309-1533.2023.2.23.

Валерій КУЛІШ

*здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Сергій ГАРКУША

*кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет*

РОЗВИТОК ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ВИКЛИКИ, ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність дослідження розвитку обліку основних засобів у цифрову епоху обумовлена кардинальними змінами в бізнес-процесах, пов'язаних з широким впровадженням інформаційних технологій. Швидке зростання нематеріальних активів, таких як програмне забезпечення та інтелектуальна власність, вимагає перегляду традиційних підходів до оцінки та обліку основних засобів. Оригінальні дослідження в цій галузі можуть внести значний вклад у розробку нових моделей оцінки, які враховують специфіку цифрових активів, а також у формування рекомендацій щодо адаптації національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку до викликів цифровізації.

Дослідженням розвитку в умовах цифровізації приділяли увагу такі вітчизняні науковці: Довбуш А.В., Белова І.М., Пуцентейло П.Р., Ткачук Г.О., Шишкова Н.Л. та інші. Через постійний розвиток процесів цифровізації систем бухгалтерського обліку, виникає необхідність детальнішого вивчення проблем з якими доводиться зустрічатися та мати змогу об'єктивно розуміти перспективи цифровізації.

Проникнення технологій цифровізації в усі сфери життя суспільства, включаючи економічну сферу, є природним і неминучим процесом, що має як позитивні, так і негативні наслідки для окремих економічних суб'єктів та національної економіки в цілому.

Дослідження розвитку обліку основних засобів у цифрову епоху є важливим для створення адаптивних інструментів, здатних відповідати сучасним вимогам цифрової економіки, що включає збільшення швидкості обробки даних, забезпечення точності й прозорості бухгалтерської інформації.

Цифровізація в бухгалтерському обліку – це процес переходу від традиційних паперових документів і ручних розрахунків до використання цифрових технологій для запису, обробки та зберігання бухгалтерської інформації. Ця трансформація охоплює всі аспекти бухгалтерського обліку, від управління первинними документами до фінансової звітності [2, С. 142].

Аналіз світового досвіду переходу підприємств до цифрового обліку показує що в цьому процесі є як переваги, так і виклики з якими доведеться зіткнутися для отримання результату (Таблиця 1).

Таблиця 1 – Переваги і виклики цифровізації обліку основних засобів

Переваги цифровізації	Виклики з якими доведеться мати справи
Підвищення ефективності: автоматизація рутинних задач, таких як обробка платежів, ведення номенклатури та складання звітів, дозволяє значно скоротити час на виконання цих операцій та звільнити бухгалтерів для більш складних аналітичних завдань.	Висока вартість впровадження: впровадження нових технологій потребує значних інвестицій у програмне забезпечення, обладнання та навчання персоналу.
Зниження витрат: автоматизація та оптимізація процесів призводять до зменшення кількості помилок, скорочення кількості персоналу та зменшення витрат на папір та інші ресурси.	Сумісність з існуючими системами: інтеграція нових систем з існуючими може бути складною та дорогою.
Поліпшення точності даних: автоматизація мінімізує ризик людських помилок, що призводить до підвищення точності фінансової звітності.	Опір змін: співробітники можуть бути неохочі до змін і боятися втратити роботу або потребувати додаткового навчання
Підвищення прозорості: технологія блокчейн забезпечує високий рівень прозорості та безпеки даних, що особливо важливо для великих транзакцій.	Безпека даних: збільшується ризик кібератак та втрати конфіденційної інформації.
Швидкий доступ до інформації: хмарні технології дозволяють отримати доступ до фінансової інформації з будь-якого місця та пристрою.	Регуляторні вимоги: необхідність постійно адаптуватися до змін у законодавстві.

Джерело: узагальнено на основі [1,2,3]

Аналіз переваг і викликів цифровізації дозволяє визначити такі ключові тенденції: впровадження штучного інтелекту для прогнозування та виявлення шахрайства, застосування блокчейну для прозорості й безпеки обліку, розвиток гнучких хмарних рішень і використання великих даних для обґрунтованих рішень [1].

Отже, діджиталізація бухгалтерського обліку – це не просто тренд, а необхідність для виживання в сучасному бізнес-середовищі. Вона дозволяє отримати конкурентну перевагу, підвищити прозорість фінансової діяльності та забезпечити швидкий доступ до інформації. Проте, для досягнення успіху необхідно ретельно підготуватися до цього процесу, розробити чітку стратегію та забезпечити підтримку з боку керівництва та співробітників.

Список використаних джерел

1. Довбуш А. В., Белова І. М. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки. *Інноваційна економіка*. 2023. Вип. 2 (94). С. 176–181.
2. Пуцентейло П.Р., Довбуш А.В. Основні вектори розвитку бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. *Інноваційна економіка*. 2021. № 3-4 (87). С.140-151.
3. Шишкова Н.Л. Перспективи ІТ-модернізації бухгалтерського обліку: актуалізація теорії і практики. *Економічний вісник*. 2019. №3. С.146-159.

Ольга МАЛЕЦЬКА

кандидат економічних наук, доцент

Людмила ГНАТИШИН

доктор економічних наук, професор

Оксана ПРОКОПИШИН

кандидат економічних наук, доцент

Львівський національний університет природокористування

POWER BI У ФІНАНСОВІЙ АНАЛІТИЦІ ТА БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Впровадження сучасних та безпечних систем обліку та автоматизації процесів стає все більш актуальним питанням для бізнесу в Україні. Відповідність новим вимогам законодавства, перехід на сучасні технології, адаптацію до європейських стандартів – це аж ніяк не весь перелік викликів, що постають перед компаніями [1].

Power BI є інструментом для візуалізації та аналізу даних, який має значний потенціал у сфері фінансової аналітики та бухгалтерського обліку. Його застосування у бухгалтерії дозволяє перетворювати сирі дані на цінну інформацію за допомогою інтерактивних звітів та дашбордів.

У сучасних бухгалтерських системах дані часто зберігаються в розрізних джерелах, таких як ERP-системи, CRM, файли Excel або SQL-бази даних. Power BI має можливості об'єднання різноманітних джерел даних, дозволяючи науково обґрунтоване узагальнення інформації в одному місці. Це забезпечує цілісність даних та підвищує ефективність їх подальшого аналізу.

Важливим аспектом Power BI є можливість створювати інтерактивні візуалізації для представлення фінансових показників. Завдяки цьому можна розробляти науково обґрунтовані моделі, що відображають:

- Фінансові метрики, такі як прибуток, рентабельність, коефіцієнти ліквідності та інші.
- Динаміку грошових потоків, що дає змогу виявляти залежності й закономірності у фінансовій діяльності.
- Складні моделі прогнозування на основі історичних даних, застосовуючи принципи регресійного аналізу.

На основі доступних історичних даних бухгалтер може створити моделі прогнозування за допомогою алгоритмів Power BI. Наприклад, аналітика трендів витрат, порівняння прибутковості, аналіз сезонних коливань тощо. Використання Power BI дозволяє створювати прогнози для більш обґрунтованого прийняття управлінських рішень та оцінювання перспектив розвитку.

Power BI є інструментом, який надає можливості для автоматизованого

контролю якості даних. Зокрема, за допомогою налаштувань оповіщень і відстеження показників, можна виявляти аномалії, забезпечуючи своєчасне виявлення помилок у бухгалтерському обліку. Це підвищує достовірність даних, які використовуються для фінансової звітності.

На основі візуалізованих даних у Power BI можна проводити комплексні дослідження, які є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Це забезпечує ефективне управління фінансовими потоками підприємства, обґрунтування фінансової стратегії та виявлення ключових факторів впливу на фінансові показники.

Під час створення звітів у Power BI існує загальний процес. Спочатку необхідно починати з Power BI Desktop, щоб підключитися до даних і створити звіт. Потім публікувати звіт у службі Power BI та розповсюдити його споживачам.

Потік Power BI:

1. Підключитись до даних за допомогою Power BI Desktop.
2. Перетворити та моделювати дані за допомогою Power BI Desktop.
3. Створити візуалізації та звіти за допомогою Power BI Desktop.
4. Опублікувати звіт у службі Power BI.
5. Поширити звіти та керувати ними в службі Power BI.[2]

Power BI надає бухгалтеру потужний інструментарій для виконання завдань не лише з обліку, але й з аналізу та прогнозування.

Основними перевагами використання дашбордів Power BI у бухгалтерському обліку:

1. Оперативність прийняття рішень: дашборди забезпечують миттєвий доступ до ключових фінансових показників у режимі реального часу. Це дозволяє менеджерам і бухгалтерам оперативно реагувати на зміни, підвищуючи швидкість і точність прийняття рішень.

2. Зручність візуалізації даних: дашборди консолідують різні види даних (графіки, діаграми, KPI) на одному екрані. Це значно полегшує аналіз і дає змогу швидко оцінити загальну фінансову картину без перегляду великих звітів.

3. Автоматизація звітності: багато дашбордів інтегруються з бухгалтерськими програмами та ERP-системами, такими як 1C, SAP або Oracle. Це автоматизує оновлення даних і звітів, економить час, усуває людські помилки та забезпечує актуальність інформації.

4. Поліпшення аналітики та прогнозування: дашборди дозволяють аналізувати тенденції і відстежувати динаміку фінансових показників у зручному форматі. Завдяки цьому можна робити більш точні прогнози, виявляти сезонні та інші тренди і, відповідно, планувати ресурси.

5. Полегшення контролю і моніторингу KPI: дашборди дозволяють встановлювати і контролювати ключові показники ефективності (KPI), що полегшує моніторинг досягнення фінансових цілей компанії. Це важливо для підтримки ефективного контролю витрат, доходів і ліквідності.

6. Підвищення фінансової прозорості: завдяки наявності дашбордів, управлінці різного рівня мають доступ до важливої фінансової інформації, що підвищує рівень прозорості процесів і знижує ризик приховування або неправильного трактування даних.

7. Економія часу: дашборди автоматично оновлюються, бухгалтерам не потрібно вручну збирати дані для регулярної звітності. Це дозволяє зосередитися на більш аналітичних завданнях і вивільнити час для стратегічних рішень.

8. Зниження ризиків і підвищення точності: дашборди дають змогу краще контролювати поточні витрати та доходи, оперативно виявляти відхилення від бюджету і швидко вживати заходів. Це знижує фінансові ризики та зменшує ймовірність помилок.

Активне впровадження інформаційних технологій (хмарних обчислень, штучного інтелекту, великі дані, блокчейн тощо) в систему бухгалтерського обліку позначається і на професії бухгалтера. Дашборди стали невід'ємною частиною сучасної бухгалтерії, допомагаючи компаніям автоматизувати та вдосконалювати фінансове управління, зберігаючи водночас прозорість та оперативність облікових процесів.

Список використаних джерел

1. Кучеренко С. Нові системи обліку: що вибрати для ведення бухгалтерії? URL: <https://bjepro.com/products/upravlinskyj-oblik>.

2. Малецька О. Ціцька Н. Вплив блокчейну на бухгалтерський сектор. Науковий простір України: сучасні виклики та загрози. Матеріали всеукраїнської науково – практичної конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, 20-21 жовтня 2022р) Вінниця. 2022. С.128-130.

3 URL: <https://learn.microsoft.com/uk-ua/training/modules/get-started-with-power-bi/2-using-power-bi>.

4. Мінфін публікує «дашборд», який дозволяє проаналізувати рівень заробітних плат у державних органах. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_publikuie_dashbord_iakii_dozvoliaie_proanalizuvati_riven_zarobitnikh_plat_u_derzhavnikh_organakh-4520.

Zoriana MYRONCHUK

*PhD in Economics, Associate Professor,
Lviv National University of Environmental Management*

Olga MALETSKA

*PhD in Economics, Associate Professor,
Lviv National University of Environmental Management*

DIGITALISATION ROLE IN THE ORGANISATION OF BUSINESS PROCESSES AND ACCOUNTING

Companies that want to remain competitive in the modern world must digitise their business processes. Accounting system is one of the most important areas to transform during this process.

The transformation of this system in the context the development of digitalisation business processes is aimed at improving the efficiency, accuracy and speed financial information processing.

Currently, Ukraine does not have a full-fledged accounting regulatory system that meets the requirements global digital economy. There are discrepancies between various laws and regulations, as well as insufficient accounting standards governing the use of digital technologies in financial accounting.

In this context, research and development activities aimed at developing and implementing new accounting standards that take into account peculiarities of the digital economy and ensure uniformity and comparability of financial statements are extremely important for Ukraine. They will contribute to the creation of a sustainable and reliable accounting and reporting system that will facilitate economic development and recovery of the country. Research and development in this area is crucial for the further development of accounting and reporting in the context digital transformation.

Nevertheless, it is important to unify and standardise financial reporting at the state level, which will help harmonise approaches simplify accounting and reporting processes. Ukraine, as a country that is actively developing digital industry and facing challenges after Russia's armed aggression, also needs to create an appropriate accounting regulatory system that will take into account the specifics of the digital economy and contribute to the country's recovery.

The word «digitalization» comes from the English language and refers to the penetration of digital technologies into all spheres public life. The exact translation from English means «digitisation».

According to O. Lytvynova, «digitalisation is a phenomenon that causes successive transformations of the socio-cultural code, united by a common development vector» [3, p.78]. The researcher connects digitalisation with social communication and analyses the change in social institutions and subsequent change in human development in this context.

To ensure the legality and effectiveness of digitalisation processes, businesses use a number of laws adopted in Ukraine. These laws establish a legal framework for the development of digitalisation economy and accounting in Ukraine, promoting introduction of the latest technologies and practices in these areas.

Law of Ukraine «On Personal Data Protection» [1] - this law establishes rules and principles for the collection, storage, use and protection of personal data. It regulates the processing of personal data in electronic form and establishes requirements for the confidentiality and security of such data.

The Law of Ukraine «On Accounting and Financial Reporting in Ukraine» [2]- this law defines the basic principles, rules and procedures for accounting and financial reporting in Ukraine. It regulates electronic accounting and requires compliance with requirements for the storage and transmission of financial information.

There are two main directions in which digitalisation is moving in the world, namely increasing productivity and creating fully digitised enterprises in the future. Use of the new technologies in business reduces overall costs, which increases profits. It is thanks to digitisation that businesses realise that they are able to improve in their industry. Thus, less effort and cost is required, as digitalisation helps to overcome some barriers and move to a new level of business management more easily. It is thanks to digitisation that business is undergoing a dramatic change for the better. At this stage, many companies have opportunity to become leaders with minimal costs, just by digitising production.

The second area of digitalisation is «digital enterprises», meaning that they are created through cloud technologies and exist on the basis of remote work. It is becoming increasingly difficult to survive in the economy if a company is not a digital business. That is why more and more businesses are turning to cloud services.

First steps towards digitalisation have already been taken. This is evidenced by the digitalisation of public services, control over public finances, electronic auctions, and online services. Currently, more than 100 online services make it possible to receive quality service without human intervention. Since 2019, 76% of executive authorities have been publishing data on the Unified State Open Data Portal data.gov.ua; more than 120 nationwide e-services and 10,000 online registered businesses have been introduced. The annual growth of the IT sector was recorded at 22% [4, p.12].

Need for digitalisation is driven by a constant desire to be more competitive. As a result, digitalisation is a prerequisite for business survival in a developing economy.

The process of using digitalisation in the organisation of accounting is extremely important. «Digitalisation of accounting» is aimed at developing the necessary theoretical knowledge and practical skills in the field of functioning and use of computer systems and technologies and the possibilities of their use in accounting for the digitalisation of accounting functions.

In the course of the study of the state and prospects for the development of

digitalisation of accounting in Ukraine, a survey of 76 large and medium-sized enterprises (number of employees from 50 to 1000 people, among which 26% are engaged in agriculture; 22% in trade; 13% in pharmaceuticals; 18% belong to the public sector and all the rest are representatives of various types of business) was conducted, which led to the following conclusions: accounting is more digitalised than other business processes due to the automation of payments and reporting.

Therefore, in the context of nanotechnology, in order to maintain the competitiveness of an enterprise, it is necessary not to be afraid to use the possibilities of digitalisation in all possible directions and forms, including in the organisation of accounting.

Digitalisation of accounting and its integration into the company's information system is a requirement of the modern digital age. The information system is aimed at increasing the efficiency of the company's operations, strengthening its competitiveness and transforming accounting into an art that 'ensures the success' of the company.

Conditions for the development of digitalisation of the accounting organisation are the involvement of highly qualified specialists in this field, the development of outsourcing relations, freelancing, and the use of cloud technologies.

The use of cloud technologies will allow to concentrate technical computing resources, IT specialists and software in a common cloud, which in turn will save money and increase the transparency of accounting, reduce the complexity of business entities' reporting and control measures.

References

1. Law of Ukraine «On Personal Data Protection» No. 2494-IX of 29.07.2022 URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
2. Law of Ukraine «On Accounting and Financial Reporting in Ukraine» No. 2435-IX of 19.07.2022. URL <https://zakon.rada.gov.ua>.
3. Litvinov O. M. Digitization on the threshold of digital Dachau. // O.V. Lytvynov - State and crime. New challenges in the postmodern era. - Kharkiv, p. 170–172 URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9635>.
4. Guseva O. Y., Legominova S. V. Digitization – as a tool for improving business processes, their optimization. / O. Yu. Guseva, S. V. Legominova. - Economics. Management. Business. 2018. No. 1 (23). P. 33-39.

Ірина НЕСТЕРЕНКО

кандидат економічних наук, доцент
Державний біотехнологічний університет

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСАХ ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

Розвиток електронної комерції значно трансформує сучасні бізнес-процеси, особливо в сфері обліку та фінансової звітності. Зростання обсягу онлайн-транзакцій, підвищення вимог до швидкості й точності обробки даних, а також глобалізація ринків вимагають від підприємств електронної комерції впровадження цифрових технологій. Новітні цифрові рішення не тільки оптимізують облікові процеси, але й сприяють підвищенню прозорості та доступності даних, що дозволяє підприємствам приймати більш обґрунтовані управлінські рішення.

Цифрові технології включають широкий спектр інструментів, таких як хмарні сервіси, автоматизація бухгалтерського обліку, блокчейн, аналітика великих даних, штучний інтелект та машинне навчання. Кожен з цих інструментів має свої особливості та можливості, які дозволяють удосконалювати облікові процеси. Хмарні сервіси для обліку забезпечують доступ до облікових даних з будь-якого місця та пристрою, що підвищує мобільність і швидкість прийняття рішень. Інтеграція програм автоматизації, таких як бухгалтерські системи, значно зменшує ручну працю, що сприяє зниженню помилок і підвищенню точності обліку. Обробка великих обсягів даних, включаючи поведінку клієнтів, дозволяє більш точно прогнозувати продажі та витрати. Блокчейн технологія забезпечує прозорість і незмінність фінансових даних, що підвищує довіру до фінансової звітності, особливо для великих компаній. Штучний інтелект використовується для розпізнавання аномалій у фінансових транзакціях, передбачення фінансових показників і підтримки управлінських рішень.

У сучасній електронній комерції облікові процеси суттєво відрізняються від традиційної роздрібної торгівлі [1, с. 25]. Використання цифрових інструментів дозволяє підприємствам обробляти великі обсяги транзакцій майже в реальному часі, що є необхідним для ефективної роботи в електронній комерції. Блокчейн і хмарні обчислення підвищують доступність та надійність даних, зменшуючи ймовірність шахрайства. При цьому, в електронній комерції важливо синхронізувати облікові дані з CRM (управління відносинами з клієнтами) та ERP-системами (планування ресурсів підприємства), що дозволяє отримати комплексну картину діяльності підприємства та прогнозувати фінансові показники.

Незважаючи на численні переваги, впровадження цифрових технологій в облікові процеси електронної комерції супроводжується певними викликами:

1. *Кибербезпека.* Оскільки дані зберігаються в цифровій формі,

підприємства стикаються з ризиком кібератак та витоку конфіденційної інформації.

2. *Потреба в кваліфікованих кадрах.* Впровадження та використання цифрових інструментів потребує спеціалістів з відповідними знаннями та навичками, що інколи стає проблемою для малих підприємств.

3. *Висока вартість.* Впровадження та підтримка сучасних цифрових рішень, особливо для великих підприємств, можуть бути дорогими, що потребує значних інвестицій.

4. *Регуляторні вимоги.* У різних країнах існують відмінності в законодавчих вимогах до обліку та звітності, що може ускладнювати міжнародні транзакції для підприємств електронної комерції [2, с. 55].

Облік у сфері електронної комерції в умовах цифровізації стикається з низкою проблемних питань, що пов'язані з особливостями діяльності, нормативними обмеженнями та швидкими змінами технологій. Так, на практиці доволі складно точно визначити момент визнання доходу через миттєві електронні транзакції. Проблема стає особливо гострою при роботі з підписками або наданням цифрових послуг (наприклад, хмарні сервіси), де послуги можуть надаватися поступово. Витрати на цифрову інфраструктуру та її обслуговування, зокрема витрати на розвиток вебсайтів, систем захисту даних та електронного маркетингу, інколи складно віднести до конкретного періоду або проєкту. При здійсненні операцій з клієнтами з різних країн виникають питання, пов'язані з оподаткуванням (особливо ПДВ або аналогічних податків), оскільки ставки й правила різняться. Важливо враховувати податкові зобов'язання в юрисдикції кожної країни, де є покупці, що ускладнює ведення обліку для міжнародних підприємств. Зростаюче використання криптовалют в електронній комерції створює нові виклики для обліку. Курсові коливання криптовалют, регуляторні невизначеності та різні підходи до оцінки таких активів створюють додаткові труднощі в їх обліку та оподаткуванні.

Електронна комерція часто передбачає значні інвестиції в нематеріальні активи (розробка вебплатформ, програмне забезпечення, бази даних клієнтів). Визначення строку корисного використання таких активів і їхня амортизація викликають складнощі, оскільки технології швидко застарівають, і реальна цінність активів може стрімко знижуватися. З ростом цифрових транзакцій підприємства змушені збільшувати витрати на безпеку інформаційних систем для захисту клієнтських даних. Витрати на забезпечення кібербезпеки стають значною частиною бюджету підприємств, що викликає питання щодо їхнього відображення в обліку (як операційні витрати чи інвестиції в активи). В електронній комерції велика частка витрат йде на цифровий маркетинг (таргетована реклама, просування в соціальних мережах, SEO-оптимізація), і питання, чи можна такі витрати вважати капітальними (що амортизуються) або операційними, досі дискусійне [3, с. 164].

Реалізація програм лояльності, купонів, знижок на наступні покупки та інші бонуси ускладнюють відстеження зобов'язань підприємства перед

клієнтами і визначення чистого доходу. Використання великих обсягів даних і автоматизованих систем управління викликає проблеми інтеграції облікових систем із системами електронної комерції. Зокрема, це створює ризик неточностей або збоїв у даних при переданні інформації між системами. Постійні зміни в законодавстві щодо електронної комерції і цифрових платежів викликають невизначеність щодо того, як слід відображати певні операції в обліку. Це стосується і питань захисту персональних даних, де витрати на дотримання вимог можуть бути значними.

З розвитком цифрових технологій перспективи для підприємств електронної комерції значно розширюються. Майбутнє обліку буде тісно пов'язане з автоматизацією, аналітикою даних та інтеграцією різноманітних систем. Блокчейн може стати основним інструментом для створення абсолютно прозорої бухгалтерії, а штучний інтелект дозволить підприємствам не лише вести облік, а й прогнозувати фінансові ризики та потенційні витрати. Інші перспективні напрямки включають: розвиток платформ для інтегрованої обробки даних (багатофункціональні платформи, що поєднують облік, аналітику і управління ресурсами); розширення можливостей автоматизації (розробка нових програмних рішень для облікових процесів, які автоматизуватимуть усе — від рахунків-фактур до податкових звітів); впровадження штучного інтелекту та машинного навчання для виявлення аномалій і ризиків [4, с. 126].

Таким чином, електронна комерція потребує адаптованих і гнучких підходів до обліку, які б враховували специфіку цифрових транзакцій і дозволяли підприємствам коректно відображати свої фінансові результати в умовах цифровізації. Упровадження хмарних обчислень, автоматизації, блокчейну та аналітики великих даних дозволяє підприємствам електронної комерції ефективно вести облік, мінімізувати помилки та витрати, покращувати обслуговування клієнтів і відповідати сучасним вимогам ринку. Незважаючи на виклики, технології мають перспективу значно змінити облікові процеси, роблячи їх гнучкішими та більш орієнтованими на інновації.

Список використаних джерел

1. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.
2. Чернікова І. Б., Дергільова Г. С., Нестеренко І. В. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності: навч. посіб. Харків: Форт, 2015. 200 с. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/10383>.
3. Чміль Г., Кащена Н., Нестеренко І. Розбудова системи контролю витрат на просування та продаж товарів і послуг. Інфраструктура ринку: електронний науково-практичний журнал. 2022. №68. С. 163-169. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/13471>.
4. Синявська О.О. Електронна торгівля в Україні: тенденції та перспективи розвитку. Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2019. Вип. 9. С. 126–132.

Дар'я РОМАНЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Лариса ПОЛЯТИКІНА

кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Бюджетні установи в процесі діяльності постійно проводять різні розрахунки. Правильна організація їх обліку має важливе значення для ефективного використання основних засобів та виробничих запасів. Фінансовий результат залежить від швидкості обороту капіталу, що визначається цілим комплексом економічно-організаційних засобів. Його частиною є розрахунки між суб'єктами господарської діяльності та бюджетними установами. Швидкість розрахунків, як показує практика, може змінюватись від кількох місяців, як це було раніше по розрахунках в різних галузях економіки, до кількох годин, що стало можливим завдяки введенню системи електронних платежів. Чим швидше здійснюється процес розрахунків, тим ефективніше працює економіка.

Дослідження включає практичне впровадження теоретичних знань в реальній практиці ведення бухгалтерського обліку. Дослідники активно беруть участь в процесі обліку активів, зобов'язань, доходів і витрат установи, що дозволяє їм краще зрозуміти специфіку обліку в бюджетних організаціях. Окрім цього, навчаються порядку підготовки та подання різних видів звітності, включаючи фінансову звітність та звіти про використання бюджетних коштів, що важливо для дотримання законодавчих та регуляторних вимог.

Сфера інформаційних технологій є одним із напрямів організації управління діяльністю. У різних галузях промисловості вони по-різному використовуються. Однак у випадку коли детально їх проаналізувати, то з'ясовується висновок, що вони застосовуються з метою полегшення праці на виробництві. Вживання засобів автоматизації сприяє практичному вирішенню проблеми оперативності та точності інформації. З їх допомогою за короткий проміжок часу реально підготувати необхідні дані з метою прийняття рішень. На сучасному етапі розвитку України відбувається багато змін, особливо в економіці. Причиною цього є нестримні темпи зростання науково-технічного прогресу. [1, с.130]

Процес організації обліку бюджетних установ являє собою сукупність контрольно-організаційних операцій. Вони включають операції пов'язані з контролем інформації, яка отримана в результаті певних операцій. Зараз

практично не залишилось таких установ, які б не використовували у своїй діяльності комп'ютери. Використання інформаційних технологій змінює зміст та організацію праці, з'являється більше вільного часу на вдосконалення роботи бюджетної установи, а менше затрачається для ведення обліку. Має місце більш раціональний перерозподіл навантаження між людиною та комп'ютером. Інформаційні технології надають нам перспективу більш точніше, якісніше та швидше обробляти велику кількість інформації[2, с.66].

Одним з найефективніших технічних засобів ділового зв'язку є обчислювальна техніка, яка використовує електронний зв'язок. При наявності в бюджетній установі великої кількості комп'ютерів доцільно об'єднувати їх в мережі. На сьогоднішній день використання інформаційних технологій залишається проблематичним для підприємств сільськогосподарського напрямку і тому з часом їх рівень розвитку значно знижується, що призводить до занепаду. Введення в практику автоматизованих систем обліку, дало б змогу комплексно розв'язувати задачі не тільки по обліку, а й по прогнозуванню та моделюванню стану підприємств. Виділяють три категорії користувачів бухгалтерських програм: бухгалтери, спеціалісти з інформаційних систем і керівництво підприємства. В процесі створення програм інформаційні потреби користувачів можуть змінюватись, що ще більше ускладнює їх розробку. В наш час для розробки інформаційних систем використовують системи управління базами даних. В умовах ринкової економіки за допомогою сучасних комп'ютерних програм можна прорахувати, як за найменших витрат досягти максимальних прибутків, що є основною метою діяльності будь-якого підприємства, організації чи установи. Інформаційні технології цьому сприяють через маркетингову діяльність.

Список використаних джерел

1. Акімова О. В., Гаврилюк Л. О. Проблеми бухгалтерського обліку в державному секторі в умовах модернізації. *Науковий вісник ДГМА*. № 2. 2017. С. 127-132.
2. Бойчук А.А., Лисяк М.С. Сучасні форми бухгалтерського комп'ютерного обліку та їх розвиток. *Наука й економіка*. 2017. №1 (21). С. 65-67.
3. Бровко Т.М. Формування системи внутрішнього контролю бюджетної установи. The II International Science Conference «Research work in the system of training teachers in technological fields» 12 Hours of Participation. 15-17 January. 2024. Berlin. Germany. 65-67 pp.

Наталія СЕРГІЄНКО

*здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Микола Гордієнко

*кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ОБЛІК ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Для забезпечення безперервного функціонування життєдіяльності населення і держави в цілому урядом України були вжиті першочергові заходи, згідно з якими бюджети країни були переорієнтовані на військові цілі та здійснення найнеобхідніших соціальних видатків, для підтримки населення.

Бюджет територіальної громади виглядає як план утворення і використання фінансових ресурсів, які необхідні для забезпечення функцій і повноважень органів місцевого самоврядування. Основними об'єктами обліку громади є облік доходів і видатків бюджету, фондів і резервів, витрат на утримання бюджетних установ, матеріальних цінностей бюджетних установ, грошових коштів.

Бюджетним Кодексом України визначено: «доходи бюджету - податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ)» [1]. Доходи місцевого бюджету класифікуються за такими розділами: податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, трансферти. Бюджет громади складається із загального та спеціального фондів.

До складу доходної частини загального фонду бюджету громади входять всі доходи, окрім доходів, які передбачаються для зарахування до спеціального фонду бюджету, позики та запозичення. Доходи бюджету територіальної громади умовно поділяють на власні (ті, які органи місцевого самоврядування можуть «заробити») та передані (ті, які місцевим бюджетам передають з інших бюджетів на безповоротній основі. Їх ще називають міжбюджетними трансфертами) [3].

З метою забезпечення безперервного функціонування установ і закладів бюджетної сфери, комунальних підприємств, задоволення життєво необхідних потреб жителів територіальних громад у період воєнного стану та оперативного і ефективного прийняття управлінських рішень Кабінет Міністрів України ухвалив постанову №252 [2]. Зокрема, відповідно до зазначеної постанови виконання та формування місцевих бюджетів здійснюється згідно бюджетного

законодавства з урахуванням наступних особливостей:

1. органи місцевого самоврядування, їх виконавчі органи, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації здійснюють бюджетні повноваження до утворення військових адміністрацій;

2. виконавчі комітети відповідних місцевих рад, місцеві державні адміністрації або військові адміністрації: мають право здійснювати без погодження відповідною комісією передачу бюджетних призначень від одного розпорядника до іншого, перерозподіл видатків, приймати рішення про перерахування коштів з місцевого бюджету для здійснення заходів по відсічу збройної агресії і забезпечення національної безпеки, затверджувати місцеві (цільові) програми;

3. місцеві фінансові органи забезпечують складення проєктів місцевих бюджетів, які затверджуються рішенням виконавчих комітетів.

Таким чином, зазначена постанова №252 передбачає спрощення механізму формування та виконання місцевих бюджетів з урахуванням особливостей воєнного стану, розширення повноважень органів місцевої влади щодо внесення змін до рішень про місцеві бюджети, про розподіл та перерозподіл обсягів трансфертів, тощо [2].

Міжбюджетне регулювання займає важливу роль у формуванні бюджетної політики та організації бюджетного процесу, яке в свою чергу передбачає перерозподіл фінансових ресурсів між бюджетами задля забезпечення відповідності повноважень для здійснення видатків згідно законодавчих актів, які регулюють їх виконання. Міжбюджетний трансферт є однією із форм виконання засад міжбюджетного регулювання. Стаття 97 Бюджетного Кодексу визначає: «Міжбюджетні трансферти - це кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого» [1].

Обсяги міжбюджетних трансфертів щорічно затверджуються Законом про державний бюджет і надаються місцевим бюджетам, які мають взаємовідносини з державним бюджетом – обласні бюджети, бюджети міст обласного значення, бюджети територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, районні бюджети.

По відношенню до дохідної частини спеціального фонду місцевих бюджетів застосовують інше поняття – «надходження». Це ті ж податкові і неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, трансферти, а також повернення кредитів до місцевих бюджетів, кошти від місцевих запозичень, повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу або пред'явлення цінних паперів.

Склад надходжень і доходів спеціального фонду місцевих бюджетів: надходження місцевих бюджетів (повернення кредитів до місцевих бюджетів, кошти від місцевих запозичень, повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу або пред'явлення цінних паперів); доходи місцевих бюджетів (податкові надходження, неподаткові надходження, доходи

від операцій з капіталом, трансфери) [3].

Бюджетні установи окрім своєї основної діяльності можуть проводити господарську діяльність, надавати платні послуги, тощо. Такі доходи спрямовуються до спеціального фонду бюджету.

Доходи відіграють головну роль у становленні і розвитку місцевого бюджету. Саме достатній обсяг сформованих доходів вказує на рівень фінансової незалежності громади та ефективне функціонування місцевих фінансів, забезпечуючи фінансування видатків бюджету.

Бюджетний облік на всіх етапах розвитку суспільства спрямований на забезпечення своєчасного і повного надходження доходів до відповідних бюджетів, своєчасного фінансування заходів передбачених відповідним бюджетом, ефективного використання засобів бюджету. Доходи місцевих бюджетів, як податкові, так і неподаткові зараховуються на єдиний рахунок, відкритий в Казначейській службі України. Бухгалтерський облік доходів місцевих бюджетів побудований у відповідності до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі та Плану рахунків для узагальнення інформації про факти діяльності суб'єктів державного сектору [4].

Відповідно до Європейської хартії про місцеве самоврядування, головною ознакою фінансової незалежності місцевих органів влади є наявність у їх розпорядженні обсягу фінансових ресурсів, який є необхідний для виконання як власних, так і делегованих повноважень.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: Закон України №2456-VI 08 липня 2010 року (у редакції Закону №3979-IX від 21 вересня 2024 року). / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text_
2. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України №252 від 11 березня 2022 року (у редакції постанов №399 від 03 травня 2023 року). / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text>.
3. Про затвердження складових Програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету: наказ Міністерства Фінансів України №793 від 20 вересня 2017 року (у редакції наказу №0348201-24 від 18 липня 2024 року). / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0793201-17#Text>.
4. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі: наказ Міністерства Фінансів України №1203 від 31 грудня 2013 року (у редакції наказу №2106 від 08 січня 2024 року). / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text>.

Дар'я ТВЕРДОХЛІБ

здобувач фахової передвищої освіти
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
ВСП «Сумський фаховий коледж СНАУ»

Науковий керівник:

Ольга БАБЕНКО

викладач першої категорії,
ВСП «Сумський фаховий коледж СНАУ»

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасну еру швидкого розвитку інформаційних технологій бухгалтерський облік зазнає істотних змін. Цифровізація економіки відкриває нові можливості для оптимізації облікових процесів, але разом із тим ставить перед фахівцями нові виклики. Метою цього дослідження є аналіз основних аспектів еволюції бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки, а також обговорення ключових проблем і перспектив для професії в нових реаліях.

Одним із найбільш помітних наслідків цифровізації є широкомасштабна автоматизація рутинних операцій в обліку. Впровадження ERP-систем та інших спеціалізованих програм суттєво підвищує ефективність і точність бухгалтерських завдань. Автоматизація дозволяє бухгалтерам звільнитися від повторюваних завдань, зосереджуючись на складнішій аналітичній роботі.

ERP-системи не лише спрощують базові облікові функції, але й інтегрують різні бізнес-процеси, забезпечуючи всебічний підхід до управління фінансовою інформацією. Це сприяє більш точній і актуальній фінансовій звітності, важливій для прийняття стратегічних рішень. Водночас автоматизація вимагає від бухгалтерів оволодіння новими навичками щодо управління та налаштування автоматизованих систем. Питання надійності та безпеки цих систем також стає актуальним, що потребує впровадження ефективних механізмів контролю та аудиту. З автоматизацією основних облікових функцій змінюється і роль бухгалтера в організації. Сьогоднішні бухгалтери стають аналітиками та стратегічними консультантами, інтерпретуючи фінансові дані та надаючи рекомендації для прийняття управлінських рішень. Ці зміни вимагають розвитку нових компетенцій, зокрема, аналітичних, у сфері фінансового моделювання та стратегічного планування. Бухгалтери повинні не тільки обробляти фінансові дані, а й чітко комунікувати їх значення для бізнесу, надаючи прогнози та рекомендації для оптимізації фінансових процесів. Така трансформація ролі бухгалтера потребує перегляду освітніх

програм, додавання курсів з бізнес-аналітики, управління проєктами, ІТ і стратегічного менеджменту.

Одним із перспективних напрямків розвитку бухгалтерії є впровадження блокчейн-технологій. Вони мають потенціал радикально змінити облікові та аудиторські процеси, забезпечуючи високий рівень прозорості, безпеки та достовірності фінансової інформації. Блокчейн дозволяє створювати незмінні записи транзакцій, що значно спрощує аудит і підвищує рівень довіри до фінансових звітів. Крім того, смарт-контракти на базі блокчейну можуть автоматизувати багато фінансових операцій, знижуючи ризик помилок і шахрайства. Проте впровадження цієї технології вимагає адаптації існуючих облікових стандартів і розробки нових методологій обліку та аудиту. Виникають також питання правового статусу блокчейн-записів і їхнього визнання регуляторними органами.

З розвитком цифрових технологій важливим завданням стає забезпечення кібербезпеки. Необхідно впроваджувати комплексні стратегії для захисту облікової інформації від кіберзагроз. Оскільки значна частина фінансової інформації зберігається в електронному вигляді, вона стає вразливою до кібератак. Витік конфіденційних даних може мати катастрофічні наслідки для бізнесу, тому кібербезпека стає критичним завданням. Для цього необхідно не лише використовувати технічні рішення для захисту даних, але й підвищувати обізнаність бухгалтерів про принципи інформаційної безпеки. Важливими стають розробка політик кібербезпеки, проведення навчань для працівників і постійний моніторинг систем захисту.

Використання штучного інтелекту (AI) відкриває нові можливості для автоматизації аналітичних завдань, прогнозування фінансових показників та виявлення аномалій у даних. AI може суттєво підвищити ефективність і точність облікових процесів, аналізуючи великі обсяги даних, виявляючи закономірності та потенційні помилки. Також AI може використовуватися для автоматизації фінансового прогнозування та бюджетування.

Однією з важливих умов розвитку цифрового обліку є адаптація законодавчої бази відповідно до нових технологій. Необхідно постійно оновлювати стандарти та методології для відображення цифрових реалій, таких як використання електронних документів і цифрових підписів. Важливо забезпечити гармонізацію національних стандартів з міжнародними, щоб створити умови для міжнародної співпраці в галузі цифрового обліку.

Для підготовки майбутніх бухгалтерів необхідно адаптувати навчальні програми, включивши курси з ІТ, аналізу даних і кібербезпеки. Студентам важливо розвивати навички критичного мислення, креативності та адаптивності, які стануть необхідними для роботи в динамічному цифровому середовищі. Слід створювати можливості для постійного професійного розвитку діючих бухгалтерів через курси підвищення кваліфікації та інші форми навчання, що дозволить фахівцям оновлювати свої знання та навички в умовах швидкої технологічної еволюції.

Цифровізація бухгалтерського обліку значно підвищує ефективність і точність облікових процесів. Автоматизація, впровадження блокчейн-технологій і використання AI відкривають нові можливості для оптимізації роботи бухгалтерів та покращення якості фінансової інформації. Однак ці досягнення супроводжуються низкою викликів, таких як кібербезпека, адаптація правової бази та зміна професійних компетенцій. Важливим завданням є також вирішення етичних та правових питань, пов'язаних із застосуванням нових технологій. Для успішної реалізації цих змін необхідна співпраця професійної спільноти, регуляторів і навчальних закладів, розробка нових стандартів і програм професійного розвитку.

Список використаних джерел

1. Сопко, В. В. Теорія бухгалтерського обліку: Навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2021. – 391 с.
2. Бутинець, Т. А., Єфіменко, В. А. Автоматизація облікових процесів на підприємствах: Монографія. Житомир: ЖДТУ, 2019. – 208 с.
3. Макарова, О. В. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку в умовах розвитку інформаційних технологій. – Електронний ресурс. Режим доступу: <https://doi.org/10.32843/bses.2022.14>.
4. Виноградова, О. І. Автоматизація бухгалтерського обліку за допомогою ERP-систем. *Економічний простір*, 2021, №10, с. 29-33.
5. Пархоменко, І. В. Вплив блокчейну на бухгалтерський облік та аудит. *Економіка і прогнозування*, 2020, №12, с. 44-47.

Наталія ТОКАР

*здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Микола ГОРДІЄНКО

*кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ З ВИРОБНИЦТВА ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПРЕПАРАТІВ

*«Економічні умови постійно
змінюються і кожне покоління
по-своєму уявляє власні проблеми.
Економічна наука - це така наука,
яка розвивається і повинна розвиватися
поступово і безперервно.»*

АЛЬФРЕД МАРШАЛ

В системі управління любого суб'єкта господарювання облік посідає одне з основних місць. Управління сучасним підприємством потребує систематичної інформації про господарські процеси, їх характер та обсяги, про наявність та ефективність використання матеріальних, трудових, фінансових ресурсів, а також фінансові результати діяльності.

Система обліку та звітності Державного підприємства «Сумська біологічна фабрика» являє собою кількісне відображення і якісну характеристику господарських операцій з метою контролю, аналізу, планування та прийняття управлінських рішень на базі об'єктивної, вчасної та достовірної інформації.

Сам процес бухгалтерського обліку, як відомо складається із наступних, взаємопов'язаних стадій: спостереження за господарськими процесами та явищами, їх вимірювання, реєстрація, групування та узагальнення, яким і завершується процес обліку.

Кожна господарська операція на підприємстві супроводжується створенням первинного документу, тобто матеріального носія, який є початковим джерелом всієї облікової інформації. Документація в діяльності підприємств з виробництва фармацевтичних препаратів не обмежується лише обґрунтуванням облікових записів, а й відіграють важливу роль в управлінні, використовуються для контролю за доцільністю господарських операцій, за дотриманням чинного законодавства[1].

Як відомо, економічна суть бухгалтерського обліку розкриває ефективність господарських процесів, юридична – законність і доцільність їх

здійснення.

Основні завдання, які ставить перед бухгалтерським обліком власник підприємства, можна охарактеризувати наступним чином:

- = забезпечення контролю за наявністю та рухом майна і раціональним використанням всіх видів ресурсів;
- = своєчасне попередження негативних фактів в господарській діяльності, виявлення та мобілізація резервів, розробка заходів щодо їх використання;
- = одержання повної та правдивої інформації про господарські процеси та фінансові результати діяльності;
- = проведення розрахунків з фінансовими органами та контрагентами.

На сьогодні не звертаючи уваги, що в країні іде війна, українські підприємства продовжують розвивати міжнародні економічні зв'язки, що в свою чергу викликає необхідність удосконалення обліку і звітності відповідно до вимог міжнародних стандартів. Інформаційне взаєморозуміння є важливою передумовою успішного розвитку бізнесу в Україні. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є підготовка публічної фінансової звітності згідно з вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS) [2].

В сучасних умовах з метою покращення результатів фінансово-господарської діяльності вітчизняних підприємств, на наше переконання доцільним є використання новітніх методів управління та впровадження сучасних технічних засобів, що дозволять автоматизувати системи обліку, контролю й аналізу. Використання персональних комп'ютерів та технологій локальних мереж, дозволить надавати інформації такий вигляд, який дасть можливість раціонально управляти господарськими процесами на фармацевтичних підприємствах, з метою підвищення ефективності їх діяльності, забезпечить універсальний характер побудови інформаційних систем.

Тобто практичне застосування обчислювальної та комунікаційної техніки в облікових процесах, залежить від організаційних форм та набору технічних засобів, шляхом створення комп'ютерної мережі підприємства з виділеним сервером для утворення єдиного інформаційного простору підприємства, це дозволить об'єднати накопичення інформації та її обмін між всіма функціональними розділами.

Особливості комп'ютерної форми бухгалтерського обліку, можна охарактеризувати через основні її принципи:

1. основою комп'ютерної форми обліку є електронний обліковий реєстр;
2. документування господарських операцій здійснюється в електронній формі;
3. інформацію за даними господарських операцій можна отримати автоматично за запитом;
4. інтегрована обробка вхідних первинних даних, які одноразово зафіксовані на електронних носіях, з необхідним рівнем деталізації та оперативності;

5. використання єдиної інформаційної бази даних, що накопичує всю необхідну для системи обліку інформацію;
6. один журнал хронологічного запису – багато реєстрів систематичного запису;
7. один синтетичний рахунок – багато аналітичних рахунків;
8. звітна інформація виводиться у визначений строк, а робочу інформацію можна отримати у будь-який момент за запитом.

При цьому слід пам'ятати, що форма обліку є достатньо важливою складовою системи обліку, але вона визначає лише порядок реєстрації облікової інформації, а не порядок побудови облікової системи.

Як ми зазначали раніше, надзвичайно важливим є інформаційне взаєморозуміння між підприємствами-партнерами, тому впровадження автоматизації бухгалтерського обліку підприємства, відкривають широкі можливості щодо оперативності та якості складання звітності.

Звітність, яка надається користувачам при застосуванні комп'ютерних програм бухгалтерського обліку, умовно можна поділити на три класи: внутрішні звіти, регламентовані звіти, нестандартні звіти. Призначення відповідної звітності кожного із зазначених класів, різноманітна, коло користувачів інформації також різне.

Досліджуємо підприємство ДП «Сумська біофабрика» відповідно до наказу №55 від 31.10.2023 року для ведення бухгалтерського обліку застосовує комп'ютерну програму «1С-Підприємство». Даний програмний продукт на сьогодні заборонений для використання в Україні, особливо для державних підприємств, крім того її функції не відповідають сучасним вимогам управління. Проаналізувавши представлені на сьогодні програмні продукти, ми рекомендуємо підприємству перейти на застосування продукту ERP-системи.

ISpro – це перша на IT-ринку України система класу Enterprise Resource Planning System яка містить набір готових рішень для управління всіма службами підприємства, забезпечує комплексну автоматизацію бізнес-процесів підприємства, дозволяє швидко отримувати актуальну інформацію по будь-якому аспекту діяльності, в повній мірі відповідає класичній моделі корпоративної інформаційної системи управління підприємством.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України №996-XIV від 16 липня 1999 року (у редакції від 03.09.2024 року). /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
2. Переклад Міжнародних стандартів фінансової звітності 2024 (доповнюється). URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_of_2024-736.

Іван ФЕСЕНКО

*здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Лариса ПОЛЯТИКІНА

*кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Бухгалтерський облік в сучасному світі є сферою економічної діяльності, де цифровізація суттєво вплинула на розвиток цієї сфери. Забезпечуючи швидкий доступ до баз даних та використовуючи новітні інформаційні технології у підвищенні точності облікових операцій та автоматизації завдань є основним у трансформації бухгалтерських процесів. Все це супроводжується кібербезпекою, відповідністю нормативно-правовим вимогам, налаштуванням новим технологіям.

Дослідження цього питання стало актуальним для забезпечення ефективного функціонування бухгалтерського цифрового обліку в умовах цифровізації. Розглянемо перспективи розвитку бухгалтерського обліку щодо впровадження штучного інтелекту, хмарних технологій та блокчейну. Але разом з цим виникає багато питань та завдань щодо конфіденційності та захисту інформації та обізнаності і кваліфікації бухгалтерів у сфері нових цифрових стандартів. Дослідження цього питання є актуальним для ефективного функціонування бухгалтерського обліку в сучасному світі трансформації і цифровізації.

«Сучасні виклики вимагають від бухгалтерів базового розуміння інформаційно-комунікаційних технологій, а володіння цими навичками стає ключовою вимогою до кандидатів у бухгалтери» - саме так у своїх наукових роботах зазначають Лядська В. та Шендригоренко М. Саме тому, щоб відповідати удосконаленим інноваціям у бухгалтерському обліку, постає необхідність удосконалення інновацій в даній системі.[1]

Стаючи більш автоматизованою, швидкою і точною, у зв'язку з переходом на нові технології стає бухгалтерський облік. Проте, існує багато викликів, які потрібно ще подолати для використання цих технологій.

Основні виклики цифровізації бухгалтерського обліку:

- Кібербезпека: збільшення обсягу даних, що зберігається та обробляється на серверах та інших середовищах, бухгалтер повинен забезпечити конфіденційність інформації та фінансових даних від несанкціонованого доступу;

- Постійне оновлення нормативно-правової бази у сфері цифрових технологій, за чим бухгалтер повинен стежити;

- Автоматизація процесів та заміна людського фактору, що значно прискорить обробку даних та зменшить кількість помилок. Але збільшується скорочення робочих місць та перекваліфікація бухгалтерів;

- Нестача кадрів з навичками цифрового володіння програмами та навичками розуміння принципів роботи штучного інтелекту;

- Проблеми інтеграції нових систем – підприємства потребують нових інвестицій і часу для інтегрування у нову сучасну цифровізацію.

Підвищення швидкості та оперативності ведення бухгалтерського обліку, розробка підходів до інтеграції видів обліку, розширення аспектів діяльності підприємства є основним напрямком змін у бухгалтерії в умовах цифрової економіки. Особливу увагу слід приділити технологіям збору, зберігання та передачі необхідної інформації для її використання зацікавленим особам. {2}

Розвиток професійних навичок, блокчейн, хмарні технології, автоматизація та аналітика, глобалізація облікових стандартів – є перспективою розвитку бухгалтерського обліку в умовах цифровізації.

Використання серверів, хмарних технологій дозволяє спрощувати доступ до даних, забезпечує швидкий обмін інформацією між різними підрозділами підприємства.

Блокчейн може підвищити прозорість та захищеність трансакцій, зменшує ризики шахрайства та покращує контроль за фінансовими операціями.

Для успішного переходу до нової ери обліку, бухгалтерам компанії необхідно зосередитись на подолання технологічних викликів, забезпечення кібербезпеки та розвитку нових технологій.

Список використаних джерел

1. Шендригоренко М., Лядська В. Проблеми та перспективи розвитку обліку в умовах цифрової економіки. 2020. №22 URL: <https://doi.org/10/32782/2524-0072/2020-22-47>.

2. Єршова Н. Бухгалтерський облік в умовах переходу до цифрової економіки: проблеми та перспективи. 2020. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/48063>.

Наталія ЦАРУК

*кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів
і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»*

РОЛЬ ТЕОРІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ПІДТРИМЦІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАТУСУ БУХГАЛТЕРА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Соціально-технічні зміни, породжені переходом до нового етапу цивілізаційного розвитку людства – інформаційного суспільства, стали ключовим викликом для бухгалтерів, які були, є і, на наше переконання, надалі будуть головними розпорядниками обліково-економічних даних, без збору, обробки та інтерпретації яких будь-яке управління апріорі є неможливим. Традиційна облікова теорія не розкриває зміст і значення соціальних навичок бухгалтера, які, поряд із знанням елементів методу бухгалтерського обліку, необхідні йому для забезпечення керованості та взаєморозуміння в соціально-економічному просторі. Натомість, як стверджує В. Жук, «сучасна практика вимагає від бухгалтерського обліку, від бухгалтерів більшого ніж «відображення фактів господарського життя». І це «більше» знаходиться в інституційній, а не технологічній площині. ... Сучасний бізнес вимагає фахівців з новими широкими вміннями (більше ніж відображати факти господарського життя), знаннями і навичками зі сфер аналізу, фінансів, права, професійної етики тощо. Для бізнесу важливо, щоб сертифікат чи диплом засвідчував факт широкого спектру знань і навичок в бухгалтера, щоб останній був зорієнтований (в т. ч. професійними об'єднаннями) на постійне підвищення свого професійного рівня, на публічність, на активність» [1, с. 40-41].

Іноземні дослідники також звертають увагу на необхідність оновлення теорії бухгалтерського обліку, виходячи із ширшого розуміння соціальної ролі бухгалтера в інформаційному суспільстві. Як зазначає Х. Волмер, «професійну значущість теорії бухгалтерського обліку необхідно пов'язувати з роллю бухгалтерів як посередників у бухгалтерських сукупностях, які пов'язують економічних агентів з їхніми інформаційними записами. Щоб бути здатними залишатися в цій ролі бухгалтери набувають нових «соціальних навичок». Розуміння та вдосконалення таких соціальних навичок має бути основою теорії бухгалтерського обліку» [2]. Дослідник вважає, що бухгалтерська професійна спільнота може втратити свою визначальну позицію в процесі управління інформацією, якщо не буде в більш наполегливий спосіб заявляти про набір своїх соціальних навичок і захищати їх через оновлення теорії бухгалтерського обліку. В міру розвитку нових підходів до управління в сучасному економічному середовищі розрив між положеннями традиційної теорії бухгалтерського обліку та потребами практики істотно зростає. А. Ванголе,

Е. Опдекам та Л. Хаеренс виявили, що бухгалтерська професія, поряд із важливістю жорстких бухгалтерських навичок, все більше акцентує увагу на м'яких соціальних навичках. Зокрема, навички командної роботи, спілкування, лідерства та критичного мислення стали незамінними. Оскільки бухгалтерська освіта більше не відповідає цим потребам професії, виник розрив у навичках між компетенціями, якими володіють випускники, і компетенціями, яких вимагають роботодавці [3].

Така ситуація повинна спонукати дослідників приділяти більше уваги оновленню теорії бухгалтерського обліку на основі глибшого дослідження соціальних навичок бухгалтерів. Дослідження А. Ванголе та ін. показує, що викладачі бухгалтерського обліку не можуть самотужки забезпечити формування соціальних навичок у студентів, так як навчальні матеріали (теорія) не відповідають на запити практики. Поряд із спрощенням техніки облікових операцій завдяки впровадженню на підприємствах інноваційних технологічних рішень від бухгалтера вимагається більше креативності, гнучкості, професійності в умовах динамічних змін мікро- і макросередовища.

Очевидно, що цифровий інтелект зможе без людини забезпечити і стандартні запити стейкхолдерів. Чи між ними і господарюючим суб'єктом має бути посередник – обліковий брокер? Такий підхід не виправданий, адже однією з місій цифрової економіки є мінімізація непродуктивних (посередників) витрат, а, відтак, від представників нашої професії очікується більше. ... у цифровій економіці завжди буде формування продукту «стандартизоване» і «творчого ґатунку». Проте навіть і у стандартизованому формуванні продукту залишається фактор людського професіоналізму – професійного судження. В основі останнього лежать знання, навички та етика [1, с. 42].

Згідно концепції соціальних навичок, у процесі соціалізації люди вчаться взаємодіяти з іншими, співпрацювати та набувають почуття власної ідентичності. Відповідно, ідентичність бухгалтера в суспільстві формується завдяки його вмінню знаходити порозуміння з економічними суб'єктами, реагуючи на їх запити і використовуючи мову цифр.

Як зазначає Х. Волмер, «те, що подається в підручниках як теорія бухгалтерського обліку, продовжує бути досить відірваним як від різноманітності практики бухгалтерського обліку, так і від повного обсягу інтелекту, що пропонує сучасна бухгалтерська наука. Ці розриви можуть задовольнити прихильників більш вузьких дисциплінарних рамок, але їх необхідно подолати в процесі перетворення бухгалтерського обліку в повноцінну соціальну науку. Це вимагає більш впевненої позиції бухгалтерської науки також по відношенню до інших дисциплін» [2].

На думку В. Жука, інструментами подолання таких розривів «є явища облікового інжинірингу й облікового імперіалізму, явища, котрі характеризують потенціал зростання соціальної вагомості інституту обліку».

Під першим вчений розуміє застосування в системі бухгалтерського

обліку запозичених з інших наук специфічних інструментів (інноваційних підходів, концепцій та технологій) для посилення соціальної значущості облікового інформаційного продукту в управлінні ресурсами підприємства, галузі і держави.

Бухгалтерський імперіалізм В.Жук трактує як практику створення наступальних облікових теорій (як правило, на стиках суміжних наук), котрі, розширюючи предмет і функції обліку на сфери суміжних діяльностей (менеджмент, фінанси, інформатика тощо), посилюють статус і положення бухгалтера на підприємстві та інституту бухгалтерського обліку в соціально-економічному просторі в цілому [4].

Розуміння того, які ці явища перетворюють бухгалтерський облік з технічної практики на соціальну науку формує нову теорію – інституціональну теорію бухгалтерського обліку. Варто додати, що ще Н. Флігстейн звернув увагу, що «одне з найбільших прозрінь «нового інституціоналізму» полягає в тому, що непрості відносини між претендентами та діючими групами, боротьба між діючими групами всередині та між сферами за створення та підтримку сфер, а також навмисні та ненавмисні переливи, викликані цією боротьбою на суміжні поля, є джерелом значної частини динаміки сучасного суспільства. Цю боротьбу можна розглядати як «ігри» тобто соціальні взаємодії, орієнтовані на отримання результатів для кожної групи. ... Можливість зміни колективної ситуації групи може викликати вторгнення на сусіднє поле або спробу створити нове» [5, с. 9]. Фактично, це відкриття можна вважати теоретичним фундаментом явищ облікового інжинірингу й облікового імперіалізму в рамках інституціональної теорії.

Таким чином, нова інституціональна теорія бухгалтерського обліку, на наш погляд, дозволяє подолати згадані вище розриви між теорією і практикою, а також сприяє утвердженню професійного статусу бухгалтера в сучасному інформаційному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Жук В. М., Попко Є. Ю., Шендерівська Ю. Л. Бухгалтерський облік: перегляд предмету і назви професії. *Облік і фінанси*. 2020. № 1(87). С. 36-44. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1\(87\)-36-44](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1(87)-36-44).
2. Vollmer H. Accounting for tacit coordination: The passing of accounts and the broader case for accounting theory. *Accounting, Organizations and Society*. 2019. Vol. 73. pp. 15-34. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2018.06.003>.
3. Vanhove A., Opdecam E., Haerens L. Fostering social skills in the Flemish secondary accounting education: perceived challenges, opportunities, and future directions. *Accounting Education*. 2024. Vol. 33, Iss. 4. pp. 414-449. <https://doi.org/10.1080/09639284.2023.2208106>.
4. Жук В. М. Інституціональна теорія бухгалтерського обліку: відповідь на виклики сучасності. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 8-9. С. 14-23.
5. Fligstein N. Social skill and the theory of fields. *Sociological theory*. 2001. Vol. 19, Iss. 2. pp. 1-44. URL: <https://escholarship.org/uc/item/26m187b1>.

Олександр ЦИГАНОВ

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

Львівський національний університет імені Івана Франка

Науковий керівник:

Анна ШОТ

кандидат економічних наук, доцент,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ В УКРАЇНІ

Для ефективного виявлення та розслідування злочинів у фінансовій сфері необхідне проведення аналізу фінансової інформації, яка є предметом економічних злочинів, що сьогодні отримало назву «фінансові розслідування». Сучасна практика протидії економічній злочинності неможлива без використання зарубіжного досвіду з виявлення та розслідування даного виду злочину. Фінансові розслідування займають значне місце у забезпеченні економічної безпеки держави [1].

Досліджуючи системи протидії економічній злочинності слід вказати на ряд інституційних особливостей забезпечення фінансових розслідувань у розвинутих країнах (рисунок 1).

Рисунок 1 - Інституційні структури відповідальні за проведення фінансових розслідувань економічної злочинності у розвинутих країнах [2]

Перша модель полягає в тому, що поліція має повноваження не лише для здійснення протидії традиційній злочинності, а й здійснюється контроль за дотриманням митного та податкового законодавства. До того ж митні та податкові органи не мають правоохоронних повноважень.

Спеціалізовані правоохоронні органи мають широкий спектр повноважень у сфері протидії економічній злочинності. Прикладом такої

системи розслідувань економічних злочинів є Фінансова гвардія Італії (Guardia di Finanza), основними функціями якої є попередження, виявлення та розслідування фінансових злочинів. У підпорядкуванні Фінансової гвардії є орган фінансової розвідки, хоч він і не входить до структури Міністерства економіки та фінансів Італії. Зазначена модель фінансових розслідувань будувалася в Італії віками та зумовлена не лише історичними та політичними факторами, а й географічним положенням держави.

Суть наступної моделі полягає в об'єднанні податкових і митних служб у правоохоронні органи. Така модель функціонує в Австрії, Великобританії, Ірландії, Нідерландах, Португалії, Іспанії. Як свідчить практика, така модель найменш ефективна, оскільки злочини, які не відносять до порушення митного чи податкового законодавства, відносяться до компетенції поліції. У такій моделі фінансова розвідка підпорядкована поліції (окрім Іспанії). Відтак система «розпорошує» повноваження різним органам, що призводить до протиріч і конфлікту інтересів.

Актуальність дослідження органів фінансових розслідувань Великобританії полягає у проведенні системної реформи у 2013 р., суть якої полягає у створенні Агентства з боротьби з національною злочинністю, яке функціонує як державна установа, що виконує свої функції на принципах відкритості, публічності, справедливості та професіоналізму [2].

Кожна країна має певний орган, який здійснює фінансові розслідування, та низку повноважень, покладених на спеціальний орган.

Сучасна економіка має глобальний характер, що призводить до збільшення кількості міжнародних фінансових транзакцій. Це створює сприятливі умови для злочинних елементів для використання фінансової системи для відмивання коштів та фінансування тероризму. Для боротьби з цими явищами були розроблені міжнародні стандарти, які прийняті на рівні ООН та Фінансової діалогової групи (FATF).

Група з розробки фінансових заходів (FATF) – це міжурядовий орган, створений у 1989 році Міністрами країн-членів FATF. Відповідно до мандату, FATF розробляє стандарти та сприяє ефективній імплементації правових, регуляторних та оперативних заходів боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, та інших загроз цілісності фінансової системи.

Рекомендації FATF представляють вичерпну та послідовну систему заходів, які повинні бути імplementовані країнами з метою боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, а також фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення. Країни мають різну структуру правової, адміністративної та операційної системи та різні фінансові системи, і тому всі не можуть вжити ідентичних заходів для боротьби з цими загрозами. Таким чином, Рекомендації FATF встановлюють міжнародні стандарти, які країни повинні імplementувати за рахунок заходів, адаптованих до конкретних обставин. Рекомендації FATF встановлюють основні заходи, які країни повинні

вжити для:

- встановлення ризиків і розробки політики та координації дій на національному рівні;
- переслідування відмивання коштів, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення;
- застосування запобіжних заходів для фінансового сектору та інших визначених секторів;
- встановлення повноважень і обов'язків компетентних органів (наприклад, слідчих, правоохоронних та наглядових органів) та інших інституційних заходів;
- підвищення прозорості та доступності інформації щодо бенефіціарної власності юридичних осіб та правових утворень;
- сприяння міжнародному співробітництву. [3]

Виходячи з вищезазначеного, дивлячись крізь призму імплементації міжнародного досвіду, підсумовуємо, що зосередження функціональних підрозділів в одному органі має високу ефективність.

Підсумовуючи викладений вище матеріал, можна зробити наступні висновки та узагальнення:

По-перше, системи запобігання та розслідування фінансових злочинів в інших країнах формувалися століттями. Як свідчить практика розвинених країн, основними факторами високої ефективності інституційного та організаційного забезпечення є координація дій, співпраця та обмін даними між усіма відомствами.

По-друге, актуальним трендом є кібербезпека. У цьому контексті важливу роль відіграють сучасні технології та актуальні програми інформаційної безпеки.

По-третє, досвід розвинених країн показує, що досягнення високої ефективності у боротьбі з економічними злочинами неможливе без міжнародного співробітництва. Міжнародне співробітництво включає в себе створення слідчих груп та слідчих центрів, тимчасове відрядження персоналу та міжнародний обмін інформацією через нові тренінги та створення практичних платформ для розвитку персоналу.

Список використаних джерел

1. Кучмій Т. О. Особливості проведення фінансових розслідувань: міжнародний аспект та можливість імплементації. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2020. Том 31 (70), № 2. С. 159–162.

2. Карапетян О. М., Скакун Т. Ю. Інституційно-організаційне забезпечення фінансових розслідувань економічної злочинності в міжнародній практиці. Актуальні проблеми правознавства. 2017. Випуск 3 (11). С. 155–158.

3. Рекомендації FATF. Методологія. Правила та процедури. URL:<https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/5%20round%20FATF.pdf>.

Оксана ЧИЖОВА

*здобувач вищої освіти, спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Олена ДОВЖИК

*кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет*

АУДИТ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Одним із ключових викликів сучасного обліку є забезпечення достовірності даних про власний капітал підприємства. Адже саме цей показник відображає фінансову стійкість підприємства, його здатність до розвитку та є основою для залучення додаткових інвестицій. Тому аудиторська перевірка власного капіталу набуває особливого значення, оскільки дозволяє виявити та усунути потенційні проблеми в обліку, пов'язані з його формуванням та використанням.

Проблема аудиту та обліку власного капіталу привертала увагу багатьох поколінь економістів, від класиків політекономії до сучасних дослідників. Різноманітність наукових поглядів на цю проблему, представлених такими вченими як Ф. Ф. Бутинець, І. Л. Томашевська, В.В. Сопко, Дж. М. Кейнс, В.А. Гавриленко, А. Сміт та іншими, свідчить про складність та багатогранність даного питання.

В.В. Сопко дає таке визначення: «Власний капітал як об'єкт обліку – це власні джерела підприємства, які без визначення терміну повернення внесені засновниками – фізичними або юридичними особами або залишені ними (засновниками) на підприємстві з прибутку після оподаткування» [1, с. 262].

Вченими було встановлено, що при дослідженні структури власного капіталу у фізичному і абстрактному аспектах, вона містить у собі такі елементи, які не відображають реальної його вартості, а з другого боку, такі частини, що не приймають участь у виробничому процесі і тому носять непродуктивний характер. Звідси виникають суми, які не забезпечені грошовими ресурсами. Таким чином частина власного капіталу просто осідає, як «мертвий капітал», який підприємство не може використати, при цьому сума власного капіталу завищена, через це дуже важко визначити реальний стан підприємства [2, с. 43]. Саме на такі аспекти і особливості аудиторів слід звернути увагу і досить детально проводити перевірку.

Як зазначає В.А. Гавриленко, неефективне використання власного капіталу може бути пов'язане з такими причинами: надмірні інвестиції в основні засоби, затягування інвестиційних проектів, накопичення неліквідних активів, кредитування третіх осіб та інші. Ці фактори призводять до «заморожування» частини капіталу, що знижує його ефективність та може

негативно вплинути на фінансовий стан підприємства.

Використання стандартів фінансової звітності, зокрема НП(С)БО 7, для оцінки основних засобів призводить до того, що вартість капіталу підприємств часто не відображає його реальну величину. Це пов'язано з можливістю маніпуляцій при проведенні уцінок та дооцінок, а також з розбіжностями між бухгалтерським і податковим обліком. Як результат, користувачі фінансової звітності можуть отримувати спотворену інформацію про фінансовий стан підприємства.

Коли підприємство дооцінює свої активи, його власний капітал збільшується на суму цієї дооцінки. Однак, фактично грошових коштів підприємство не отримує. Таким чином, формується частина власного капіталу, яка не має реального економічного змісту і може розглядатися як «мертвий капітал». При вибутті активів, що були дооцінені, сума дооцінки переноситься на нерозподілений прибуток.

При цьому виникають відстрочені податкові зобов'язання, які нараховані на суму дооцінки і записуються проведенням:

При цьому, як зазначає В.А. Гавриленко, з одного боку, створюється безгрошовий прибуток, який неможливо потім використати. З другого боку – підприємство повинно заплатити реальний податок із цієї суми. І знову виникають протиріччя між доходами і витратами, які не можуть бути врегульовані взагалі [3, с. 133].

Необхідність уцінки основних засобів вказує на те, що підприємство протягом тривалого часу застосовувало занижені норми амортизації, що призвело до розбіжності між обліковим і фактичним зносом активів. Коли балансова вартість основних засобів приводиться у відповідність до їхньої справедливої вартості, це суттєво збільшує витрати поточного періоду. В результаті, підприємство може отримати збиток і, відповідно, зменшити суму податку на прибуток.

Для забезпечення достовірності фінансової звітності підприємства аудитор необхідно провести комплексний аналіз обліку власного капіталу. Особливу увагу слід приділити оцінці вартості активів, перевірці правильності формування статутного капіталу та обґрунтованості інших складових власного капіталу. Крім того, аудитор повинен перевірити правильність розрахунку доходів засновників та утримання податків.

Ефективна система внутрішнього аудиту є запорукою достовірності обліку власного капіталу. Внутрішній аудит дозволяє своєчасно виявляти і усувати помилки та недоліки в обліку, забезпечувати відповідність облікової політики підприємства чинному законодавству та міжнародним стандартам фінансової звітності. Завданнями внутрішнього аудиту є перевірка правильності формування статутного капіталу, додаткового капіталу, нерозподіленого прибутку, а також оцінка ефективності використання власного капіталу.

Внутрішньому аудитору важливо чітко окреслити напрямки перевірки та

ефективно застосувати обрані аудиторські процедури під час аудиту власного капіталу. Основні напрямки, на які варто звернути увагу, включають:

1. Внутрішній аудит статутного капіталу. На цьому етапі доцільно здійснити такі аудиторські процедури: перевірку дотримання вимог щодо формування власного капіталу підприємства відповідно до законодавства України; перевірку видів і кількості випущених і розміщених акцій; перевірку обґрунтованості змін у статутному капіталі (його збільшення або зменшення) та правильність відображення цих операцій у бухгалтерському обліку тощо.

2. Внутрішній аудит додаткового та резервного капіталів. На цьому етапі необхідно виконати такі процедури: перевірку правильності та обґрунтованості формування резервного капіталу; перевірку оцінок активів підприємства; правильність бухгалтерських записів; дотримання вимог щодо формування додаткового капіталу тощо.

3. Внутрішній аудит прибутку підприємства. На цьому етапі важливо провести такі аудиторські процедури: перевірку правомірності використання прибутку відповідно до чинного законодавства; правильність відображення операцій із визначення прибутку (або збитків) у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності тощо.

Для уникнення помилок і недоліків, внутрішньому аудитору варто додатково провести аналіз власного капіталу за такими аспектами:

- аналіз структури і складу власного капіталу підприємства;
- оцінка ефективності використання власного капіталу;
- визначення чинників, що впливають на зміну розміру власного капіталу;
- аналіз рентабельності власного капіталу.

Отже, незважаючи на численні дослідження, питання аудиту власного капіталу залишається дискусійним. Невирішені проблеми, такі як визначення поняття капіталу, відсутність єдиних підходів до його обліку та аудиту, а також недосконалість нормативної бази, ускладнюють отримання достовірної інформації про фінансовий стан підприємства.

Список використаних джерел

1. Сопко В. В. Бухгалтерський облік капіталу (пасивів) в управлінні підприємством. *Вчені записки*. 2010. № 8. С.310.

2. Гавриленко В.В. Про зміст і нормативні правові аспекти обліку власного капіталу. Матеріали конференції: Всеукраїнська науково-практична конференція «Реформування системи бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні». - Донецьк: ДонНТУ, 2010. С.42-45.

3. Гавриленко В.А. Проблеми оподаткування прибутку підприємства в умовах нового податкового кодексу. *«Реформування системи бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні»*. Випуск 39-1. Донецьк, ДонНТУ, 2011. С. 128-134.

АКАДЕМІЧНА ПЛАТФОРМА № 2

Функціонування та розвиток аудиту: вітчизняний досвід та світові тенденції.

Анастасія АДАМЕНКО

*здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Микола ГОРДІЄНКО

*кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет*

РОЗВИТОК АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ТА СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

На сьогодні функціонування та розвиток аудиту є одною з актуальних тем для вивчення, як в Україні, так і для кордоном. Головна причина виникнення та розвитку аудиту фінансової звітності, як визначено в Законі, це зацікавленість підприємства, а саме власників у перевірці даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або іншим вимогам [1].

Не менш важливими завданнями аудиту виступає надання рекомендацій, щодо удосконалення діяльності, підвищення ефективності процесів управління, ефективного використання ресурсів, зменшення витрат підприємства. Іншими словами, аудитор при проведенні аудиту не тільки вкаже на помилки працівників бухгалтерії, але і стане радником у фінансових питаннях та питаннях менеджменту. Зазначена інформація буде викладена в аудиторському висновку про фінансовий стан суб'єкта. Двома основними перевагами аудиту, на сьогоднішній день, залишається незалежність та конфіденційність.

Дослідженням сучасного стану, функціонування та розвитку аудиту і аудиторської діяльності займалися такі вітчизняні науковці: Гордієнко М.І., Білуха М.Т., Білоусов А.М., Гетьман В.Г., Голов С.Ф., Дем'яненко М.Я., Дорош Н.І., Завгородній В.П., Крапивко М.В., Кузмінський А.Н., Рудницький В.С., Усач Б.Ф., Бутинець Ф.Ф. та багато інших.

В загальному розумінні в Україні аудит поділяють на дві основні групи – зовнішній (незалежний) та внутрішній аудит.

Серед переваг внутрішнього аудиту виділяють:

- 1 Мінімізація ризиків.
- 2 Покращення бізнес-процесів.
- 3 Підвищення рівня та оперативності прийняття управлінських рішень.

Не зважаючи на перераховані переваги внутрішній аудит є недосконалим. Варто зазначити, що більшість підприємств не мають можливості утримувати на постійній основі аудитора та є сумніви стосовно дотримання одного із основних принципів аудиту – об'єктивності, оскільки в цьому випадку аудитор

перевіряє своїх колег.

Зовнішній аудит проводиться на договірній основі незалежними аудиторськими організаціями або індивідуальними аудиторами з економічним суб'єктом з метою об'єктивної комплексної оцінки достовірності бухгалтерського обліку і звітності та надання консультаційних послуг керівництву та має значні переваги над внутрішнім аудитом. При цьому доцільно зважати, як зазначено в статті 13 Закону, що аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності провадять аудиторську діяльність відповідно до міжнародних стандартів аудиту [1].

Зовнішні аудитори можуть з легкістю вказати на прорахунки не лише працівників, але й керівника (власника) підприємства.

Зовнішні аудитори мають досвід роботи з декількома підприємствами, тому поради зовнішніх аудиторів базуються на багаторазовому спостереженні за діяльністю інших підприємств певної галузі, на співставленні кращих практик, на особистому досвіді, тощо

Зовнішні аудитори не мають прямих інтересів у підприємстві, що дозволяє їм вести об'єктивний аналіз без впливу внутрішніх факторів. Це забезпечує незалежність у оцінці ефективності контролю та управління.

Зовнішні аудитори здатні запропонувати нові погляди та інноваційні методи в аудиторський процес, оскільки вони мають досвід у різних секторах та компаніях. Їхній професійний погляд може доповнити внутрішній аудит, розширюючи його охоплення та глибину аналізу.

З метою професійного самоврядування аудиторів та подальшого його розвитку в Україні існують професійні об'єднання аудиторів, які захищають законні права аудиторів, сприяють підвищенню їх професійних знань та розробляють рекомендації щодо вдосконалення аудиторської діяльності. До них відносять: Спілку Аудиторів України (САУ), Українську Асоціацію бухгалтерів та аудиторів, Федерацію Бухгалтерів та аудиторів України (ФБАУ) та інші.

Для мінімізації ризиків усі аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності підлягають суспільному нагляду, який здійснюється Радою нагляду за аудиторською діяльністю та Інспекцією із забезпечення якості [1].

Для того, щоб аудиторська діяльність успішно розвивалась в Україні, потрібно вирішити низку проблем, які пов'язані з професійною діяльністю аудиторів та аудиторських фірм:

- недосконалість методичних та теоретичних розробок з аудиторського контролю;
- недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів;
- відсутність чіткого механізму формування ціни аудиторських послуг;
- перевірка документів не завжди показує фактичний стан речей;
- відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту;

З часом із-за недосконалості зовнішнього та внутрішнього аудиту почали

розвиватися нові напрямки надання послуг наприклад аутсорсинг. Аутсорсинг (англ. outsourcing) – використання зовнішнього джерела/ресурсу – це передача організацією певних видів або функцій підприємницької діяльності іншій компанії, що діє в потрібній області, на підставі договору. На законодавчому рівні дане поняття визначено розділом 4 Національного класифікатору України «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010», який діє від 01 січня 2012 року [3].

Важливим напрямком в розвитку аудиторської діяльності став запровадження консолідованого аудиту. Сутність консолідованого аудиту полягає у залученні до дослідження господарських процесів фахівців різних професій. Узагальнення робиться в одному консолідованому висновку та передається замовнику.

Запровадження консолідованого аудиту дозволяє всебічно досліджувати діяльність суб'єктів підприємництва, виявляти недоліки, вживати необхідні заходи до попередження виникнення негативних явищ у господарських процесах. Особливо важливо залучати знавців в сфері будівництва, інженерії та програмування для автоматизації та оптимізації багатьох процесів.

Серед світових тенденцій можна виділити встановлення міжнародних стандартів аудиту. Міжнародні стандарти аудиту встановлюють єдині або близькі вимоги до проведення аудиту та надання аудиторських послуг в різних країнах, ведення бухгалтерського обліку, оцінки його якості, формування фінансової звітності, а також підготовки кваліфікованих аудиторів [2]. Варто зазначити також і інші тенденції: = запровадження дієвих систем суспільного нагляду за аудиторською діяльністю; = порядок співпраці між державами-членами у сфері суспільного нагляду за аудиторською діяльністю; = запровадження зовнішніх систем забезпечення якості; = встановлення обґрунтованих норм відповідальності аудиторів та порядку її страхування; = гармонізація, уніфікація вимог до аудиторів, аудиторських фірм та механізмів регулювання аудиту фінансової звітності та аудиторських послуг.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України №2258-VIII від 21 грудня 2017 року (у редакції Закону №3720-IX від 20 червня 2024 року)./Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.

2. Міжнародні стандарти аудиту. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit>.

3. Національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010»: наказ Держспоживстандарту України №457 від 11 жовтня 2010 року (у редакції наказу від 04 січня 2023 року). / Держспоживстандарт України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>.

Наталя БАЛИМ

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Інна НАЗАРЕНКО

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри обліку і оподаткування

Сумський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

Актуальність даної теми зумовлена важливістю самого обліку виплат працівникам як джерела інформації для адміністрації управління та зовнішніх користувачів. Заробітна плата для працівників є стимулом, необхідним для зростання продуктивності праці, якості надання послуг, а це, своєю чергою, веде до виконання окреслених цілей самої установи. Метою контролю за розрахунками за виплатам працівникам є ретельний аналіз відповідної облікової та аналітичної інформації з подальшим впровадженням відповідних результатів керівництвом управління для раціоналізації витрат на оплату праці, організації самої праці, пошуку грошових резервів для збільшення заробітної плати. Ще однією особливістю контролю за розрахунками з працівниками є аналіз використання трудових ресурсів та їх кількості, стан трудової дисципліни для виявлення можливих конфліктних ситуацій [1].

Заробітна плата основна та найбільша складова частина витрат бюджетних неприбуткових установ. На сьогоднішній день у зв'язку з останніми подіями заробітна плата втратила свій стимулюючий характер. Про це можуть свідчити декі негативні тенденції на ринку праці.

Виплати працівникам діляться на такі групи:

1) щомісячні виплати: заробітна плата за тарифними ставками; відпускні виплати; премії, доплати, надбавки, інші заохочувальні виплати (управління самостійно їх встановлює в колективному договорі) тощо;

2) виплати при звільненні;

3) матеріальна допомога, інші виплати працівникам [2].

У бюджетних установах здійснюється внутрішній контроль за розрахунками з працівниками по оплаті праці, його завданнями є:

- правильність нарахованої заробітної плати працівникам;
- відповідність всіх видів виплат (основний оклад, доплати, надбавки, компенсаційні виплати) чинним нормативно-правовим актам;
- чи повністю відображені дані в бухгалтерському обліку та звітності.

Процес внутрішнього контролю є постійним і безперервним, здійснюється в першу чергу бухгалтерами по нарахуванню заробітної плати,

головним бухгалтером в межах своєї компетенції та адміністрацією установи. Кожен суб'єкт контролю має на меті виконання законодавчої бази. Саме відповідність Законам, постановам Кабміну та профільним положенням на всіх рівнях внутрішнього контролю страхує установу від правових порушень трудового законодавства. Позитивні результати контролю можуть бути лише при веденні кропіткого аналітичного та синтетичного обліків. Даний контроль у процесі виконання вищевказаних умов, може бути й інструментом для успішної управлінської діяльності, проведенні зовнішнього контролю, наприклад, Державним казначейством України або Фінансовим правлінням органу місцевого самоврядування [3].

Самоконтроль бухгалтерів по нарахуванню заробітної плати полягає в арифметичному підсумку всіх належних виплат працівникам. Такий самоконтроль необхідний у випадках коли програмний засіб, яким користується установа для ведення бухгалтерського обліку, допускає помилки. Впершу чергу бухгалтер з нарахування заробітної плати здійснює самоконтроль при нарахуванні заробітної плати: правильність поданих йому на оплату табелів обліку використаного часу, наказів на прийняття, звільнення, надання різних видів відпусток (основна, додаткова, соціальна, без збереження), наказів про надання премій, встановлення доплат, тощо, при наявності неявок з різних причин в таблиці вияснити чи був нарахований лікарняний (якщо так, то нарахувати та замовити гроші в ПФУ) [5].

Головний бухгалтер здійснює перевірку обґрунтованості затверджених асигнувань, які виділяються на фінансування заробітної плати, що, своєю чергою, потребує ретельного вивчення кошторисів (розрахунків видатків) з підтверджуючими документами (тарифікаційними списками, штатними розписами тощо). Основним завданням головного бухгалтера під час перевірки розрахунків з оплати праці є перевірка відповідності сум кошторисам видатків, щоб переконатися у відсутності суттєвих помилок.

Головний бухгалтер також може порівняти: 1) суми в первинних документах та суми в накопичувальній відомості; 2) дані розрахунково-платіжних відомостей з даними кредитового обороту рахунку 66 меморіального ордера №5. При проведенні контролю теоретично можуть виникнути такі недоліки і помилки (таблиця 1).

Таблиця 1 - Перелік недоліків та помилок, які можуть бути виявлені під час реалізації контрольних процедур

Помилка	Коментар
1	2
Некоректний процес укладання трудових договорів (несвоєчасність укладання самого трудового договору та не відображення всіх нюансів в самому договорі).	<i>Дуже поширеною помилкою є використання типових договорів, що призводить до неповного висвітлення обов'язків та прав сторін, умов контракту, строків договорів.</i>
Невчасне створення обов'язкових первинних документів з порушенням вимог до його оформлення.	<i>Несвоєчасність надходження кадрової документації від структурних підрозділів управління та неналежне їх оформлення керівниками структурних підрозділів.</i>

Продовження таблиці 1

1	2
Неповне або помилкове відображення сум заробітної плати на рахунках бухгалтерського обліку та звітності.	Через помилки програмного комплексу Is-pro виникають розбіжності між оборотною відомістю та меморіальним ордером №5.
Помилкове призначення тарифних ставок, посадових окладів, надбавок та доплат, без наданих підтверджуючих документів, які підтверджують кваліфікацію працівника.	Траплялися випадки при призначенні нових працівників, встановлення які посадові оклади були помилковими (завищеними).

**Джерело: складено автором.*

При наявності розбіжностей головний бухгалтер з'ясовує причину їх виникнення та вживає заходів щодо виправлення, що може призвести до корекції облікової політики установи. Здійснення внутрішнього контролю начальником управління в межах його компетенції полягає в періодичній перевірці таких документів: колективний договір, штатні розписи, тарифікаційні списки (для закладів ЗСС, ЗДО), табелі обліку використання робочого часу (по всім підрозділам). При несвоєчасних розрахунках за виплатами працівникам та порушенні законодавства про працю можуть виникнути негативні юридичні наслідки.

Важливість контролю операцій за розрахунками з працівниками в частині виплати заробітної плати є важливим завданням для адміністрації бюджетної установи. Це пояснюється тим, що частка цих видатків є найбільшою і знаходиться під зовнішнім наглядом як фінансового управління, так і громадськості. Наприклад фінуправління здійснює перевірку кількості ставок педагогічних працівників щоквартально.

Отже, підсумовуючи вищевикладену інформацію, можна зробити висновок, що ефективна система контролю в частині розрахунків за виплатами працівникам дозволить підвищити оперативність, систематичність, достовірність інформації для адміністрації управління. Це дозволить логічно систематизувати її та зробити відповідні висновки та рішення для посилення контролю за даною ділянкою, уникнення штрафних санкцій та спірних питань [4].

Список використаних джерел

1. Костишина Т.А., Степанова Л.А. Оплата праці як складова соціальної політики держави. *Економіка і організація управління*. 2016. № 3 С. 98.
2. Кузнєцова Т.В., Білецька О.В. Основи організації і обліку оплати праці в бюджетних установах. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2010. № 1 (49). С. 89–94.
3. Овсюк Н.В., Вільман І.Ю. Особливості організації обліку праці та її оплати. *Економіка та суспільство*. 2016. № 6. С. 379-383.
4. Подмешальська Ю.В., Панченко А.М. Удосконалення організації обліку заробітної плати. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 1. С. 58—63.
5. Черничук Л.В., Маниліч М.І. Облік у бюджетних установах : навч. посібн.. Чернівці : Книги ХХІ, 2007. 400 с.

Сергій ДОБРОНОС

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Олександр НАЗАРЕНКО

доктор економічних наук, професор,
Сумський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ АУДИТУ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що для виробничого господарюючого суб'єкта готова продукція виступає результатом його функціонування, а її реалізація являється доходом, частина якого поповнює бюджет, а решта, сприяє продовженню виробничо-господарської діяльності. Інформаційне супроводження щодо відображення випуску та реалізації готової продукції повинне бути достовірним, що забезпечується безпосереднім проведенням аудиторської перевірки.

Дослідженню питань аудиту реалізації готової продукції присвячені наукові праці вчених-економістів, зокрема, С.В. Бардаша, Н.І. Дорош, М.В. Кужельного, О.М. Черновол, Л.П. Кулаковської, Ф.Ф. Бутинця, О.В. Сметанка, К.В. Самойленко, В.В. Ярмоша, І. В. Данилюка, І.І. Воронцової.

При цьому, незважаючи на значну кількість наявних публікацій, невирішеним являється комплекс проблемних питань. Організація ефективного управління неможлива без наявності достовірної інформації щодо реалізації готової продукції, що забезпечується якісно організованим процесом обліку, який має обґрунтування на практичному досвіді та здійсненні глибокого дослідження.

Бухгалтерський рахунок 26 «Готова продукція» призначений для узагальнення інформації щодо наявності та руху готової продукції господарюючого суб'єктам. За дебетом рахунку 26 «Готова продукція» аудитор має можливість перевірити відображення надходження готової продукції за фактичною виробничою собівартістю чи за нормативною вартістю [1].

Під час здійснення аудиту реалізації готової продукції аудитор має керуватися нормами, передбаченими у НП(С)БО 9 «Запаси» та нормами діючого податкового законодавства. Діюче нормативно-правове підґрунтя аудиту реалізації готової продукції відображено на рисунку 1.

У проведеному дослідженні розглянуто концептуальні основи аудиту реалізації готової продукції, а також узагальнено основні діючі нормативно-правові документи, які сприятимуть підвищенню якості окремої безпосередньої аудиторської перевірки в межах функціонування сучасного господарюючого суб'єкта.

Рисунок 1 – Нормативно-правове супроводження аудиту реалізації готової продукції підприємства

Джерело: узагальнено автором на підставі [2]

Список використаних джерел

1. Зінченко О.В., Гірічева Я.Є. Особливості методики аудиту готової продукції. *Інфраструктура ринку*. 2017. № 5 С. 206-212 URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/5_2017_ukr/44.pdf (дата звернення: 06.10.2024).

2. Назаренко О. В., Остапенко Ю.О. Вдосконалення облікового відображення та аудиту дебіторської заборгованості як окремої компоненти управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2024. № 3. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.25>.

Андрій ДРОБОНОГ

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Сергій ГАРКУША

кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТОК АУДИТУ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ТА СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

Аудит є важливою складовою сучасного фінансового контролю, що дозволяє перевірити достовірність бухгалтерської звітності та дотримання підприємством законодавчих норм. Метою аудиту фінансової звітності є надання висновку про те, чи складена фінансова звітність згідно з відповідними положеннями та вимогами в усіх суттєвих аспектах. Хоча аудиторський висновок підвищує достовірність фінансової звітності, сам по собі він не надає користувачам достатньо інформації для оцінки майбутньої економічної стабільності суб'єкта господарювання або ефективності його управління.

Українська аудиторська практика почала розвиватися з початком ринкових реформ у 1990-х роках. Протягом цього періоду українське законодавство поступово наближається до міжнародних стандартів аудиту. Сучасна нормативна база включає Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», який регулює основні аспекти цієї діяльності, встановлюючи вимоги до кваліфікації аудиторів, правил ліцензування та проведення перевірок [1]. У таблиці 1 нижче наведені основні етапи розвитку аудиту в Україні.

Таблиця 1 – Етапи розвитку аудиту

Етап	Характеристика	Основні досягнення
1990-ті	Початок ринкових реформ	Створення перших аудиторських компаній
2000-ні	Підвищення регуляторної активності	Введення нормативних актів для регулювання аудиту
2010-ні	Адаптація до міжнародних стандартів	Прийняття закону, що відповідає стандартам IFAC
2020-ті	Цифровізація аудиторських послуг	Впровадження цифрових технологій у практику аудиту

Джерело: складено автором на основі [2]

У сучасному світі розвиток аудиту підпорядковується кільком ключовим тенденціям, які формують його сучасний вигляд і визначають напрямки еволюції. Однією з найважливіших тенденцій є цифровізація.

Завдяки розвитку технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання та блокчейн, аудитори можуть значно автоматизувати процес

перевірки, підвищуючи точність і знижуючи час, необхідний для аналізу великих обсягів даних. Це дозволяє зосередитися на стратегічних аспектах перевірок, таких як аналіз ризиків та ідентифікація потенційних порушень.

Іншою важливою тенденцією є глобалізація, яка спричинила необхідність гармонізації аудиторських практик та стандартів у різних країнах. Впровадження міжнародних стандартів, зокрема IAS, IFRS та ISA, дозволяє досягти єдиних підходів до аудиту, що полегшує роботу міжнародних корпорацій і підвищує довіру до звітності на глобальному рівні. Завдяки цим стандартам аудит стає універсальною мовою фінансового контролю, зрозумілою для всіх учасників ринку незалежно від їхньої національної приналежності.

Ще однією тенденцією, яка набуває значної ваги, є зростаюча увага до питань сталого розвитку, що знаходить своє відображення у перевірці ESG-звітності (екологічні, соціальні та управлінські стандарти).

На сьогодні сфера аудиту переживає динамічне зростання та трансформацію, що зумовлено кількома факторами: зростанням престижу аудиторської професії, адаптацією аудиторської практики до вимог ринкової економіки, чітким розмежуванням ролей державних регуляторних органів та незалежних аудиторських фірм, недостатнім розумінням практичної цінності аудиту, необхідністю більш соціально орієнтованого підходу, пошуком альтернативних шляхів розвитку аудиту, поширенням аудиту на нові сфери, а також постійним розвитком теорії аудиту та становленням її наукового підґрунтя. Ці чинники підкреслюють важливість і актуальність аудиту як незалежного інструменту контролю в умовах динамічного розвитку світової економіки.

Таким чином, аудит в Україні та світі активно розвивається, орієнтуючись на глобальні стандарти, але стикається з численними викликами. Серед ключових тенденцій у цій сфері виділяються цифровізація та інтеграція ESG-звітності, що дозволяє підвищити ефективність і прозорість аудиторських перевірок. Подальший розвиток аудиту в Україні має бути спрямований на активне впровадження інновацій та інтеграцію міжнародних стандартів.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 9. Ст. 50.

2. Река З. В. Становлення та розвиток аудиту в Україні. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток соціально-економічних систем в геоekonomічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування»*, 11-12 травня 2017 року. Т. : ФОП Паляниця В.А., 2017. С. 130-132.

Владислав ГУМЕНІЧЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Інна НАЗАРЕНКО

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри обліку і оподаткування,

Сумський національний аграрний університет

САМОАУДИТ ДІЯЛЬНОСТІ ФОП: ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ

На сьогодні однією з найпоширеніших форм підприємництва є діяльність фізичної особи-підприємця, адже перевагами ФОП є прості умови реєстрації, спрощена система оподаткування. Проте, дані суб'єкти підприємництва повинні обов'язково забезпечити належний обліковий супровід своєї діяльності, що передбачено ГКУ (стаття 19) та ПКУ (стаття 16).

Тобто, ведення обліку є обов'язковим, адже державні органи, які здійснюють контроль за діяльністю ФОП, мають право проводити різні види перевірок. Основними є планові та позапланові. Перший вид перевірок проводиться відповідно до затвердженого плану-графіка перевірок, інформація про який розміщується на сайті відповідного органу, другий – проводиться у разі отримання скарг, звернень громадян, письмової заяви суб'єкта господарювання про проведення перевірки за його бажанням або інших підстав, визначених законодавством [1]. Для мінімізації проблем з перевіряючими органами періодично доцільно ФОП проводити самоаудит (внутрішній бухгалтерський аудит).

Внутрішній бухгалтерський аудит є необхідною складовою в процесі управління підприємницькою діяльністю, оскільки допомагає виявляти можливі ризики, а також такий вид перевірки дозволить своєчасно ідентифікувати та усунути помилки, допущені за період ведення підприємницької діяльності; попередньо підготувати та захистити себе від незапланованих перевірок зі сторони контролюючих органів та блокування банківських рахунків; зменшити фінансові втрати за рахунок попередньо виявлених та усунених боргів за несплату податків чи не подання звітності [2]. Самоаудит діяльності ФОП дозволить перевірити правильність ведення обліку доходів, витрат, розрахункових операцій, відповідності критеріям щодо системи оподаткування, а також може створити фундаментальну інформаційну платформу для ідентифікації реалістичних способів оптимізації системи оподаткування та діяльності підприємця в цілому.

На рисунку 1 візуалізовано організаційно-методичний процес самоаудиту діяльності ФОП, який узагальнює напрями перевірки, інформаційне забезпечення, прийоми, способи, методи дослідження.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ПРОЦЕС САМОАУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ ФОП

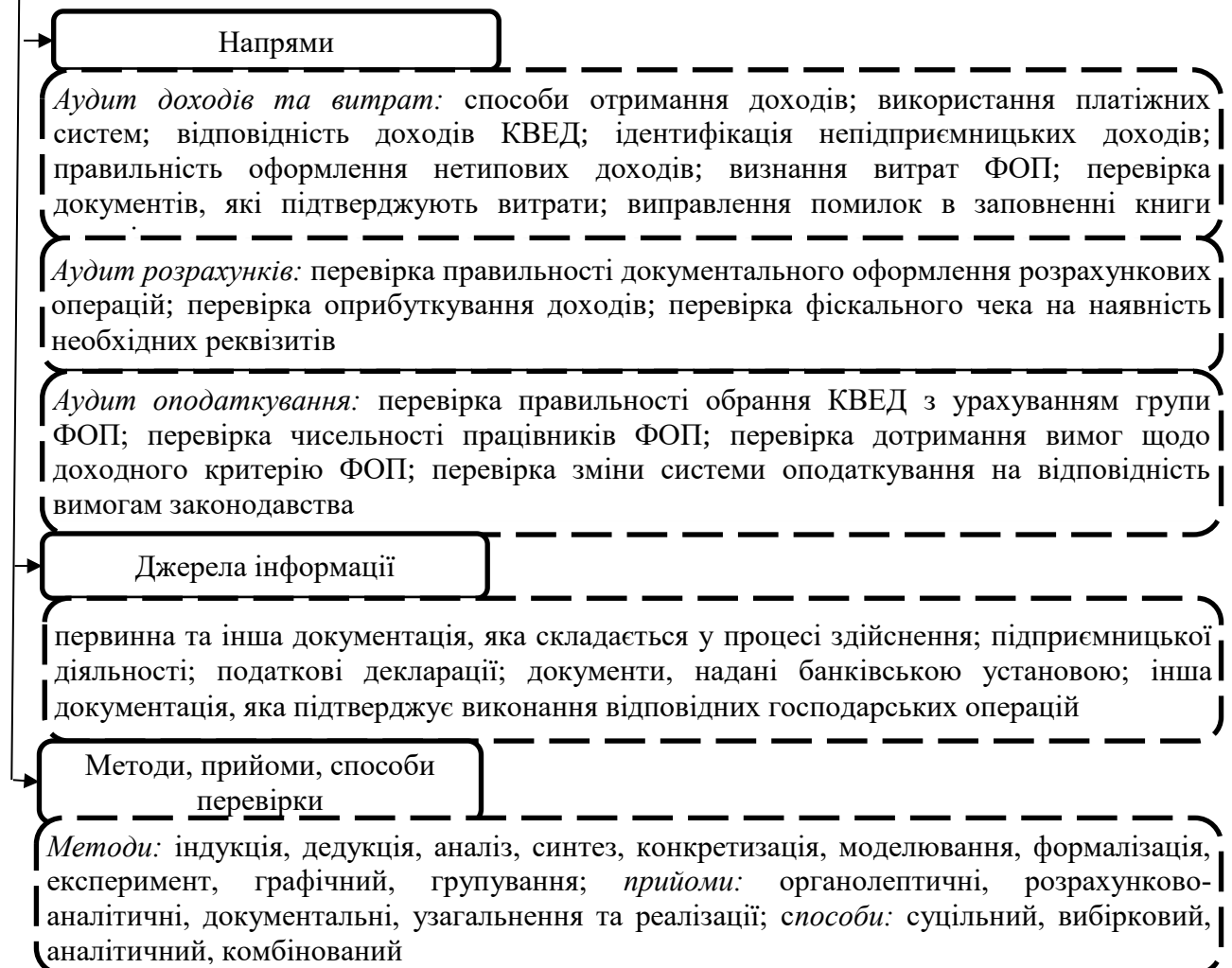

Рисунок 1. Організаційно-методичний процес самоаудиту діяльності ФОП

**Джерело: складено автором з урахуванням матеріалу [3].*

Резюмуючи результати проведеного дослідження, доцільно зазначити, що на сьогодні самоаудит не є поширеною контрольною процедурою, проте з практичної позиції є необхідним, оскільки він допомагає не тільки підготувати підприємця до податкових перевірок, але своєчасно виявити недоліки, проблеми в системі облікового супроводу діяльності, а також визначити оптимальну модель оптимізації роботи підприємця.

Список використаних джерел

- Відповідальність ФОП: перевірки, найчастіші порушення, штрафи. URL: <http://surl.li/zhpyr> (дата звернення 10.11. 2024).
- Внутрішній бухгалтерський аудит ФОП. URL: <http://surl.li/zztvbf> (дата звернення 10.11. 2024).
- Величко В. Онлайн-курс «Самоаудит та підготовка до перевірки ФОП». URL: <http://surl.li/ghxprwc> (дата звернення 10.11. 2024).

Микола ГОРДІЄНКО

*кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування*

Сумський національний аграрний університет

ORCID: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0001-7524-8893>

РОЛЬ СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ В КОНТЕКСТІ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Війна проти України поставила нові завдання та виклики перед суспільством і державою, це перш за все належне й швидке реагування на факти злочинів, здійснення їх розслідування та формування якісної доказової бази, для забезпечення притягнення до відповідальності кожного злочинця.

Сучасний стан України переконливо свідчить про необхідність подальших перспектив судової реформи, що напряду залежить від ефективного впровадження державної політики щодо належного забезпечення судової експертизи та судово-експертної діяльності, які є складовими судової системи.

На сьогодні даний напрям потребує вдосконалення та системного реформування з урахуванням міжнародних європейських стандартів і сучасних досягнень науки та техніки в даній галузі знань. Прийнятий у 1994 році Закон України «Про судову експертизу» визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки [1]. Аналіз діючого законодавчо-нормативного забезпечення судово-експертної діяльності та думки наукової спільноти й судових експертів-практиків показав, що потрібен Закон «Про судово-експертну діяльність в Україні», щоби створити умови для належного та ефективного експертного забезпечення правосуддя, надання можливості судовим експертам працювати чесно, прозоро, в умовах професійної конкуренції, з урахуванням національних особливостей та міжнародних стандартів. Особливо актуальним дане питання постало після чергових суттєвих змін українського процесуального законодавства.

Досвід проведення успішного осучаснення у європейських країнах та сучасна демократична практика наглядно підтверджують важливість залучення до процесу реформування державної політики науково-експертного середовища, що дасть можливість ґрунтовного, незаангажованого аналізу підходів і пропозицій щодо змісту, напрямів формування програм розвитку країни та отримання потужного наукового ресурсу на різних рівнях їх розробки, публічного обговорення і здійснення. Це стосується в повній мірі судово-експертних установ України, які з одного боку є суб'єктами наукового забезпечення судочинства, а з іншого, експертні дослідження, повинні опиратися на міцну наукову основу, бути науково обґрунтованими і

достовірними.

Імплементація європейських стандартів у діяльність експертних установ України є вкрай перспективним напрямом розвитку судово-експертної діяльності [2]. Уніфікація методик вітчизняних експертних досліджень з методиками європейських країн, які були апробовані на міжнародному рівні, в разі реальної можливості їх якісної адаптації до українського законодавства забезпечить розширення міжнародної співпраці в галузі наукових досліджень на етапі євроінтеграційних процесів країни.

На сьогодні Україна не дивлячись на те, що знаходиться у воєнному стані, робить все можливе, і не можливе щоб наблизитися до вступу до Європейського Союзу та НАТО. Відповідно вона повинна активніше себе представляти на міжнародному рівні, зокрема Розділом IV Закону №3460-IX надано право державним установам судових експертиз встановлювати міжнародні наукові зв'язки з установами судових експертиз, криміналістики тощо інших держав, проводити спільні наукові заходи, науковою інформацією, обмінюватися стажистами [1].

Європейська мережа судово-експертних установ (The European Network of Forensic Science Institutes – ENFSI) була створена у 1995 році та представляє собою найбільш велику і розвинену міжнародну організацію в галузі судово-експертної діяльності. Її місія полягає в підвищенні якості судово-експертної діяльності в світі та обмін інформацією у сфері судової експертизи. Зокрема ENFSI визнана Європейською комісією, як одна із провідних міжнародних організацій у галузі судової експертизи. Вступ до ENFSI більшого числа судово-експертних установ України (крім тих, які вже є постійними членами) відкриває «нові горизонти» в даному напрямку, тому що національна судова експертиза не може існувати ізольовано, вона не зможе забезпечити свою функцію правоохоронної діяльності поза інтеграцією з міжнародною спільнотою [4]. Однак, як було зазначено нами вище, входження та укріплення міжнародних зв'язків в області судової експертизи потребує подальшої імплементації законодавчої бази, проте не слід забувати, що вона перш за все повинна відповідати національним принципам, але враховувати міжнародні правові і професійні стандарти [2].

Звичайно роль та значення, важливість і затребуваність судово-експертної діяльності, не викликає сумніву, проте існує ряд питань, які гальмують її розвиток. На наше переконання наряду із законотворенням, не менш важливим напрямком удосконалення науково-методичного забезпечення експертної діяльності в Україні є підвищення вимог до професійної кваліфікації експертних кадрів. Дане питання піднімалося і раніше, а на сьогодні стоїть дуже гостро, одна з причин це військовий стан в державі та мобілізація, друга причина, це зростання вимог до якості проведення судових експертиз.

Нині питання підготовки фахівців судово-експертних установ є одним із пріоритетних при вирішенні завдань реформування судової експертизи, з метою подальшого розвитку і підвищення якості експертних досліджень.

Статтею 10 Закону №4038-ХІІ визначено, що судовим експертом не може бути особа без відповідної вищої освіти та котра не має відповідних спеціальних знань, вмінь і навичок [1].

Відсутність програм магістерської підготовки в галузі судової експертизи у державних вищих навчальних закладах негативно впливає на забезпеченість та якість кадрів для судово-експертної діяльності. Навчальний процес має бути орієнтований на випуск фахівців певних спеціальностей, а набуті ними знання під час навчання відповідати встановленим вимогам. При цьому лише з 2022 року Науково-дослідним центром судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України розпочато розроблення НДР «Довідник професійних компетентностей судових експертів», тому на сьогодні керуємося Кодексом законів про працю України, в якому розкрито зміст понять «професія», «професійна кваліфікація» [3]. Національні законодавства більшості європейських держав вимагає, щоб експерти мали відповідну кваліфікацію у сфері, за якою проводиться судова експертиза.

Фахівець, який здобуває кваліфікацію судового експерта, має продемонструвати знання: основних положень нормативно-правової бази; теоретичні і методичні засади судової експертизи; процесуальний статус судового експерта, свої права, обов'язки і відповідальність; основні завдання, що розв'язує експерт певної спеціалізації; об'єкти дослідження; підвищення кваліфікації та стажування; міжнародна співпраця; тощо.

Викладені в роботі положення, ми розуміємо носять певний дискусійний характер, тож сподіваємося на плідне обговорення в експертному та науковому середовищі і сподіваємося, що вони сприятимуть подальшому вдосконаленню судово-експертної діяльності в Україні.

Список використаних джерел

1. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року №4038-ХІІ (зі змінами згідно Закону №3460-ІХ від 01.01.2024 року). /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
2. Проблема реформування базового законодавства України з питань експертного забезпечення правосуддя: матеріали круглого столу (м. Харків, 6-7 лютого 2020 року). Харків: ХНДІСЕ, 2020. 136 с.
3. Судова експертиза в контексті відновлення України. ІІІ Всеукраїнський форум судових експертів: Матер. ІІІ всеукр. наук.-практ. конф. (9 червня 2023 р. м. Львів); за ред. д.т.н. М. О. Можаєва / НДЦСЕ у сфері інформаційних технологій та інтелектуальної власності Мін'юсту. Київ: видавництво Ліра-К, 2023. 268 с.
4. Філіпенко Н.Є. Напрямки удосконалення науково-методичного забезпечення кримінологічної діяльності судово-експертних установ України. / Право.ua. 2020. №2. С. 130-137. URL: http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2020/10/130-_Filipenko.pdf.

Єлизавета КАРМАЗІНА
здобувач фахової передвищої освіти
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
ВСП «Сумський фаховий коледж СНАУ»
Науковий керівник:
Олена РАДЧУК
викладач облікових дисциплін
ВСП «Сумський фаховий коледж СНАУ»

АУДИТ: РОЗВИТОК ТА ВИКЛИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Аудит як незалежна експертна оцінка фінансової звітності відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості та достовірності фінансової інформації, підвищенні довіри інвесторів та інших зацікавлених сторін. В умовах глобалізації та інтеграції української економіки у світове господарство вимоги до якості аудиторських послуг неухильно зростають.

Досліджуючи історичні аспекти становлення і розвитку аудиторської діяльності в Україні, аналізуючи її сильні і слабкі сторони, ми намагались визначити перспективи розвитку системи аудиту.

Хоча термін "аудит" з'явився відносно недавно, коріння цієї професії сягають далекого минулого. Ще в Стародавньому Єгипті, Вавилоні та інших цивілізаціях існували чиновники, відповідальні за облік та контроль державних ресурсів. Вони здійснювали перші форми аудиту, перевіряючи точність записів про доходи та витрати. З розвитком промислової революції в XIX столітті з'явилася потреба у більш формалізованому підході до фінансового контролю. Виникнення акціонерних товариств, де власники були віддалені від безпосереднього управління підприємством, призвело до необхідності незалежної перевірки фінансової звітності. Саме в цей період починають формуватися перші професійні об'єднання бухгалтерів та аудиторів. Наприклад, в 1854 році була заснована Спілка бухгалтерів Единбургу, яка стала одним з перших таких об'єднань. XX століття ознаменувалося значним зростанням ролі аудиту в економічному житті. Збільшення кількості публічних компаній, зростання інвестицій та посилення вимог до прозорості бізнесу призвели до того, що в багатьох країнах аудит став обов'язковим. Так, наприклад, у США Закон Сербена-Окслі, прийнятий у 2002 році після низки корпоративних скандалів, значно посилив вимоги до аудиторської діяльності. XXI століття принесло нові виклики для аудиту. Глобалізація бізнесу, розвиток інформаційних технологій, зростання регуляторних вимог – все це сприяло трансформації аудиторської діяльності. Сучасний аудит – це не просто перевірка фінансової звітності, а комплексний аналіз діяльності компанії, який включає в себе оцінку ризиків, системи внутрішнього контролю, а також відповідність законодавству та міжнародним стандартам.

Сучасний бізнес – це динамічний світ, що постійно трансформується під

впливом цифрових технологій. Аудит, як невід'ємна частина цього світу, також зазнає значних змін. Традиційні методи перевірки вже не досягають темпів розвитку, тому на перший план виходять інноваційні рішення, серед яких особливе місце займають блокчейн та штучний інтелект. Блокчейн, як незмінна база даних, створює новий рівень довіри та прозорості. Суттєва зміна у блокчейні фіксується, що дає аудиторам впевненість у достовірності фінансової інформації. Можливість відстежувати рух активів у режимі реальної часу та децентралізована структура роблять систему більш надійною та стійкою до збоїв. Крім того, блокчейн автоматизує рутинні операції, звільняючи годину аудиторів для аналізу складніших питань. Штучний інтелект, зі своєю здатністю обробляти великі обсяги даних та виявляти сховані закономірності, доповнює блокчейн. Він дозволяє прогнозувати майбутні тенденції та ризики, автоматизувати рутинні завдання та посилювати аналітичні можливості аудиторів. Поєднання цих двох технологій створює синергію, яка відкриває нові можливості для трансформації аудиту. Штучний інтелект, аналізуючи дані з блокчейну, виявляє аномалії та прогнозує ризики, дозволяючи аудиторам зосередитися на більш складних завданнях. Проте, впровадження блокчейну та штучного інтелекту в аудит потребує значних інвестицій у розвиток інфраструктури та підготовку кадрів. Тільки за таких умов можна розраховувати на повну реалізацію потенціалу цих технологій та досягнення нового рівня ефективності та прозорості в аудиті. Таким чином, блокчейн та штучний інтелект стають рушійними силами трансформації аудиту, відкриваючи нові перспективи для розвитку бізнесу та підвищення довіри до фінансової звітності.

Правове регулювання аудиторської діяльності в Україні – це динамічний процес, що постійно адаптується до змін у національній та міжнародній економіці. Законодавство у сфері аудиту має на меті забезпечення високого рівня якості аудиторських послуг, захист інтересів інвесторів та інших зацікавлених сторін, а також сприяння розвитку ринку капіталу. Основою правового регулювання є Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»[1], який окреслює правові засади аудиту, права та обов'язки аудиторів, аудиторських фірм і клієнтів. Ключові питання регулювання включають ліцензування суб'єктів аудиту, встановлення стандартів проведення аудиту, визначення відповідальності аудиторів перед замовниками та третіми сторонами, а також розвиток саморегулювання через створення організацій, що контролюють якість послуг. В Україні активно працюють над гармонізацією національного законодавства з міжнародними стандартами аудиту (МСА), розробленими IFAC, що спрямовано на інтеграцію української економіки в глобальний ринок і забезпечення довіри іноземних інвесторів. Основними напрямками гармонізації є прийняття МСА як національних стандартів, вдосконалення професійної підготовки аудиторів та міжнародна співпраця. Однак існують проблеми, зокрема, дефіцит кваліфікованих кадрів, тиск клієнтів на аудиторів заради отримання позитивних

висновків та недостатня ефективність контролю за якістю послуг. Перспективи розвитку включають подальшу гармонізацію законодавства з МСА, впровадження електронного документообігу для підвищення ефективності та прозорості, а також використання нових технологій, таких як штучний інтелект і блокчейн, що можуть відкрити нові можливості для аудиту. Отже, правове регулювання аудиторської діяльності в Україні поступово наближається до міжнародних стандартів, але вирішення проблем кадрового дефіциту та тиску на аудиторів залишається важливим для підвищення якості аудиторських послуг.

Професійна аудиторська спільнота в Україні є важливим елементом ринку фінансових послуг, і її розвиток суттєво впливає на якість фінансової звітності підприємств, довіру інвесторів і загальний стан економіки. Основою цього розвитку є підвищення кваліфікації аудиторів та ефективне саморегулювання. В Україні діють чіткі вимоги до кваліфікації аудиторів: вони повинні мати відповідну вищу освіту, виконати обсяги аудиторських робіт під керівництвом досвідчених фахівців, скласти іспити, що підтверджують їхні знання, та постійно підвищувати кваліфікацію, аби бути в курсі змін у законодавстві та стандартах аудиту. Шляхи підвищення кваліфікації включають проходження програм сертифікації, відвідування спеціалізованих курсів і конференцій, обмін досвідом із колегами, а також самоосвіту. Саморегулювання аудиторської діяльності передбачає створення саморегулюючих організацій (СРО), які об'єднують аудиторів та аудиторські фірми для розробки національних стандартів, контролю за якістю аудиторських послуг, притягнення до дисциплінарної відповідальності за порушення, підвищення кваліфікації та захисту професійних інтересів аудиторів. Аудиторська палата України виконує роль основної СРО, забезпечуючи високу якість послуг і підтримуючи професійну аудиторську спільноту. Проте, розвиток аудиторської спільноти в Україні стикається з труднощами, такими як нестача фінансування в деяких СРО, тиск на аудиторів з боку клієнтів, які прагнуть отримати позитивний висновок за будь-яку ціну, а також певні прогалини в системі контролю якості [2]. Перспективи розвитку аудиторської спільноти включають активнішу інтеграцію в міжнародну спільноту аудиторів, застосування сучасних технологій (таких як штучний інтелект та блокчейн) для підвищення ефективності аудиту, а також розвиток спеціалізації, що передбачає створення аудиторських фірм, які зосереджуються на окремих галузях економіки.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII.: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 10.10.2024).

2. Єременко Д. В. Якість аудиторських послуг // Облік і фінанси АПК: освітній портал. - 2024 р. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/yakist-auditorskih-poslug-v-ukraini.html> (дата звернення 03.11.2024).

Вікторія МЕЛЬНИК

здобувачка вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Олександр НАЗАРЕНКО

доктор економічних наук, професор

Сумський національний аграрний університет

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТОК АУДИТУ ВИТРАТ ЗА ОБМІННИМИ ОПЕРАЦІЯМИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ТА СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

Проведення аудиту в закладах освіти є важливим інструментом забезпечення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів. Цей процес дозволяє виявити потенційні проблеми, оцінити дотримання фінансової дисципліни та розробити рекомендації щодо покращення управління фінансовими ресурсами.

Аудит витрат за обмінними операціями – це систематична перевірка правильності та повноти обліку та звітності за всіма видами витрат, пов'язаних з обмінними операціями закладу освіти. Яка включає в себе перевірку первинних документів (рахунків, накладних, договорів тощо), аналіз облікових регістрів (Головної книги, журналів-ордерів, розрахункових відомостей), порівняння даних обліку з банківськими виписками та іншими документами. Оцінка дотримання законодавства та внутрішніх нормативних документів. Як наслідок виявлення помилок, порушень та неефективних витрат [2].

Проведення аудиту витрат за обмінними операціями, є важливим, він забезпечує відкритість та достовірність інформації з використання бюджетних коштів, допомагає виявити неефективні витрати та запропонувати заходи щодо їх. Сприяє підвищенню відповідальності посадових осіб за використання коштів. А також запобігає шахрайству, дозволяючи виявити та попередити неправомірності дій. Специфіка аудиту витрат в освітніх закладах становить те, що окрім традиційних витрат на оплату праці, комунальні послуги тощо, заклади мають специфічні витрати на навчально-методичне забезпечення, наукові дослідження, стипендії. Також більша частика фінансування здійснюється за рахунок державного бюджету, що накладає додаткові вимоги до прозорості та ефективності використання коштів. Освіта є соціально значущою сферою, тому аудит витрат повинен враховувати не тільки економічні, але й соціальні аспекти [1].

Розвитком аудиту з витрат слугує постійне оновлення законодавства в сфері освіти та фінансів, що вимагає від аудиторів постійного підвищення кваліфікації. Застосування міжнародних стандартів аудиту забезпечує високу якість аудиторських послуг. Заклади освіти все активніше впроваджують систему внутрішнього контролю, щоб запобігти порушенням. Також

відбувається автоматизація процесів, використання хмарних технологій та аналітики даних дозволяють підвищити ефективність аудиту.

Світовий досвід аудиту витрат в освітніх закладах демонструє постійний розвиток та інновації, які спрямовані на забезпечення більшої прозорості, ефективності та підзвітності. Однією із ключових світових тенденцій є ризик-орієнтований підхід. Його суть полягає в тому, що аудитори більш фокусуються на ідентифікації та оцінці найбільш значущих ризиків, пов'язаних з витрачанням бюджетних коштів. Це дозволяє ефективніше використовувати ресурси аудиту та виявляти потенційні проблеми на ранніх стадіях. Зокрема, при проведенні аудиту витрат звертають увагу на результати. Тобто, оцінюють не тільки дотримання формальних процедур, але й досягнення поставлених цілей. Важливо розуміти, як витрачені кошти вплинули на якість освітніх послуг, результати навчання та загальний розвиток закладу. Однією із цікавих світових тенденцій з аудиту витрат є залучення зацікавлених сторін. Тобто, активніша участь студентів, викладачів, батьків, громадських організацій в процесі аудиту. Це підвищує довіру до результатів аудиту та сприяє більш прозорому управлінню освітніми закладами [3].

Також можна відмітити відмінності між Українською та світовими практиками. В Україні аудит витрат за обмінними операціями в освітніх закладах перебуває на етапі створення і розвитку порівняно із закордонними країнами, які мають більш тривалий досвід і більш розвинену систему аудиту. Також вітчизняна нормативно-правова база, що регулює аудит, постійно змінюється і доповнюється, а в закордонні країни мають більш стабільну та прозору систему регулювання. Аудит витрат за обмінними операціями в закладах освіти є важливим інструментом для забезпечення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів. Сучасні тенденції розвитку аудиту спрямовані на підвищення його ефективності, об'єктивності та прозорості. Однак для досягнення цих цілей необхідно подолати ряд викликів, пов'язаних з недостатнім фінансуванням, дефіцитом кваліфікованих кадрів та опором змінам.

Список використаних джерел

1. Акименко О.Ю., Гливенко В.В., Гоголь Т.А., Зоценко Д.В. Облік у бюджетних установах. Навчальний посібник. Чернігів, 2016 рік. URL:<https://xn-e1ajqk.kiev.ua/wp-content/uploads/2019/12/Len-V-S-budget-book.pdf> (дата звернення: 12.10.2024).

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 "Витрати", затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 18.05.2012 № 568/ Міністерство фінансів Україна. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0903-12#Text> (дата звернення: 12.10.2024).

3. «How to Approach Risk-based Auditing?» URL: <https://www.bmsauditing.com/blogs/risk-based-auditing-approach> (дата звернення: 12.10.2024).

Дар'я М'ЯКУШЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Сергій ГАРКУША

кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет

ВИЯВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ І ВИЗНАЧЕННЯ МАТЕРІАЛЬНОГО ЗБИТКУ У КНП СОР «СУМСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ЕКСТРЕННОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ТА МЕДИЦИНИ КАТАСТРОФ»

Інвентаризація є одним із ключових процесів контролю за станом майна на підприємстві. Вона дозволяє виявляти розбіжності між фактичними залишками продукції та обліковими даними, забезпечуючи точність бухгалтерських записів. Правильне проведення інвентаризації гарантує достовірність інформації про активи та сприяє ефективному управлінню ресурсами.

Проведення інвентаризації на підприємствах сприяє своєчасному вирішенню численних проблем, забезпечуючи отримання повної, достовірної та об'єктивної інформації про активи, власний капітал і зобов'язання. Це також дозволяє ефективно контролювати стан та наявність майна, переданого в оренду або безоплатне користування, та здійснювати інші важливі функції управління [2].

У бухгалтерському обліку ключову роль відіграють вартісні величини, які є його основою. Для правильного відображення результатів пересортиці, їх необхідно чітко фіксувати в аналітичному та синтетичному обліку за допомогою відповідних проводок. В іншому випадку не буде усунено розбіжності між даними бухгалтерського обліку та фактичною наявністю майна, що перешкоджає досягненню цілей інвентаризації, поставлених власником підприємства [1, С. 4].

Для своєчасного та точного відображення результатів інвентаризації необхідно забезпечити повний порядок в аналітичному обліку. Лише за цієї умови можна відразу після отримання інвентаризаційних описів зіставити фактичну наявність продукції з даними бухгалтерського обліку, визначити результати інвентаризації та обчислити матеріальні збитки.

Результати інвентаризації продукції визначаються шляхом складання порівняльної відомості, в якій залишки кожного виду, найменування та сорту цінностей за обліком зіставляються з фактичними даними. При цьому інвентаризаційні описи можуть одночасно виконувати роль порівняльних відомостей.

У КНП СОР «Сумський обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» результати інвентаризації цінностей оформляються порівняльною відомістю, яка поєднується з бланком інвентаризаційного опису. У цій відомості, шляхом зіставлення залишків за найменуваннями та сортами продукції з обліковими даними у відповідному розрізі, визначають суму нестач або надлишків.

Якщо виявлено нестачу цінностей, розраховується сума природних втрат, яка списується відповідно до фактичних обсягів, але не перевищуючи встановлені норми, що залежать від зони та умов зберігання цінностей. Природні втрати – це зменшення початкової ваги окремих видів цінностей (продукції, сировини, палива тощо), яке відбувається через причини, що неможливо усунути під час зберігання, транспортування та видачі (наприклад, висихання, випаровування тощо).

До природних втрат не належать збитки, які виникають унаслідок стихійних лих, крадіжок, замочування, втрати в дорозі та інших причин, які за своєю природою не можуть бути віднесені до природних втрат. Такі збитки оформляються відповідними актами, на основі яких визначаються причини їх виникнення та особи, відповідальні за ці події.

Для окремих видів цінностей встановлені граничні норми природних втрат, які застосовуються лише у разі виявлення фактичної нестачі у матеріально відповідальних осіб. У розрахунок таких втрат включаються тільки цінності, що надійшли на склад (за винятком продукції, відвантаженої транзитом).

Також до природних втрат не відносяться збитки, що виникають через пошкодження тари, а також дефекти та відходи, що з'являються під час зберігання та обробки продукції. Норми природних втрат не застосовуються до цінностей, що враховані в загальному обороті складу, але фактично на складі не зберігались (транзитні операції), та до цінностей, списаних за актами через псування. Списання природних втрат можливе лише після проведення інвентаризації на основі відповідного розрахунку, складеного та затвердженого в установленому порядку.

При перевірці правильності списання втрат цінностей на базах і складах у межах норм природних втрат важливо встановити, чи не застосовуються норми природного убутку до цінностей, що відпускаються стандартною масою, оскільки для таких цінностей ці норми не діють. Якщо ж у міжінвентаризаційний період на певну дату облікові залишки певних цінностей на складі відсутні, то весь обсяг відпуску цих цінностей до цієї дати не враховується при нарахуванні природних втрат.

Особливо ретельно перевіряються акти на списання втрат цінностей, які перевищують норми природних втрат, при цьому використовують суцільний метод перевірки. У деяких випадках складання таких актів приурочується до проведення інвентаризації. Під час перевірки актів на списання втрат важливо з'ясувати: чи не складені акти комісією, зацікавленою у списанні втрат; чи

вказані в актах причини псування та втрат; чи були прийняті правильні рішення щодо цих втрат.

Втрати цінностей, що перевищують норми природних втрат, відображаються на рахунках з відшкодування збитків і зазвичай відносяться на рахунок винних осіб. У випадках, коли конкретні винуватці не встановлені, втрати від псування можуть бути списані на витрати тільки після ретельної перевірки фактичної відсутності винних осіб і вжиття необхідних заходів для запобігання подібним випадкам у майбутньому. Такі втрати до затвердження актів на списання враховуються на рахунку № 978 «Недостачі та втрати від псування цінностей».

Інвентаризація відіграє вирішальну роль у забезпеченні контролю за матеріальними цінностями підприємства. Для точного відображення результатів інвентаризації важливо забезпечити порядок в аналітичному обліку. Лише так можна зіставити фактичні залишки продукції з бухгалтерськими даними та точно визначити результати. Порівняльні відомості є основним документом, який використовується для обчислення надлишків чи нестач. Зокрема, в умовах сучасних підприємств, таких як Сумський обласний центр екстреної медичної допомоги, процес інвентаризації об'єднується з оформленням порівняльної відомості для спрощення облікових операцій.

Природні втрати цінностей є неминучими, проте їх обсяги регламентуються спеціальними нормами залежно від умов зберігання. Ці втрати враховуються при списанні, однак не можуть включати збитки, що виникають через стихійні лиха, крадіжки та інші неприродні причини. Для таких випадків складаються окремі акти з визначенням відповідальних осіб. Важливо відзначити, що природні втрати списуються лише після завершення інвентаризації та детального розрахунку.

До природних втрат не належать збитки від дефектів тари, псування продукції чи транзитних операцій. У випадку виявлення нестач, що перевищують встановлені норми природних втрат, проводиться ретельна перевірка відповідних актів. Це дозволяє запобігти зловживанням з боку матеріально відповідальних осіб.

Отже, інвентаризація є важливим інструментом для забезпечення точності бухгалтерського обліку. Вона дозволяє не лише виявляти недоліки в роботі складів і баз, але й контролювати використання матеріальних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Кузьмін Д.Л. Результати інвентаризації та їх відображення в бухгалтерському обліку. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2007. № 4 (42). С. 99-104. URL: https://library.ztu.edu.ua/e-copies/VISNUK/42_4/99.pdf.
2. Музиченко А.О., Музиченко І.О. Особливості проведення інвентаризації в сільськогосподарських підприємствах. *Ефективна економіка*. 2013. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2508>.

Олександр НАЗАРЕНКО

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Сумський національний аграрний університет*

ПРОЦЕДУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЙ АУДИТОРА ЩОДО ПОДІЙ, ЯКІ ВІДБУВАЮТЬСЯ У ПЕРІОД МІЖ ДАТОЮ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ДАТОЮ ЙОГО ЗВІТУ

Міжнародні стандарти аудиту вимагають від аудитора розробки і застосування аналітичних процедур для розкриття інформації незалежно від оцінених ризиків суттєвого викривлення. Найважливішим аспектом виконання аналітичних процедур в аудиті є розуміння можливості їх застосування з урахуванням визначеної мети та поставлених завдань. Використання аналітичних процедур на кожному етапі надасть можливість аудитору визначити аудиторський ризик та рівень суттєвості, оцінити вірогідність безперервної діяльності, вивчити події після звітного періоду суб'єкта перевірки, дослідити вплив різних чинників на відхилення фактичних показників від оптимальних (рекомендованих, визначених законодавчо) та запропонувати конкретні заходи щодо усунення виявлених недоліків [2].

На фінансову звітність можуть впливати певні події, що відбуваються після дати фінансового звітування. Як правило, концептуальні основи фінансового звітування визначають два типи подій: події, що надають докази щодо умов, які існували на дату фінансової звітності; події, що надають докази щодо умов, які виникли після дати фінансової звітності. МСА 700 роз'яснює, що дата звіту аудитора інформує читача про те, що він урахував вплив подій та операцій, про які стало відомо і які відбулися до цієї дати.

У відповідності до МСА 560 «Події після звітного періоду», цілями аудитора є: отримати прийнятні аудиторські докази у достатньому обсязі того, що події, які відбуваються у період між датою фінансової звітності та датою звіту аудитора і вимагають коригування або розкриття інформації у звітних формах, у належний спосіб представлені у фінансовій звітності відповідно до концептуальної основи фінансового звітування; вжити належних дій у відповідь щодо фактів, що стали відомі йому після дати звіту і які, якби вони були відомі аудитору на цю дату, могли б призвести до внесення змін до звіту аудитора [1].

Аудитор має виконати аудиторські процедури, призначені для отримання прийнятних аудиторських доказів у достатньому обсязі того, що всі події, які відбуваються у період між датою фінансової звітності та датою звіту аудитора і вимагають коригування або розкриття у фінансовій звітності, були виявлені. Залежно від оцінювання ризиків аудиторські процедури, можуть містити процедури, потрібні для отримання прийнятних аудиторських доказів у достатньому обсязі, включаючи огляд або тестування бухгалтерських записів чи операцій, які мають місце між звітною датою та датою звіту аудитора. При

цьому не очікується, що аудитор виконуватиме додаткові процедури стосовно питань, до яких аудиторські процедури вже застосовувалися і були отримані задовільні висновки. Аудитор повинен брати до уваги оцінювання ризиків під час визначення характеру і обсягу процедур, що повинні включати: отримання розуміння кроків виконаних управлінським персоналом з метою забезпечення виявлення всіх подій після звітного періоду.

При здійсненні запитів до управлінського персоналу (осіб наділених найвищими повноваженнями), про те, чи відбулися будь-які події після звітного періоду, які могли б вплинути на фінансову звітність, аудитор може запитати про поточний стан статей, які були відображені в бухгалтерському обліку на основі попередніх або неостаточних даних, і може зробити особливі запити. Питання, що можуть бути представлені у такому запиті відображено на рисунку 1.

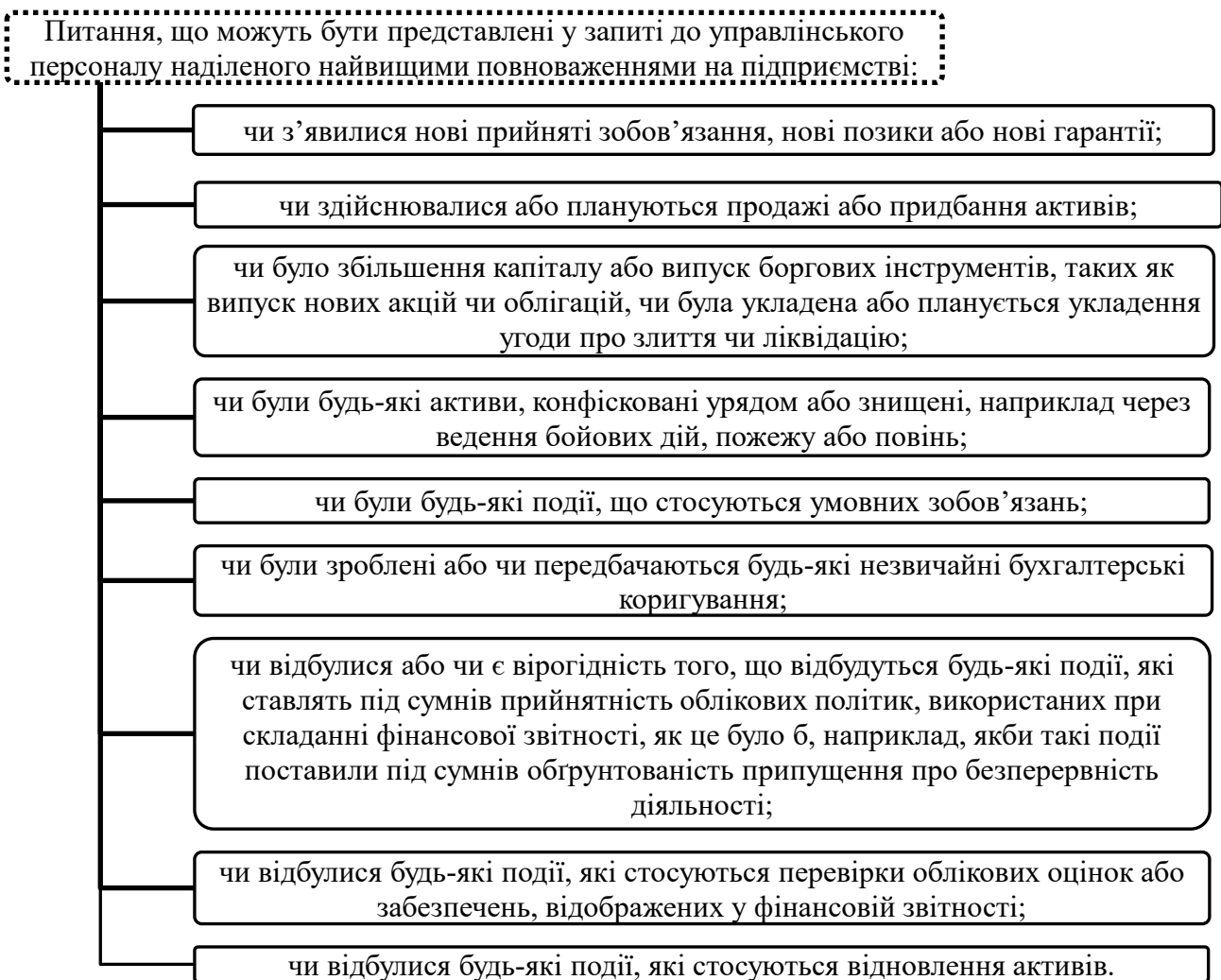

Рисунок 1 – Питання, що можуть бути представлені у запиті до управлінського персоналу наділеного найвищими повноваженнями на підприємстві

Джерело: узагальнено автором на підставі [1]

В ході реалізації перевірки потрібно ознайомитися з протоколами засідань, якщо вони є в наявності, за участю власників суб'єкта

господарювання, його управлінського персоналу та тих, кого наділено найвищими повноваженнями, що проходили після дати фінансової звітності, та здійснення запитів щодо питань, які обговорювалися на подібних засіданнях, протоколи яких недоступні; за наявності, ознайомитись з останньою подальшою проміжною фінансовою звітністю суб'єкта господарювання.

За умов, коли було виявлено події, які потребують коригування або розкриття інформації у фінансовій звітності, аудитор повинен визначити, чи кожна така подія належно відображена в цій фінансовій звітності відповідно до застосовної концептуальної основи фінансового звітування.

Аудитор повинен звернутися до управлінського персоналу і, де це доречно, до тих, кого наділено найвищими повноваженнями, про надання ними письмових запевнень відповідно до МСА 580, що всі події, які відбуваються після дати фінансової звітності і щодо яких застосовна концептуальна основа фінансового звітування вимагає коригування або розкриття інформації, були відкориговані або розкриті. Він не зобов'язаний виконувати будь-які процедури щодо фінансової звітності після дати аудиторського звіту. Проте якщо після дати звіту, але до дати оприлюднення фінансової звітності стає відомим факт, який, якби був відомий аудитору на дату звіту, міг би призвести до внесення ним змін до звіту, аудитор повинен: обговорити це питання з управлінським персоналом або, де це доречно, з тими, кого наділено найвищими повноваженнями; визначити, чи потрібно вносити зміни до фінансової звітності і, якщо так, то здійснити запити, яким чином управлінський персонал має намір вирішити це питання [1].

Якщо управлінський персонал вносить зміни до фінансової звітності, аудитор повинен: виконати аудиторські процедури щодо зміни, необхідні за обставин, що склались; розширити перелік аудиторських процедур, до дати нового звіту; та представити новий звіт щодо зміненої фінансової звітності. Причому, новий звіт аудитора не має датуватися раніше, ніж дата затвердження зміненої фінансової звітності.

За обставин, коли управлінський персонал не вживає необхідних заходів для сприяння забезпеченню того, щоб будь-яка особа, яка отримала раніше вже оприлюднену фінансову звітність, була повідомлена про дану ситуацію, і не змінює показників фінансової звітності за умов, що склались, а аудитор вважає, що вона (фінансова звітність) має бути змінена, йому потрібно повідомити управлінський персонал (тих, хто наділений найвищими повноваженнями), про свою позицію щодо вживання заходів для застереження від покладання на його звіт у майбутньому часовому відрізку.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2020 року, частина I / Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC), 2024. Ч. 1. 1277с.
2. Назаренко О.В. Сутність, функціональне призначення та особливості застосування аналітичних процедур в аудиті. *Агросвіт*. 2018. № 14. С. 3-8.

Євген НІКІТІН

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Інна НАЗАРЕНКО

доктор економічних наук, професор,

Сумський національний аграрний університет

АУДИТ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ

Аудит зобов'язань є важливим інструментом забезпечення фінансової стабільності та прозорості діяльності бізнес-суб'єкта, оскільки дозволяє оцінити його фінансовий стан, виявити ризики, пов'язані з управлінням боргами, та підвищити довіру інвесторів, кредиторів і партнерів. З практичної позиції аудит зобов'язань дозволяє оцінити платоспроможність, тобто визначити, чи здатне підприємство виконувати свої зобов'язання у встановлені терміни, що є важливим для підтримання довгострокової фінансової стабільності; управляти ризиками, тобто завдяки аудиту можна виявити недоліки в системі обліку або управління боргами, які можуть призвести до фінансових втрат чи банкрутства; встановити дотримання законодавства в процесі здійснення господарської діяльності та ведення бухгалтерського обліку, оскільки незалежна перевірка забезпечує ідентифікацію відповідності фінансової звітності нормам бухгалтерського обліку та податкового законодавства, що мінімізує ризики штрафів та інших санкцій; зміцнити довіру стейкхолдерів, оскільки об'єктивна і незалежна аудиторська перевірка підтверджує достовірність інформації про зобов'язання підприємства, що підвищує довіру інвесторів, банків та інших зацікавлених сторін; поліпшити систему фінансового управління, через те, що результати аудиту можуть стати основою для вдосконалення процесів управління фінансами, зокрема для оптимізації структури боргових зобов'язань і зниження фінансових витрат; ідентифікувати шахрайство чи помилки; окреслити вірні контури стратегічних рішень, адже завдяки наданій інформації керівництво підприємства отримує чітку картину своїх зобов'язань, що дозволяє ефективніше планувати залучення інвестицій та додаткових кредитів чи реструктуризацію боргів.

Варто наголосити, що на сьогодні Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» чітко визначено перелік підприємств для яких щорічний аудит є обов'язковим. Відповідно, плануючи аудит фінансової звітності, аудитор обов'язково акцентує увагу на зобов'язаннях, інформація про які узагальнюється у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». Аудит довгострокових та поточних зобов'язань є складовою компонентою аудиту фінансової звітності.

Метою аудиту зобов'язань є отримання обґрунтованої впевненості в тому,

що інформація про зобов'язання, яка відображена в формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» не містить суттєвого викривлення внаслідок шахрайства чи помилок і відповідає концептуальним основам фінансового звітування. Ключовими завданнями аудитора є одержання прийнятних і достатніх аудиторських доказів, на яких буде базуватися аудиторська думка щодо достовірності та реальності даних про наявні в підприємства поточні, довгострокові зобов'язання [1].

У практичній площині напрями аудиторської перевірки зобов'язань мають бути спрямовані на перевірку: коректності відображення у фінансовій звітності довгострокових та короткострокових кредитів, позик; умов залучення позикових коштів (відсоткові ставки, строки погашення) та своєчасності їх погашення господарюючим суб'єктом; дотримання підприємством зобов'язань перед кредиторами; правильності обліку зобов'язань; прострочених платежів і оцінку їхнього впливу на фінансовий стан підприємства; дотримання податкового законодавства; наявності штрафів, пені чи інших санкцій за порушення податкових зобов'язань; своєчасності та повноти виконання зобов'язань перед працівниками; можливих помилок у нарахуванні або утриманні із заробітної плати; правильності обліку векселів, гарантій та інших фінансових зобов'язань і аналіз оцінки справедливої вартості таких інструментів; відповідності облікової політики в частині обліку зобов'язань чинним нормативним документам та її дотримання в практичному аспекті; юридичної документації, яка підтверджує наявні зобов'язання; правильності класифікації та оцінки кредиторської заборгованості; наявності безнадійних боргів; дієвості системи внутрішнього контролю за розрахунками з кредиторами.

Крім того, в процесі незалежної перевірки аудитори повинні проаналізувати структуру зобов'язань підприємства (частка коротко- і довгострокових), виявити ризики зниження рівня ліквідності та платоспроможності, ідентифікувати, обґрунтувати рекомендації щодо оптимізації боргового навантаження. Означуване вище, дає підстави для аргументації, що аудит зобов'язань повинен бути чітко спланованим, напрями перевірки мають бути відображені у стратегії, плані та програмі аудиторського дослідження, а результати виконання аудиторських процедур задокументовані в робочій документації, інформація якої буде ціннісним доказовим базисом, який знайде своє розкриття у Звіті аудитора. Аудит зобов'язань підприємства є багатогранним процесом, що охоплює фінансовий, правовий і операційний аналіз. Результати такого аудиту допомагають бізнес-суб'єкту виявити слабкі місця у системі управління, забезпечити прозорість діяльності.

Список використаних джерел

1. Назаренко І.М., Назаренко О.В., Соколенко Л.Ф. Організаційно-методичні основи аудиторської перевірки зобов'язань і забезпечень підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. № 6. С.194–201.

Валерій ПЛАКСІЄНКО

доктор економічних наук, професор,
Полтавський університет економіки і торгівлі

Інна НАЗАРЕНКО

доктор економічних наук, професор,
Сумський національний аграрний університет

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ: СУТНІСТЬ ТА АЛГОРИТМІЗАЦІЯ

Актуальність фінансового моніторингу в сучасних турбулентних економічних умовах не викликає сумніву, адже глобалізація економіки, розвиток інформаційних технологій, а також відкритість фінансових ринків створюють сприятливі умови для зловживань і незаконних фінансових схем, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом. Фінансовий моніторинг відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості фінансових операцій та запобіганні використанню фінансової системи для кримінальної діяльності.

Ризик-орієнтований підхід є ключовим фактором у сучасній системі фінансового моніторингу, оскільки він забезпечує гнучкість, ефективність і здатність фінансових установ та державних органів своєчасно реагувати на виклики сучасного фінансового середовища, а також підвищує захист від фінансових злочинів та забезпечує стабільність економічної системи.

Ризик-орієнтований підхід - визначення (виявлення), оцінка (переоцінка) та розуміння ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та/або фінансування розповсюдження зброї масового знищення, а також вжиття відповідних заходів щодо управління ризиками у спосіб та в обсязі, що забезпечують мінімізацію таких ризиків залежно від їх рівня [3].

Ризик-орієнтований підхід має застосовуватися суб'єктом первинного фінансового моніторингу на постійній основі та забезпечувати виявлення, ідентифікацію, оцінку всіх наявних та потенційних ризиків, притаманних його діяльності (ризик-профілю суб'єкта первинного фінансового моніторингу) та клієнтам, а також своєчасне розроблення заходів з управління ризиками легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення, їх мінімізації [2].

Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» визначає, що суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний у своїй діяльності застосовувати ризик-орієнтований підхід, враховуючи відповідні критерії ризику, зокрема, пов'язані з його клієнтами, географічним розташуванням держави реєстрації клієнта або установи, через яку він здійснює передачу

(отримання) активів, видом товарів та послуг, що клієнт отримує від суб'єкта первинного фінансового моніторингу, способом надання (отримання) послуг. Ризик-орієнтований підхід має бути пропорційний характеру та масштабу діяльності суб'єкта первинного фінансового моніторингу [3].

Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання і нагляд за діяльністю яких здійснює Міністерство фінансів України наголошує, що суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані у своїй діяльності застосовувати та документувати процес застосування ризик-орієнтованого підходу, але при цьому має утримуватися від необґрунтованого застосування де-рискінгу [2]. У таблиці 1 узагальнено характеристику основних етапів ризик-орієнтованого підходу спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Таблиця 1 - Характеристика основних етапів ризик-орієнтованого підходу спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу

Етап ризик-орієнтованого підходу	Характеристика
1	2
Визначення та оцінка ризиків	<i>Оцінка ризиків, притаманних діяльності спеціально визначеного суб'єкта первинного фінансового моніторингу (далі - ВНУП). Передбачає визначення та реалістичну оцінку спеціально ВНУП. Ідентифікацію кожного напрямку бізнесу, який може створити основу для виникнення ситуацій, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом (відмивання коштів) або фінансуванням тероризму (далі - ВК/ФТ), визначення їх впливу на імплементацію цілей бізнес-суб'єкта. У процесі оцінки ризиків ВК/ФТ потрібно дотримуватися підходу, що продукти, послуги, які пропонуються ВНУП в їх бізнес-операціях не рівною мірою уразливі для зловживань з боку злочинців. Метою оцінки ризику є застосування заходів контролю, пропорційних виявленому ризику.</i> <i>Оцінка ризику клієнта та ділових відносин (ризик-профіль клієнтів). Працівники ВНУП повинні знати ризики ВК/ФТ, як на рівні ВНУП, так і на секторіальному та національному рівнях. Для цього необхідно поєднати наступні групи факторів: види товарів та послуг, що клієнт отримує від ВНУП, способи їх отримання; географічне розташування держави реєстрації клієнта або установи, через яку він здійснює передачу (отримання) активів; характеристику клієнта ВНУП, характер його діяльності та операцій.</i>
Вжиття заходів для мінімізації ризиків	ВНУП повинні імплементувати відповідні заходи та використати метод контролю, що дозволить ефективно управляти ризиками, а саме: загальне навчання щодо способів ВК/ФТ та ризиків, які мають відношення до ВНУП; цільове навчання для підвищення обізнаності

Продовження таблиці 1

1	2
	ВНУП, що надають конкретні послуги клієнтам з більш високим ризиком або ВНУП, діяльність яких має більш високий ризик; посилені заходи належної перевірки клієнтів, які спрямовані на сприяння кращому розумінню про потенційне джерело ризику і отримання необхідної інформації для прийняття обґрунтованих рішень; періодичний огляд послуг, які пропонуються ВНУП; системна оцінка законодавства; періодичне здійснення перевірки відносин з клієнтами, задля визначення того, чи збільшився ризик ВК/ФТ.
Реалізація ризик-орієнтованого підходу	Застосування ризик-орієнтованого підходу на постійній основі. Процес реалізації ризик-орієнтованого підходу повинен бути задокументованим.
Перегляд ризик-орієнтованого підходу	ВНУП повинен періодично проводити оцінку застосовуваного ризик-орієнтованого підходу та її оновлювати, вдосконалювати. Вдосконалення має відбуватися у наступних напрямках: політика, процедури ВНУП; процес оцінки ризику ВНУП; підвищення кваліфікації працівників та вищого керівництва.

**Джерело: узагальнено авторами за джерелом [1].*

Ідентифіковані ризики у процесі проведення ризик-орієнтованого підходу повинні оцінюватися за наступною шкалою: критичний, високий, середній, низький. Вразливість бізнес-суб'єкта до ризиків, в першу чергу залежить від виду діяльності, послуг (продуктів), які пропонуються та можуть становити для ВНУП підвищений ризик ВК/ФТ, географічного розташування та інших факторів.

Отже, варто зазначити, що в Україні розроблена методика ризик-орієнтованого підходу, проте, з метою підвищення її ефективності для практичної діяльності, доцільно також проаналізувати міжнародний досвід щодо досліджуваної проблематики, оцінити її відповідність рекомендаціям FATF. Відповідно, проблематика є актуальною, яка знайде своє відображення у подальших наукових дослідженнях.

Список використаних джерел

1. Керівництво з ризик-орієнтованого підходу для спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу. URL: <http://surl.li/wyrjbb> (дата звернення 01.11.2024).

2. Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання і нагляд за діяльністю яких здійснює Міністерство фінансів України. URL: <http://surl.li/iieqei> дата звернення 01.11.2024).

3. Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України № 361-IX від 23.09.2024. URL: <http://surl.li/cbvbpr> дата звернення 01.11.2024).

Наталія САМОЙЛЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Сергій ГАРКУША

кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет

КОНТРОЛЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Цифровізація сучасного бізнесу є невід’ємною умовою для успішного функціонування підприємств у динамічному економічному середовищі, вона дозволяє не лише оптимізувати фінансові процеси, а й підвищити їхню прозорість і точність. У цьому контексті контроль дебіторської заборгованості є ключовим елементом, адже саме від нього залежить фінансова стабільність підприємства, наявність ліквідності та можливість своєчасного виконання фінансових зобов’язань. Традиційні методи управління заборгованістю не завжди відповідають потребам сучасного ринку, тому вони потребують заміни на цифрові підходи, які забезпечують кращу продуктивність і менші витрати.

Операції, що здійснюють суб’єкти господарювання, неминуче призводять до виникнення заборгованості, як дебіторської, так і кредиторської, це обумовлено розбіжностями між моментом відвантаження готової продукції, виконанням робіт або наданням послуг, а також отриманням товарно-матеріальних цінностей і їх оплатою. Таким чином, дебіторська заборгованість є об’єктивним явищем в економіці, яке формується в процесі господарських відносин між суб’єктами господарювання, зазначають Кононенко Л.В., Сисоліна Н.П. та Юрченко О.В. [2, С. 104-105].

Контроль дебіторської заборгованості включає сукупність дій, спрямованих на забезпечення своєчасного повернення коштів, що надаються клієнтам на умовах відстрочки платежу, здійснення такого контролю передбачає кілька основних етапів:

- аналіз поточної заборгованості – це вивчення обсягу та структури заборгованості, оцінка строків і умов її погашення;
- оцінка ризиків неплатоспроможності – прогнозування ймовірності несвоєчасного погашення клієнтами заборгованості;
- моніторинг платіжної дисципліни – регулярний контроль за дотриманням графіка платежів.

Надмірно тривала заборгованість може вплинути на ліквідність підприємства та його фінансову стійкість. Традиційні методи контролю, які здебільшого включають ручну обробку даних, обмежені у своїй оперативності та точності, а тому часто не дозволяють вчасно виявляти проблемні активи.

Натомість цифрові технології дають можливість автоматизувати контроль заборгованості, тим самим забезпечуючи своєчасне отримання інформації та зниження ризиків.

Сучасні цифрові інструменти, що застосовуються в процесах управління дебіторською заборгованістю, дозволяють здійснювати контроль ефективніше, надаючи більшу гнучкість і точність, до основних цифрових рішень, що використовуються підприємствами, належать:

- автоматизовані системи управління ресурсами (ERP) – дозволяють відстежувати платежі та контролювати заборгованість у режимі реального часу, що спрощує управління фінансовими потоками;
- штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання – технології, здатні аналізувати дані клієнтів і прогнозувати їхню платоспроможність, що дозволяє своєчасно ідентифікувати потенційні ризики;
- Big Data та аналітичні інструменти – забезпечують деталізований аналіз поведінки клієнтів, виявляють ризикових клієнтів та допомагають формувати прогнози щодо майбутньої платіжної дисципліни.

Технологічні рішення значно скорочують час на обробку даних, підвищують точність оцінки ідентифікації ризиків та дозволяють знизити витрати на управління заборгованістю.

Впровадження цифрових рішень на підприємстві відкриває можливості для удосконалення контролю дебіторської заборгованості, що відображено у таблиці 1. Традиційні методи контролю, попри свою надійність, потребують тривалого часу на обробку інформації та часто допускають певний рівень помилок через людський фактор, водночас цифрові інструменти забезпечують високу швидкість обробки даних і мінімізують ризик неточностей.

Таблиця 1 – Порівняння традиційних і цифрових методів контролю дебіторської заборгованості

Параметр	Традиційний метод	Цифровий метод
Час на обробку даних	Довгий	Швидкий
Точність	Обмежена	Висока (завдяки автоматизації)
Вартість	Висока	Відносно нижча при тривалому використанні
Ризик помилок	Високий	Низький

**Джерело: узагальнено автором відповідно [1; 2]*

Переваги цифрових методів є очевидними: вони дозволяють значно знизити вартість обробки заборгованості завдяки автоматизації, зменшити людський фактор і скоротити час на моніторинг платіжної дисципліни клієнтів. Крім того, цифрові інструменти роблять можливим контроль у режимі реального часу, що дозволяє оперативніше реагувати на зміни.

Для наочного відображення ефективності впровадження цифрових технологій доцільно порівняти основні показники контролю дебіторської заборгованості до та після цифровізації. Дані в таблиці 2 демонструють суттєве зниження періоду прострочення платежів та рівня неплатоспроможності

клієнтів після впровадження цифрових інструментів.

Таблиця 2 – Основні показники контролю дебіторської заборгованості до та після впровадження цифрових рішень

Показник	До запровадження цифрового обліку	Після запровадження цифрового обліку
Період прострочення платежів	30 днів	10 днів
Рівень неплатоспроможності	5%	2%
Вартість обробки одного платежу	15-20 грн.*	1-3 грн.*

* взято за приклад комісії банків

** Джерело: узагальнено автором відповідно [1; 2]

Аналіз результатів показує, що впровадження цифрових рішень дозволяє скоротити термін прострочення платежів з 30 до 10 днів. Це свідчить про зниження затримок у погашенні заборгованості, що в свою чергу покращує ліквідність підприємства. Окрім цього, рівень неплатоспроможності знизився з 5% до 2%, що є позитивним сигналом для фінансової стабільності підприємства. Зниження вартості обробки одного платежу з 15-20 грн. до 1-3 грн. додатково підкреслює економічний ефект цифровізації.

З огляду на викладене, впровадження цифрових технологій у контроль дебіторської заборгованості є важливою умовою підвищення ефективності та стабільності підприємства. Завдяки автоматизованим системам управління ресурсами та аналітичним інструментам, підприємства можуть оптимізувати управління фінансовими потоками та знизити ризик виникнення збитків через прострочення платежів. Застосування Big Data та штучного інтелекту уможливорює прогнозування поведінки клієнтів, що сприяє своєчасній ідентифікації ризиків.

Таким чином, цифрові рішення забезпечують не лише скорочення витрат, а й підвищення прозорості та надійності облікових процесів, що робить їх ефективним інструментом для забезпечення стабільного розвитку підприємства. Рекомендується ширше застосовувати цифрові технології в управлінні заборгованістю, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та фінансової стабільності в умовах сьогодення.

Список використаних джерел

1. Бардадим М.В., Свічкарь Н.М. Облік та управління дебіторською заборгованістю для зміцнення фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-11>.
2. Кононенко Л.В., Сисоліна Н.П., Юрченко О.В. Управління дебіторською заборгованістю: сучасний стан, проблеми, перспективи, інформаційне забезпечення. *Економічний простір*. 2021. № 166. С. 104-109. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/166-18>.

Олександр СМОЛЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Олена ДОВЖИК

кандидат економічних наук, доцент
Сумський національний аграрний університет

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ

Інвентаризація виробничих запасів є важливим інструментом для досягнення ефективного управління матеріальними ресурсами, забезпечення їх раціонального використання, оскільки вона дозволяє звірити фактичну наявність досліджуваних активів із даними бухгалтерського обліку, що допомагає виявити помилки, нестачі чи надлишки, які є критично важливими для формування достовірної фінансової звітності; оцінити наскільки ефективно використовуються виробничі запаси, виявити крадіжки, псування чи неправильне зберігання, адже вчасне реагування на ці проблеми знижує втрати підприємства; забезпечити баланс між витратами та потребою у виробничих запасів, тобто оптимізує їх обсяги, адже їх аналіз за результатами інвентаризації допомагає уникати як надлишку (який призводить до зайвих витрат на зберігання), так і дефіциту (що може спричинити зупинку виробництва). Результати інвентаризації створюють базис для прийняття управлінських рішень щодо закупівель, управління запасами та фінансового планування.

Онищенко В. та Бондаренко О. розглядаючи інвентаризацію як контрольний захід, який дає можливість виявити відхилення між фактичною наявністю виробничих запасів і даними бухгалтерського обліку, виокремлюють наступні її корисні функції: засіб контролю матеріально-відповідальних осіб; дієва можливість навести лад в складському обліку та інших місцях зберігання виробничих запасів; можливість здійснити переоцінку виробничих запасів; поставити на облік певні виробничі запаси, які з'явилися у підприємства, наприклад, через руйнування інших об'єктів; здійснити оцінку стану виробничих запасів (їх псування, руйнування, непридатність до подальшого використання); списати за наслідками інвентаризації непотрібні виробничі запаси / зруйновані / зіпсовані; оформити факт нестачі [3].

Методика проведення інвентаризації виробничих запасів наступна: 1) інвентаризація проводиться: а) за місцями зберігання запасів; б) окремо за МВО; 2) інформацію про виробничі запаси (вид, група, одиниці виміру, суми, кількість та ін.) потрібно зафіксувати в інвентаризаційному описі як за даними обліку, так і за результатами інвентаризації; 3) інвентаризаційна комісія у присутності МВО перевіряє фактичну наявність виробничих запасів шляхом їх

перерахунку, переважування чи перемірювання; 4) виявлені під час інвентаризації непридатні або зіпсовані виробничі запаси вносяться до окремого інвентаризаційного опису, в якому вказують найменування відповідних запасів, їх кількість, причини, ступінь і характер псування, пропозиції щодо їх знецінення, списання або можливості використання у господарських цілях; 5) тара наводиться в інвентаризаційному описі за видами, цільовим призначенням і якісним складом (нова, яка була у вжитку, така, що потребує ремонту тощо); на тару, що стала непридатною, складається акт на списання із зазначенням причин псування [4]. Результати інвентаризації відображаються в інвентаризаційному описі, звіральній відомості результатів інвентаризації запасів, а після завершення інвентаризаційного процесу складається протокол інвентаризаційної комісії.

В умовах війни можуть мати місце ситуації, коли члени інвентаризаційної комісії не можуть перебувати на фактичному місці зберігання виробничих запасів. Відповідно, для проведення інвентаризації виробничих запасів у віддаленому режимі необхідно: 1) розробити Порядок проведення віддаленої інвентаризації; 2) встановити конкретні місця на підприємстві, де інвентаризація можлива віддалено; 3) обґрунтувати причини проведення інвентаризації віддалено; 4) встановити перелік працівників підприємства, відповідальних за проведення відеотрансляції; 5) описати технічні параметри відеоапаратури; 6) погодити порядок підписання інвентаризаційних документів членами інвентаризаційної комісії [1]. Варто наголосити, що в умовах сьогодення, проведення інвентаризації у віддаленому режимі не є проблематичним питанням. Позитивний вплив цифровізації на інвентаризаційний процес підтверджується наступними факторами [2]:

- можливість використання радіочастотної ідентифікації (RFID);
- можливість проведення інвентаризації у віддаленому підрозділі за допомогою безпроводних сканерів, які здатні визначати місце перебування інвентарного об'єкта;
- підвищення точності результатів інвентаризації;
- формування порівняльної інвентаризаційної відомості в режимі реального часу.

Список використаних джерел

1. Височан О., Височан О., Коркішко В. Інвентаризація запасів в умовах війни. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. № 20. С. 182-189.
2. Назаренко І.М., Соколенко Л.Ф. Цифровізація як вектор модернізації системи бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік як наука: від основ до наукової картини світу : колективна монографія / за заг. ред. В. Я. Плаксієнка*. Київ : «Центр учбової літератури», 2021. С. 196–208.
3. Онищенко В. та Бондаренко О. Інвентаризація матеріальних цінностей та порядок її оформлення. URL: <http://surl.li/bmijql>.
4. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014. URL: <http://surl.li/axagv>.

Анна УСЕНКО

*здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Ярміла ТКАЛЬ

*кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет*

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АУДИТУ ПОСЛУГ З ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ НА КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасні реалії функціонування комунальних підприємств акцентують необхідність впровадження системного підходу до управління водопостачанням і водовідведенням. У контексті загострення екологічних викликів, кліматичних змін та зростання вимог до якості водних ресурсів, облік і аудит у цій сфері стають визначальними для забезпечення ефективної діяльності комунальних підприємств.

Метою дослідження є аналіз теоретико-практичних аспектів обліку та аудиту послуг з водопостачання та водовідведення на комунальних підприємствах, з особливою увагою до вдосконалення систем управління та забезпечення сталого доступу до якісної води для населення.

Теоретичні та практичні аспекти обліку й аудиту послуг з водопостачання та водовідведення на комунальних підприємствах передбачають комплексний підхід до забезпечення їх ефективного функціонування. Основні завдання включають оптимізацію обліку водних ресурсів, підвищення стійкості систем водопостачання та водовідведення, а також впровадження сучасних технологій управління.

Роль обліку у процесі надання водних послуг полягає в точному вимірюванні обсягів спожитої води та зборі необхідних даних для ефективного планування використання ресурсів. Аудит у цій сфері охоплює систематичний аналіз і оцінку фінансових, технічних і організаційних аспектів діяльності підприємства. Використання аудиторських методів допомагає виявити потенційні проблеми та розробити рекомендації для їх усунення. Науково-практичний підхід до управління водними ресурсами вимагає інтеграції теоретичних знань із практичним досвідом для забезпечення сталого розвитку й оптимізації систем водопостачання та водовідведення на комунальних підприємствах.

Авторське дослідження, проведене на основі аналізу наукової літератури, нормативних документів та особистих спостережень, дозволило вдосконалити класифікацію основних засобів комунальних підприємств. Запропонована класифікація враховує специфічні особливості підприємств водопостачання та водовідведення, що робить її практичною та корисною для ефективного управління. Оскільки управління водними ресурсами є одним із ключових аспектів сталого розвитку інфраструктури, важливо забезпечити точність і гнучкість обліку основних засобів, які використовуються на таких підприємствах.

Особливу увагу слід приділяти групуванню основних засобів за критеріями, що відображають як технічні, так і правові аспекти їхнього використання. Наприклад, важливо враховувати правовий статус засобів (державна чи приватна власність), джерела їх фінансування, функціональне призначення (технічні установки, трубопроводи тощо) та їхній вплив на операційні процеси підприємства.

Таблиця 1 – Класифікація основних засобів для підприємств водопостачання та водовідведення

Критерій класифікації	Опис
Правовий статус	Державна, приватна чи змішана власність
Джерела фінансування	Бюджетні кошти, кредити, власні кошти підприємства
Функціональне призначення	Насоси, трубопроводи, очисні споруди, резервуари
Стадія життєвого циклу	Введення в експлуатацію, модернізація, ремонт
Місце розташування	Центральні мережі, периферійні зони, насосні станції

Запропонована класифікація дозволяє не лише точно враховувати активи, а й ефективно планувати їхнє використання для підвищення якості та надійності послуг. Правильна оцінка та аналіз стану основних засобів надає можливість формувати оптимальні стратегії розвитку інфраструктури та ефективно розподіляти ресурси.

Таблиця 2 – Порівняння традиційної та запропонованої класифікації основних засобів

Показник	Традиційна класифікація	Запропонована класифікація
Групування за джерелами фінансування	Не враховано	Враховано
Групування за місцем розташування	Частково враховано	Повністю враховано
Розгляд життєвого циклу	Невизначений	Чітке групування за стадіями
Функціональне призначення	Загальне	Деталізоване

Ця класифікація також сприяє підвищенню прозорості в управлінні ресурсами, що важливо для залучення інвестицій та прийняття стратегічних рішень щодо модернізації підприємств.

Дослідження підкреслює важливість комплексного підходу до обліку й аудиту в комунальних підприємствах. Оптимізація обліку водних ресурсів, підтримка стабільності систем водопостачання та впровадження сучасних технологій є важливими складовими успішного управління водними послугами. Запропонована авторська класифікація основних засобів дозволяє ефективніше управляти ресурсами та приймати обґрунтовані рішення для підвищення надійності й ефективності роботи водопостачальних підприємств.

Додатково варто зазначити, що впровадження новітніх аудиторських підходів не лише покращує точність обліку, але й сприяє ранньому виявленню проблемних зон у системах водопостачання та водовідведення. Це дозволяє запобігти збої у роботі та зменшити операційні витрати. Крім того, аналіз основних засобів із врахуванням екологічних стандартів сприяє сталому розвитку підприємств і знижує негативний вплив на довкілля.

Таким чином, запропоновані методи та підходи можуть стати важливим інструментом для формування стратегій довгострокового розвитку та підвищення якості наданих послуг комунальними підприємствами.

Список використаних джерел

1. Самбурська Н.І. Особливості обліку ремонтів на підприємствах водопостачання та удосконалення його документального оформлення. *Науковий Вісник Львівської комерційної академії*. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. Вип. 35. С. 140–144.
2. Балан А.А., Швець Ю.В. Методичні засади діагностики стану основних засобів підприємств водопостачання і водовідведення. *Економіка: реалії часу*. 2017. №4 (32). С. 14–21.
3. Крилова І.І. Ефективність управління у сфері водопостачання та водовідведення. Основні принципи. *Ефективна економіка*. 2019. №8. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/8_2019/26.pdf (дата звернення: 10.11.2024).

В'ячеслав ЧУМАКОВ

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Олександр НАЗАРЕНКО

доктор економічних наук, професор,

Сумський національний аграрний університет

ПОСЛІДОВНІСТЬ ПРОВАДЖЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

В останні роки зазнали суттєвого послаблення функції державного контролю за збереженням власності, що належить державі. Тому, досить часто стало спостерігатися явище щодо зловживання в фінансово-економічній сфері, а це — умисне приховування доходів від оподаткування, нецільове, неефективне використання існуючих, створюваних активів (як оборотних, так і необоротних) та незаконне використання бюджетних коштів керівниками та менеджерами різних рівнів, розкрадання належної їм державної власності.

Інвентаризація активів проводиться з метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності, підтвердження їх наявності, стану, відповідності критеріям визнання і оцінки. Несвоєчасне одержання інформації про кількісно-якісні параметри наявних товарно-матеріальних цінностей в сучасних умовах господарювання може бути загрозою безперебійного функціонування окремого підприємства чи установи. Суб'єкт господарювання має вживати всіх необхідних заходів для забезпечення їх належного зберігання протягом встановленого строку [1].

Не слід забути й про ті активи чи зобов'язання, які обліковуємо на позабалансових рахунках. Як приклад, можемо розглядати об'єкти, які перебувають у тимчасовому користуванні, розпорядженні або були отримані для подальшого зберігання. Сюди слід відносити об'єкти оперативної (операційної) оренди основних засобів, матеріальні цінності на відповідальному зберіганні, комісії, переробці, монтажі. Можуть потрапити під перевірку й: умовні активи і зобов'язання (непередбачені активи та зобов'язання) установи (застави, гарантії, зобов'язання тощо); бланки документів суворої звітності інші активи. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань № 879 [3] у достатній мірі відображає порядок проведення інвентаризації в межах окремої бюджетної установи. А старт даному важливому процесу має дати керівник установи: видати наказ про проведення інвентаризації (або інший розпорядчий документ). В даному документі слід вказати вид інвентаризації, підставу її проведення, активи, які інвентаризуватимуть, строки проведення інвентаризації, подачі результатів інвентаризації на затвердження тощо. Узагальнені етапи проведення інвентаризації в межах окремої бюджетної установи візуалізовано на рисунку 1.

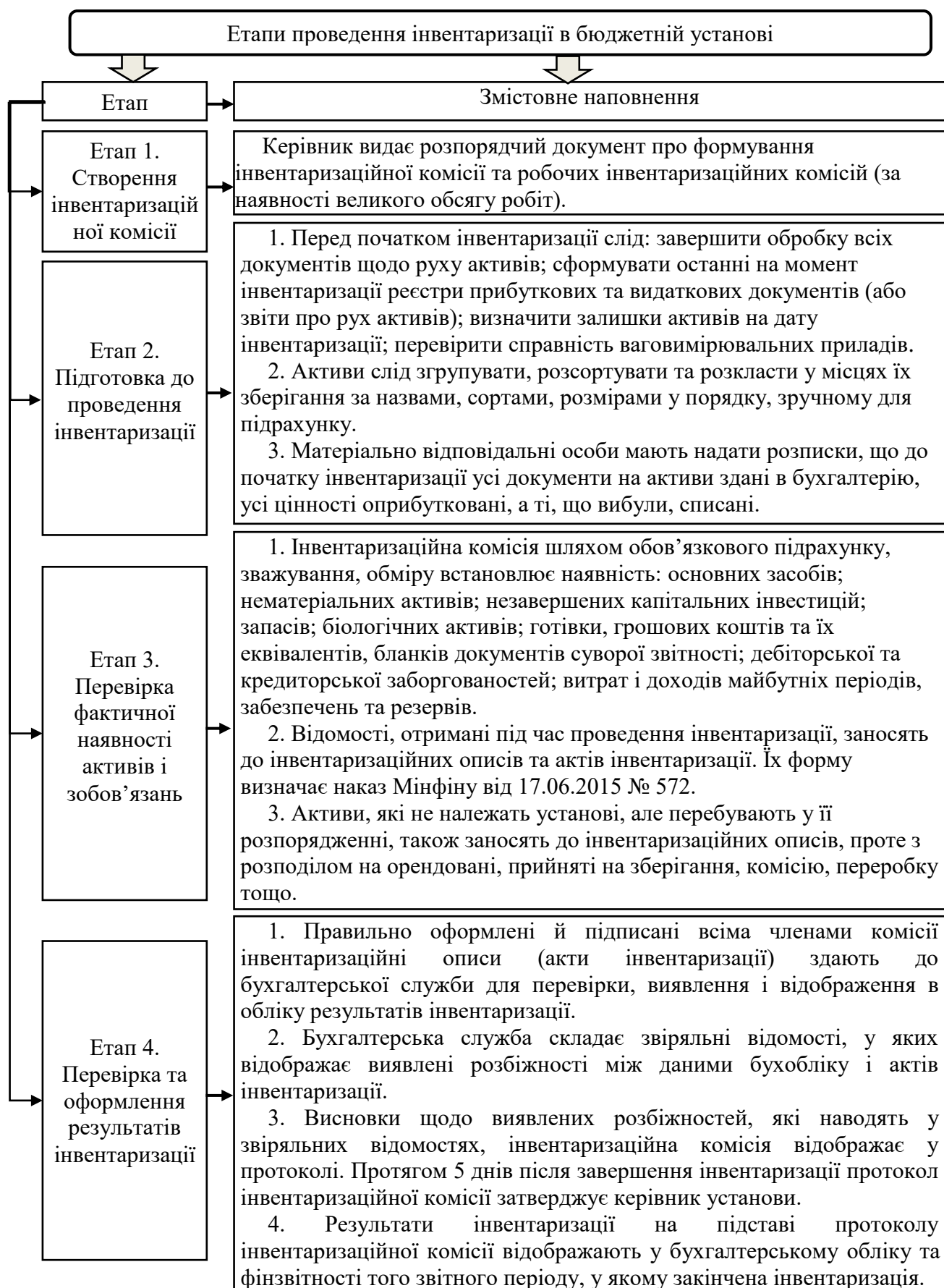

Рисунок 1 – Етапи проведення інвентаризації в бюджетній установі

Результати інвентаризації оформлюються за чітко визначеним порядком. Для фіксації наявності та стану активів, як тих, що обліковуються на балансі, так і тих, що знаходяться на позабалансових рахунках, використовуються інвентаризаційні описи. Ці описи, без помилок і виправлень, підписуються усіма членами інвентаризаційної комісії та матеріально відповідальними особами. Інформація про готівку, грошові документи, бланки суворої звітності, фінансові інвестиції фіксується в акті інвентаризації. Також перевіряється відображення таких даних, як: грошові кошти на банківських рахунках, дебіторська і кредиторська заборгованість, зобов'язання, кошти цільового фінансування, витрати і доходи майбутніх періодів, резерви, створені згідно з вимогами НП(с)БОДС та іншого законодавства [2].

Після цього інвентаризаційні описи передаються до бухгалтерії для перевірки правильності відображення даних в обліку. Бухгалтерська служба складає звіряльні відомості активів і зобов'язань, де фіксуються відмінності між даними обліку і даними інвентаризаційних описів. Інвентаризаційні описи, акти, звіряльні відомості та протоколи, відповідно до п. 21 розділу II Положення № 879, повинні бути складені у двох примірниках (якщо потрібно, їх може бути більше, але не менше).

Кожен етап інвентаризації являється важливим, але остаточний етап, коли комісія підбиває підсумки і відображає їх у обліку, має особливе значення для достовірності бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Комісія в протоколі інвентаризації зазначає всі розбіжності між наявними активами і зобов'язаннями та даними обліку, а також пропозиції щодо їх врегулювання. Після завершення перевірки протокол передається на затвердження керівнику установи. Після затвердження протоколу результати інвентаризації відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності того звітного періоду, в якому завершена інвентаризація.

Список використаних джерел

1. Назаренко О.В. Особливості інформаційного забезпечення документації та інвентаризації матеріальних цінностей в умовах сучасного високоінтенсивного складського комплексу. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю*: матеріали II Міжнар. наук. – практ. конф., присвяченої 100-річчю Полтавської державної аграрної академії (м. Полтава, 23 квітня 2020 р.) / за ред. Плаксінка В. Я., Пилипенко К. А. Полтава : Видавництво ПП «Астрія», 2020. С. 378-380.

2. Порядок проведення інвентаризації 2024. *Бухгалтерія для бюджету та ОМС*. URL: <https://oblikbudget.com.ua/article/56-poryadok-provedennya-inventarizats-2021-roku> (дата звернення: 10.11.2024).

3. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 (зі змінами і доповненнями). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 10.11.2024).

АКАДЕМІЧНА ПЛАТФОРМА № 3

Актуальні питання оподаткування в системі управління підприємством.

Наталія АКИМОВА

кандидат економічних наук, професор
Державний біотехнологічний університет, м. Харків

Ліана ЯНЧЕВА

кандидат економічних наук, професор
Державний біотехнологічний університет, м. Харків

ОБЛІКОВА ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ

Облікова політика – це інструмент, з якого реалізуються інтереси різних осіб у частині формування кінцевого фінансового результату шляхом її нівелювання.

У процесі дослідження теорії та практики формування облікової політики було визначено кілька основних її цілей:

- оптимізація системи оподаткування;
- зменшення трудомісткості облікового процесу;
- планування грошових потоків;
- поліпшення фінансового стану економічного суб'єкта;
- мінімізація податкових ризиків.

Основними факторами, що впливають на вибір облікової політики є:

- різні організаційно-правові форми економічних суб'єктів;
- обсяги фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкта (чисельність персоналу, обсяги виробництва, наявність філій та відокремлених структурних підрозділів тощо);
- рівень відокремленості (вибір партнерів, ступінь свободи щодо визначення ринку збуту, ціноутворення тощо);
- можливість застосування пільг при оподаткуванні;
- матеріальне забезпечення облікового процесу (наявність засобів автоматизації обліку, програмне забезпечення тощо);
- кваліфікація керівництва та бухгалтерської служби організації;
- наявність стратегічного плану розвитку економічного суб'єкта і можливість залучати інвестиції.

Обґрунтовуючи вибір облікової політики, головним залишається питання оптимізації системи оподаткування та податкового планування за допомогою інструментів та методів, дозволених законодавчо.

Зближення бухгалтерського та податкового обліку за допомогою облікової політики, є одним із шляхів податкової оптимізації та скорочення трудових, тимчасових та фінансових витрат на організацію облікового процесу працівниками бухгалтерії.

Податкова політика організації - це система прийомів, способів, методик ведення податкового обліку, а також формування, аналізу, обчислення і оптимізації податкових показників.

Сучасна податкова політика орієнтується на досягнення балансу інтересів держави та платників податку. За таких умов податки сприяють економічному зростанню, з одного боку, а з іншого – забезпечують добробут кожного громадянина в країні. Зміни в податковій політиці нашої держави насамперед повинні відбуватися з урахуванням тенденцій розвитку системи оподаткування в країнах – сусідах та країнах – членах ЄС. Досвід європейських країн буде корисний для досягнення збалансованості державних фінансів та забезпеченості соціальної стабільності через турботу про населення України [1, с.154].

Головною проблемою податкової політики в Україні є постійне порушення законодавчою владою стабільності податкового законодавства, що не покращує інвестиційний клімат в країні, оскільки через відсутність стабільного податкового законодавства іноземні інвестори обирають інші країни для капіталовкладень. Крім того, постійні зміни податкового законодавства зменшують довіру платників податків до представників законодавчої та виконавчої влади [2, с.13].

Аналіз існуючих підходів до розуміння складу і видів податкової політики дозволяє зробити наступні висновки: види податкової політики можуть бути використані в практиці як окремо взятим державою, так і кількома країнами; мета і завдання видів податкової політики повинні відповідати цілям і завданням проведеної в країні соціально-економічної політики [3, с.5].

Основні принципи формування ефективної податкової політики організації представлені на рисунок 1.

Рисунок 1 - Принципи формування ефективної податкової політики

Джерело: сформовано авторами

Виконання всіх цих принципів важливо на кожній ділянці оподаткування організації, щоб виключити помилки і прогалини в податковій звітності. Кожна організація при формуванні облікової податкової політики, відображає цілі оподаткування, а також основні моменти формування податкової бази.

При складанні облікової податкової політики кожна компанія повинна враховувати такі особливості:

1. при єдиному трактуванні будь - яких ситуацій в законодавстві, вони не включаються до облікової політики. У ній відображаються виключно ті

питання, які в Податковому кодексі передбачають декількох варіантів.

2. вказується обраний порядок податкового обліку;

3. при формуванні та відображенні податкових даних описуються форми реєстрів, які застосовуються при формуванні податкової політики.

При розробці податкової політики організації, важливо визначити, які структурні підрозділи будуть займатися процесами податкового планування. Можливо, необхідно створення спеціальних служб або ці функції будуть додатковим навантаженням фінансовому директору, головному бухгалтеру, а можливо і генеральному директору. Але в більшості організацій над цим працює фахівець з податкового планування.

Концептуальною основою сучасної державної податкової політики має стати вдосконалення податкової системи з метою не тільки зростання бюджетних доходів, а й гармонізації різноспрямованих приватних інтересів суб'єктів податкових відносин для забезпечення прискореного соціально-економічного розвитку країни, оскільки гармонізація інтересів податкових суб'єктів сприяє раціоналізації податкової системи, зниження бар'єрів для конструктивної податкової взаємодії, скорочення недоїмки і збільшення дохідної бази бюджетів усіх рівнів [4, с.12]. Підводячи підсумки дослідження можна сказати, що ефективна податкова політика є запорукою активної життєдіяльності організації. Правильно організована система податкового обліку дозволяє мінімізувати податкові ризики, зберегти активи підприємства і забезпечити його фінансову стабільність.

Список використаних джерел

1. Дріга О. П., Макурін А. А. Генезис податкової політики та системи оподаткування в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Випуск 18 .2018. С.154-157.

2. Найденко О. Є. Обґрунтування цілей податкової політики держави. *Економіка розвитку*. – 2018. № 2 (86). С. 13–23.

3. Акімова Н. С., Топоркова О.В. Податкова політика: сучасний стан та форми здійснення. Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність : Міжнародна науково-практична конференція. Харків : ХДУХТ, 2020. С. 5-6.

4. Акімова Н. С., Спіцина Н.В. Теоретико - методичні проблеми реформування податкової політики. Стратегії та інновації: актуальні управлінські практики: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. Кривий Ріг: Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2020. С. 11-14.

Тетяна БАСЕНКОВА

здобувач вищої освіти, спеціальність 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Ірина ШАЛИГІНА

кандидат економічних наук, доцент

Сумський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна в Україні внесла суттєві корективи у всі сфери життя, зокрема, й в оподаткування аграрного сектору. Аграрний сектор, який традиційно вважається одним із лідерів української економіки, опинився в надзвичайно складних умовах. З одного боку, він продовжує відігравати важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни та є джерелом значних податкових надходжень. З іншого боку, сільськогосподарські підприємства зазнають значних збитків внаслідок бойових дій, окупації територій, мінування земель, логістичних проблем та інших негативних факторів.

Загальні зміни в системі оподаткування для сільського господарства в період війни стали такими:

- перехід на спрощену систему оподаткування для малого бізнесу;
- відтермінування податкових зобов'язань для підприємств;
- зменшення ставок податку для аграрного сектора та виробництв, які забезпечують критично важливі товари. [1]

17 березня 2022 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-ІХ. Цим Законом було внесено певні зміни щодо питань оподаткування землі. Було встановлено, що з 1 березня 2022 року по 31 грудня року, наступного за роком, у якому припинено або скасовано воєнний стан, не нараховується та не сплачується плата за землю для окремих територій а саме:

- за земельні ділянки, що розташовані на територіях, на яких ведуться або велися бойові дії;
- тимчасово окупованих територіях;
- територіях, що визначені обласними військовими адміністраціями як забруднені вибухонебезпечними предметами або на яких наявні фортифікаційні споруди.

З 2022 року ставка податку за земельні ділянки, у тому числі право на які фізичні особи мають як власники земельних часток для сільськогосподарських угідь встановлюється не менше 0,3 % та не більше 1% від їх нормативної грошової оцінки. Ставки земельного податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких не проведено - не менше 0,3% та не більше 5% від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі. Також від сплати податків

звільняються земельні ділянки для ведення садівництва - не більш як 0,12 га, для ведення особистого селянського господарства - у розмірі не більш як 2 га. [2]

З 2022 року діють податкові пільги з податку на прибуток для сільськогосподарських товаровиробників. Проте, дана пільга є актуальною лише для виробників, що здійснюють діяльність відповідно до КВЕД 2010, а саме:

- 01.47 (розведення та вирощування свійської птиці, за виключенням вирощування курей, одержування яєць курей та діяльності інкубаторних станцій з вирощування курей);

- 01.49 (в частині розведення та вирощування перепелів і страусів),

- 10.12 (виробництво м'яса свійської птиці, за виключенням виробництва м'яса курей, витоплювання жиру курей, забою, оброблення та фасування м'яса курей), а також здійснюють діяльність з реалізації власно виробленої (вирощеної) такої продукції (за виключенням м'яса курей). [3]

10 жовтня 2024 року Верховна Рада України ухвалила проект Закону України від 30.08.2024 р. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у період дії воєнного стану». Відповідно до цього документу відбулися зміни у оподаткуванні для сільськогосподарських підприємств, а саме збільшення на 14% мінімального податкового зобов'язання для сільськогосподарських земель та встановлення мінімальної суми такого зобов'язання за 1 га - 1400 гривень для ріллі. [2,3]

Таким чином, в умовах війни особливості оподаткування сільськогосподарських підприємств України вимагають гнучкості та адаптації до нових реалій. Зміни в податковій політиці, включаючи зниження ставок та запровадження пільг, можуть суттєво підтримати аграрний сектор у цей критичний період. Важливою є роль держави у створенні умов для відновлення виробничих потужностей і збереження робочих місць. Однак, незважаючи на необхідність пільги, слід забезпечити ефективний контроль за використанням державних ресурсів. Тільки через комплексний підхід до оподаткування можна забезпечити стійкість сільськогосподарських підприємств та продовольчу безпеку.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/stru#Stru> (дата звернення: 19.10.2024).

2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20/sp:max50:nav7:font2#n5> (дата звернення: 20.10.2024).

3. Офіційний сайт Урядового порталу України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 23.10.2024).

Юлія БОРОЗЕНЕЦЬ

*здобувач вищої освіти, спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Лариса ПОЛЯТИКІНА

*кандидат економічних наук, доцент
Сумський національний аграрний університет*

ОПОДАТКУВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Для існування держави необхідні значні фінансові ресурси, які накопичуються в бюджетних та позабюджетних централізованих фондах держави, головним чином, завдяки функціонуванню податкової системи. Податкові відносини так чи інакше охоплюють усе населення країни, тому ключові теоретичні й практичні аспекти побудови податкової системи цікавлять не лише експертів, а й звичайних громадян. Формування системи оподаткування в Україні розпочалося зі створення незалежної держави. «Про систему оподаткування», залишаються незмінними, податкова система постійно змінюється, доповнюється та уточнюється. Правові норми, що регулюють питання збору, розподілу та використання податкових надходжень в Україні, відображають усі зміни в державній фінансовій політиці, спрямовані на подолання кризових явищ та створення ефективної ринкової економіки. Основою податкової системи є податкове законодавство, яке формується через прийняття низки законодавчих актів. Ці акти закріплюють як ключові принципи, так і види податків, порядок їх розрахунку та сплати, обов'язкові для всіх платників податків. Оскільки система включає різні види податків, її головним показником є структура податків [1, с.3].

Оплата праці в Україні регулюється, передусім, Кодексом законів про працю України, Законом України «Про оплату праці», а також багатьма іншими законами та нормативними актами [4, с.1]. Рівень життя населення безпосередньо залежить від величини заробітної плати. Для більшості людей вона є основним джерелом доходу. Тому питання, що стосуються заробітної плати, зокрема її розмір, порядок нарахування та виплати, утримання із заробітку, є важливими як для працівників, так і для роботодавців. Окрім цього, заробітна плата є однією з головних статей витрат підприємства, аналіз і оптимізація якої допомагає зменшити загальні витрати. В бухгалтерському обліку нарахування зарплати відображається як кредит рахунку «Розрахунки з оплати праці» та дебет відповідних рахунків витрат [3, с.100]. Рахунок за дебетом залежить від виду виплати та категорії працівника. На початку кожного звітного періоду організація відкриває на кожного працівника податкову картку для обліку доходів і податку на доходи фізичних осіб. В цій картці фіксується дохід працівника з наростаючим підсумком за рік,

оподатковувана база та сума податку. Податкова картка служить основою для підготовки довідки про доходи, що подається до податкових органів. Крім того, для кожного працівника ведеться індивідуальна картка обліку нарахованих виплат, єдиного соціального внеску та страхових платежів. Ці картки допомагають визначати оподатковувану базу для обчислення страхових внесків у позабюджетні фонди. Усі документи з обліку працівників маркуються табельними номерами, присвоєними при прийомі на роботу. Облік робочого часу, який є основою для розрахунків із зарплати, здійснюється за допомогою табеля обліку робочого часу, де фіксується використання робочого часу всіма працівниками. Розмір зарплати, яку отримує працівник за місяць, визначається на основі заробітку за вирахуванням необхідних утримань. Ці дані ведуться в особових рахунках працівників і переносяться до розрахункових та податкових карток. Суми нарахованої зарплати та утримань зазначаються у розрахунково-платіжній відомості, де для кожного працівника відводиться один рядок. Зведення даних щодо розрахунків з персоналом з оплати праці узагальнює дані всіх розрахунково-платіжних відомостей, складених за звітний місяць. Зведена відомість використовується при відображенні на рахунках бухгалтерського обліку нарахувань з оплати праці, премій, допомог, утримань податку з доходів фізичних осіб, перерахувань та виплат. Інформація зведеної відомості зіставляється із записами в Головній книзі за рахунком «Розрахунки з персоналом з оплати праці», що дозволяє звірити синтетичний та аналітичний облік зарплатних розрахунків [2, с.29].

Таким чином, система заходів зі збору інформації, аналіз, оцінка ефективності діяльності підприємства з організації праці та її оплати все це включається в контроль сфери праці. Внутрішній контроль розрахунків з оплати праці забезпечує дотримання підприємством чинного законодавства з оплати праці. Проведення його повинно бути спланованим у декілька етапів і спрямованим на ефективність перевірки.

Список використаних джерел

1. Гридчина М. В., Тропина В. Б., ін. Система оподаткування України: навч. посіб. Київ: МАУП, 2003. 144с.
2. Сьомченко В.В., Засипко К.О Заробітна плата як соціально-економічна категорія. *Вісник Запорізького національного університету*. 2016. № 1 (29) С. 29-31.
3. Плиса З. П. Особливості бухгалтерського обліку розрахунків за виплатами працівникам підприємства. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2017. Вип. 52. С. 100-104.
4. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. / Верховна Рада України. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>. (дата звернення: 05.10.2024).

Каріна КРІПАК

здобувач фахової передвищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
ВСП «Путивльський фаховий коледж Сумського НАУ»

Науковий керівник:

Інна СОРОКА

викладач обліково-економічних дисциплін
ВСП «Путивльський фаховий коледж Сумського НАУ»

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В КРАЇНАХ СВІТУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Соціальне страхування є невід'ємною складовою системи соціального захисту, яка забезпечує фінансову підтримку для громадян у разі хвороби, втрати працездатності, безробіття або досягнення пенсійного віку. Розвинені країни, такі як Німеччина, Швеція, США, досягли значних успіхів у створенні ефективних систем соціального страхування, які служать важливим інструментом зниження рівня бідності та соціальної вразливості. В умовах економічної кризи та демографічних викликів Україні варто розглянути можливість застосування цього досвіду для підвищення ефективності своєї соціальної політики [1, 2, 3].

Основні моделі соціального страхування: європейський та американський підходи. Існують три основні моделі соціального страхування: соціально-демократична, ліберальна та консервативна. Ці моделі різняться підходом до фінансування, структурою участі держави та приватного сектору, а також рівнем доступності для різних верств населення.

Соціально-демократична модель. Найяскравіший приклад цієї моделі демонструє Швеція, де соціальне страхування є універсальним і фінансується переважно за рахунок держави. Державне фінансування охоплює від 40 до 100% витрат на медичне обслуговування та інші соціальні послуги, що забезпечує рівний доступ до послуг незалежно від доходів громадян. Такий підхід сприяє підвищенню рівня життя та зниженню соціальної нерівності [2].

Ліберальна модель. У США соціальне страхування охоплює лише частину населення і значною мірою залежить від приватних страхових фондів. Державні програми, такі як Medicaid, зосереджені на підтримці найуразливіших верств населення, тоді як решта громадян мають можливість вибору приватного страхування. Незважаючи на високу частку приватного сектору, система забезпечує соціальний захист для найменш забезпечених верств населення [2].

Консервативна модель. Німеччина демонструє підхід, за якого соціальне страхування є обов'язковим для всіх працівників і фінансується за рахунок обов'язкових внесків роботодавців та працівників. Країна пропонує широкий спектр соціальних послуг, включаючи страхування на випадок хвороби,

безробіття та пенсійне забезпечення, що створює стабільність і захищеність для різних груп населення [2].

Огляд окремих країн: досвід Німеччини, Швеції та США. Німеччина. Система соціального страхування Німеччини була започаткована наприкінці XIX століття і є однією з найстаріших та найстабільніших у світі. Її особливістю є поєднання обов'язкового та приватного страхування, що дозволяє ефективно поєднувати державний контроль із гнучкістю приватних страхових компаній. Основні компоненти системи – медичне страхування, пенсійне страхування, страхування від нещасних випадків і безробіття. Усі працівники зобов'язані сплачувати внески, що розподіляються між роботодавцями та працівниками [2].

Швеція. Шведська система соціального страхування має широке охоплення і фінансується з державного бюджету. Профспілки відіграють важливу роль, укладаючи колективні договори для додаткового захисту працівників. Особливий акцент зроблено на сімейному страхуванні, яке включає відпустку по догляду за дитиною, що робить систему також важливим інструментом для підтримки сімейного добробуту. Універсальність цієї моделі дозволяє кожному громадянину мати доступ до необхідних соціальних послуг, що підвищує рівень соціальної захищеності в країні [2].

США. У США система соціального страхування орієнтована на мінімальний рівень підтримки для людей з низькими доходами, з акцентом на приватне пенсійне забезпечення. Соціальні виплати пенсіонерам та допомога на випадок безробіття розподіляються на основі принципу соціального страхування, де кожен громадянин сам вирішує, коли йому виходити на пенсію. Це дозволяє людям планувати свої витрати, але також створює додаткові фінансові ризики для тих, хто не має достатніх накопичень [3].

Сучасний стан соціального страхування в Україні. Соціальна система України зазнає значних труднощів через зменшення кількості працездатного населення, фінансові кризи та високий рівень тіньової зайнятості. Основними джерелами фінансування Пенсійного фонду є єдиний соціальний внесок, що утримується з заробітної плати, та державні дотації. Однак недостатній рівень зборів призводить до регулярних дотацій із бюджету, що негативно впливає на стійкість всієї системи. Окрім того, війна та економічна нестабільність лише загострили проблему дефіциту Пенсійного фонду, що ускладнює забезпечення пенсійних виплат на належному рівні [1, 3].

На основі аналізу моделей соціального страхування розглянемо кілька перспективних напрямів реформування системи соціального захисту в Україні:

1. Введення накопичувальної пенсійної системи. Як свідчить досвід Німеччини та Швеції, додатковий накопичувальний рівень пенсійного страхування може суттєво зменшити фінансове навантаження на державний бюджет. В Україні вже обговорюється питання запровадження обов'язкової накопичувальної системи, однак її впровадження потребує чіткого державного регулювання та фінансової підтримки на початкових етапах [2].

2. Розвиток приватного страхування. За прикладом США, в Україні можна створити умови для розвитку приватного страхування з додатковими накопичувальними пенсійними рахунками, де громадяни можуть робити власні заощадження. Такий підхід допоможе знизити ризики для громадян і збільшити їхню фінансову захищеність у старості. Однак, для цього потрібне вдосконалення законодавства і створення сприятливих умов для роботи приватних страхових компаній [3].

3. Соціальна підтримка найбільш вразливих категорій населення. Ліберальний підхід США може стати корисним у створенні адресних програм для найменш захищених груп населення. Наприклад, в Україні можна розвивати програми перекваліфікації для безробітних, підтримку молодих спеціалістів та допомогу сім'ям із дітьми. Це допоможе зменшити навантаження на загальну систему соціального страхування і зробить її більш стійкою [2].

Враховуючи досвід розвинених країн, Україна може значно підвищити ефективність власної системи соціального страхування шляхом впровадження накопичувальної пенсійної системи, розвитку приватного страхування, підвищення прозорості та надання підтримки вразливим категоріям населення. У перспективі, це не лише зменшить фінансове навантаження на державний бюджет, а й підвищить рівень соціальної захищеності громадян, що сприятиме економічній стабільності.

Зарубіжний досвід свідчить, що успішне функціонування соціального страхування залежить від участі як держави, так і громадян, а також від постійного вдосконалення системи. Україні потрібно врахувати специфіку національної економіки та демографії, а також адаптувати іноземні моделі до своїх реалій. Впровадження накопичувальних фондів, розвиток партнерських програм із приватним сектором та підтримка громадських організацій можуть забезпечити більш стабільну та ефективну систему соціального захисту в країні, що особливо важливо в умовах поточних економічних викликів.

Список використаних джерел

1. Єдиний соціальний внесок: що треба знати про податок? URL: <https://online.novaposhta.education/blog/edinij-socialnij-vnesok-shho-treba-znati-pro-podatok> (дата звернення: 07.11.2024).

2. Венгуренко Т., Ясентюк А. Зарубіжний досвід соціального страхування та перспективи його застосування в Україні. Економічний аналіз. 2020. Том 30. № 4. С. 118-124.

3. Система пенсійного забезпечення громадян: чи можна врятувати пенсії для українців. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/systema-pensiinogo-zabezpechennia-gromadian-chy-mozhna-vriatuvaty-pensii-dlia-ukraintsiv> (дата звернення: 07.11.2024).

Тетяна ШЕВЧУН

здобувач фахової передвищої освіти
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
ВСП «Сумський фаховий коледж СНАУ»

Науковий керівник:

Олена РАДЧУК

викладач облікових дисциплін
ВСП «Сумський фаховий коледж СНАУ»

АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК: ВІД ІСТОРІЇ ДО СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ У ДИНАМІЧНОМУ СВІТІ

Акцизний податок — це один із ключових елементів податкової системи, який впливає не лише на економіку, але й на соціальну політику країни. Його сутність полягає в оподаткуванні певних видів товарів, як правило, тих, що мають підвищений попит, високу вартість або можуть мати негативний вплив на здоров'я населення та навколишнє середовище.

Акцизний податок має давню історію, яка сягає античних часів. Уперше акцизи з'явилися ще в Стародавньому Римі, де застосовувалися на товари, що вважалися розкішшю, зокрема вино й олію. У середньовічній Європі акцизи запроваджувалися місцевими правителями як спосіб поповнення скарбниці, оскільки вони оподатковували товари, що мали попит, такі як алкоголь, тютюн, сіль.

В Україні акцизний податок почав формуватися в період царської Росії, коли в 18-19 століттях вводилися акцизи на горілку та інші товари. Після здобуття незалежності, Україна адаптувала свою податкову систему, у тому числі акцизи, до сучасних вимог ринкової економіки. З 1991 року акцизний податок став невід'ємною частиною податкової системи держави.

Сьогодні акцизний податок залишається важливим джерелом бюджетних надходжень, а його ставки та структура часто змінюються в залежності від економічної ситуації та європейських інтеграційних процесів.

У країнах Європейського Союзу акцизний податок також є важливим джерелом доходу. В багатьох країнах ЄС використовуються високі ставки акцизу на тютюн та алкоголь, що є частиною політики охорони здоров'я і боротьби з надмірним споживанням шкідливих продуктів. Наприклад, у Франції та Великобританії акцизні ставки на тютюнові вироби одні з найвищих у світі, що стимулює зменшення їхнього вживання.

Згідно з українським законодавством, платниками акцизного збору є різні категорії осіб, які займаються виробництвом, імпортом або розподілом підакцизних товарів. Це визначення охоплює як юридичних, так і фізичних осіб, а також підприємства, які працюють на митній території країни.

По-перше, до платників акцизного збору належать суб'єкти підприємницької діяльності, їх філії та відділення, які є виробниками

підакцизних товарів. Це включає в себе компанії, які займаються виготовленням алкогольних напоїв, тютюнових виробів та інших товарів, що підпадають під акцизний податок. Ці підприємства можуть використовувати давальницьку сировину, що є поширеною практикою у промисловості, адже дозволяє зменшити витрати на виробництво та підвищити конкурентоспроможність.

По-друге, нерезиденти, які виготовляють підакцизні товари безпосередньо на митній території України або через свої постійні представництва, також підпадають під категорію платників акцизного збору. Це важливо для забезпечення рівних умов конкуренції між місцевими і закордонними виробниками, а також для захисту національних інтересів.

По-третє, імпорт підакцизних товарів в Україну є ще одним важливим аспектом. Будь-які суб'єкти підприємницької діяльності або інші юридичні особи, які здійснюють імпорт таких товарів, зобов'язані сплачувати акцизний збір. Незалежно від того, чи мають ці підприємства іноземні інвестиції, вони повинні сплачувати цей податок.

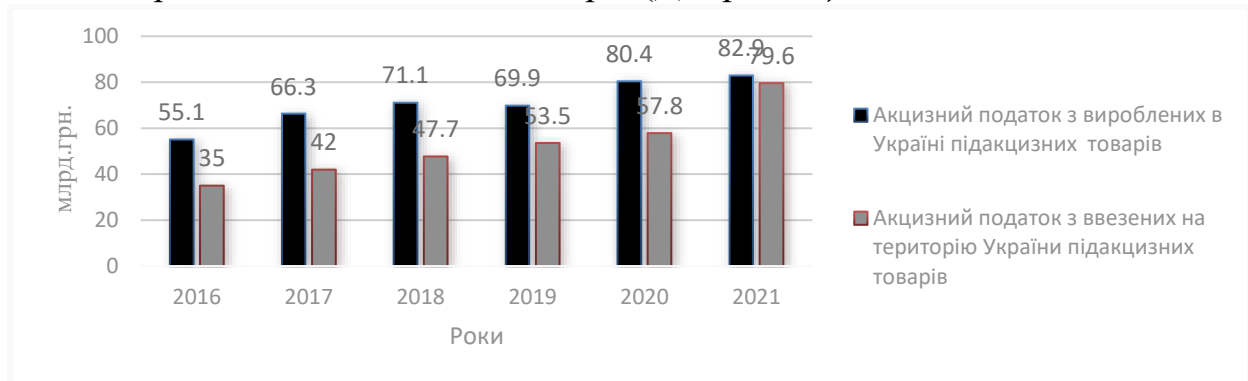
Економічна невизначеність може бути викликана різними факторами: політичними кризами, війнами, глобальними пандеміями та іншими непередбачуваними подіями. У таких умовах країни змушені змінювати свої податкові стратегії, щоб адаптуватися до нових реалій. Акцизний податок стає важливим інструментом для забезпечення фіскальної стабільності, проте його підвищення може призвести до негативних наслідків.

Наприклад, підвищення акцизного податку на паливо може призвести до зростання вартості транспорту та товарів, що в свою чергу вплине на інфляцію та зниження купівельної спроможності населення. У ситуації економічної невизначеності споживачі можуть почати економити на товарах, акциз на які збільшується, що негативно позначиться на бізнесі, що виробляє ці товари.

Державам необхідно знайти баланс між необхідністю забезпечення доходів бюджету та підтримкою економічного зростання. Це може означати перегляд ставок акцизного податку, а також впровадження заходів, спрямованих на пом'якшення негативних наслідків для споживачів. Одним із можливих рішень може бути запровадження диференційованих ставок акцизного податку, що дозволяє зменшити фінансовий тягар на населення в умовах економічної кризи, оскільки кінцевим платником податку є споживачі.

Не менш важливим є і соціальний аспект акцизного податку. Підвищення акцизів на товари, такі як алкоголь і тютюн, може мати позитивний вплив на здоров'я населення. Однак, це також може викликати соціальну напругу, особливо в умовах, коли населення вже страждає від економічних труднощів. Зростання цін на такі товари може призвести до збільшення контрабанди і нелегальної торгівлі, що створює додаткові виклики для правоохоронних органів.

У динаміці акцизного податку в Україні за період з 2016 по 2022 рік, можна відзначити чітку тенденцію до його зростання як щодо вітчизняних, так і щодо імпортованих підакцизних товарів (Діаграма 1).

Діаграма 1 - Динаміка надходження акцизного податку[2, с.4]

У 2016 році частка акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів становила 55,1 млрд. грн., а з ввезених на територію України - 35,0 млрд. грн. Однак з плином років ці показники демонструють стрімке збільшення. Так, у 2021 році акцизний податок із вітчизняної продукції сягнув 82,9 млрд. грн., а з імпортованої - 79,6 млрд. грн.

Повномасштабна війна росії проти України спричинила значне зростання акцизного податку в 2022 році, проте в 2023-2024 роках показники поступово знижуються, відображаючи відновлення економічної активності. Уряд має знайти баланс між фіскальними потребами та стимулюванням бізнесу для забезпечення стійкості економіки в умовах війни.

В Україні акцизний податок займає вагомe місце в структурі податкових надходжень. Після початку повномасштабної війни з росією у 2022 році акцизна політика зазнала змін, оскільки уряд мусив адаптувати податкові механізми до нових викликів. Акцизний податок з пального, наприклад, був тимчасово знижений, щоб зменшити ціновий тиск на населення та економіку, проте згодом його частково відновили для стабілізації бюджету. Змінюючи підходи і правила до запровадження податків, в тому числі і акцизного податку, можна регулювати і податкові надходження до Державного бюджету країни.

Список використаних джерел

1. Заклекта-Берестовенко О.С. Фіскальний та регулюючий аспекти акцизного оподаткування в Україні / О.С. Заклекта-Берестовенко, А.Я. Кізима // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2014. – Вип. 9-1. – Ч. 1. – С. 175: URL: <http://dspace.wnuu.edu.ua/bitstream/316497/4890/1/Фіскальний%20та%20регулюючий%20аспекти%20акцизного%20оподаткування%20в%20Україні.pdf> (дата звернення: 11.10.2024).

2. Бюджет України 2021: Статистичний збірник Міністерство фінансів України: URL:https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2021.pdf (дата звернення: 11.10.2024).

АКАДЕМІЧНА ПЛАТФОРМА № 4

Напрями модернізації системи управління підприємством в умовах глобалізації.

Ірина БІЛОУС

*здобувачка вищої освіти, спеціальність 073 «Менеджмент»,
ОП «Менеджмент організацій і адміністрування»,
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Людмила ХРОМУШИНА

*кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет*

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ

Управління формуванням, використанням та розвитком виробничого потенціалу підприємства може здійснюватись як у формі підсистеми управління підприємством, так і через окрему спеціалізовану систему, що передбачає наявність складових елементів, принципів функціонування, структуру, а також забезпечення інформаційними, економічними, кадровими, правовими та організаційними ресурсами. Механізм управління виробничим потенціалом є частиною загального управлінського процесу підприємства; важливою підсистемою менеджменту, яка працює для досягнення стратегічних цілей підприємства та підвищення його кінцевих результатів [1, с. 133].

Виробничий потенціал підприємства – це сукупність можливостей для використання активів з метою досягнення виробничих завдань. Ці можливості потребують чіткого представлення та аналізу, оскільки підприємства володіють різними можливостями і застосовують їх по-різному. На цій основі можна виділити дві складові: наявні можливості, які складають валовий виробничий потенціал, і реалізовані можливості, які формують робочий виробничий потенціал. Валовий виробничий потенціал створює базові умови для здійснення виробничого процесу та вимірюється через доступні ресурси для виробництва. Робочий виробничий потенціал відображає частину валового потенціалу, яка активно задіяна у виробничій діяльності [2].

Управління виробничим потенціалом – це процес, спрямований на пошук ефективних способів покращення діяльності підприємства та раціонального використання його ресурсів для підвищення конкурентоспроможності на ринку. Цей процес залежить не тільки від наявних ресурсів, але й від їх розподілу, використання і своєчасного поповнення. Тому виробничий потенціал варто розглядати як об'єкт управління, головна мета якого – створення та використання такого потенціалу, що забезпечить ефективне виробництво продукції. При цьому доцільно виокремлювати техніко-технологічну, матеріально-сировинну, трудову, фінансову та інформаційну складові виробничого потенціалу [3].

Сучасне управління виробничим потенціалом підприємств

характеризується низкою особливостей, зокрема:

- 1) акцент на впровадженні нових технологій, автоматизації та цифровізації, які підвищують ефективність виробничих процесів та конкурентоспроможність;
- 2) гнучкість та адаптивність до змін ринкових умов, потреб споживачів і нових технологій;
- 3) виробничий потенціал має розвиватися з урахуванням екологічних стандартів, зменшенням викидів і відходів, що є частиною глобальних вимог до бізнесу у контексті сталого розвитку та екологічної відповідальності;
- 4) обґрунтування та прийняття рішень щодо управління ресурсами, персоналом та обладнанням;
- 5) розвиток виробничого потенціалу з урахуванням індивідуальних особливостей працівників, їх мотивації, кваліфікації та можливостей для підвищення професійного рівня;
- 6) взаємодія з постачальниками, клієнтами та партнерами для оптимізації ланцюга постачань і зниження витрат;
- 7) управління ризиками виробничого процесу;
- 8) орієнтація на задоволення клієнта, з можливістю швидко реагувати на зміни попиту і забезпечувати якість продукції відповідно до очікувань споживачів;
- 9) впровадження змін та управління ними з метою досягнення стратегічних цілей підприємства.

Врахування сучасних аспектів управління виробничим потенціалом допоможуть підприємствам ефективно використовувати та розвивати наявний виробничий потенціал. Управління виробничим потенціалом є невід'ємною частиною управлінської діяльності для будь-якого сучасного підприємства, яка сприяє формуванню конкурентних переваг, підвищенню ефективності виробництва та адаптації до змін зовнішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Кобрин Л. Й. Застосування інструментів управління виробничим потенціалом з метою підвищення результативності діяльності підприємства. *Наукові записки Української академії друкарства*. 2019. №1 (58). С. 132–138. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2019_1_18 (дата звернення: 10.11.2024).
2. Хринюк О. С., Гримашевич Т. І. Оцінка ефективності використання виробничого потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/43.pdf (дата звернення: 12.11.2024).
3. Олійник Т. І., Косенко А. О. Управління виробничим потенціалом підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/78.pdf (дата звернення: 11.11.2024).

Софія БУДЯК

здобувач фахової передвищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
ВСП «Сумський фаховий коледж СНАУ»

Науковий керівник:

Ольга БАБЕНКО

викладач першої категорії,
ВСП «Сумський фаховий коледж СНАУ»

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА СТРАТЕГІЮ ПІДПРИЄМСТВА: НОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

У сучасному соціально-економічному контексті глобалізації та інтеграції світових ринків компанії перебувають під тиском необхідності надійної адаптації до динамічних змін у зовнішньому середовищі, технологічних інновацій та посилення міжнародної конкуренції. Традиційні стратегії, орієнтовані на стабільність і довгострокове прогнозування, більше не мають сенсу, і компаніям необхідно прийняти новий підхід до стратегічного управління, покликаний швидко адаптуватися до змін і максимально використовувати нові можливості, мінімізуючи при цьому певні ризики.

Глобалізація - це закономірний рух суспільств до нових форм співіснування, посилений розвитком технологій, інформаційних та наукових галузей, які сприяють інтеграції та об'єднанню людей. Цей процес поступово призводить до розуміння взаємозалежності людства. Глобалізація та непередбачувані зміни в бізнес-середовищі створили необхідність постійного оновлення теоретичних концепцій корпоративного управління. Серед різноманітних способів впливу на вирішення стратегічних проблем компанії можна виділити систему взаємопов'язаних функцій стратегічного управління. Розвиток стратегічного менеджменту пов'язаний з підвищенням рівня нестабільності зовнішнього середовища, що призводить до появи нових методів стратегічного управління та регулювання діяльності організацій. Зі зростанням рівня невизначеності майбутнього розвитку ускладнюються механізми стратегічного управління на промислових підприємствах. Основним завданням стратегічного управління є формулювання стратегії розвитку, яке складається з наступних етапів: аналіз стратегії, стратегічний вибір і контроль за реалізацією стратегії. Процедури в процесі формування стратегії можуть модифікуватися, розроблятися або впроваджуватися нові. [2].

Глобалізація є одним з найважливіших факторів, що змінюють

економічний ландшафт. Глобалізація трансформує бізнес-середовище і ставить перед компаніями нові виклики та можливості. Одним з найважливіших аспектів є стратегічне управління, яке має адаптуватися до мінливих глобальних економічних умов. Сьогодні стратегія компанії повинна враховувати не тільки регіональні, але й глобальні фактори, що визначають конкуренцію, технологічні інновації, культурні відмінності та соціально-економічні процеси на міжнародному рівні.

У сучасному економічному середовищі жодна компанія не може ефективно формувати та реалізовувати економічну політику без урахування реалій глобального ринку, пріоритетів і норм поведінки ключових стейкхолдерів.

В основі ринкової економіки, як відомо, лежить поняття конкуренції як основної рушійної сили розвитку відносин між підприємствами, що діють у певному середовищі. [1].

Найбільш успішними учасниками такої конкуренції є ті, хто витримує конкуренцію на національному та міжнародному ринках [1, с 21].

Важливим фактором забезпечення стійкості галузі з мінливими внутрішніми вимогами та вимогами глобалізації є продумана стратегія розвитку. Стратегія розвитку компанії повинна не тільки забезпечувати присутність підприємства і збереження його позицій на ринку, але і забезпечувати більш ефективне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, оптимізацію асортименту продукції або послуг, максимальну віддачу від вкладеного капіталу і задоволення потреб споживачів. Стратегія розвитку компанії враховує можливі негативні ситуації і передбачає розробку заходів щодо їх нейтралізації, щоб забезпечити адаптацію до нових умов, в цих умовах це стає все більш актуальним не тільки для її виживання в умовах війни, а й для українських підприємств, а також для розвитку і вдосконалення системи управління. реалізація стратегій післявоєнного відновлення і розвитку в умовах глобалізації.

У наукових колах досі немає єдиного підходу до визначення сутності поняття «стратегія розвитку підприємства». Окремі вчені розглядають «стратегію розвитку» як спосіб досягнення цілей підприємства. Так, зокрема, Захарчин Р.М. зазначає, що «стратегія розвитку – є цілісним відображенням цілей і засобів економічного розвитку підприємства» [1].

В умовах відкритих кордонів та поступової інтеграції національних економік у світовий економічний простір глобалізація має все більший вплив на промислові підприємства. Процес глобалізації має опосередкований вплив на управління підприємствами. Причому цей вплив може бути як позитивним, так і негативним. Оскільки основними елементами глобалізації є торговельні угоди,

транскордонний рух капіталу, міграційні моделі, поширення технологій та передача інформації, вплив процесу глобалізації поширюється через ці інструменти. Зменшення бар'єрів у міжнародних торговельних угодах сприяє зростанню торгівлі з іншими країнами та міжнародними компаніями, а також збільшує вільний рух товарів, інформації та капіталу. Однак глобальна нестабільність створює нестабільність у транскордонних потоках капіталу, змінюючи їх напрямки, структуру та локалізацію. Ці зміни можуть мати суперечливий вплив на економічну, фінансову та банківську системи.

Таким чином, вплив глобалізації на корпоративну стратегію вимагає зовсім іншого підходу до її формування та реалізації. У сучасних умовах глобальних трансформацій та невизначеності компаніям варто зосередитися на гнучкості та адаптивності своїх стратегічних моделей. Важливими аспектами стають цифрова трансформація, яка дозволяє інтегрувати новітні технології для оптимізації бізнес-процесів, та впровадження відкритих інновацій, які допомагають залучати зовнішні ідеї та ресурси для швидкого розвитку.

Загалом новий підхід до стратегічного управління передбачає зміщення акцентів зі статичного довгострокового планування на динамічну та гнучку стратегію, орієнтовану на постійну адаптацію до змін. Це вимагає постійного моніторингу світових тенденцій, здатності швидко реагувати на нові можливості та загрози, а також впровадження принципів сталого розвитку, які враховують екологічні та соціальні аспекти ведення бізнесу.

Щоб відповісти на ці виклики, компанії повинні активно використовувати новітні технології, інвестувати в управління знаннями та інтелектуальним капіталом, шукати нові шляхи диверсифікації своїх бізнес-моделей та ринків. Такі стратегії дозволять компаніям не лише залишатися конкурентоспроможними на глобальному рівні, але й досягти сталого та успішного розвитку в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Захарчин Р.М. Сучасні виклики щодо формування економічної стратегії розвитку підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.7. С. 245–250. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnlту_2014-24.
2. Кузьмак О.І. Інноваційна стратегія як засіб стабілізації розвитку промислового підприємства. *Інноваційна економіка*. 2016. № 1–2. С. 114–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2016_1-2_20.

Олена ГАВРИШ

здобувачка вищої освіти, спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Світлана ТЕРЕЩЕНКО

доктор економічних наук, професор

Сумський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНИХ КООПЕРАТИВІВ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ, ЯК ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Кредитна спілка представляє собою організацію без прибуткової мети, що створена фізичними особами на кооперативних принципах для задоволення потреб своїх членів у взаємному кредиту та забезпеченні фінансових послуг за рахунок об'єднаних фінансових внесків членів кредитної спілки. Кредитна спілка виступає у вигляді фінансової установи, що виключно займається наданням фінансових послуг, передбачених чинним законодавством. Кредитні спілки можуть стати джерелом початкового капіталу для малих сільських підприємств та сприяти вирішенню проблем зайнятості в сільських районах. Основною перевагою кредитних спілок є їхні гнучкі умови погашення позичок, низький мінімальний розмір кредиту. Однак головним аспектом є відсутність обов'язкового заставного майна для отримання кредиту. Наша думка полягає в тому, що саме кредитні спілки можуть виступити у ролі фінансових установ, які відкривають для селян та сільськогосподарських кооперативів доступ до ринку кредитних ресурсів.

Таблиця 1 – Переваги в діяльності кредитних кооперативів для аграрних підприємств

Переваги	Зміст
Низькі відсоткові ставки	часто можуть надавати фермерам кредити за більш низькими відсотковими ставками порівняно з тими, що пропонують комерційні банки. Це може допомогти аграрним підприємствам ефективніше використовувати фінансові ресурси
Гнучкі умови кредитування	можуть бути більш гнучкими у встановленні умов кредитування, таких як строк погашення, сума кредиту та інші параметри. Це дозволяє адаптувати фінансові рішення до конкретних потреб аграрного підприємства
Членська співпраця	часто діє принцип членської власності та управління. Фермери, які є членами кооперативу, можуть брати участь у прийнятті рішень та впливати на політику кредитування
Локальний фокус	Кредитні кооперативи часто спеціалізуються на обслуговуванні конкретних локальних громад та секторів економіки, таких як сільське господарство. Це може дозволити їм краще розуміти потреби та характеристики аграрних підприємств.
Соціальна відповідальність	Багато кредитних кооперативів мають сильну соціальну відповідальність та спрямованість на сприяння розвитку місцевих спільнот. Це може включати в себе надання фінансової підтримки для сталих сільських проектів та програм.

*Джерело: сформовано автором

Важливо враховувати, що кожен кредитний кооператив може мати свої унікальні особливості та умови. Тому аграрним підприємствам слід ретельно аналізувати пропозиції різних кооперативів перед прийняттям рішень щодо співпраці. Припустимо, що сільське підприємство планує встановлення нового системного поливу для покращення врожаю. Давайте розглянемо приклад фінансування цього проекту кредитним кооперативом.

Таблиця 2– Приклад фінансування проекту щодо системного поливу для покращення врожаю (теплиці) кредитним кооперативом

Етапи проекту	Зміст
Оцінка потреб	Підприємство визначає потребу у фінансуванні для придбання та встановлення системи поливу. Визначаються вартість обладнання, витрати на монтаж та інші пов'язані витрати.
Підготовка проекту	Підприємство розробляє детальний проект, включаючи технічні характеристики, ефективність використання ресурсів, економічні вигоди від нової системи поливу, та інші аспекти. Цей проект слугує основою для звернення до кредитного кооперативу.
Кредитний запит	Підприємство подає запит на кредит до місцевого кредитного кооперативу. Заява повинна включати інформацію про підприємство, опис проекту, його вартість, а також план погашення кредиту.
Оцінка кредитного кооперативу	Кредитний кооператив проводить оцінку кредитоспроможності підприємства та оцінку ризиків проекту. Це може включати аналіз фінансового стану позичальника, перспективи розвитку проекту та інші фактори.
Укладання угоди	При позитивному рішенні кредитного кооперативу, сторони укладають угоду про надання кредиту. Угода включає умови кредитування, такі як відсоткова ставка, терміни погашення, графік виплат інші деталі.
Реалізація проекту	Після отримання коштів кредиту, підприємство реалізує проект, встановлює систему поливу та починає її використання.
Погашення кредиту	Підприємство регулярно сплачує виплати по кредиту відповідно до умов угоди.

**Джерело: сформовано автором*

Цей процес показує, як кредитний кооператив може фінансувати сільський проект, сприяючи розвитку сільськогосподарських підприємств у вигідний для них спосіб.

Специфічність діяльності особливих кредитних структур проявляється наступним чином:

- основна діяльність - соціальне партнерство та фінансова взаємодопомога.
- до їх склад залучають сільськогосподарські підприємства, включаючи фермерські господарства, господарства населення, та інші господарюючі суб'єкти, які одночасно є його власниками.
- тривалість використання та розмір позики, виданої членам кооперативу для виробничих потреб, визначаються з урахуванням кредитоспроможності позичальника.

- ресурсна база формується з початкових (одноразових) та пайових внесків членів кооперативу, прибутків від діяльності кредитного кооперативу, коштів кредитного фонду багатофункціонального кооперативу, а також коштів приватних осіб та всіх зацікавлених у розвитку сільського господарства підприємств і організацій, включаючи місцеві ради [1].

Звертаючись до аспектів фінансування та кредитування сільськогосподарських підприємств, важливо відзначити, що кредитні кооперативи (товариства, спілки) не можуть надавати кредити без обґрунтування для господарюючого суб'єкта.

З цією метою можна використовувати розроблену (скорочену) методику передбачення майбутнього врожаю для підприємств у степовій та лісостеповій зоні, яка базується на системі рейтингів [2]. Обґрунтованість використання цієї методики пояснюється тим, що в умовах високої зношеності основних засобів і погіршення стану галузі тваринництва, прогнозований урожай на майбутній період стає найбільш прийнятною заставою як для кредитора, так і для самого позичальника. Ключовими перевагами цієї методики є: її зрозумілість як для кредитора, так і для позичальника; можливість визначення очікуваного обсягу кредиту власником підприємства без залучення сторонніх учасників та при мінімальних витратах; швидкість та простота виконання розрахунків; використання інформації, яка не містить комерційної таємниці підприємств.

Урахування таких параметрів, як форма власності, основні напрями виробничої діяльності, наявність інших видів застави, вплив природних чинників та орієнтація на світові ринкові ціни, надає кредитору можливість прогнозувати фінансові потоки підприємства з максимальною точністю та визначати розмір позики на економічно обґрунтованому рівні. З використанням цієї методики керівництво сільськогосподарського підприємства може орієнтуватися на приблизний розмір кредиту, що дозволяє здійснювати обґрунтоване прогнозування та планування своєї діяльності.

Список використаних джерел

1. Постанова від 16 серпня 2022 р. № 918 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhenniaporiadku-vykorystannia-koshtiv-peredbachenykh-u-derzhavnomu-biudzheti-dlia-nadannia-pidtrymky-fermerskymhospodarstvam-ta-inshym-vyrobnykam-silskohospodarskoi-918-190822> (дата звернення 05.10. 2024).

2. Бойко В. О. Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. Економіка та суспільство. 2022. Випуск 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1552/1493> (дата звернення 05.10. 2024).

**Наталія ГОМЗЯКОВА,
Олександр ЗОСИМЕНКО**

*здобувачі вищої освіти, спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»,
Полтавський університет економіки і торгівлі*

*Науковий керівник:
Олена АРТЮХ-ПАСЮТА
кандидатка економічних наук, доцентка,
Полтавський університет економіки і торгівлі*

КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ТА МЕТОДИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ

Корупційні ризики, за своєю суттю, є умовами та обставинами, які сприяють виникненню, реалізації та поширенню корупційних дій у службовій та професійній діяльності осіб, що вчиняють корупційні правопорушення. Вони виникають внаслідок неналежного виконання або ігнорування певних положень законодавства та інших нормативних актів, а також за умов відсутності або неефективності контролю за діяльністю суб'єктів корупційних правопорушень.

Відповідно до п. 2 Розділу I «Загальні положення» наказу Національного агентства з питань запобігання корупції від 28.12.2021 р. № 830/21 «Методологія управління корупційними ризиками», корупційний ризик - імовірність вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, що негативно вплине на діяльність організації [2].

Ситуація з публічними закупівлями в Україні є особливо складною та проблематичною через тривалу воєнну агресію російської федерації. З одного боку, воєнний стан, який був введений у 2022 р., потребує швидкого та оперативного забезпечення потреб оборони та безпеки держави. З іншого боку, воєнний стан створює додаткові корупційні ризики.

Приклади та зміст корупційних ризиків у сфері публічних закупівель розглянуто у табл. 1.

Таблиця 1 - Приклади та зміст корупційних ризиків у сфері публічних закупівель

Приклад корупційного ризику	Сутність корупційного ризику
1	2
Дискримінаційні умови ТД, обмеження конкуренції у т.ч. шляхом дискваліфікації конкурентів певного учасника із надуманих причин	Встановлення дискримінаційних умов в ТД, орієнтовані на певного учасника, що звужує коло потенційних учасників та/або унеможливорює перемогу постачальників, які можуть запропонувати предмет закупівлі кращої якості за нижчу ціну. Упереджене ставлення до розгляду тендерних пропозицій, ймовірність необґрунтованого відхилення тендерної пропозиції із несуттєвими та/або технічними недоліками для того, щоб переможцем став певний учасник (наприклад, відсутність

Продовження таблиці 1

1	2
	<i>незначних для закупівлі довідок, чи нумерації сторінок документів).</i> Ігнорування недоліків у тендерній пропозиції учасника, якого фактично заздалегідь визначили переможцем у зв'язку зі змовою замовника (УО) та учасника процедури. У випадках, коли певний учасник не зміг взяти участь або прозоро перемогти, УО відмінює процедуру закупівлі з метою оголошення аналогічного тендеру під певного учасника
Завищення очікуваної вартості закупівлі	Штучне завищення очікуваної вартості закупівлі в умовах попередньої змови потенційного постачальника та УО з метою незаконного збагачення (<i>наприклад, коли очікувана вартість вища за середню ринкову</i>)
Завищення обсягів закупівлі/ закупівля непотрібних товарів	Штучне завищення обсягів закупівлі за змови посадових осіб замовника та потенційного постачальника з метою отримання неправомірної вигоди у тому випадку, коли у проведенні закупівлі відповідного заявленого обсягу немає потреби. Закупівля надто розкішних товарів з метою використання для власних потреб посадовою особою замовника
Поділ предмета закупівлі	Дозволяє уникнути прозорих та відкритих торгів. Вигоду може отримувати певний постачальник, що перебуває у змові з посадовою особою замовника
Неповна перевірка учасників процедури закупівлі	Надання переваги певному учаснику закупівлі шляхом умисного ігнорування наявності підстав для відмови в участі у процедурі закупівлі, а також неповна перевірка наявності таких підстав. Крім того, можлива неналежна перевірка субпідрядників, яких буде залучено переможцем до виконання договору
Конфлікт інтересів	Приховування наявності факту конфлікту інтересів
Безпідставна відміна закупівлі	Обґрунтовується відсутність потреби у предметі закупівлі. Але відміна здійснена умисно, з метою проведення нового тендеру, під певного учасника, який не зміг взяти участь, або прозоро перемогти в первинній процедурі закупівлі
Неоприлюднення всіх додатків до договору (<i>наприклад, кошторисної документації при закупівлі будівельних робіт</i>)	Відсутність у вільному доступі кошторисної документації обмежує контроль за якістю виконання робіт та ймовірним завищенням ціни будівельних матеріалів, робіт. Свідчить про змову недобросовісних посадових осіб замовника із постачальником
Недопостачання товарів (робіт/ послуг), приймання продукції, яка не відповідає умовам договору	Свідчить про змову відповідальної особи замовника з постачальником. Зокрема, підписання посадовими особами замовника документів про належне виконання договору і фактичне ігнорування порушень, допущених виконавцем
Санкції, накладені на учасника чи переможця тендеру	Особливості № 1178 [3] забороняють закуповувати у громадян рф, рб, ір ірану та їхніх юридичних осіб, а також українських фірм, власниками 10 % яких є зазначені держави. Тож, не лише громадяни рф, рб, ір ірану, але й компанії, громадяни України та інших держав можуть потрапити під санкції за співпрацю з агресором чи фінансування війни. Заборонено укладати договори з такими суб'єктами. Якщо УО не перевірить учасників та їхніх засновників у санаційному реєстрі НАЗК, може йтися про злочинну змову

Джерело: сформовано авторами за [1; 4]

Для мінімізації корупційних ризиків у сфері публічних закупівель необхідно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на підвищення прозорості, аудиту та відповідальності. На нашу думку, до таких заходів слід віднести:

- впровадження інтегрованих пошукових та аналітичних систем на основі штучного інтелекту, які повинні стати обов'язковими для всіх Замовників;
- використання інноваційних, більш ефективних та технологічних програмних продуктів і систем фільтрації в Prozorro, що унеможливають встановлення завищених або дискримінаційних вимог у тендерній документації Замовника та блокують доступ до торгів недобросовісних Учасників;
- розроблення та впровадження уніфіковані договори Замовником, які укладаються за результатами тендерної процедури, а також визначити конкретний перелік випадків, у яких можуть вноситися зміни до істотних умов таких договорів;
- залучення незалежних аудиторів з зовнішніх організацій для перевірки та оцінки процедур закупівель, здатних виявляти корупційні дії;
- організація навчання для учасників процесу закупівель щодо корупційних ризиків та надати їм інструменти для виявлення і запобігання корупції;
- залучення до процесу публічних закупівель сторонні організації, які спеціалізуються на підготовці тендерної документації, тендерних пропозицій та захисті прав усіх учасників процесу.

Впровадження вищенаведених заходів, разом із потужним політичним бажанням та підтримкою суспільства, може значно мінімізувати корупційні ризики у сфері публічних закупівель.

Список використаних джерел

1. Даценко В. 13 друзів хабармена: ризики в закупівлях і як їх побороти. URL: <https://dozorro.org/blog/13-druziv-habarmena-riziki-v-zakupivlyah-i-yak-yih-poboroti> (дата звернення: 12.11.2024).
2. Методологія управління корупційними ризиками : наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 28.12.2021 р. № 830/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0219-22#n8> (дата звернення: 12.11.2024).
3. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування : постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 р. № 1178 (зі змінами від 09.02.2024 р.). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-postanovy-kabinetu-ministriv-a131> (дата звернення: 12.11.2024).
4. Чучаліна К. Корупційні ризики в публічних закупівлях. URL: <https://dzplatforma.com.ua/article/17402-koruptsiyni-riziki-v-publichnikh-zakupivlyakh> (дата звернення: 12.11.2024).

Вячеслав ГОРКАВЕНКО

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Світлана ТЕРЕЩЕНКО

доктор економічних наук, професор
Сумський національний аграрний університет

СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКОГО РІТЕЙЛУ

Торгівля, як фундаментальний процес обміну товарами, відіграє ключову роль у розвитку економіки. Роздрібна торгівля, як рушійна сила внутрішнього ринку, сприяє структурним змінам в економіці України та забезпечує 14,55% її ВВП. Глибоке наукове дослідження є ключовим для розуміння сучасних тенденцій у торговельній галузі та визначення шляхів її розвитку в контексті української економіки. Щоб ефективно розвивати торгівлю, необхідно детально вивчити фактори, що впливають на її розвиток, та визначити їхню роль у загальній системі. Це допоможе розробити стратегію для підвищення економічної ефективності галузі

Українська роздрібна торгівля потребує суттєвого вдосконалення, зокрема у сфері якості послуг, боротьби з тіньовим сектором та ефективного використання ресурсів. Для досягнення європейських стандартів необхідно мобілізувати фінанси, матеріали, кадри та інновації. Український роздрібний сектор, незважаючи на війну, є невід'ємною частиною глобальної економіки. Тому його розвиток тісно пов'язаний зі світовими тенденціями, зумовленими євроінтеграцією та динамічними змінами на світовому ринку. Розуміння цих трендів є ключовим для об'єктивної оцінки стану та перспектив українського ритейлу.

Таким чином, роздрібна торгівля – це вид економічної діяльності, спрямований на продаж товарів безпосередньо кінцевому споживачу, тобто вам і мені. Це той процес, коли ми йдемо в магазин, обираємо потрібний товар і купуємо його для особистого використання, а не для перепродажу.

У період з 2022 по 2023 рік світовий ринок роздрібною торгівлі збільшився з 26,18 млрд до 28,34 млрд доларів США, відповідно до звіту The Business Research Company. Це свідчить про середньорічний темп зростання у 8,3%.

Російська агресія проти України стала додатковим ударом по світовій економіці, яка намагалася відновитися після пандемії. Економічні санкції, логістичні проблеми та інфляція, спричинені війною, створили безпрецедентні виклики для багатьох ринків. Тим не менш, прогнози свідчать про подальше

зростання роздрібного сектору до 37,665 млрд дол. США у 2027 році. У своєму дослідженні "Deloitte Global Retail Outlook 2024", опублікованому в 2024 році, компанія Deloitte спрогнозувала розвиток світового ринку роздрібної торгівлі на найближче десятиліття, виділивши ключові виклики та можливості.

Роздрібні торговці, незважаючи на невизначеність, очікують зростання у 2024 році. Для цього вони планують зосередитися на кількох ключових напрямках:

- зниженні впливу інфляції та оптимізації витрат;
- підвищенні стійкості ланцюгів поставок;
- розвитку екологічно стійких практик;
- збільшенні ринкової частки та збереженні високої прибутковості бізнесу.

Очікується, що 2024 рік, принесе роздрібній торгівлі наступні ключові системні виклики:

1. Роздрібні торговці можуть зіткнутися з низкою проблем через зміну клімату, включаючи фізичні пошкодження магазинів та складів, порушення постачання товарів, підвищення вартості страхування та зростання операційних витрат.

2. Зобов'язання щодо "зеленої" трансформації змушують роздрібних торговців шукати нові рішення для зменшення свого вуглецевого сліду та підвищення стійкості бізнесу до кліматичних змін. Інвестиції в екологічні ініціативи не тільки допоможуть роздрібним компаніям уникнути штрафів та санкцій, але й дозволять залучити нових клієнтів, які віддають перевагу екологічно відповідальним брендам.

3. Для подолання дефіциту робочої сили, спричиненого демографічними змінами, роздрібні компанії планують модернізувати свої процеси за допомогою автоматизації та адаптувати навички працівників до нових технологій.

4. Нестабільність ланцюгів постачання, спричинена зростанням витрат, зовнішніми загрозами та кліматичними змінами, є одним з найбільших викликів сучасної економіки.

Разом із зазначеними викликами ритейлери бачать і нові можливості, серед яких, експерти виділяють наступні:

1. Зростаюча зацікавленість у здоровому способі життя підштовхує споживачів до використання гаджетів для моніторингу здоров'я та пошуку персоналізованих харчових рекомендацій. Роздрібні мережі бачать у цьому нові можливості для розвитку своїх цифрових послуг.

2. Перехід на мікро-рівень в роздрібній торгівлі стає можливим завдяки технологіям, які дозволяють адаптувати асортимент та пропозиції під

індивідуальні потреби кожного клієнта. Роздрібна торгівля переживає період значних змін: покращення співпраці між партнерами, автоматизація рутинних завдань за допомогою AI, персоналізація пропозицій для клієнтів, оптимізація асортименту та логістики завдяки Big Data та IoT, а також розвиток нових каналів доставки.

3. Штучний інтелект – це потужний інструмент для аналізу великих масивів даних та виявлення прихованих закономірностей, що відкриває нові можливості для бізнесу.

Список використаних джерел

1. Український рітейл в умовах війни. URL: <https://rau.ua/novyni/merezh-ukraini-22/>.
2. Фоміна О. В. Корпоративна звітність про соціальну відповідальність в умовах воєнного стану. Scientia Fructuosa. 2023. Вип. No 149(3). С. 44-58. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2023\(149\)04](https://doi.org/10.31617/1.2023(149)04).
3. Deloitte GlobalRetail Outlook 2024URL: <https://www.deloitte.com/content/dam/assets-shared/docs/indus-tries/consumer/2024/global-retail-outlook-2024.pdf>.
4. Retail Global Market Report 2023URL: https://www.reportlinker.com/p06282495/Retail-Global-Market-Re-port.html?utm_source=GN.

Юрій ДІДЕНКО

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Світлана ТЕРЕЩЕНКО

доктор економічних наук, професор
Сумський національний аграрний університет

СТАН РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Електронна торгівля є важливим елементом сучасної економіки, який стрімко розвивається на тлі глобальних змін. В лютому 2022 року електронна торгівля набула нового значення як ключовий канал забезпечення населення товарами. Умови війни призвели до перебоїв у логістиці та роботі фізичних магазинів, що змусило споживачів і підприємців активніше звертатися до електронної комерції. Важливість розвитку цієї галузі зросла не лише через економічні виклики, але й через соціальну значущість забезпечення доступу до товарів під час війни.

Електронна комерція є динамічною сферою, в якій технологічні, якісні та методичні зміни відбуваються надзвичайно швидко. Щороку все більше підприємств у різних країнах усвідомлюють переваги цього виду діяльності та активно впроваджують відповідні інструменти як у свій основний бізнес, так і для розширення клієнтської бази. У зв'язку з постійним зростанням ринку та посиленням конкуренції, важливо бути в курсі останніх тенденцій у галузі. Це дозволяє не лише утримувати конкурентні позиції, а й підвищувати продажі та забезпечувати стабільне покращення результатів роботи.

У сучасному світі електронна торгівля стає все більш популярною завдяки своїй зручності та численним перевагам, які вона надає користувачам у порівнянні з традиційними методами покупок тому вона є актуальною за низкою причин:

- електронна торгівля дозволяє робити покупки в будь-який час і з будь-якого місця, де є інтернет, що дуже зручно для тих, хто має обмежений час або не хоче відвідувати фізичні магазини;
- в онлайн-магазинах представлений значно більший асортимент товарів, ніж у звичайних магазинах, тому легко знайти саме те, що потрібно;
- електронна торгівля дозволяє швидко порівняти ціни на різних платформах і знайти найвигідніші пропозиції, що допомагає економити гроші;
- перед купівлею можна ознайомитися з відгуками інших користувачів, що допомагає ухвалити обґрунтоване рішення про вибір товару;
- купівля через інтернет не вимагає витрат часу на дорогу та черги, що є великою перевагою для людей із насиченим графіком.

➤ електронна торгівля часто пропонує швидку доставку прямо до дверей, що робить процес покупки ще більш зручним, особливо для габаритних або важких товарів.

Отже, електронна торгівля – це організація і технологія купівлі-продажу товарів, послуг електронним способом з використанням телекомунікаційних мереж та електронних фінансово-економічних інструментів [1].

Основні принципи дії електронної комерції:

➤ довіра – будь яка операція може бути здійснена тільки при наявності гарантії довіреної особи чи організації;

➤ достовірність – будь яка інформація має комерційну цінність якщо вона достовірна [2].

Основні принципи електронної комерції створюють фундамент для належної організації механізму електронної торгівлі, що дозволяє забезпечити надійність, зручність та безпеку всіх торгових операцій. Механізм електронної комерції – це комплекс технологій, процесів та інструментів, які дозволяють здійснювати торговельні операції через інтернет. Він забезпечує ефективну організацію процесу купівлі-продажу товарів та послуг через інтернет, надаючи зручність як для покупців, так і для продавців [3].

Електронна торгівля в Україні має значний потенціал для зростання, незважаючи на виклики, такі як військові дії та відновлення інфраструктури. Успішно конкурувати в цьому динамічному секторі зможуть лише ті компанії, які адаптуються до нових ринкових умов, впроваджуючи інформаційні технології та інноваційні рішення. Важливо також забезпечити захист персональних даних і підвищити довіру споживачів до онлайн-платформ. Підтримка малого та середнього бізнесу через пільгові кредити та субсидії стане ключовою для розвитку електронної комерції.

Список використаних джерел

1. Ларіна Я., Нагорна О. Сучасний стан та тенденції розвитку Е-торгівлі в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. № 326(1). С.373-380. URL: <https://heraldes.khmnua.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/73> (дата звернення 12.10.2024).

2. Стрілець С., Орлик О. Електронна комерція принципи, види та перспективи розвитку в Україні. 2015. С.92-95. URL: <http://surl.li/izuvth> (дата звернення 12.10.2024).

3. Дуднік О. В., Сагачко Ю. М. Морфологічний аналіз при управлінні конкурентоспроможністю в умовах активізації електронної комерції. 2020. № 2. С. 78-85. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/1031/1/16.pdf> (дата звернення 12.10.2024).

Олександр ЗАВОРА

*здобувач третього рівня вищої освіти, спеціальність 073 «Менеджмент»
Сумський національний аграрний університет*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ПОТЕНЦІАЛУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розвиток будівельних підприємств має вирішальне значення для економіки будь-якої країни. Турбулентність економічної системи, наслідки війни, прогалини системи державного регулювання глобально деструктують успішну діяльність бізнес-суб'єктів будівельної галузі.

Аналіз поглядів експертів також є неоднозначним. Одні експерти наголошують на тому, що будівельна галузь зазнала значних руйнувань, втратила частково сировинну базу, виробництва. Головним ризиком існуючої ситуації в будівельній галузі є недалекоглядні рішення «миттєвого задоволення потреб», що можуть призвести до перманентної імпортозалежності, коли деякі напрямки галузі просто зникнуть, «протезовані» довгий час за рахунок міжнародної технічної допомоги. У сфері будівництва це може призвести до втрати зовнішніх і внутрішніх ринків будівельної продукції, заміщення значної частини сегмента проектування та будівництва, всього ланцюжку створення цінності [2]. Інша категорія експертів наголошує на тому, що ринок будівництва має великі перспективи та чекає оптимальних умов для реалізації відкладеного попиту [1]. Проте, сучасні реалії не дозволяють керівникам будівельних підприємств бути оптимістичними, що, своєю чергою, актуалізує питання, спрямоване на пошук оптимальних варіантів управлінських ініціатив, які дозволять зберегти потенціал даних бізнес-суб'єктів.

В умовах трансформації економічних систем, динамічних змін зовнішнього середовища, впливу негативних ринкових чинників на діяльність суб'єкта господарювання домінантну позицію в системі менеджменту необхідно надавати діагностиці. Відповідно, стратегічні управлінські рішення суб'єктів господарювання повинні базуватися на результатах фінансової діагностики, що, своєю чергою, сприятиме покращенню фінансового стану суб'єктів господарювання [3].

Актуальність діагностики потенціалу також обумовлена необхідністю забезпечення конкурентоспроможності будівельних підприємств в умовах постійно змінного бізнес-середовища. Сучасний ринок характеризується високою динамічністю, нестабільністю економічних процесів і глобальною конкуренцією, що потребує від підприємств оперативного реагування на зміни, стратегічного планування та ефективного використання наявних ресурсів. Діагностика потенціалу дозволяє підприємствам визначати свої сильні та слабкі сторони, оцінювати можливості для інноваційного розвитку та адаптації до нових умов. Вона сприяє ефективному управлінню ресурсами, ідентифікації ризиків, оптимізації бізнес-процесів та прийняттю обґрунтованих

управлінських рішень. Завдяки цьому бізнес-суб'єкти будівельної галузі можуть розробляти довгострокові стратегії з урахуванням перспективних напрямків розвитку. Крім того, у сучасних умовах розвитку інформаційних технологій та глобалізації важливо швидко ідентифікувати потенційні можливості для розширення ринків, впровадження нових продуктів чи послуг, залучення інвестицій та підвищення ефективності діяльності.

Для вірного окреслення контурів діагностики, вважаємо за доцільне наголосити, що під потенціалом підприємства розуміється сукупність ресурсів (трудових, фінансових, матеріальних, нематеріальних, інтелектуальних, інноваційних), які забезпечують функціонування бізнес-суб'єкта, успішне виконання всіх бізнес-процесів, сприяють підвищенню його конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості. Відповідно, система діагностики повинна забезпечити реалістичну оцінку кожної компоненти потенціалу. Враховуючи означуване, зазначимо, що діагностика потенціалу підприємств будівельної галузі має базуватися на дотриманні ключових діагностичних принципів, а саме:

- цілеспрямованість - діагностика має забезпечити реалістичну оцінку кожної складової потенціалу з деталізацією проблемних аспектів, які деструктивно впливають на можливості розвитку підприємства;
- оптимальність - діагностичний процес повинен базуватися на використанні раціональної кількості методів, способів, прийомів дослідження;
- логічність - діагностика потенціалу підприємства повинна бути чітко спланована з визначеною алгоритмічною послідовністю етапів, виконання яких дозволить сформувати інформаційну базу, визначити необхідний інструментарій діагностичного процесу, використання якого забезпечить розрахунок необхідних показників / коефіцієнтів, аналіз яких дозволить провести реалістичну оцінку та ідентифікацію негативних факторів;
- достовірність інформаційної бази - для реалістичної оцінки потенціалу підприємства розрахунок показників / коефіцієнтів повинен здійснюватися за даними фінансової, статистичної та податкової звітності досліджуваного бізнес-суб'єкта;
- обмеженість індикативної бази - діагностичний процес повинен базуватися на оптимальній кількості показників / коефіцієнтів;
- обґрунтованість критеріальної бази - методика діагностики потенціалу повинна передбачати використання таких показників, коефіцієнтів, моделей, які мають нормативні / рекомендаційні значення;
- обмежена відкритість результатів - результати діагностики повинні бути конфіденційними, передаватися замовнику діагностичного процесу;
- завершеність - завершальним етапом діагностики має бути висновок з чітким переліком отриманих аргументів та ідентифікованими управлінськими ініціативами, які необхідно імплементувати для забезпечення розвитку будівельних підприємств.

Продовжуючи дослідження в даному ракурсі, узагальнимо у розрізі складових потенціалу перелік показників (коефіцієнтів), які доцільно використовувати у процесі діагностики [4]: фінансовий потенціал (показники фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності; коефіцієнт захисту власного капіталу; коефіцієнт захисту зареєстрованого капіталу; частка іноземного капіталу в зареєстрованому капіталі; темпи зростання дебіторської та кредиторської заборгованості та ін.); *ресурсний потенціал* (співвідношення валової доданої вартості підприємств будівельної галузі та валової доданої вартості інших галузей економічної діяльності; ступінь зносу основних засобів; фондоддача; фондомісткість; фондоозброєність; рентабельність власного капіталу, вкладеного в основні засоби; коефіцієнт придатності основних засобів; коефіцієнт вибуття основних засобів; коефіцієнт приросту основних засобів; трудомісткість виробництва; ступінь механізації праці; коефіцієнт використання виробничих потужностей та ін.); *трудова потенція* (темпи зростання кадрового потенціалу; відношення середньомісячної заробітної плати працівників будівельної сфери до прожиткового мінімуму на одну працездатну особу; рівень заборгованості по заробітній платі працівникам будівельної сфери; співвідношення заробітної плати працівників будівельної сфери та заробітної плати працівників інших галузей економічної діяльності; плинність кадрів та ін.); *інвестиційно-інноваційний потенціал* (відношення вартості нововведених основних засобів до обсягу капітальних інвестицій; частка довгострокових фінансових інвестицій в активах; інтегральний індекс інвестиційної сприятливості бізнес-середовища; індекс капітальних інвестицій; рівень інвестиційної безпеки; рівень інвестиційного ризику; питома вага підприємств, що впроваджували інновації, у загальній кількості підприємств в будівельній галузі; витрати на наукові розробки та науково-технічні роботи та ін.).

Резюмуючи результати дослідження, необхідно зазначити, що діагностика потенціалу будівельних підприємств є основою для стратегічного менеджменту та важливим інструментом у прийнятті рішень щодо інноваційної діяльності, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності та розвиток, що є важливим в сучасному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел

1. Бенч Н. В умовах війни: що відбувається у будівельному секторі. URL: <http://surl.li/aaznwg> (дата звернення 29.10.2024).
2. Білик А. Відродження будівельної галузі в умовах війни. URL: <http://surl.li/hblyvs> (дата звернення 29.10.2024).
3. Назаренко І.М. Діагностика в системі менеджменту суб'єктів агробізнесу. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2016. № 1 (23). С. 114-122.
4. Плаксієнко В.Я., Назаренко І.М. Концептуальні засади діагностики економічної безпеки аграрної сфери. *Бізнес Інформ*. 2016. № 12. С. 127 -132.

Марина ІВАНІЧЕНКО

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Світлана ТЕРЕЩЕНКО

доктор економічних наук, професор
Сумський національний аграрний університет

ВИМОГИ ДО КОМПАНУВАННЯ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ БАЗОВИХ КОНКУРЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ

Підприємство може стикнутися при впровадженні нової конкурентної переваги, або при запровадженні існуючої з певними обмеженнями до яких можна віднести: недостатність працівників та їх досвіду, кваліфікації що приймають участь у виробничому процесі; недостатність ресурсів; недостатність коштів для придбання необхідних ресурсів за прийнятними цінами; необхідність придбання новітньої технології, яка є достатньо дорогою; жорсткість та інтенсивність конкурентної боротьби серед найближчих конкурентів; етичні проблеми при веденні бізнесу; суперечності в чинному законодавстві, які обмежують певну діяльність. Але, якщо підприємство може справитися з цими обмеженнями, то приймається рішення про застосування конкурентної переваги, якщо ні, то вона підприємством не розглядається.

Слід зазначити, що на сьогодні має місце відставання теоретичних розробок від практичних аспектів управління, це відбувається в результаті появи нових ресурсів та їх видів, відповідно джерел їх формування і оцінки. В свою чергу використання новітніх ресурсів, вимагає від підприємства застосування і впровадження сучасних технологій, методів і правил ресурсного забезпечення для осучаснення ведення бізнесу і адекватного його співпадіння з реаліями життя.

На думку автора було б доцільним спочатку розрахувати загальну вартість всіх ресурсів, якими забезпечені сільськогосподарські підприємства, як на рівні області так і окремо по товариствам. Відповідний розрахунок дасть можливість побудувати дієву модель розвитку сільськогосподарського підприємства і визначитися з можливими джерелами підприємства ресурсів.

Проте, слід зазначити, що під час аналізу джерел ресурсів підприємства необхідно чітко розрізняти два такі поняття як "джерело фінансування" та "джерело ресурсів" підприємства. Так, джерелом фінансування ресурсів безперечно є інвестор, в ролі якого відповідно до конкретної ситуації може виступати як саме аграрне підприємства, так і інші суб'єкти господарювання, а саме: комерційні або кооперативні банки, кредитні спілки, інші сільськогосподарські підприємства, торгові будинки, аграрні спілки або клуби

аграрного бізнесу [1]. Звідси, джерелами фінансування ресурсів сільськогосподарського підприємства можуть бути: і власні, і запозичені, і залучені (всі використані можливості підприємства).

Поняття "джерело ресурсів підприємства" ширше за поняття "джерело фінансування" особливо коли йдеться мова про забезпеченість сільськогосподарського підприємства певним набором ресурсів. На основі опрацьованих матеріалів дослідження, нами встановлено, що джерелом ресурсів підприємства є - процес оптимізації ресурсів сільськогосподарських підприємств по кількісному принципу таким чином, щоб їх діяльність була ефективною. Тобто в даному випадку мова може йти про ресурсозабезпеченість сільськогосподарських підприємств відповідними видами ресурсів.

Ресурси - це основні елементи ресурсного потенціалу, які має в розпорядженні сільськогосподарське підприємство і які використовуються ним для досягнення конкретних цілей економічного розвитку, і які закладені в основних економічних документах останнього [2]. В результаті проведених економічних реформ не тільки не покращилася якість виробленої продукції, але і знизилися обсяги її виробництва, що спричинило за собою втрату населенням реальних доходів і привело до зниження рівня життя. Сільськогосподарське виробництво переживає далеко не кращі часи. Значна зношеність основних ресурсів підприємств, зростання цін на засоби виробництва і оборотні кошти, диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію, імпорт сільськогосподарської продукції та інші негативні моменти поставили на межу банкрутства значну частку сільськогосподарських підприємств. Все це призводить до щорічного скорочення чисельності великих та середніх сільськогосподарських підприємств.

Визначається чистий прибуток від реалізації товарів (робіт, послуг) у два етапи. На першому етапі дохід від реалізації зменшується на суму податку на додану вартість (акцизного збору) і утворюється чистий дохід. На другому етапі на фінансовий результат списується собівартість реалізованих товарів(робіт, послуг), адміністративні витрати, на збут та нараховані податки. Різниця між чистим доходом і витратами та податками становить нерозподілений прибуток, що є елементом власного капіталу.

На величину прибутку, як джерела внутрішніх власних фінансових ресурсів впливають: обсяг товарообігу підприємства, рівень торговельної надбавки, склад та величина витрат, ефективність реалізації майна підприємства, податкова політика держави з оподаткування доходів, пропорції розподілу чистого прибутку за окремими напрямками його використання. Значну частину прибутку сільськогосподарське підприємство одержує від основної виробничої діяльності. Прибуток підприємство може отримувати не лише виконуючи основні види діяльності, деяка його частина формується від інших видів робіт, не пов'язаних з сільськогосподарським виробництвом. Отримувати прибуток сільськогосподарське підприємство може, реалізуючи власну продукцію господарств населення або надаючи населенню платні

послуги. Такий прибуток має назву прибуток від реалізації іншої продукції. Якщо підприємство здійснює позареалізаційну діяльність то і прибуток відповідно отримує від позареалізаційної діяльності. Може підприємство сплачувати штрафи або пені, в такому випадку це різниця між ними одержаними та сплаченими на певну дату. Ще підприємство може отримувати дохід від реалізації тари, тарних матеріалів, орендної плати від здачі власного майна в оренду.

Джерелом власних фінансових ресурсів підприємства може бути і є амортизація, вірніше амортизаційні відрахування, які на підприємстві є. Якщо визначати розмір амортизаційних відрахувань лише враховуючи амортизаційну вартість об'єкта, то у підприємств з низьким рівнем рентабельності не вистачить коштів для простого відтворення основних фондів. Це може призвести до втрати конкурентних переваг і конкурентної позиції на відповідному ринку. Тоді зрозуміло, чому деякі підприємства обґрунтовано обмежують строки діяльності свого підприємства зі строками експлуатації основних фондів. Не треба забувати що, підприємства отримані амортизаційні відрахування використовують двома частками: одна – використовується на реновацію основних фондів, а інша на модернізацію і за необхідності на капітальний ремонт, тих же власних основних фондів.

Споживати кредити, що пропонують банки, сільськогосподарські підприємства не можуть через те, що мінімальні терміни кредитів для села повинні перевищувати 6 місяців, проте, велика частина короткострокових кредитів видається на строк від 2 до 4 місяців, що економічно не обґрунтовано для аграрного сектора. Також високі процентні ставки банків не дають змоги сільськогосподарським підприємствам користуватися кредитними ресурсами взагалі[3].

Підсумовуючи вище зазначене щодо проблем кредитування сільськогосподарських товаровиробників, можна помітити, що найголовнішими причинами які стримують розвиток кредитування в аграрному секторі є висока ціна кредиту, відсутність гарантій повернення кредиту, недосконалість законодавчих механізмів, високий рівень витрат банків при наданні послуг та відсутність надійного позичальника. І як результат неповернення кредитів змушує банки встановлювати високу процентну ставку за цими кредитами.

Список використаних джерел

1. Сотнікова І. М. Науково-методичні засади вдосконалення системи організації управління будівельними підприємствами в сучасних умовах. *Економіка і фінанси*. 2017. № 11. С. 151–157.

2. Слинчук К. П. Управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств в умовах їх інноваційного розвитку: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами». Київ, 2021. 20 с.

3. Очеретна М. Ю. Конкурентоспроможність підприємства як об'єкт управління. *Наукові праці НДФІ*. 2020. Вип. 4. С. 146- 157.

Вікторія КРИЖОВА

*здобувачка вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Миколаївський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Вікторія СТАМАТ

*кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет*

РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

На початку повномасштабної війни, в атмосфері хаосу та невизначеності, більшість компаній і брендів опинилися у важкому становищі, оскільки традиційні маркетингові стратегії втратили свою ефективність. Перші дні конфлікту були переповнені довоєнними повідомленнями на фоні нових воєнних реалій, що виглядало досить невідповідно. Багато підприємств вирішили призупинити комунікацію з клієнтами і обрали стратегію очікування, але з часом, оговтавшись, почали відновлювати свою активність.

Ринкове середовище суттєво впливає на зміни в управлінських системах підприємств. Нещодавно акцент у бізнесі був зроблений на виробництво, але сьогодні основним пріоритетом стало максимально задовольнити потреби споживачів у товарах і послугах. У цьому контексті маркетингова діяльність виконує роль важливої ланки, що поєднує бізнес, керівництво та потенційних клієнтів. Компанії, які активно впроваджують маркетингові стратегії та ефективно управляють своїми ресурсами, здобувають конкурентні переваги, що в свою чергу сприяє досягненню їхніх стратегічних цілей у боротьбі на ринку. [1].

Маркетингова діяльність має значення не лише в нормальні часи, але й під час криз. У складних умовах багато підприємств знижують витрати на маркетинг та зменшують публічну активність, що є зрозумілим, особливо в ситуації бойових дій, економічних труднощів або при необхідності релокації та евакуації персоналу. Проте, незважаючи на ці виклики, важливо, щоб компанії не зупиняли інвестиції у свої маркетингові стратегії навіть у часи війни. Це дозволить їм залишатися на плаву і зберігати конкурентоспроможність на ринку. [2]. Знайти правильний баланс між різними формами комунікації в умовах кризи може стати запорукою формування відданих клієнтів, які продовжать купувати товари та послуги компанії впродовж багатьох років. Кризові ситуації, такі як фінансові труднощі, пандемія COVID-19 або війна, суттєво впливають на прибутки підприємств і змінюють поведінку споживачів. У такі часи люди часто відмовляються від спонтанних та емоційних покупок, починають економити та стають більш чутливими до цін, що призводить до зниження споживчого попиту. В умовах рецесії витрати споживачів стають

більш обдуманими, а предмети розкоші переходять на другий план, поступаючись місцем необхідним товарам, таким як продукти харчування, транспорт і медичні послуги. Тому маркетинг у кризовий період вимагає ретельного аналізу ринку, купівельної спроможності та поведінкових тенденцій для створення комунікацій, які відповідають новим реаліям. Спонтанні рішення можуть мати негативні наслідки для бізнесу, але варто пам'ятати, що в умовах кризи конкуренція зменшується. Це відкриває можливості для формування бази потенційних клієнтів, глибшого розуміння своєї аудиторії та вивчення її потреб. [3].

У воєнний та післявоєнний період бізнесу необхідно адаптуватися до нових реалій, оскільки війна суттєво впливає на життя кожної людини та змінює споживчу поведінку. При розробці маркетингових стратегій компанії повинні враховувати ці зміни, ставлячи акцент на гуманність, щирість та відповідальність у комунікації, де загальнолюдські цінності мають бути пріоритетом. Кризова маркетингова стратегія не лише повинна зберегти існуючу аудиторію, але й залучити нових споживачів. Важливо уникати зайвих зобов'язань та дотримуватися обіцянок, демонструючи відкриту соціальну, політичну та культурну позицію, підкріплену реальними діями на користь людей. Також слід остерігатися експлуатації війни та використання інформації про неї в невідповідних контекстах. Оптимізм у комунікації варто поєднувати з обережністю щодо використання гумору в умовах військового часу. Стратегічний маркетинг можна охарактеризувати як цілеспрямований процес, що включає дії підприємства в ринкових умовах, визначаючи його позицію на ринку і розробляючи комплекс заходів для досягнення успіху. Цей процес передбачає формування концепції стратегічної політики, яка слугує основою для визначення механізму тактичних дій. Забезпечення конкурентних переваг є складним завданням, яке вимагає чіткої системи управління та здатності протидіяти різноманітним викликам. Основним аспектом досягнення конкурентоспроможності є реалізація маркетингових стратегій з урахуванням усіх ризиків і загроз, що виникають у сучасних умовах. [5].

Стратегічний маркетинг включає виконання таких завдань:

- визначення цілей та напрямів діяльності підприємств, фірм, організацій з огляду на дію чинників зовнішнього середовища;
- використання заходів щодо координації визначених напрямів діяльності суб'єктів господарювання;
- використання методів стратегічного аналізу, зокрема PEST-аналізу, SWOT-аналізу, аналіз господарського портфелю;
- визначення альтернативних варіантів програм розвитку підприємства.

Бренди повинні стати більш «людяними» та відкритими, перемістивши акцент зі споживача на особистість. Це передбачає спрощення процесу використання продуктів або впровадження нових функцій, які допоможуть людям адаптуватися до життя в умовах невизначеності. Наприклад, онлайн-

банкінг або доступний мобільний зв'язок можуть стати важливими інструментами для сімей, розлучених війною.

Стратегічний маркетинг підприємства має бути узгоджений із його цільовими та стратегічними можливостями, що дозволяє вирішувати завдання, які забезпечують максимальний ефект при мінімальному ризику під час продажу товарів і послуг. Завдяки концепції стратегічного маркетингу компанії зосереджують свої зусилля на розвитку стратегічних можливостей, створюють системи моніторингу та аналізу конкурентоспроможності, а також покращують здатність адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та корпоративній стратегії. Цей підхід дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними в умовах постійних викликів.

У нашому дослідженні ми виявили, що стратегічний маркетинг відіграє критично важливу роль у корпоративному управлінні. Він не лише дозволяє оперативно впроваджувати необхідні зміни, але й відповідає на вимоги конкурентного середовища, забезпечуючи підприємствам довгострокові переваги. Це досягається завдяки глибокому розумінню потреб споживачів, виробництву якісніших товарів і послуг, а також ефективному позиціонуванню на ринку. Підприємства можуть адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі шляхом постійного аналізу конкурентів, що дає змогу оптимізувати виробничі потужності відповідно до ринкових потреб, враховуючи потенційні ризики та загрози. Отже, стратегічний маркетинг стає незамінним інструментом для забезпечення стійкості та успіху підприємства в умовах динамічного ринку. Цей підхід відкриває нові можливості для розвитку та зміцнення позицій компанії в конкурентній боротьбі.

Список використаних джерел

1. Курбацьк. Л. М. Маркетинг в системі управління підприємством. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3389> (дата звернення 09.09.24).
2. Маркетинг під час кризи: різати чи ні. URL : <https://laba.ua/blog/3072-marketing-v-krizis-rezat-ili-net> (дата звернення 09.09.24).
3. Креативні технології, підприємництво і менеджмент в організації соціокультурної сфери XXI століття. Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25-26 жовтня 2023 р.).Редколегія: Я. Мартинишин, О. Хлистун та ін. Київ : КНУКіМ, 2023. 160 с.
4. Адаптація маркетингу та бізнесу у воєнний час. URL : <https://webpromoexperts.net/ua/blog/adaptaciya-marketingu-ta-biznesu-u-voiennoi-chas/> (дата звернення 09.09.24).
5. Стратегічний маркетинг у воєнний та післявоєнний час. URL : [file:///C:/Users/User/Downloads/2540-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-2452-1-10-20230721%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/2540-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-2452-1-10-20230721%20(1).pdf) (дата звернення 09.09.24).

Микола ЛЮБИМОВ

кандидат економічних наук, доцент
Полтавський університет економіки і торгівлі

Микола ДЕЛІЯ

аспірант
Полтавський університет економіки і торгівлі

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Тема автоматизації різних аспектів управлінської діяльності не нова, але досі актуальна. Поява систем «штучного інтелекту» відкриває нові можливості для автоматизації системи управління підприємством, оскільки дозволяє не лише прискорити обчислення і позбавитися рутинних операцій щодо введення-виведення інформації, а й замінити менеджера на тих ділянках, де раніше це було неможливо, шляхом виконання аналітичних інтелектуальних задач, імітації людського інтелекту.

Впровадження штучного інтелекту в систему управління підприємством має низку особливостей і викликів, які необхідно оцінити.

За результатами проведеного дослідження можемо виділити основні блоки питань, на які необхідно дати відповіді при плануванні запровадження інструментів штучного інтелекту в систему управління підприємством.

1. Оцінка потреб і визначення цілей. Насамперед необхідно сформулювати мету імплементації елементів штучного інтелекту, зважаючи на те, що найефективніше застосовувати його до тих бізнес-процесів, де він може принести максимальну вигоду, таких як автоматизація задач, аналітика даних, оптимізація логістики тощо.

2. Оцінка інфраструктури та інформаційної бази. При запровадженні інструментів штучного інтелекту необхідно оцінити можливості їх інтеграції з існуючими на підприємстві програмними продуктами і оцінити апаратне забезпечення. Крім того, необхідно оцінити інформаційну базу, оскільки для ефективної роботи штучного інтелекту потрібні великі обсяги якісних даних.

3. Оцінка існуючих технологій штучного інтелекту. Необхідно визначити, чи відповідають існуючі на ринку рішення поставленим цілям і задачам, або ж необхідна розробка нового програмного рішення.

4. Оцінка кадрового потенціалу. Впровадження штучного інтелекту вимагає навчання співробітників для роботи з новими технологіями. Крім того, такі інновації можуть потребувати залучення фахівців з машинного навчання,

аналітики даних та інших експертів, для чого необхідно попередньо дослідити ринок праці.

5. Оцінка неточності і безпечності запровадженого рішення. Важливо, щоб результати роботи штучного інтелекту відповідали етичним стандартам. Також, оскільки штучний інтелект працює з великою кількістю даних, необхідно забезпечити їх захист від витоків або несанкціонованого доступу.

6. Оцінка економічної ефективності інновацій. Це дуже складне питання і інколи економічний ефект від впровадження технологій штучного інтелекту оцінити буде неможливо, оскільки він може торкатися інших аспектів діяльності. Проте часто використання стандартних підходів, таких як розрахунок періоду окупності чи використання інших інструментів оцінки інвестиційних рішень, здатне сформувати уявлення про економічну доцільність запровадження штучного інтелекту.

Після запровадження штучного інтелекту в систему управління підприємством необхідно постійно оцінювати як він впливає на бізнес-процеси і коригувати стратегію впровадження для досягнення кращих результатів.

Отже, штучний інтелект має потенціал суттєво трансформувати систему управління підприємством, підвищуючи ефективність, адаптивність і конкурентоспроможність. Проте його впровадження потребує обґрунтованого підходу, належного планування і готовності підприємства до інновацій.

Список використаних джерел

1. Болквадзе, Н., Братко, О., & Мигаль, О. (2023). Впровадження штучного інтелекту в бізнес-діяльність компанії. *Економіка та суспільство*, (58). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-81>.
2. Митрофанова Г.Я., Євтушенко О.А., Глухий А.О., Луговий М.Д. Методологічні засади впровадження штучного інтелекту у систему менеджменту організацій. Академічний огляд. 2024. № 2 (61). С.173-189. URI: <https://ir.duan.edu.ua/handle/123456789/4811>.

Сергій МАРЧЕНКО

здобувач вищої освіти спеціальність 073 «Менеджмент»,
ОП «Адміністративний менеджмент»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Ірина КОНЄВА

кандидат економічних наук, доцент
Сумський національний аграрний університет

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

Для покращення ефективності системи охорони здоров'я необхідно впроваджувати новітні технології в лікування, діагностику та реабілітацію. Покращення менеджменту та підвищення кваліфікації медичних працівників також є важливими складовими цього процесу. Актуальність дослідження інноваційних підходів обумовлена необхідністю переходу України на інноваційну модель розвитку охорони здоров'я, яка дозволить раціонально використовувати ресурси та забезпечити високу якість медичних послуг для населення.

Інновації є ключовим фактором розвитку сучасного сектору охорони здоров'я. Завдяки їм з'являються нові можливості для розробки ефективніших методів діагностики та лікування, покращується доступність медичної допомоги та підвищується якість життя населення. Інноваційний процес охоплює не лише наукові дослідження, а й впровадження нових технологій та організаційних рішень, що дозволяє зробити сектор охорони здоров'я більш конкурентоспроможним.

Приватні медичні заклади, завдяки більшій автономії у прийнятті рішень, здатні швидко адаптуватися до змін та впроваджувати нові технології. Це дозволяє їм надавати пацієнтам не лише високоякісну медичну допомогу, але й більш комфортні умови обслуговування. Така гнучкість робить їх серйозними конкурентами для державних закладів охорони здоров'я, стимулюючи розвиток усієї галузі. Інновації, такі як модернізація обладнання, застосування новітніх методів лікування та впровадження сучасних інформаційних систем, є рушійною силою цього розвитку і сприяють покращенню здоров'я населення та економічному зростанню.

Інновації в медицині спрямовані на досягнення найкращих результатів у лікуванні та профілактиці захворювань шляхом впровадження нових підходів та оптимізації існуючих процесів.

Реалізація поставленої мети потребує вирішення таких завдань:

- Створення комплексної концепції та стратегії інноваційного розвитку охорони здоров'я, що охоплює всі рівні управління.

- Формування ефективного організаційно-економічного механізму для стимулювання та впровадження інновацій у галузі охорони здоров'я.

- Удосконалення нормативно-правової бази, що регулює інноваційну діяльність в охороні здоров'я, з особливим акцентом на науковому забезпеченні.

- Розроблення та впровадження механізмів для забезпечення ефективного функціонування інноваційної системи на всіх рівнях управління. Важливою складовою цього процесу є чітко визначена державна політика в галузі охорони здоров'я.

Державна політика в охороні здоров'я зосереджується на:

- Створення регіональних систем інновацій: Об'єднання зусиль на регіональному рівні для впровадження інновацій, які відповідають як національним, так і регіональним потребам.

- Розвитку інноваційної інфраструктури: Будівництво сучасних медичних закладів, оснащення їх новітнім обладнанням та ефективне управління наявним майном.

- Створення нової фінансової моделі: Розробка механізмів фінансування, які стимулюватимуть інновації та забезпечать раціональне використання бюджетних коштів.

Замість того, щоб фінансувати просто існування медичних закладів, пропонується перейти до системи, де кошти виділяються на конкретні результати їхньої роботи. Це означає, що лікувальні заклади отримуватимуть оплату за надані послуги та досягнення певних медичних показників.

Також необхідне покращення взаємодії між усіма учасниками процесу: державними органами, медичними закладами, науковими установами, страховими компаніями тощо. Це дозволить створити більш ефективну систему, де кожен буде відповідати за свою частину роботи.

У центрі уваги має бути кінцевий результат – покращення здоров'я населення. Тому всі дії медичних працівників та органів управління мають бути спрямовані на досягнення саме цієї мети.

Для ефективного управління інноваціями в медицині необхідно використовувати системний підхід. Це означає, що потрібно розглядати всю систему охорони здоров'я як єдине ціле, аналізувати взаємозв'язки між її складовими та визначати роль кожного елемента в процесі впровадження нових технологій.

Для успішного розвитку медичної галузі необхідно зосередитися на вдосконаленні існуючих процесів, розробці нових проєктів та активному впровадженні інноваційних технологій. Це вимагає застосування сучасних інструментів проєктного менеджменту.

Основою інноваційного підходу в управлінні закладами охорони здоров'я є системні трансформації, які включають в себе розвиток інноваційної інфраструктури, впровадження сучасних фінансових механізмів, а також удосконалення нормативно-правової бази, обліку, аналізу та інформаційного

забезпечення. Ці зміни спрямовані на підвищення якості та доступності медичної допомоги, а також на ефективне використання ресурсів системи охорони здоров'я. Застосування проектного управління в медичній галузі є необхідним для розвитку як самої системи, так і окремих медичних закладів, зокрема в контексті державно-приватного партнерства. Проектний підхід дозволяє ефективно управляти інвестиціями та досягати бажаних результатів, вимірюваних за показниками здоров'я населення та ефективності роботи медичних закладів.

Інноваційне управління досягає успіху лише за умов наявності сприятливого середовища для появи та розвитку нових ідей. Це передбачає як внутрішні заходи стимулювання, так і зовнішню підтримку. Інноваційний процес вимагає не лише стратегічного бачення, а й постійної орієнтації на динаміку ринку. Проектний менеджмент, завдяки своїй системності та здатності оперативно реагувати на зміни, є одним з найефективніших інструментів управління інноваційними проектами.

Більшість медичних інновацій народжується у стінах університетів та наукових інститутів, де їхня активність оцінюється за кількістю патентів та наукових робіт. Однак, для практичної медицини важливі не лише нові ліки чи прилади, а й вдосконалення існуючих технологій, нові методи лікування та організаційні зміни. Тому ефективність інновацій слід оцінювати за їхнім впливом на всі аспекти медичної допомоги.

Таким чином, процес інновацій в охороні здоров'я є рушійною силою прогресу в медицині. Він дозволяє оптимізувати роботу медичних закладів, підвищити якість надання медичних послуг та забезпечити більш ефективне використання ресурсів. Дослідження підтверджують, що для успішного впровадження інновацій необхідно застосовувати процесний підхід в управлінні. Такий підхід дозволяє системно аналізувати всі процеси в закладі, виявляти вузькі місця та розробляти ефективні рішення. Це, в свою чергу, сприяє не лише вирішенню поточних проблем, але й відкриває нові перспективи для розвитку медичних закладів та вдосконалення системи охорони здоров'я в цілому.

Список використаних джерел

1. Савостенко Т. О., Шевченко Л. Г., Соломаха О. А. Інноваційний розвиток системи охорони здоров'я як об'єкта державного регулювання: стан і проблеми. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Вип. 2. С. 38-45.
2. Розгон О. В. Особливості впровадження сервісних інновацій у сфері охорони здоров'я: стратегії та механізми. *Економіка та право*. 2022. № 2. С. 56-66.
3. Білик О.С. Управління інноваційною діяльністю підприємства. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 6. С.135-141.

Роман ОСТАПЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА СТРУКТУРУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Глобалізація — це складний процес, що охоплює інтеграцію економік, культур і політичних систем різних країн у єдину глобальну систему. Вона стала невід'ємною частиною сучасного бізнес-середовища, впливаючи на всі аспекти економічної діяльності. Для України, яка пережила значні зміни за останні десятиліття, глобалізація є як можливістю, так і викликом. У цьому контексті важливо розглянути, як глобалізація трансформує структуру управління підприємствами в Україні, які виклики виникають у цьому процесі та які можливості відкриваються для компаній.

Вона характеризується зростанням міжнародної торгівлі, технологічним прогресом і зміною конкурентного середовища. Інновації в інформаційних технологіях сприяють швидкому обміну інформацією та ресурсами між країнами. Це створює нові умови для управлінських практик і структур у підприємствах. Глобалізація також веде до зростання конкуренції на міжнародному рівні, що зобов'язує українські підприємства переглядати свої підходи до управління.

До основних характеристик глобалізації слід віднести:

- зростання міжнародної торгівлі: Підприємства отримують доступ до нових ринків.
- технологічний прогрес: Використання новітніх технологій стає критично важливим для підтримки конкурентоспроможності.
- зміна конкурентного середовища: Підприємства повинні конкурувати не лише на локальному, але й на міжнародному рівні.
- ці характеристики формують нові умови для управлінських практик і структур у підприємствах.

Одним із наслідків глобалізації є децентралізація управлінських процесів. Це означає, що підприємства переходять від централізованих до децентралізованих моделей управління. Децентралізація дозволяє:

- швидше реагувати на зміни ринку: Локальні підрозділи можуть приймати рішення без затримок.
- покращити адаптацію до культурних особливостей: Децентралізоване управління враховує специфіку кожного ринку.

Глобалізація призводить до збільшення конкуренції не лише на локальному, але й на міжнародному рівні. Підприємства повинні постійно вдосконалювати свої продукти та послуги, щоб залишатися конкурентоспроможними, що вимагає значних інвестицій у дослідження та

розробки.

Глобалізація стимулює інновації завдяки конкуренції та обміну знаннями між країнами:

- впровадження нових технологій: Підприємства мають можливість використовувати найсучасніші технології для покращення своїх продуктів і послуг.

- співпраця з міжнародними партнерами: Спільні проекти з іноземними компаніями можуть призвести до створення нових інновацій.

Глобальна діяльність може позитивно вплинути на корпоративну культуру підприємств:

- різноманіття команд: Міжнародний склад команд сприяє обміну ідеями та досвідом.

- підвищення мотивації працівників: Можливість працювати в міжнародному середовищі може підвищити залученість співробітників.

Глобалізація не лише відкриває нові ринки для українських компаній, але й змушує їх переглядати свої внутрішні процеси й структури управління. Наприклад, багато українських підприємств почали впроваджувати принципи Agile-управління — методології, яка акцентує увагу на гнучкості й швидкості реакції на зміни в зовнішньому середовищі. Це стало особливо актуальним у контексті пандемії COVID-19. Перехід до гнучких моделей управління не є простим завданням. Багато українських підприємств мають традиційно централізовану структуру управління, де рішення приймаються на верхньому рівні без достатнього врахування думок нижчих ланок. Це може призводити до затримок у прийнятті рішень і втрати конкурентних переваг. Культурна адаптація стає важливим аспектом у контексті глобалізації. Українські компанії повинні бути готовими працювати в багатонаціональному середовищі, де співробітники можуть мати різний культурний бекграунд і підходи до роботи. Стиль керівництва в Україні може суттєво відрізнятися від стилю керівництва в Західній Європі чи Азії.

Для успішного функціонування в таких умовах українським менеджерам необхідно розвивати міжкультурну компетенцію — здатність розуміти й враховувати культурні особливості інших країн при прийнятті рішень і організації роботи команд.

Економічна нестабільність є серйозним викликом для українських підприємств у контексті глобалізації. Часто зміни в світовій економіці можуть мати миттєвий вплив на локальний бізнес — наприклад, коливання валютних курсів або зміни в міжнародній торгівлі можуть призвести до значних фінансових втрат.

В умовах невизначеності українські компанії повинні бути готовими адаптувати свої стратегії швидко й ефективно. Це може включати перегляд цінових стратегій або оптимізацію витрат. Сучасні інформаційні технології стали важливим фактором успіху для українських підприємств у контексті глобалізації. Використання сучасних програмних продуктів і платформ

дозволяє автоматизувати багато бізнес-процесів, що знижує витрати й підвищує ефективність роботи компаній.

Наприклад, впровадження систем ERP (Enterprise Resource Planning) допомагає інтегрувати всі бізнес-процеси компанії в єдину систему й забезпечити доступ до актуальної інформації для всіх співробітників незалежно від їх місцезнаходження. Крім того, використання аналітичних інструментів дозволяє підприємствам отримувати цінну інформацію про ринкові тенденції й поведінку споживачів. Це може допомогти у прийнятті більш обґрунтованих стратегічних рішень і підвищенні конкурентоспроможності.

Успішна адаптація українських підприємств до умов глобалізації може призвести до значного зростання їхньої конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Компанії, які здатні швидко реагувати на зміни й використовувати новітні технології для оптимізації своїх процесів, мають більше шансів не лише вижити в умовах жорсткої конкуренції, але й процвітати. Активна участь українських компаній у міжнародній торгівлі може сприяти залученню іноземних інвестицій і розвитку економіки країни загалом. Це відкриває нові можливості для створення робочих місць і підвищення рівня життя населення. Важливо зазначити, що успіх українського бізнесу в умовах глобалізації залежить не лише від внутрішніх факторів — таких як ефективність управлінських структур або використання сучасних технологій — але й від зовнішніх чинників: політичної стабільності країни та її інтеграції у світову економіку.

Отже, вплив глобалізації на структуру управління підприємствами в Україні є складним і багатограним процесом. Він створює як виклики — такі як зростаюча конкуренція та необхідність культурної адаптації — так і можливості — такі як розширення ринків збуту та використання сучасних технологій. Для успіху українські підприємства повинні активно адаптувати свої моделі управління відповідно до нових реалій світового бізнес-середовища. Це вимагатиме від них гнучкості у прийнятті рішень та готовності до змін — ключових факторів виживання та процвітання в умовах глобальної конкуренції. Успішне керування цими змінами стане запорукою довгострокового розвитку компаній та позитивно вплине на економіку України загалом. Успішна адаптація українських підприємств до умов глобалізації може призвести до значного зростання їхньої конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Список використаних джерел

1. Чміль Г. Л., Кащена Н. Б., Остапенко Р. М. Моніторинг розвитку промислових ринків України: стан та перспективи в умовах глобалізації. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Економічні науки*. 2023. № 3 (70). С. 37–45. URL: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/70-6> (дата звернення: 03.10.2024).

Софія ПАНІЧЕВА

здобувач вищої освіти, спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Ольга КОВАЛЬОВА

кандидат економічних наук, доцент,

Сумський національний аграрний університет

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ПЕРСОНАЛ ОРГАНІЗАЦІЙ

Стрімкий розвиток та впровадження технологій ШІ зумовлюють фундаментальні зміни на глобальному ринку праці, учасниками якого є усі підприємства та бізнес-організації. Ця тенденція породжує низку актуальних питань, що потребують ґрунтовного наукового дослідження. Зокрема, важливо з'ясувати, як ШІ впливає на потреби в персоналі, які професії та види діяльності найбільше піддаються ризику автоматизації, а які, навпаки, будуть користуватися підвищеним попитом та стануть передумовою трансформації в «розумні організації».

Штучний інтелект (ШІ) – це міждисциплінарна сфера науки й технологій, яка спрямована на створення систем, здатних виконувати завдання, що зазвичай вимагають людського інтелекту. Ця галузь об'єднує такі напрямки, як машинне навчання, нейронні мережі та глибоке навчання, зосереджуючись на розробці алгоритмів і моделей, які відтворюють когнітивні здібності.

Штучний інтелект (ШІ) має як позитивний, так і негативний вплив на персонал бізнес-організацій. Його впровадження значно змінює вимоги до працівників, створюючи нові виклики та можливості. До позитивних аспектів можна віднести появу нових робочих місць, підвищення ефективності праці, покращення умов роботи та стимулювання розвитку нових економічних галузей. Однак ШІ також призводить до автоматизації та скорочення робочих місць у традиційних секторах, посилення нерівності у доходах, зростання потреби в постійній перекваліфікації працівників і ризику збільшення структурного безробіття.

Оптимізація управління персоналом є ключовим аспектом трансформацій, спричинених впровадженням штучного інтелекту. ШІ дозволяє вдосконалити процеси управління людськими ресурсами, зокрема підбір кадрів, оцінювання результативності роботи та організацію навчання. Завдяки цьому компанії можуть ефективніше використовувати трудові ресурси та підвищувати продуктивність. ШІ-системи здатні аналізувати великі обсяги даних для ухвалення більш обґрунтованих рішень у сфері управління персоналом, що позитивно впливає на загальну ефективність організації.

Зміни, спричинені впровадженням штучного інтелекту, вимагають від працівників постійного навчання та адаптації до нових технологій. Ключовими навичками на сучасному ринку праці стають здатність до самостійного

навчання та гнучкість. Освітні системи та програми перепідготовки мають змінюватися відповідно до цих вимог, щоб забезпечити працівників необхідними знаннями та компетенціями для успішного функціонування в умовах, які формує епоха ШІ.

Одночасно з автоматизацією зростає значення soft skills, зокрема критичного мислення, креативності та емоційного інтелекту. Ці навички залишаються унікальною перевагою людини, адже їх складно замінити алгоритмами чи автоматизованими системами. Вони відіграють ключову роль у взаємодії, прийнятті рішень та розв'язанні нестандартних завдань, зберігаючи пріоритетність людського фактору навіть в епоху технологічних змін.

Адаптивність і гнучкість стають визначальними якостями конкурентоспроможного працівника. Уміння швидко освоювати нові технології та методи роботи є критично важливим для професійного зростання в умовах розвитку штучного інтелекту. Це підкреслює важливість безперервного навчання, саморозвитку та готовності до змін, які стають невід'ємною частиною успішної кар'єри в сучасному світі.

Етичні аспекти використання штучного інтелекту набувають дедалі більшого значення, оскільки впровадження цих технологій впливає на суспільство, економіку та приватне життя людей. Це створює потребу в фахівцях, які займаються етикою ШІ та забезпеченням відповідального використання інновацій. Їхня робота спрямована на розробку правил і стандартів, які гарантують справедливість, прозорість, захист даних і недопущення дискримінації, що є ключовими умовами сталого розвитку технологій.

За експертними оцінками, Україна має значний потенціал для розвитку штучного інтелекту, зокрема завдяки високому рівню освіти, науковим досягненням та технічним можливостям. За даними LinkedIn, в Україні вже працює близько 4200 фахівців, які мають знання та навички в області ШІ. Це свідчить про активне зростання попиту на таких спеціалістів і створює сприятливі умови для подальшого розвитку та впровадження ШІ-технологій у різних сферах економіки.

У контексті технологічної еволюції, зумовленої штучним інтелектом, в Україні спостерігається значне зростання попиту на фахівців з глибокими знаннями в області data science, машинного навчання та розробки алгоритмів. З листопада 2023 року кількість вакансій в цих сферах активно збільшувалась, хоча спостерігалися і короткострокові коливання, пов'язані з адаптацією українського бізнесу до військових подій, проблем з електропостачанням та іншими сучасними викликами. Тим не менш, попит на ШІ-фахівців залишається високим, що відкриває можливості для розвитку технологічного сектору в країні.

Таким чином, вплив штучного інтелекту на персонал бізнес-організацій є багатоаспектним та глибоким, призводить до суттєвої трансформації робочих місць та вимог до кваліфікації працівників.

Список використаних джерел

1. Гуралюк А.Г. Штучний інтелект як інноваційна інформаційна технологія у педагогічних дослідженнях (аналітичний огляд). 2023. *Аналітичний вісник у сфері освіти й науки*. № 18. С. 67–79.
2. Краус К.М., Наталія М.К., Степан М.Г. Становлення праці 4.0 в умовах цифровізації та застосунку штучного інтелекту. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2022. № 2 (10). С. 19–31.

Анна ПАРШАКОВА

здобувач вищої освіти, спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Ярміла ТКАЛЬ

кандидат економічних наук, доцент,

Сумський національний аграрний університет

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Публічне управління є поєднанням управління з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Ці дві підсистеми системи органів публічної влади не завжди можуть мати узгоджені цілі. Цілі даних підсистем мають властивість вступати в суперечність. За теорією управління саме суперечність цілей зумовлює розвиток системи. Тому розвиток окремих територій і держави в цілому залежить від здатності органів публічної влади узгоджувати різні цілі.

Будь-яке територіальне утворення, адміністративно-територіальна одиниця як соціальна система може розвиватися лише у поєднанні її економічної стабільності та соціальної забезпеченості населення, для самоврядних систем – соціальної захищеності членів територіальної громади. Проте швидкий технологічний, а відповідно і економічний розвиток цивілізації вказав людству на проблеми довкілля, які породив цей розвиток. Тому ще в кінці ХХ століття виникла ідея, яка перетворилася в затверджену нормативними документами ООН концепцію сталого розвитку. Український точний переклад терміну «Sustainable» – «стабільний» не відображає сутності поняття, оскільки, як зазначають документи ООН, це концепція перетворення цінностей і норм життя у світі. На таке бачення сутності сталого розвитку вказують більшість науковців, відходячи від істинного змісту слова «сталий».

В Україні, згідно з документами ООН, були сформульовані та

затверджені цілі сталого розвитку до 2030 року, які мають на меті забезпечити баланс між економічним зростанням, соціальним прогресом та екологічною стабільністю. Однак, у теорії управління мета системи повинна бути конкретизована за допомогою конкретних показників, що дають змогу оцінювати її досягнення. Для територіальних громад мета їх розвитку часто фіксується в програмах соціально-економічного розвитку, які, зазвичай, залишаються сталими протягом кількох років, не змінюючи своїх основних орієнтирів.

У цьому контексті мета та показники розвитку територіальних громад, а також управлінські функції, досі не є повністю узгодженими. Це призводить до того, що, хоча програмне управління є основою місцевого самоврядування, забезпечення сталого розвитку громад часто виходить за межі програм соціально-економічного розвитку. Багато з цих програм містять показники, що стосуються сталого розвитку, але вони не завжди корелюють з реальними управлінськими процесами на місцевому рівні.

Згідно з Указом Президента «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», була розроблена система моніторингу досягнення визначених цілей, яка включала 86 завдань, що виходили з 17 глобальних цілей і 169 показників. Однак, як зазначалося, неузгодженість між цілями та показниками соціально-економічного та сталого розвитку територіальних громад створює труднощі для їх постійного моніторингу на рівні місцевого самоврядування. Це обмежує можливості для ефективного відстеження та оцінки прогресу в досягненні сталого розвитку на місцевому рівні, оскільки існуючі показники не завжди відображають реальні умови та потреби територіальних громад. Виконавчі органи місцевого самоврядування, згідно з законодавством, зобов'язані звітувати про свою діяльність на сесіях місцевих рад та перед населенням, при цьому основна увага зосереджена на стані виконання програм соціально-економічного розвитку. Такі звіти зазвичай охоплюють інформацію про досягнення поставлених завдань, використання ресурсів та реалізацію запланованих ініціатив. Однак ці звіти не завжди відображають повну картину сталого розвитку територіальних громад, оскільки вони зосереджені лише на аспектах економічного розвитку, без достатнього врахування екологічних та соціальних показників, що обмежує можливості для всебічного оцінювання сталого розвитку на місцевому рівні.

Теоретичні підходи в управлінні визнають кадровий склад як одну з ключових складових системи управління. Саме здатність працівників та посадових осіб органів місцевого самоврядування розуміти та осмислювати стратегічні завдання розвитку територіальних громад є важливою для впровадження ефективної системи оцінки їх роботи через реалізацію стратегій сталого розвитку. Однак, навіть за умови впровадження показників сталого розвитку в оцінку діяльності органів влади, залишається складним для працівників органів місцевого самоврядування здійснення стратегічного планування, яке б передбачало виконання завдань сталого розвитку.

Для створення ефективної системи стратегічного планування розвитку, органи місцевого самоврядування повинні забезпечити належну сукупність керівних впливів, що дозволить створити оптимальні умови для стратегічного планування сталого розвитку територіальних громад. Це означає необхідність поєднання показників соціально-економічного розвитку з показниками сталого розвитку, враховуючи стратегії розвитку територій. Такі розробки повинні стати методологічною основою для працівників органів влади при складанні стратегічних планів, з урахуванням цілей сталого розвитку територіальних громад, їх потреб і цінностей, що стане важливим кроком до досягнення сталого розвитку на місцевому рівні.

Комплексне поєднання стратегічного планування з урахуванням потреб громади, специфіки стану адміністративно-територіальних одиниць і цілей сталого розвитку є складним завданням, яке не можна ефективно вирішити на рівні кожної громади окремо. Таке завдання вимагає централізованого підходу, оскільки розробка єдиної методології, що враховує всі особливості та вимоги, повинна ґрунтуватися на новій парадигмі оцінки діяльності органів публічної влади. Це дозволить створити єдині стандарти та критерії для ефективного стратегічного планування, сприяючи досягненню сталого розвитку на всіх рівнях управління та забезпеченню гармонійного розвитку територіальних громад. Для значної кількості населених пунктів України поєднання складових сталого розвитку, яке охоплює економічне зростання, соціальний захист населення та відродження довкілля задля збереження ресурсів для майбутніх поколінь, стане першочерговою потребою. Руйнування населених пунктів, знищення підприємств, порушення економічних зв'язків, втрата виробничих та енергетичних комплексів, низька соціальна та безпекова захищеність населення, екологічні катастрофи та злочини — це величезні проблеми, з якими стикається Україна. Їх розв'язання неможливе без інтеграції принципів сталого розвитку територій, що дозволить не лише відновити інфраструктуру, але й забезпечити сталий економічний, соціальний та екологічний прогрес у післявоєнний період.

Тому подальшими науковими дослідженнями можуть стати питання розробки методик визначення стану територіальних громад, що постраждали від війни, формування пріоритетності тієї чи іншої складової сталого розвитку, цілей розвитку для подолання наслідків воєнних дій після закінчення війни.

Список використаних джерел

1. Khokhuliak Olesya Удосконалення інструментарію стратегічного планування сталого розвитку територіальних громад. *Економіка і регіон*. Полтава: ПНТУ, 2023. Т. (4(87)). С. 110–118. URL: [https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4\(87\).2789](https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4(87).2789) (дата звернення: 08.11.2024).

2. Панчишин Т., Вдовин М. Компоненти сталого розвитку територіальних громад та регіонів в умовах суспільно-політичних викликів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-23> (дата звернення: 10.11.2024).

Тетяна ПОЛЯТИКІНА

*здобувач вищої освіти Ім, спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Інна НАЗАРЕНКО

*доктор економічних наук, професор
Сумський національний аграрний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Стабільність і ефективність функціонування будь-якого підприємства визначає рівень добробуту населення, його життєдіяльність і активність у виробничій діяльності, проте в значній мірі залежить від інвестиційного потенціалу та його раціонального використання. Чітко визначені джерела і напрямки залучення інвестицій є основою нарощування інвестиційного потенціалу, удосконалення його структури та механізму реалізації інвестиційного процесу.

У зв'язку з складним економічним та політичним становищем України інвестиційна сфера економіки перебуває у кризовому стані. Разом з тим, інвестиції є одним з найголовніших факторів економічного розвитку як держави в цілому, так і окремих суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим інвестиційна політика держави має бути основоположним елементом комплексу заходів, спрямованих на забезпечення економічного зростання.

Інвестиційні ресурси являють собою сукупність грошових коштів матеріальних та інших ресурсів фізичної чи юридичної особи, які можуть бути використані з метою здійснення нею інвестиційної діяльності у період, що очікується. Інвестиційні ресурси підприємства формуються за рахунок власних і залучених (внутрішніх і зовнішніх) джерел.

Основними джерелами формування інвестиційних ресурсів є амортизація основних засобів та нематеріальних активів; частина прибутку, яка використовується на нагромадження, кошти від реалізації уживаних і ліквідації зношених основних засобів; іммобілізована частина зайвих оборотних активів; додаткові пайові внески засновників та акціонерний капітал учасників підприємства; залучені кошти, одержані у вигляді довгострокових кредитів банків та інших фінансових установ, коштів від емісії довгострокових облігацій підприємства, фінансового лізингу, податкового інвестиційного кредиту, страхових сум відшкодування збитків від втрати майна коштів державного бюджету і позабюджетних цільових фондів тощо [1, с.11].

Інвестиційні ресурси використовуються для задоволення інвестиційного попиту підприємства, а тому є найбільш важливим фактором розвитку економіки. У процесі розподілу інвестиційних ресурсів визначаються пропозиції використання фінансових коштів підприємства у окремі об'єкти, інструменти реального і фінансового інвестування, які забезпечують розвиток

підприємства у майбутньому періоді. За рахунок інвестиційних ресурсів. підприємства забезпечують придбання інвестиційних товарів - основного і допоміжного обладнання, техніки та технологій виробничого і невиробничого призначення, будівельних матеріалів, насіння, тварин, кормів тощо.

Формування сучасної аграрної економіки потребує врахування особливостей природно-кліматичного потенціалу кожного регіону та їх раціонального використання. З переходом до ринкових відносин відбулась трансформація міжрегіональних зв'язків, що викликало зміну виробничої спеціалізації та структури економіки. Раціональне з екологічного погляду використання природно-кліматичного і виробничого потенціалу потребує цілеспрямованого їх забезпечення матеріально-технічними ресурсами і врахування в процесі формування та розвитку інвестиційних процесів [2, с.22].

Суттєві зональні відмінності природно-кліматичних і економічних умов зумовлюють неоднорідну структуру виробництва продукції за регіонами, а територіальна розосередженість населення, рівень землезабезпеченості та продуктивності земель є основою формування пропозиції та розрахунку регіональних потреб в інвестиціях.

Ефективний розвиток вітчизняної економіки визначається системою факторів різного характеру, для ряду яких важливе значення має поглиблення територіального поділу праці і формування на цій основі спеціалізованих господарюючих структур на виробництві певних видів конкурентоспроможної товарної продукції, що за всіх інших рівних організаційно-економічних умов зумовлює раціональніше використання природно-кліматичного потенціалу і є базою для визначення потреби в інвестиціях, обсягів пропозиції, задоволення попиту на аграрно-продовольчу продукцію на внутрішньому ринку, формування міжрегіональних фондів відповідно до потреб в та ресурсах.

Географічне розміщення України в центрі Європейського континенту, історично напрацьований досвід господарювання, різноманітність природно-кліматичних умов - сприятливі фактори для формування інвестиційної привабливості вітчизняної економіки для іноземних інвесторів [3, с.181].

Доцільно виділити найбільш позитивні особливості інвестування:

- різні природно-кліматичні умови за зонами і регіонами зумовлюють розвиток багатьох галузей аграрного виробництва, що дає можливість вибору напрямів і території реалізації інтересів різних категорій інвесторів;

- наявність достатніх людських ресурсів, їх відносно рівномірне розселення по території, висока працевитість можуть бути використані для розвитку різних видів економічної діяльності, ефективного вкладення капіталу;

- інфраструктурне забезпечення: залізничні шляхи, дороги з твердим покриттям, інші транспортні комунікації, рівень телефонізації, електрифікації та розвиток фінансової, інформаційної і соціальної інфраструктури в країні сприятливі для інвестиційної діяльності;

- фіскальна привабливість - зниження податкового навантаження, запровадження фіксованого сільськогосподарського податку, функціонування

спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку, де для інвесторів встановлені значні податкові пільги, сприятливі для інвестування аграрного виробництва;

– регуляторна привабливість – роздержавлення, демонополізація підприємств, доступність оренди сільськогосподарських угідь, підтримка підприємництва, зниження рівня адміністративного втручання – важливі фактори підвищення ділової активності підприємців і вкладання інвестицій у розвиток сільського господарства.

Трансформація власності і форм господарювання та динаміка економічних відносин змінює і доповнює теоретичні постулати щодо значення і місця факторів ефективного розвитку інвестиційних процесів в державі. Поряд з такими особливостями інвестування як природно-кліматичні умови, рівень спеціалізації й концентрації, забезпеченість матеріально-технічними і трудовими ресурсами, матеріальний та соціальний інтереси, набувають неабиякого значення кон'юнктурність продукції, науково-технічне і інформаційне забезпечення, організаційні та техніко-технологічні новації, розвиток інфраструктури, вивчення зовнішнього ринку та його географія, інвестиційний клімат, економічна освіченість підприємців і культура виробництва. Всі наведені фактори є важливими для формування і розвитку ефективного інвестиційного процесу в Україні реалізації, а також потребують врахування чинників, що матимуть конкретну віддачу протягом неоднакового періоду як в часовому так і просторовому вимірах[4, с.505].

Знання особливостей інвестування, рівня впливу на результативність виробництва та раціональне практичне їх використання дозволяє чітко визначити напрями і рівні розвитку інвестиційних процесів у регіонах з виділенням пріоритетних ринкових продуктів (товарів) за умови доступної за ціною закупівлі та концентрації ресурсів для інтенсифікації їх виробництва.

Інвестиційне забезпечення вітчизняного виробництва має попередити залежність країни від кон'юнктури світового ринку, націлити на раціональніше використання природно-кліматичного й виробничого потенціалу сільського господарства та переробних, обслуговуючих і ресурсозабезпечуючих галузей.

Список використаних джерел

1. Моссаковський В. Про перспективи подальшого розвитку бухгалтерського обліку в Україні. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. № 6. С.10-20.

2. Ізмайлов Я. О. Облік і аналіз капітальних інвестицій: організація і методика: автореф. дис. ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». Київ, 2019. 22 с.

3. Нешітой А. С. Інвестиції: підручник. Видавничо-торгова корпорація «Дашков і Ко». 2015. 372 с.

4. Сажинець С.Й. Організація обліку капітальних інвестицій у створення необоротних активів господарським способом: *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2009. № 647. С. 504-510.

Катерина ПРОКОПЕНКО

кандидат економічних наук

Сумський національний аграрний університет

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АГРОМАРКЕТИНГУ

Сучасні умови існування агропідприємств вимагають використовувати найновітніші технології побудови маркетингової системи задля отримання ринкових переваг. Серед новітніх технологій за останні 5-10 років все частіше використовується штучний інтелект в різних сферах підприємницької діяльності, тому в сфері агромаркетингу також постає задача оптимізації маркетингу шляхом задіяння новітніх технологій штучного інтелекту.

Дане питання в науковому просторі є достатньо новим, але його розглядали чимала кількість спеціалістів серед вітчизняного та закордонного наукового простору. Серед них: Н. Вірз, Дж. Кіетцманн, І. Колбаско, Е. Муллан, П. Руетзер, М. Рекха, М. Ріккінен, О. Солобозов, Л. Тепкема, С. Фокс, А. Шах, Н. Юдіна та інші. За останні 10 років штучний інтелект (далі ШІ) займає все більші сфери практичного застосування. Так наприклад за його допомогою підприємства покращують бізнес процеси, підвищують ефективність виробництва та аналізують велику кількість даних за для підвищення прибутковості.

Серед агропідприємств впровадження та використання штучного інтелекту має наступні кроки:

- визначення сфер застосування штучного інтелекту та оцінка потреби у використанні
- визначення з системою застосування штучного інтелекту та створення алгоритмів його роботи
- програмування ШІ на використання тих систем даних які необхідні агропідприємству
- аналіз даних та покращення системи роботи ШІ
- використання даних, алгоритмів створених ШІ в бізнес процесах.

Як будь-який інструмент штучний інтелект має ряд переваг та недоліків. Перед впровадженням новітніх технологій керівництву агропідприємств необхідно оцінити всі ризики та переваги.

Серед головних переваг слід зазначити наступні: швидкість та ефективність аналізу великих даних (ринків конкурентів, потреби споживачів); підвищення врожайності; покращення якості продукції; покращення логістичних маршрутів; створення більш вдалої маркетингової пропозиції для клієнтів; обчислення більше рентабельної ціни на ринку та багато іншого.

Але важливо окрім переваг також звернути увагу на можливі ризики та

недоліки застосування штучного інтелекту в агропідприємстві. Серед основних недоліків, слід зазначити: питання етики та кондиційності (при оцінці використання персональних даних споживачів); висока вартість персоніфікованої модуляції штучного інтелекту під запити конкретного агробізнесу (налаштування та програмування); обмеженість та залежність від технологій.

Проаналізувавши можливі переваги та недоліки використання штучного інтелекту в агробізнесі розглянемо можливі сфери його використання. Таблиця 1.

Таблиця 1 – Можливі сфери застосування ШІ в агромаркетингу

Сфера застосування ШІ в агромаркетингу	Короткий опис
Аналіз та прогнозування врожайності	ШІ дозволяє аграріям аналізувати великі обсяги даних, такі як метеорологічні показники, стан ґрунту, рівень вологості та інші фактори, щоб прогнозувати врожайність. Це дає можливість компаніям планувати маркетингові стратегії на основі очікуваних обсягів продукції.
Цільовий маркетинг і персоналізація	Завдяки аналізу даних про клієнтів (такі як історія покупок, інтереси, географічне розташування), ШІ може допомогти аграрним компаніям створювати персоналізовані пропозиції для кожного фермера або клієнта. Це сприяє підвищенню лояльності та збільшенню продажів.
Автоматизація комунікацій (чат-боти та голосові асистенти)	Використання чат-ботів на базі ШІ дозволяє компаніям обробляти запити від фермерів та клієнтів цілодобово. Це знижує навантаження на персонал і покращує обслуговування клієнтів, відповідаючи на типові запитання, пропонуючи поради та навіть допомагаючи з продажам продукції.
Оптимізація цін	ШІ може допомогти аграрним компаніям оптимізувати ціни, враховуючи попит, пропозицію, ринкові коливання та інші економічні чинники. Це дозволяє компаніям бути конкурентоспроможними на ринку, отримуючи при цьому максимальний прибуток.
Відстеження ланцюгів постачання	Технології на базі ШІ дозволяють відстежувати весь ланцюг постачання продукції від ферми до кінцевого споживача. Це підвищує прозорість, допомагає уникнути фальсифікацій та забезпечує вищий рівень довіри серед споживачів.
Аналіз ринку та конкурентів	ШІ може аналізувати дані про діяльність конкурентів, ринкові тренди та споживчі вподобання. Це допомагає аграріям та агрокомпаніям краще зрозуміти, як розвивається ринок, і адаптувати свої маркетингові стратегії.
Робота з прогнозуванням попиту	Завдяки прогнозуванню попиту на основі історичних даних, сезонності та економічних трендів, аграрні компанії можуть більш точно прогнозувати, яку продукцію і в якій кількості виробляти або закуповувати, щоб задовольнити ринок та мінімізувати втрати.

Отже, слід зазначити що ШІ щороку активніше використовується на

виробництвах всіх сфер виробництва, і підприємства які не розглядають впровадження новітніх технологій на підприємстві можуть опинитися на грані банкрутства. Тому проаналізувавши можливості які надає ІІІ підприємству та його ризики агропідприємствам слід приділити питому увагу даному питанню. Адже ті підприємства які оволодіють цією технологією раніше матимуть переваги на ринку у вигляді зростання ефективності виробництва та зниження витрати. Оскільки технології ІІІ розвиваються, аграрні компанії мають можливість збільшити продуктивність, покращити обслуговування клієнтів і зміцнити свої позиції на ринку використовуючи дану технологію авгромакетингу.

Список використаних джерел

1. Проскурніна Н. Штучний інтелект в маркетинговій діяльності. Цифрові технології. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2020. № 4 С 129-140.
2. Стеблюк Н.Ф., Копейкіна Є.В. Технології штучного інтелекту в маркетингу. Приазовський економічний вісник. No 3 (14) 2019. С. 462-466.
3. Тартачний О. Штучний інтелект нарешті проникає у бізнес. Speka. URL: <https://speka.media/stucnii-intelekt-naresti-pronikaje-u-biznes-the-economist-9xx2z9>.
4. AI in digital marketing – a super-hot trend in 2023. URL: <https://ad-maven.com/ai-in-digital-marketing-a-super-hot-trend-in-2023/>.
5. Experts predict robots will take over 30% of our jobs by 2025 – and white-collar jobs aren't immune. Business Insider. URL: <https://www.businessinsider.com/experts-predict-that-one-third-of-jobs-will-be-replaced-by-robots-2015-5>.

Павло РОМАНЕНКО

*здобувач вищої освіти, спеціальність 073 «Менеджмент»,
ОП «Менеджмент організацій і адміністрування»,
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Людмила ХРОМУШИНА

*кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет*

ОРІЄНТИРИ КАДРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Кадровий менеджмент спрямований на ефективне управління людськими ресурсами організації, є рушієм змін та інновацій, тому відіграє значну роль у досягненні цілей сталого розвитку (ЦСР). Ключовий принцип сталого розвитку полягає в тому, щоб задовольняти потреби нинішнього покоління, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь забезпечувати свої потреби. Сталий розвиток є основою для створення стратегій, політик і практик, спрямованих на формування стабільних та життєздатних організацій, що сприяють добробуту суспільства.

У процесі кадрового менеджменту можуть реалізовуватися різні ЦСР, оскільки управління людськими ресурсами безпосередньо впливає на соціальні, економічні та екологічні аспекти діяльності організації. За визначенням Конотопцевої Ю.В.: «кадровий менеджмент – система планування, організації, мотивації та контролю персоналу, що спрямована на вирішення завдань організації шляхом комплексного цілеспрямованого впливу на персонал через пошук, збереження, звільнення, навчання, створення необхідних умов, удосконалення та належне використання людських ресурсів» [1, с. 67].

Кадровий менеджмент можна розглядати як стратегічний інструмент, спрямований не лише на економічний успіх, але й на забезпечення екологічної та соціальної відповідальності. Відтак, одним із важливих завдань у системі кадрового управління є виявлення та максимально ефективного використання здібностей і навичок персоналу [2]. Очікується, що в наступне десятиліття розвиток людського капіталу та технологій зазнає особливо інтенсивних змін. За прогнозом Всесвітнього економічного форуму, до 2030 р. знадобиться перекваліфікувати понад 1 млрд. осіб, оскільки робочі місця змінюватимуться під впливом Четвертої промислової революції. Це торкнеться як уже існуючих робочих місць, так і тих, що ще тільки з'являться [3, с. 91].

Цілі сталого розвитку – це глобальний заклик до дій, спрямований на зменшення бідності, захист планети й забезпечення життя в мирі та добробуті для всіх до 2030 року [4]. Україна долучилася до глобальних зусиль із забезпечення сталого розвитку. Для визначення стратегічних напрямків

розвитку країни до 2030 року був ініційований інклюзивний процес адаптації ЦСР. Національні ЦСР стали основою для об'єднання зусиль, спрямованих на економічне зростання, соціальну справедливість і раціональне використання природних ресурсів [5]. Конкретизація ЦСР для їх імплементації у кадровий менеджмент організацій дозволяє визначити, що вони мають спрямовані на:

- 1) формування соціально відповідальної корпоративної культури (Ціль 10 «Зменшення нерівності»);
- 2) забезпечення рівності та інклюзивності (Ціль 5 «Гендерна рівність», Ціль 10 «Зменшення нерівності»);
- 3) підвищення кваліфікації та розвиток компетенцій персоналу (Ціль 8 «Гідна праця та економічне зростання»);
- 4) сприяння здоров'ю та добробуту працівників (Ціль 3 «Міцне здоров'я, Ціль 8 «Гідна праця та економічне зростання»);
- 5) впровадження екологічно відповідальних практик у роботі колективу (Ціль 12 «Відповідальне споживання»);
- 6) підтримка інновацій та розвитку, створення команд з різноманітним досвідом і навичками (Ціль 8 «Гідна праця та економічне зростання»);
- 7) підвищення лояльності та залученості працівників (Ціль 8 «Гідна праця та економічне зростання», Ціль 17 «Партнерство заради сталого розвитку»).

Отже, кадровий менеджмент має величезний потенціал для сприяння досягненню ЦСР. Розвиваючи кадрові стратегії, інвестуючи в своїх працівників та створюючи більш справедливе і стійке робоче середовище, організації можуть зробити значний внесок для власного сталого розвитку, суспільства та держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Публічне управління: термінол. слов. / за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ: НАДУ, 2018. 224 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/44779/1/%d0%a1%d0%bb%d0%be%d0%b2%d0%bd%d0%b8%d0%ba.pdf> (дата звернення: 04.11.2024).
2. Могильна Л.М., Харченко, Т.М., Клецова Н.В. Основні аспекти управління соціально-економічним розвитком персоналу підприємства в умовах сталого розвитку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-55> (дата звернення: 03.11.2024).
3. Грицай С.М., Кодя С.В. Особливості розвитку кадрового менеджменту: прогностичний аспект. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*, 2024. Вип. 54. С. 87–94. DOI: 10.31376/2410-0897-2024-1-54-87-94 (дата звернення: 04.11.2024).
4. ЦСР у дії. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення: 31.10.2024).
5. Цілі сталого розвитку: Національна доповідь 2017. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/tsili-staloho-rozvytku-natsionalna-dopovid-2017> (дата звернення: 03.11.2024).

Владислав СЕРДЮК

здобувачка вищої освіти, спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Надія ПИЛИПЕНКО

кандидат економічних наук, професор

Сумський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО СТАТУСУ ПІДПРИЄМСТВА

Завдяки сучасним методам аналізу підприємства отримують детальне уявлення про свою позицію на ринку, що дозволяє їм приймати обґрунтовані стратегічні рішення. Основою формування конкурентного статусу підприємства є дотримання фундаментальних принципів побудови вихідних даних. [2]. Прокоментуємо коротко зміст цих принципів:

- Принцип достатності інформації - для прийняття обґрунтованого рішення або формування висновку необхідно мати достатню кількість достовірної інформації.

- Інваріантність інформації - інформація про об'єкт, що моделюється, повинна бути стабільною і не залежати від зміни невідомих параметрів цього об'єкта.

- Принцип інформаційної коректності - структура моделі повинна відповідати структурі і точності доступною вхідної і необхідної вихідної інформації.

- Принцип ефективної реалізації - передбачає, що будь-яка дія, процес або проєкт мають бути виконані з максимальною віддачою при мінімальних витратах ресурсів

Рисунок 1 - Можливі кінцеві результати від підвищення конкурентного статусу підприємства

- Принцип економічності структури моделі - модель повинна бути максимально простою, включаючи лише ті умови, які є необхідними для адекватного опису досліджуваного явища

- Принцип узгодженості - вихідні дані та проміжні показники мають бути в гармонії між собою, не містити суперечностей [2].

Підвищення конкурентного статусу підприємства це безперервний процес, спрямований на посилення позицій компанії на ринку та забезпечення її стійкого розвитку. Досягти цього можна за допомогою комплексу заходів, які охоплюють як внутрішні, так і зовнішні аспекти діяльності підприємства (рис.1). При обґрунтуванні конкурентного статусу необхідно враховувати і склад вимог, що пред'являються до вихідних даних. Ці дані повинні: бути достовірними; бути узгоджені, тобто в них і в показниках не повинно бути суперечливостей; однозначно трактуватися; відображати динаміку; підлягати кількісній оцінці; враховуватися лише ті дані, які необхідні і суттєві; бути вільними від дублювання [1].

Коли підприємство вже досягло певного рівня конкурентоспроможності, перед ним постає завдання не просто утримати позиції, а й продовжувати розвиватися та зміцнювати свою позицію на ринку. Для цього можна застосувати різноманітні конкурентні стратегії (табл.1.)

Таблиця 1 - Можливі варіанти конкурентних стратегій при сформованому конкурентному статусі підприємства

Ступінь домінування на ринку	Ймовірні методи конкурентної боротьби
Лідер	Продовження наступу: аналізується достатність ресурсів для продовження інновацій і посилення тиску на конкурентів. Стабілізація позицій: підтримка досягнутого рівня рентабельності, встановлення вхідних бар'єрів, поліпшення сервісу і збалансованість цін, збереження частки ринку. Боротьба з конкурентами: розгортання безкомпромісних кампаній тиску на конкурентів, залучення споживачів і постачальників, дискредитація конкурентів, переманювання персоналу
Високий конкурентний статус	Пошук незайнятої ніші зі слабкою конкуренцією; пристосування до вибраного цільового ринку; створення ідеальної послуги; імітація дій лідера; поглинання дрібних конкурентів; створення відмітного іміджу.
Низький конкурентний статус	Здешевлення послуг або їх диференціація; збереження існуючої частки ринку і рентабельності продажів; реінвестиції на рівні достатнього мінімуму для отримання короткострокових прибутків: вилучення ресурсів з напрямків бізнесу, що згортаються.
Конкурентний статус практично відсутній	Радикальна реорганізація підприємства: пере позиціонування бізнесу, пошук внутрішніх резервів, злиття з конкурентом, скорочення неприбуткового асортименту, підвищення цін, якщо попит нееластичний за ціною, всебічне зниження витрат; розпродаж активів, скорочення персоналу.

**Джерело: сформовано автором*

Список використаних джерел

1. Гончарук А. О. Методи підвищення конкурентоспроможності підприємства . Управління розвитком. 2014. № 3. С. 145-147.
2. Герасименко, Ю. В. Управління конкурентним статусом підприємства [Електронний ресурс]. Режим доступу.: [http://www.rusnauka.com/31_ONBG_2011/Economic s/10_96826.doc.htm](http://www.rusnauka.com/31_ONBG_2011/Economic_s/10_96826.doc.htm) (дата звернення 12.11.2024).

Вікторія СТАМАТ

кандидат економічних наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Павло ВИШНЕВСЬКИЙ,

здобувач вищої освіти, спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Цифрова трансформація – це процес використання технологій для інновацій або вдосконалення існуючих бізнес-процесів, продуктів і досвіду клієнтів. Йдеться не лише про впровадження цифрових інструментів, а й про зміну того, як бізнес працює та надає цінність клієнтам [1, с. 52-71].

Однією зі сфер, на яку цифрова трансформація має глибокий вплив, є маркетинг. Маркетинг — це не лише створення та розповсюдження повідомлень для залучення й утримання клієнтів. Це також створення та надання персоналізованих і захоплюючих досвідів, які відповідають потребам і вподобанням клієнтів у різних каналах і точках взаємодії.

Прийняття рішень на основі даних: цифрова трансформація дозволяє маркетологам збирати, аналізувати та використовувати дані з різних джерел, зокрема про поведінку клієнтів, відгуки, соціальні мережі, веб-аналітика тощо. Дані допомагають маркетологам краще розуміти своїх клієнтів, сегментувати їх на різні групи, налаштовувати їхні повідомлення та пропозиції, покращувати свої кампанії та оцінювати їх результати. Дані також допомагають маркетологам відкривати нові можливості, тенденції та статистику, яка може стати основою для їхніх майбутніх стратегій. Орієнтація на клієнта: цифрова трансформація ставить клієнта в центр усього. Маркетологи повинні зосередитися на створенні цінності для клієнтів, а не просто на продажу продуктів або послуг. Це означає розуміння шляху клієнта, визначення точок дотику та розробку узгодженого та бездоганного досвіду для них. Це також означає слухати клієнтів, взаємодіяти з ними та зміцнювати довіру та лояльність. Багатоканальна інтеграція: цифрова трансформація дає змогу маркетологам охоплювати клієнтів за допомогою багатьох каналів і пристроїв, таких як веб-сайти, мобільні програми, електронна пошта, соціальні мережі, чат-боти, голосові помічники тощо. Маркетологи повинні переконатися, що їхні повідомлення та пропозиції є релевантними, своєчасними та послідовними в усіх цих каналах.

Водночас цифрова трансформація суттєво змінила й саму сутність брендування. У цифрову епоху підприємства мають справу з більш інформованими та вимогливими споживачами, які просто не шукають товари чи послуги, але очікують певних емоцій, цінностей та культурного контексту

від брендів. Тому створення унікальної історії бренду та побудова сильного емоційного зв'язку з аудиторією стало ще важливим. Підприємства змушені розробляти інтегровані маркетингові стратегії, які включають різноманітні цифрові платформи та забезпечують наступний і привабливий досвід для споживачів.

Цікаво, що цифрова трансформація також змінила підходи до створення контенту. Якщо раніше маркетингові рекламні матеріали були переважно однонаправленими, то сьогодні стратегії зосереджуються на двосторонньому діалозі з клієнтами. Бренд використовує соціальні медіа для створення контенту, який залучає аудиторію до активної взаємодії. Стратегії контент-маркетингу тепер обґрунтовуються на принципах залученості та автентичності, коли підприємства створюють контент, який відповідає реальним потребам та інтересам їхніх клієнтів, а не лише намагаються привернути увагу через рекламні кампанії.

Ефективне використання цифрових інструментів для формування маркетингових стратегій також дозволяє значно скоротити витрати на просування. Завдяки цифровій рекламі підприємства можна точніше націлювати свої рекламні кампанії, фокусуючись на конкретних сегментах аудиторії, що значно підвищує рентабельність інвестицій у маркетинг. Такі платформи, як Google Ads та Facebook Ads, надають можливість аналізувати результати в режимі реального часу, що дозволяє фактично вносити корективи для досягнення оптимальних результатів [3].

Одним із прикладів компанії, яка використовує цифрову трансформацію для вдосконалення своєї маркетингової стратегії, є Spotify. Spotify – це глобальний сервіс потокової передачі музики, який пропонує своїм користувачам мільйони пісень і подкастів. Spotify використовує дані, щоб зрозуміти вподобання, звички та поведінку своїх користувачів. Він використовує ці дані, щоб персоналізувати свої списки відтворення для кожного користувача на основі його історії прослуховування. Він також використовує ці дані для створення оригінального контенту, який приваблює різні сегменти аудиторії. Spotify також використовує штучний інтелект, щоб покращити свою систему рекомендацій щодо музики (MRS), яка гарантує, що її користувачі знайдуть нові пісні та виконавців, які їм подобаються [2].

Загалом, цифрова трансформація відкрила для нових підприємств можливості для глобального зростання. За допомогою цифрових платформ компанії можуть розширювати свій вплив на міжнародні ринки без необхідності значних фінансових вкладень. Онлайн-маркетинг дозволяє підприємствам будувати стратегії, які охоплюють споживачів у різних країнах, створюючи глобальні бренди та забезпечуючи конкурентні переваги на світовому рівні. До цього важливого складового успіху відноситься адаптація маркетингових стратегій до локальних особливостей і культурних відмінностей аудиторії в різних регіонах.

Отже, цифрова трансформація суттєво змінила підхід до маркетингових стратегій підприємств. Вона вплинула на способи збору та аналізу рекламних даних, комунікації з клієнтами, створення контенту та таргетування шкідливих. Сучасні маркетингові стратегії стали значно більш персоналізованими, інтерактивними та ефективними за рахунок використання цифрових технологій. Підприємства, які активно впроваджують цифрові рішення у свої маркетингові процеси, здатні швидше адаптуватися до мінливих умов, підвищувати свою конкурентоспроможність ринку та досягати кращих результатів у взаємодії з клієнтами. Цифрова трансформація стала руйнівною силою сучасного маркетингу, і її вплив на бізнес буде лише зменшуватися в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Босовська М., Бовш Л., Охріменко А. Цифрова трансформація технологій маркетингу. Herald of kyiv national university of trade and economics. 2022. Т. 144, № 4. С. 52–71. URL: [https://doi.org/10.31617/1.2022\(144\)04](https://doi.org/10.31617/1.2022(144)04) (дата звернення: 13.10.2024).
2. Facebook Ads VS Google Ads: який рекламний канал вигідніший – Idea Digital. IdeaDigital Agency. URL: <https://ideadigital.agency/blog/facebook-chy-google/> (дата звернення: 13.10.2024).
3. Рівні маркетингової стратегії: бренд, комунікаційна, діджитал by Radio kmbs. Spotify for Podcasters. URL: <https://podcasters.spotify.com/pod/show/kyiv-mohyla-business-school/episodes/ep-e2cnfka> (дата звернення: 13.10.2024).
4. Стамат В.М., Просолов О.О. Digital-маркетинг як ключовий чинник підвищення конкурентоспроможності бізнесу. Modern Economics. 2024. № 44(2024). С. 190-198. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V44\(2024\)-28](https://doi.org/10.31521/modecon.V44(2024)-28).
5. Стамат В.М., Крамарчук М.В. Особливості просування товарів та послуг у мережі Інтернет. Сучасна наука: інновації та перспективи: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної інтернет-конференції (м.Київ, 6-7 квітня 2023 року). Київ: Київський інститут залізничного транспорту Державного університету інфраструктури та технологій. 2023. С. 405-408. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16703>.

Вікторія СТАМАТ

кандидат економічних наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Сергій МАНЖЕЛСЬ

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

МАРКЕТИНГОВИЙ АУДИТ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Наразі підприємствам у сучасних реаліях для збереження потенціалу та виходу на нові ступені розвитку необхідно створити правильний, чутливий маркетинг, який швидко реагує на ринкові зміни. Для швидкої адаптації та конкурентоспроможності на ринку й великим, й малим підприємствам необхідні розробки та реалізація маркетингових стратегій, освоєння нових ринків [1]. Однак постає питання про контроль маркетингової діяльності з метою виявлення відхилень від намічених маркетингових планів та підвищення ефективності як даної діяльності, так й в цілому підприємства. Це дозволяє зробити маркетинговий аудит, оскільки є складовою системи управління суб'єктів господарювання.

Маркетинговий аудит – це аналіз процесів підприємства у сфері маркетингу, який є всебічним та об'єктивним заходом, що допомагає виявити ефективність управлінських дій, виявити слабкі сторони та розробити пропозиції по їх нейтралізації [2]. Він являє собою систематичну оцінку всіх маркетингових елементів та виявлення ефективності поточної маркетингової стратегії [3]. Існує ще одна думка, що маркетинговий аудит – це комплексна систематична перевірка чинників зовнішнього середовища маркетингу, цілей, стратегій та певних видів маркетингової діяльності, тобто він є стратегічним маркетинговим контролем.

З огляду на наведені визначення маркетингового аудиту можемо виділити основні його цілі: оцінка маркетингової діяльності; оцінка цілей та стратегій; визначення можливостей та прогалин у маркетинговій діяльності підприємства; виявлення проблем та розробка варіантів їх вирішення.

Проведення маркетингового аудиту може бути внутрішнім та зовнішнім. Внутрішній маркетинговий аудит означає, що його проводять власні працівники підприємства, що сприяє заощадження коштів та часу на його проведення. Зовнішній маркетинговий аудит передбачає його здійснення зовнішніми сторонніми компаніями, аудиторами, який потребує більше часу, але може бути об'єктивним.

У бізнесовій практиці виділяють шість основних видів маркетингового аудиту: аудит маркетингового середовища; аудит організації маркетингу; аудит маркетингової стратегії; аудит маркетингової системи; аудит продуктивності маркетингу; аудит комплексу маркетингу [3].

Повний маркетинговий аудит містить у собі не менше п'яти розділів [4]:

- загальні особливості (дизайн, структура, бренд, презентація, юзабіліті, лояльність продукту);
- PPC- аудит (покрокова, контекстна, медійна Google-реклама);
- SEO-аудит (органічний трафік, позиції в ТОПі, семантичне ядро);
- SMM- аудит (комунікаційні заходи у соціальних мережах, таргетована реклама);
- висновки та рекомендації.

Незалежно від того, який суб'єкт буде здійснювати аудит (внутрішній чи зовнішній), необхідно враховувати такі вимоги:

- маркетинговий аудит повинен бути всебічним, він має перевіряти всі види маркетингової діяльності; це вимагає того, що загальний маркетинговий аудит буде складатися зі сфокусованих (дрібних) перевірок;
- системність та об'єктивність маркетингового аудиту, тобто здійснюватися відповідно до затвердженого плану аудиту, що свідчить про його організованість;
- регулярність та постійність здійснення маркетингового аудиту, для того, щоб на ранніх етапах виявити недоліки та усунути їх; часто практики рекомендують кожні шість місяців проводити маркетинговий аудит. Це дає можливість володіти актуальною, оновленою інформацією, що дозволяє приймати ефективні маркетингові рішення у бізнесі [5].

Отже, для отримання системної, працюючої та ефективної моделі маркетингу, що буде позитивно впливати на результати бізнесу, необхідно залучення фахівців у даній сфері і насамперед проведення маркетингового аудиту для прийняття правильних стратегічних рішень. Без маркетингового аудиту не вийде побудувати бізнес, який буде приносити прибуток.

Список використаних джерел:

1. Стамат В. М., Брильова М. О. Формування маркетингової стратегії вітчизняних підприємств в умовах кризи. *Актуальні проблеми фінансів, економіки, обліку і менеджменту: теорія і практика*: збірник тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 27 січня 2024 року). Кропивницький: Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2024. С. 45-47. URL : <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18834>.
2. Маркетинг аудит. URL : https://marketeria.agency/custom_communications/audit/.
3. Marketing Audit: What Is It, How To Do One, & Best Practice. URL : <https://mailchimp.com/resources/marketing-audit-tips/>.
4. Marketing Audit Definition. URL : <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/marketing/strategic-marketing-planning/marketing-audit/#>.
5. Маркетинговий аудит та як його провести. URL : <https://dissidend.com/journal/marketing-audit/>.

Вікторія СТАМАТ

кандидат економічних наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Анастасія МОРОЗОВА

здобувач вищої освіти, спеціальність 051 Економіка,

Миколаївський національний аграрний університет

Валентина ІЗБАШ

здобувач вищої освіти, спеціальність 051 Економіка,

Миколаївський національний аграрний університет

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В ОРГАНІЗАЦІЯХ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сьогодні багато керівників підприємств вважають, що необхідно приділяти більше уваги більш масштабним проблемам, таким як зниження конкурентоспроможності на ринку та неефективна цінова політика. Досить часто забуваючи про певні внутрішні проблеми. До останніх відносять: необхідність більшої уваги до незадоволеності працівників робочим часом та умовами праці, незадоволення потреб працівників або неефективне управління людськими ресурсами. Їх вирішення сприятиме формуванню ефективної системи менеджменту підприємств. Проте актуальним є питання управління конфліктами, які становлять неминуче явище у соціально-економічних системах.

Вивчення природи конфліктів, пошук шляхів їх розв'язання та пошук рішень є дуже важливими для підприємств, адже досить прості конфлікти часто переростають у серйозні проблеми, такі як втрата робочої сили, стагнація виробництва, скорочення працівників, зменшення обсягів виробництва.

Конфлікт – це зіткнення протилежних позицій, думок, оцінок, ідей, які люди намагаються вирішити за допомогою переконань чи дій на фоні прояву емоцій [1]. Управління конфліктами відіграє ключову роль, адже ефективність будь-якого підприємства в умовах ринкової економіки залежить від його конкурентоспроможності. Основним фактором, що впливає на конкурентну позицію підприємства, є його персонал — рівень кваліфікації, освіти, моральні цінності тощо. Аналіз діяльності сучасних організацій свідчить, що конфлікт є однією з форм взаємодії між співробітниками. Він не лише допомагає вирішувати бізнес-завдання, а й сприяє самореалізації особистості в колективі.

Менеджери закономірно приділяють значну увагу управлінню конфліктами, оскільки це дозволяє оперативно й ефективно вирішувати суперечливі ситуації. Адже конфлікти можуть підривати злагоджену роботу між працівниками чи підрозділами, що в підсумку негативно впливає на продуктивність праці, обсяги виробництва та продажів, прибутковість і

рентабельність. У гіршому випадку це може призвести до послаблення конкурентних позицій підприємства на ринку.

Завдання ефективного керівника полягає в тому, щоб вчасно оцінити потенційно конфліктну ситуацію та вжити заходів для її попередження, тим самим мінімізуючи ризик виникнення конфлікту. Це дозволяє уникнути негативних наслідків для роботи організації, оскільки конфлікти неминуче спричиняють невинуватені втрати.

Соціологічні дослідження свідчать, що приблизно 70–80% робочого часу керівники перебувають під впливом прихованих або явних суперечностей. Ігнорування таких ситуацій може призвести до виникнення конфліктів, тоді як участь у їхньому вирішенні займає до 20% робочого часу звичайного співробітника [2].

Чинники, що спричиняють соціальну напругу у трудовому колективі на підприємстві, поділяються на дві групи: внутрішні та зовнішні (табл. 1) [3]. Внутрішні конфлікти виникають безпосередньо всередині підприємства і зазвичай вирішуються за допомогою встановлених нормативів та угод, тобто правил, затверджених на відповідному рівні та узгоджених між зацікавленими сторонами.

Таблиця 1 - Внутрішні та зовнішні чинники конфліктів на підприємстві

Внутрішні чинники	Зовнішні чинники
- невиконання керівництвом підприємства своїх обіцянок та відсутність відкритого спілкування щодо реального стану справ. - неможливість працівників заробити гідну зарплату. - відсутність помітних зусиль із покращення умов праці, побуту та відпочинку. - конфлікти між керівництвом і працівниками через несправедливий розподіл матеріальних благ та зарплатного фонду. - впровадження інновацій чи реформ без врахування інтересів колективу. - активна діяльність неформальних лідерів, яка сприяє підбурюванню.	- дестабілізація ситуації в країні та конфлікти між політичними групами. - дефіцит продуктів і товарів першої необхідності. - обмеження соціальних пільг унаслідок нових законодавчих змін. - ослаблення правового та соціального захисту працівників. - незаконне збагачення окремих осіб, що викликає обурення.

Джерело: побудовано авторами за матеріалами [1,2,5]

Конфліктні ситуації часто розвиваються поступово і можуть залишатися непомітними. Саме тому прогнозування конфліктів є важливим процесом, який дозволяє не лише дослідити фактори та умови взаємодії між людьми, а й проаналізувати причини виникнення конфліктів. Особливу увагу слід приділяти постійному аналізу як загальних, так і специфічних причин конфліктів. Ефективне управління конфліктами включає попередження та контрольоване стимулювання конфліктних ситуацій, що допомагає знизити їхню кількість і гостроту.

Діагностика конфлікту дозволяє детально дослідити причини, окреслити

проблему та визначити предмет суперечки. Важливим аспектом є ідентифікація учасників конфлікту, яких можна класифікувати за їхніми ролями:

- опонент – висловлює претензії до іншого;
- супротивник – прагне досягти своїх цілей, перешкоджаючи досягненню цілей опонента;
- агресор – використовує агресивні дії для досягнення своїх цілей;
- ворог – прагне повного усунення іншого учасника;
- ініціатор – створює передумови для конфлікту, сприяє його розвитку.

Система управління конфліктами в організаціях є ключовим елементом ефективного менеджменту підприємств в умовах глобалізації. У сучасному бізнес-середовищі, яке постійно змінюється і характеризується культурною різноманітністю, конфлікти є неминучими. Якісна система управління конфліктами дозволяє не тільки мінімізувати негативні наслідки, але й використовувати їх як джерело розвитку, формуючи адаптивні та стійкі організації [5].

Інтеграція ефективних стратегій управління конфліктами в бізнес-стратегію підприємства є запорукою успіху на глобальному ринку. Підприємства, що впроваджують такі системи, здатні швидше адаптуватися до змін, що дає їм конкурентні переваги в складних економічних і соціальних умовах.

Список використаних джерел

1. Болотіна І. М., Яремич Г. С. Роль і значення ділового етикету в управлінні конфліктами організації. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2022. Т. 28, № 6. С. 7-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2022_28_6_3(дата звернення: 05.11.2024).
2. Біловодська О.А., Кириченко Т.В. Управління конфліктами в системі управління людським потенціалом підприємств. *Економіка і суспільство*. № 10. С. 177-182. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/33.pdf.
3. Batool, H & Riaz, S. Managing the conflict. A situational analysis of Organization in UAE. Ulsan, 2013. P.193-199.
4. Гринченко М. А., Пономарьов М. А., Лобач О. В., Харченко А. О. Конфлікти в управлінні проєктами. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Серія : Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проєктами*. 2022. № 1. С. 50-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vntux_ctr_2022_1_8 (дата звернення: 05. 11. 2024).
5. Stamat V., Izbash V. Conflicts in the sphere of management and their overcoming. The latest developments of specialists for the development of science : Abstracts of VI International scientific and practical conference (Florence, Italy, October 07-09, 2024). Florence, 2024. Pp. 148-150. URL : <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18850>.

Вікторія СТАМАТ

кандидат економічних наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Ангеліна ОРЕШКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

АДАПТИВНІСТЬ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

На початку масштабної війни ні бренди, ні споживачі не були підготовлені до хвилі страху, невизначеності та хаосу, що охопили Україну. Не дивно, що звичні методи маркетингу та реклами втратили актуальність, і багато брендів опинилися у безпорадному становищі. Компанії повинні вміло будувати маркетингові плани на стратегічну перспективу з урахуванням можливих ризиків. Сьогодні назріла необхідність ґрунтовного вивчення маркетингової діяльності в умовах війни.

З початком війни в Україні багато компаній швидко переглянули свої рекламні стратегії та демографічний таргетинг. Це стало одним зі способів висловити протест проти війни і підкреслити свою позицію. Одним з найлегших і найефективніших кроків було показати підтримку Україні, змінивши логотипи на синьо-жовті кольори прапора. Деякі бренди також почали активно брати участь у благодійних акціях та ініціативах, спрямованих на допомогу постраждалим. Водночас частина компаній вирішила тимчасово зупинити рекламу, щоб уникнути враження байдужості під час світової кризи. [5, с. 374].

Українському бізнесу довелося виявити значну адаптивність у відповідь на змінювані зовнішні умови. Багато компаній неодноразово коригували свої стратегії. Їм довелося зіткнутися з такими викликами, як міграція, зниження купівельної спроможності населення, руйнування виробничих потужностей та втрата інфраструктури на тимчасово окупованих територіях, обмеження продуктивності через пошкодження інфраструктури та авіаудари, а також труднощі у веденні бізнесу під час відключень електрики.

Військові конфлікти, незалежно від їх масштабів, завжди створюють виклики для всіх галузей економіки, в тому числі для маркетингу. В таких умовах актуальним є використання сучасних маркетингових технологій як ефективного інструменту забезпечення успіху підприємств та організацій. Сучасний маркетинг надзвичайно різноманітний і використовує багато інноваційних технологій для досягнення своїх цілей. Вони постійно

розвиваються, і важливо стежити за їх тенденціями та інноваціями для успішного застосування в маркетингових стратегіях.

Нехайчик Є. виділяє кілька ключових тенденцій розвитку маркетингу, які особливо актуальні в сучасних умовах [2, с. 155-156]:

- Штучний інтелект (ШІ). Штучний інтелект дедалі активніше проникає в різні сфери, включаючи маркетинг. Його основною метою є підвищення ефективності, покращення комунікації, аналіз клієнтських даних та відстеження продажів. ШІ також допомагає прогнозувати поведінкові моделі клієнтів, знижувати навантаження на співробітників і вирішувати складні завдання;

- Тренд доповненої (AR) і віртуальної реальності (VR). AR та VR роблять взаємодію між компанією та клієнтами більш реалістичною, коли у них немає часу для особистого відвідування. AR дозволяє покупцям інтуїтивніше взаємодіяти з продуктом, що допомагає бренду краще запам'ятатися;

- Чат-боти на базі штучного інтелекту. Більше 89% компаній заявляють, що використовують чат-боти для обслуговування клієнтів. Це свідчить про те, що вони стають важливим інструментом у цій сфері. 45% користувачів вважають за краще спілкуватися з чат-ботами, ніж з реальними співробітниками. Компанії використовують чат-боти, щоб цілодобово підтримувати клієнтів та обробляти велику кількість запитів.

За словами Росолова О., основними трендами 2024 року є розширення використання відеоконтенту, залучення інфлюенсерів до рекламних кампаній, використання каналів просування, таких як соціальні мережі, пошукова оптимізація та контент-маркетинг, електронна пошта, афілійований і крауд-маркетинг [3, с. 196].

Як пишуть Нестерчук Т. і Стамат В. пропонують маркетингові заходи, щоб зацікавити клієнтів в умовах воєнного часу:

- Дослідження аудиторії. За даними соціологічної групи «Рейтинг», 80% українців відчувають гордість за свою країну. Ця емоція є спільною для людей різного віку та з усіх регіонів. Маркетологам важливо враховувати цей факт, формуючи свої повідомлення. Сучасні рекламні кампанії повинні включати образи сильних і мужніх персонажів, як серед цивільних, так і серед військових;

- Інформативність і доступність. Онлайн-простір зараз є основною платформою. Компанії мають надавати актуальну інформацію на своїх сайтах і соціальних мережах, повідомляючи про графік роботи, відкриття магазинів, та актуальні товари чи послуги. Необхідно також відповідати на запитання клієнтів, оскільки відгуки є важливим фактором залучення. Для ефективної реклами в Інтернеті слід співпрацювати з перевіреними онлайн-ресурсами;

- Соціальна відповідальність і підтримка. Потрібно показувати, як

компанія допомагає армії, дітям або переселенцям; використовувати українську мову в комунікації з клієнтами; впроваджувати патріотичні товари, частина доходу від яких йтиме на підтримку Збройних Сил. Можна також використовувати популярні меми та жарти, які підвищують моральний дух споживачів [4, с. 147].

Можна виділити три важливі вектори розвитку маркетингу, які особливо актуальні:

1) Цифровізація та розвиток цифрових каналів. Війна часто спричиняє фізичні обмеження: руйнування інфраструктури, закриття магазинів і зменшення можливостей для особистого спілкування. Цифрові канали стають основним способом контакту зі споживачами. Це проявляється через розвиток електронної комерції та соціальних мереж, які підприємства використовують для створення інтернет-магазинів і просування своїх продуктів та послуг. Замість фізичних подій компанії проводять віртуальні зустрічі та вебінари, підтримуючи зв'язок із клієнтами і партнерами, а контент, створений за допомогою генеративного штучного інтелекту, знаходить численні застосування;

2) Соціальна відповідальність та етичний маркетинг. Під час війни підвищується значущість соціальної відповідальності бізнесу. Споживачі уважніше оцінюють дії компаній під час кризи, включаючи благодійні ініціативи та підтримку тих, хто постраждав від війни. Такі дії підвищують репутацію бізнесу і довіру клієнтів. Етичний маркетинг, що ґрунтується на прозорості, підтримці патріотичних ініціатив і відмові від агресивних продажів під час кризи, стає важливим фактором підтримки компаніями етичного іміджу;

3) Гнучкість та адаптивність маркетингових стратегій. У час війни ринкові умови можуть змінюватися блискавично. Бізнес має швидко реагувати на ці зміни, наприклад, адаптувати продукти й послуги під поточні потреби ринку. Це може включати оновлення асортименту та пошук нових ринків збуту, зокрема міжнародних, щоб знизити ризики, пов'язані з локальними конфліктами [1, с. 82].

Отже, тому в цілому воєнна комунікація має адаптуватися до сучасних умов. Повномасштабна війна змінила життя кожної людини, а разом з цим і її ставлення до брендів і поведінку споживачів. Вибудовуючи маркетингову стратегію, компаніям варто враховувати ці зміни та створювати, перш за все, людяне, щире та відповідальне спілкування, у якому на першому місці завжди будуть загальнолюдські цінності. Маркетинг під час війни важливий для бізнесу з кількох причин. По-перше, він допомагає спілкуватися з клієнтами та спільнотою, надаючи їм необхідну інформацію. По-друге, ефективна маркетингова стратегія у воєнних умовах може допомогти зберегти та зміцнити

репутацію компанії. По-третє, маркетинг навіть під час війни допомагає підприємствам адаптуватися до змін споживчих звичок і ринкових умов, залучаючи нових клієнтів і відкриваючи нові можливості.

Список використаних джерел

1. Грижак В. Вектори розвитку маркетингу в умовах війни в Україні. *Західноукраїнський національний університет*. С. 81-82. URL: <https://conference.wunu.edu.ua/index.php/naidm/article/view/169/156>.
2. Стамат В.М., Нехайчик Є.Є. Основні тренди маркетингової діяльності: світовий погляд. *Modern Economics*. 2023. № 38. С. 152-157. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/38-2023/stamat.pdf>.
3. Стамат В.М., Просолов О.О. Digital-маркетинг як ключовий чинник підвищення конкурентоспроможності бізнесу. *Modern Economics*. 2024. № 44. С. 190-198. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/44-2024/stamat.pdf>.
4. Стамат В.М., Нестерчук Т.В. Маркетингова діяльність під час війни та у повоєнний період: особливості та проблеми. *Стратегія інноваційного розвитку аграрних формувань України: аналітико-прогнозний аспект*. Київ: НУБіП, 2022. С. 146-148. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u210/zb._tez_dop._.pdf.
5. Яловега Н.І. Маркетингові комунікації в умовах війни: виклики й шляхи просування товарів. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2023. С. 373-379. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-20>.

Вікторія СТАМАТ

кандидат економічних наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Ірина ТАЛЮТА

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

СТРАТЕГІЇ АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО НОВИХ РИНКОВИХ РЕАЛІЙ ПІД ЧАС КРИЗ

У кризових умовах вітчизняні підприємства стикаються з необхідністю швидкої адаптації до нових ринкових реалій. Ефективна адаптація до таких змін стає вирішальним фактором їх виживання та подальшого розвитку. Існує кілька основних стратегій, які допомагають підприємствам долати труднощі та залишатися конкурентоспроможними в періоди нестабільності.

Одна з ключових стратегій — диверсифікація діяльності. Це передбачає розширення асортименту продукції або послуг, вихід на нові ринки чи сегменти ринку. Завдяки цьому підприємства можуть зменшити залежність від одного джерела доходу та мінімізувати ризики, пов'язані зі спадом попиту в окремих галузях. Диверсифікація дозволяє компенсувати втрати в одному напрямку завдяки успіхам в іншому, що особливо важливо під час кризи.

Іншою важливою стратегією є зниження витрат. У кризові періоди підприємства часто змушені оптимізувати свої операційні витрати, щоб зберегти фінансову стабільність. Це може включати перегляд постачальницьких угод, скорочення непрофільних витрат, впровадження технологій для підвищення ефективності роботи. Метою такої стратегії є забезпечення компанії можливості функціонувати в умовах скороченого попиту та зниженої ліквідності [1].

Ще одним важливим аспектом адаптації є формування ефективної комунікаційної стратегії бренду. Під час кризи компанії повинні бути прозорими у своїх діях, оперативно інформувати клієнтів та партнерів про зміни, забезпечувати підтримку довіри до бренду. Це включає кризову комунікацію, швидке реагування на зміну настроїв споживачів, а також активне використання цифрових платформ для взаємодії з аудиторією. Важливо, щоб комунікація залишалася чесною і зрозумілою, що допоможе зберегти лояльність клієнтів.

Також важливу роль відіграє гнучка маркетингова стратегія. В умовах кризи маркетингові кампанії повинні оперативно коригуватися, щоб відповідати новим умовам ринку та потребам споживачів. Підприємства мають аналізувати зміни в поведінці клієнтів, адаптувати свої продукти та послуги до нових реалій. Основні зусилля можуть бути спрямовані на цифрові платформи, онлайн-рекламу та пошук нових цільових аудиторій, з акцентом на цінність і доступність продуктів.

Крім того, однією з найбільш ефективних стратегій під час кризи є впровадження інновацій та цифрова трансформація. Підприємства, які активно використовують технологічні рішення, значно підвищують свою стійкість до криз. Це може включати автоматизацію бізнес-процесів, розвиток онлайн-платформ для продажів, використання аналітики для прогнозування ринкових тенденцій та прийняття стратегічних рішень. Інновації та цифрові рішення дозволяють оптимізувати процеси, знижувати витрати та покращувати якість обслуговування клієнтів [2].

Останнім, але не менш важливим напрямком є розвиток людського капіталу. Людські ресурси є основою успіху будь-якого підприємства, особливо під час кризи. Успішні компанії інвестують у навчання своїх працівників, допомагають їм адаптуватися до нових умов, надають можливості для перепрофілювання. Важливим аспектом є також створення умов для дистанційної роботи та психологічна підтримка персоналу, що дозволяє зберегти їхню продуктивність та мотивацію в складних умовах.

Також, не менш важливим є аналіз конкурентного середовища в умовах кризи є важливим інструментом для адаптації до швидких змін ринку та виявлення нових можливостей. Завдяки цьому аналізу підприємства не лише уникають зайвих втрат, але й знаходять потенційні точки зростання, особливо через слабкі місця конкурентів. Перш за все, важливим етапом є виявлення слабких сторін конкурентів. Під час кризи багато компаній стикаються з труднощами в управлінні ланцюгами постачань, фінансовою стійкістю чи організацією маркетингових кампаній. Виявлення цих слабкостей допомагає створити власні конкурентні переваги.

Наступний аспект аналізу — зміна поведінки споживачів. Кризи часто змінюють пріоритети та звички клієнтів, що впливає на їх вимоги до товарів і послуг. Спостереження за тим, як конкуренти реагують на ці зміни, дає можливість швидко пропонувати рішення, які краще відповідають новим очікуванням споживачів. Наприклад, якщо клієнти стають більш чутливими до цін, компанії можуть переглянути свою цінову стратегію або запропонувати доступніші варіанти товарів [3].

Також аналіз конкурентів дозволяє виявити нові ринкові ніші. Кризові зміни можуть призвести до зменшення діяльності або виходу з ринку окремих гравців, що створює нові можливості. Наприклад, якщо великий гравець скорочує свою присутність на ринку, інші компанії можуть розширити свою частку або запропонувати продукцію чи послуги, що відповідають незаповненим потребам споживачів.

Крім того, криза спонукає до перегляду унікальної торгової пропозиції (УТП) компанії. Оновлене позиціонування, засноване на аналізі конкурентів, дозволяє підкреслити унікальні переваги, які конкуренти не можуть забезпечити. Це може включати надійніший сервіс, додаткові послуги, вигідніші умови співпраці чи підвищену соціальну або екологічну відповідальність. Для досягнення успіху в такому аналізі можна застосовувати

цифрові інструменти. Різні платформи для моніторингу конкурентів у соціальних мережах, відстеження споживчих відгуків та аналізу пошукових трендів дозволяють отримати актуальні дані. Завдяки використанню Big Data та аналітичних технологій компанії можуть швидше адаптуватися до змін, ніж конкуренти, що не застосовують такі інструменти [4].

Вивчаючи зміни у діяльності конкурентів, підприємства також можуть вирішити, чи варто адаптувати свою бізнес-модель. Наприклад, якщо конкуренти активно переходять на онлайн-продажі чи впроваджують цифрові послуги, це може стати сигналом для власної трансформації. Аналіз конкурентного середовища також може вказати на нових потенційних партнерів або постачальників, з якими варто співпрацювати для зміцнення ринкових позицій. Оцінка стану конкурентів дозволяє передбачити можливі проблеми, з якими може зіштовхнутися галузь у цілому.

Загалом, адаптація вітчизняних підприємств до нових ринкових реалій під час криз ґрунтується на диверсифікації, зниженні витрат, інноваціях, гнучкому маркетингу та розвитку людських ресурсів. Ці стратегії дозволяють підприємствам не тільки виживати, але й зміцнювати свої позиції на ринку, підвищуючи свою стійкість до майбутніх викликів.

Список використаних джерел

1. Стамат В. М., Балицька Д. О. Формування комунікаційної стратегії бренду у кризових умовах. *Актуальні проблеми фінансів, економіки, обліку і менеджменту: теорія і практика*: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 27 січня 2024 року). Кропивницький: Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2024. С. 43-45. URL : <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18835>.

2. Стамат В. М., Брильова М. О. Формування маркетингової стратегії вітчизняних підприємств в умовах кризи. *Актуальні проблеми фінансів, економіки, обліку і менеджменту: теорія і практика*: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 27 січня 2024 року). Кропивницький: Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2024. С. 45-47. URL : <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18834>.

3. Андрієнко М. М., Шпак, І. О. Економічна оцінка критеріїв управління результативністю підприємства. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Економічні науки*. 2021. №4 (63). С. 35-40.

4. Беспрозвана В. О. Аналіз зовнішнього середовища та перспектив розвитку підприємства : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавр : спец. 051 - економіка / наук. кер. О. М. Дериколєнко. Суми : Сумський державний університет, 2023. 47 с.

Володимир СТАРОЖИЛОВ

викладач економічних дисциплін

ВСП «Путивльський фаховий коледж

Сумського національного аграрного університету»

СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

1. Оцінка впливу війни на підприємницьку активність. Аналіз впливу війни на роздрібну торгівлю може бути складним, оскільки воєнні конфлікти можуть мати значний вплив на економічну діяльність та споживчі звички населення [1].

- Зміни відносної безпеки та стану мережі торговельних об'єктів. Воєнні дії можуть призвести до руйнування та знищення магазинів, торгових центрів та інших торговельних об'єктів. Це може призвести до обмеження доступу до товарів та послуг для місцевого населення.

- Зміни в споживчих звичках та попиті на товари. Воєнні конфлікти можуть призвести до зміни споживчих звичок населення, зокрема, збільшення попиту на необхідні товари для виживання та зменшення попиту на розкішні або непервітні товари. Це може вплинути на асортимент та обсяги продажів у роздрібній торгівлі.

- Зміни в цінах та доступності товарів. Воєнні дії можуть призвести до зростання цін на товари через обмежену доступність та збільшену попит, а також через зниження виробництва та постачання.

- Зміни відносин між постачальниками та роздрібними торговцями. Воєнні конфлікти можуть викликати перерви у ланцюгах постачання та зміни у відносинах між постачальниками та роздрібними торговцями.

2. Реінтеграція післявоєнних підприємств у мирний економічний процес. Дослідження стратегій та механізмів, що використовуються для відновлення підприємств та їх інтеграції у загальнонаціональну економічну систему [2].

- Стан підприємств після війни. Першим кроком у реінтеграції є оцінка стану підприємств, які постраждали від воєнних дій. Це включає визначення збитків, зруйнованих об'єктів, втрат ресурсів та персоналу.

- Стратегії відновлення. Це може включати в себе ремонт та відновлення пошкоджених об'єктів, відновлення виробничих процесів та залучення необхідних ресурсів.

- Фінансова підтримка та інвестиції. Держава, міжнародні організації та приватні інвестори можуть надавати фінансову підтримку та інвестиції для забезпечення відновлення та розвитку цих підприємств.

- Підтримка управління та технічної експертизи. Реінтеграція підприємств може вимагати підтримки в управлінні та технічної експертизи для впровадження сучасних методів управління та технологій.

- Соціальна адаптація персоналу. У процесі реінтеграції важливо

враховувати підтримку та адаптацію працівників підприємств до нових умов праці та середовища.

- Створення сприятливих умов для розвитку. Підтримку інновацій, розвиток ринків та створення умов для конкурентоспроможності національних підприємств.

3. Роль державного регулювання у відновленні післявоєнних підприємств. Загальна мета державного регулювання у відновленні післявоєнних підприємств полягає в створенні умов для стабільного та сталого економічного розвитку, що сприяє підвищенню життєвого рівня населення та зміцненню соціально-економічної стабільності країни. [3]. Ось детальніша інформація щодо ролі державного регулювання в цьому процесі:

- Створення сприятливого законодавчого середовища. Держава має розробити та прийняти законодавчі акти, це може включати закони про підтримку підприємництва, податкові пільги, механізми фінансової підтримки та інші стимули.

- Фінансова підтримка та інвестиції. Це може бути здійснено через різні програми підтримки, кредитування за пільговими умовами, гранти та інші інструменти.

- Створення інфраструктури та умов для розвитку. Держава може здійснювати інвестиції у розвиток необхідної інфраструктури для підприємств, такої як транспортна, комунікаційна та енергетична інфраструктура.

- Підтримка в управлінні та консультуванні. Це може включати консультації з управління, підтримку в розвитку бізнес-стратегій та інші послуги.

- Моніторинг та оцінка результатів. Держава має здійснювати моніторинг та оцінку результатів своєї діяльності у підтримці відновлення післявоєнних підприємств.

4. Інвестиційний клімат після війни. Інвестиційний клімат після війни може бути складним і визначатися різними факторами. [4].

- Політична стабільність. Здатність держави швидко відновити стабільність та забезпечити правову та політичну безпеку важлива для приваблення інвестицій.

- Економічна ситуація. Ситуація з бюджетом, інфляцією, зовнішньою торгівлею та іншими економічними показниками впливає на рішення інвесторів.

- Правова система та захист прав власності: Якісна та ефективна правова система, яка гарантує захист прав власності та дотримання контрактів.

- Інфраструктура. Інфраструктура створює умови для ефективного функціонування бізнесу та зниження витрат.

- Рівень довіри інвесторів. Це може вимагати проведення реформ, прозорих правил гри та відкритого діалогу між владою та бізнесом.

- Підтримка держави та програми стимулювання інвестицій: Держава може надавати різноманітні програми та стимули для приваблення інвестицій,

такі як податкові пільги, зони вільної торгівлі, гранти для інвесторів тощо.

Створення сприятливого інвестиційного клімату після війни є важливим завданням для відновлення економіки та соціального розвитку країни. Це стимулює економічний розвиток, залучає іноземні інвестиції та сприяє створенню нових робочих місць

5. Стратегії розвитку підприємств у післявоєнний період. Розгляд актуальних стратегій та підходів, які допомагають підприємствам адаптуватися до змінних умов [5], [6].

- Диверсифікація продукції та ринків. Підприємства можуть розглядати можливості розширення своєї продукції та залучення нових ринків з метою зменшення ризиків та залежності від певних секторів або ринків.

- Інновації та впровадження нових технологій. Запровадження нових технологій та інновацій може допомогти підприємствам підвищити їхню конкурентоспроможність.

- Розширення географії діяльності. Підприємства можуть розглядати можливості розширення своєї діяльності на нові території або в нові регіони з метою залучення нових клієнтів та ринків.

- Стратегічні партнерства та злиття. Підприємства можуть розглядати можливості стратегічного співробітництва, партнерств та злиття з іншими компаніями з метою залучення додаткових ресурсів та експертизи.

- Оптимізація внутрішніх процесів та управління. Підприємства можуть проводити реорганізацію своєї внутрішньої структури та процесів з метою підвищення ефективності та зниження витрат.

- Соціально відповідальний бізнес. Розробка та реалізація стратегій, спрямованих на соціальну відповідальність підприємства, може сприяти підвищенню довіри споживачів та залученню нових ринків.

Список використаних джерел

1. Горбачева О. Вплив війни на роздрібну торгівлю: аналіз сучасних тенденцій. - Київ: Видавництво "Нова Зоря", 2020.

2. Василенко О. Реінтеграція підприємств після війни: досвід [Країни]. - Львів: Видавництво "Світ", 2019.

3. Жукова Т. Державне регулювання відновлення післявоєнних підприємств: засоби та ефективність. - Харків: Видавництво "Пріоритети", 2019.

4. Мельник О. Інвестиційний клімат у післявоєнний період: проблеми та перспективи. - Київ: Видавництво "Університет", 2018.

5. Іванова М. Стратегії розвитку підприємств у період відновлення: виклики та можливості. - Дніпро: Видавництво "Ліра", 2019.

6. Сидоренко Л. Державна політика відновлення підприємств у післявоєнний період: стратегії та інструменти. - Київ: Видавництво "Грані", 2020.

Артур ФОМІНОВ

здобувач вищої освіти, спеціальність 073 «Менеджмент»,
ОП «Адміністративний менеджмент»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Ірина КОНЄВА

кандидат економічних наук, доцент
Сумський національний аграрний університет

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

Реформа охорони здоров'я вимагає кардинальної зміни системи фінансування медичних закладів. Ці зміни, хоча й необхідні, призводять до нових викликів, зокрема, до зниження ефективності роботи медичних закладів. Поєднання високої якості медичних послуг з раціональним використанням ресурсів стає надзвичайно актуальним завданням, яке потребує детального дослідження.

Таблиця 1 – Джерела фінансування лікувальних закладів в Україні

Джерела фінансових ресурсів	
Основні	Додаткові
Власні кошти засновників	Державні пілотні проекти за підтримки міжнародних організацій
Запозичені кошти від інвесторів	Місцеві цільові програми щодо підвищення ефективності системи управління у галузі охорони здоров'я
Фінансування за рахунок суміжної діяльності власників	Державно-приватне партнерство
Банківські кредити	Гранти від міжнародних організацій, благодійних фондів, громадських організацій, меценатів
Лізинг медичного обладнання	Допомога від консультативно-дорадчих органів закладів охорони здоров'я, зокрема опікунських рад

Джерело: складено автором за [1, с. 90]

Розглянемо більш детально кожен із джерел фінансування через призму переваг і недоліків.

Власні кошти засновників є одним з важливих джерел фінансування лікувальних закладів. Вони можуть бути інвестовані як на початковому етапі створення закладу, так і для його подальшого розвитку. Однак, як і будь-який інший фінансовий інструмент, цей спосіб має свої переваги та недоліки. Переваги: автономність, швидкість прийняття рішень, мотивація, фокус на інноваціях, гнучкість у формуванні тарифів. Недоліки: обмеженість ресурсів, ризик, конфлікт інтересів, залежність від особистих фінансових можливостей.

Запозичені кошти від інвесторів дозволяє залучити додаткові кошти для

модернізації обладнання, розширення послуг та покращення якості медичної допомоги. Однак, як і будь-який інший фінансовий інструмент, цей метод має свої переваги та недоліки. Переваги залучення інвестицій: додаткові фінансові ресурси, швидке отримання фінансування, нові технології та методи лікування, партнерство. Недоліки залучення інвестицій: високі відсоткові ставки, втрата автономії, ризик банкрутства, тиск на прибутковість.

Лізинг медичного обладнання є одним із популярних способів фінансування для лікувальних закладів, особливо в умовах необхідності постійного оновлення та модернізації медичного парку. Переваги лізингу медичного обладнання: швидке отримання необхідного обладнання: збереження ліквідності, можливість оновлення обладнання, податкові переваги, спрощений облік. Недоліки лізингу медичного обладнання: вищі загальні витрати, додаткові зобов'язання, ризик зміни процентних ставок.

Фінансування за рахунок суміжної діяльності власників – це модель, де медичний заклад, часто приватний, отримує додаткові кошти від бізнесу, яким володіють його власники. Цей бізнес може бути пов'язаним з медициною (наприклад, виробництво медичних товарів) або зовсім іншим (наприклад, нерухомість). Переваги такого фінансування: стабільність фінансування, інвестиції у розвиток, гнучкість, синергія. Недоліки: конфлікт інтересів, ризики бізнесу, залежність від зовнішніх факторів, зменшення фокусу на основній діяльності [2. с. 45].

Банківські кредити є одним з поширених джерел фінансування для лікувальних закладів. Вони можуть бути використані для придбання нового обладнання, ремонту приміщень, розширення послуг тощо. Переваги банківських кредитів для лікувальних закладів: швидкий доступ до коштів, гнучкі умови, можливість інвестування в розвиток, стійке фінансування. Недоліки банківських кредитів для лікувальних закладів: відсоткові ставки, ризик неплатоспроможності, високі вимоги до забезпечення, бюрократичні процедури.

Державні пілотні проекти за підтримки міжнародних організацій є одним із важливих джерел фінансування для розвитку та модернізації лікувальних закладів. Такі проекти дозволяють залучати додаткові кошти, інноваційні технології та експертний досвід для вирішення актуальних проблем у сфері охорони здоров'я. Недоліки пілотних проектів: обмеженість за часом, залежність від зовнішнього фінансування, бюрократичні процедури, ризик невдачі, можливі конфлікти інтересів.

Місцеві цільові програми є важливим інструментом для покращення якості медичної допомоги на місцевому рівні. Вони дозволяють враховувати специфіку регіону, потреби населення та більш гнучко розподіляти ресурси. Переваги місцевих цільових програм: гнучкість, концентрація на пріоритетних напрямках, залучення місцевих громад, сприяння розвитку партнерства. Недоліки місцевих цільових програм: обмеженість ресурсів, недостатня координація, залежність від зміни влади, ризик неефективного використання

коштів:

Державно-приватне партнерство (ДПП) є одним з ключових механізмів фінансування та розвитку лікувальних закладів. Воно передбачає співпрацю державних органів та приватних компаній з метою реалізації спільних проектів. Переваги державно-приватного партнерства в охороні здоров'я: залучення додаткових інвестицій; Ефективне управління, швидкість реалізації проектів, інновації, поліпшення якості послуг. Недоліки державно-приватного партнерства: ризик корупції, нерівний розподіл ресурсів, зростання вартості послуг, залежність від приватних інвесторів, складність укладання та виконання контрактів [3, с.165].

Грантове фінансування є важливим джерелом для лікувальних закладів, особливо в умовах обмежених бюджетів. Воно дозволяє впроваджувати нові технології, покращувати якість медичних послуг та розширювати спектр допомоги пацієнтам. Однак, як і будь-який інший вид фінансування, гранти мають свої переваги та недоліки. Переваги грантів: додаткове фінансування, розширення можливостей, міжнародна співпраця, підвищення престижу. Недоліки грантів: конкурентність, високі вимоги, часові обмеження, звітність, залежність від зовнішнього фінансування.

Консультативно-дорадчі органи, такі як опікунські ради, відіграють важливу роль у житті лікувальних закладів. Хоча їхня основна функція – це надання консультацій та порад щодо управління закладом, вони також можуть впливати на залучення додаткових коштів.

Отже, забезпечення необхідними фінансовими ресурсами для їхнього ефективного функціонування, надання якісних та висококваліфікованих медичних послуг, закупівлі обладнання та медикаментів, оплати персоналу. Фінансове забезпечення може бути здійснене за рахунок різних джерел та рівень його достатності є ключовим аспектом для надання якісної та доступної медичної допомоги громадянам.

Список використаних джерел

1. Криничко Л., Мотайло О. Нові підходи до фінансування системи охорони здоров'я. *Аспекти публічного управління*. 2021. Том 9 № 2 С. 86-100.
2. Посилкіна О.В., Гладкова О.В. Актуальні проблеми фінансового забезпечення діяльності закладів охорони здоров'я в Україні в умовах їх реформування. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2021. № 2. Том 32 (71). С. 43–49.
3. Самойлик Ю. В., Погребняк Л. О. Стратегія управління розвитком закладів охорони здоров'я в умовах глобалізаційних змін. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 19-20. С. 161–166.

Аліна ЧЕРНОВА

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Державний біотехнологічний університет

Науковий керівник:

Людмила КИРИЛЬЄВА

кандидат економічних наук, професор,

Державний біотехнологічний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ СУЧАСНОГО РИТЕЙЛУ

Розвиток діяльності підприємств сучасного ритейлу в умовах ускладнення бізнес-процесів залежить від організації управлінського обліку, де фундаментальне місце займає процес бюджетування. Необхідність імплементації процесу бюджетування в управлінську систему ритейлу ґрунтується на необхідності в подальшому здійснювати: моніторинг фінансово-економічної ситуації в організаційній структурі; забезпечення взаємодії між структурними підрозділами та центрами фінансової відповідальності; оптимізації витрат; економічного використання всіх видів ресурсів; оцінки доцільності бізнес-проектів; встановлення фінансової дисципліни; дотримання стратегії розвитку підприємства.

Для забезпечення організації процесу бюджетування необхідно використовувати Положення про організацію процесу бюджетування, яке буде включати організаційно-методичну та технологічну складову (розділи)

В організаційно-методичному розділі Положення необхідно розкривати ціль бюджетування, яка передбачає перш за все «підвищення ефективності, результативності та вдосконалення процесів шляхом координації дій структурних підрозділів, реагування на чинники зовнішнього середовища і, як наслідок, коригування встановлених показників та параметрів» [1, с.165]. В Положенні визначаються можливі чинники впливу (зовнішнього та внутрішнього середовища) на процес бюджетування: концепція розвитку підприємства; організаційна структура підприємства; асортиментна політика підприємства; інфляційні процеси; зміни сегментації ринків збуту товарів.

Визначається відповідальна особа за процес бюджетування та формування бюджетів, яка повинна дотримуватися при їх складанні базових принципів: узгодженості цілей, відповідальності, повноти, інтегрованості та гнучкості. В організаційному регламенті необхідно вказати види бюджетів до застосування в системі управлінського обліку та способи їх складання. До використання можуть бути запропоновані статичні (не залежні від зміни рівня ділової активності) та гнучкі (залежні від можливих обсягів діяльності підприємств ритейлу у релевантному діапазоні) бюджети. Необхідно вказати на перелік бюджетів, які формуються для ритейлу: бюджет продажів; бюджет

собівартості реалізованих товарів; бюджет адміністративних витрат витрат; бюджет витрат на збут. Для вище перерахованих бюджетів необхідно визначати цільові показники (для доходів від реалізації товарів, адміністративних витрат та витрат на збут в розрізі аналітичних ознак) в розрізі релевантного діапазону. Методична компонента Положення також передбачає визначення до використання одного з альтернативних методів бюджетування - синхронного чи послідовного. Синхронний метод бюджетування використовується середніми підприємствами торгівлі та передбачає для кожного рівня організаційної структури одночасну розробку бюджетів та їх координацію, що впливає на вирішення проблемних ситуацій, взаємоузгодження та коригування напрямів діяльності окремих підрозділів. Для великих підприємства доцільно застосувати метод послідовного бюджетування, що розпочинається з бюджету продаж

В технологічній складовій Положення визначаються для використання найбільш ефективні програмні продукти для процесу бюджетування в інформаційній управлінській системі організаційної структури. Дієвою для бюджетування є платформа Oracle Enterprise Performance Management (EPM) System, що «підтримує процеси стратегічного, фінансового та операційного управління в єдиному середовищі, надаючи організаціям можливість діяти більш продумано, оперативно та злагоджено, а також підвищувати рівні ефективності операцій у масштабі всього підприємства» [2, с.103]. Підприємства ритейлу використовують переважно Oracle Planning Cloud (комплексне рішення для планування, складання бюджету та прогнозування), Софра (використовується для перевірки та затвердження бюджету).

Таким чином, використання рекомендованого Положення про організацію процесу бюджетування в ритейлі дозволить відповідальним оптимізувати процес формування інформаційного сервісу для формування бюджетів, своєчасно здійснювати контроль їх виконання, коригувати та приймати відповідні до визначених умов господарювання управлінські рішення.

Список використаних джерел

1. Кирильєва Л.О., Шеховцова Д.Д., Наумова Т.А. Бюджетування в системі обліково-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку підприємств. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 5(28). С. 162-167.
2. Болгар Т.М., Вареник В.М., Пестовська З.С., Міро І.М., Інноваційні інформаційні технології у фінансовому управлінні. *Академічний огляд*. 2022. № 2 (57). С. 9-110.

Віталій ШУБЕНКО

здобувач вищої освіти,
спеціальність 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Сергій ФРОЛОВ

доктор економічних наук, професор
Сумський національний аграрний університет

АДАПТАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

У сучасних умовах фінансовий стан підприємств досить складно спрогнозувати. Існує безліч факторів, які можуть вплинути на господарську діяльність в цілому, конкурентоспроможність. Саме тому постає питання регулярного моніторингу фінансового стану загалом, а насамперед - фінансової стійкості підприємства. В умовах зростаючої глобальної конкуренції та невизначеності підприємства в Україні змушені шукати ефективні стратегії для підтримки та посилення своєї фінансової стійкості. Це передбачає застосування нових підходів до управління ресурсами та оптимізації витрат, а також впровадження системи фінансового контролінгу для покращення рентабельності виробництва.

Фінансова стійкість - здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів в мінливому внутрішньому середовищі, яка гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість в межах допустимого рівня ризику [1].

На етапах розвитку підприємства нами пропонується розмежувати управлінські рішення, які характеризують поступове забезпечення фінансової стійкості підприємства з нарощуванням використання власних джерел фінансування. При цьому критично важливим є вчасне реагування та управління фінансовими ризиками в періоди економічних потрясінь. Забезпечення фінансової стійкості підприємств оптової торгівлі можна представити як окремі фази, що відображають розвиток і зміну фінансової стабільності залежно від зовнішніх і внутрішніх умов, серед яких виокремимо:

- початковий стан – характеризується низьким рівнем стабільності та залежністю від зовнішнього фінансування. Підприємства на цьому етапі часто використовують короткострокові джерела фінансування для підтримки операційної діяльності. Стабільність залежить від доступу до капіталу;
- становлення фінансової стійкості – передбачає формування стабільної структури капіталу та досягнення основних фінансових показників.

Підприємство досягає певного рівня самозабезпеченості та покращується платоспроможність;

- закріплення фінансової стійкості – підприємство має оптимальну структуру капіталу з рівнем боргового навантаження, який не перевищує безпечні межі. Основний акцент ставиться на підтримку ліквідності та зростання власного капіталу;

- зростання фінансової стійкості – підприємство розширює масштаби своєї діяльності, збільшує прибуток і диверсифікує джерела фінансування. Важливо забезпечити збалансоване зростання, не створюючи загрози надмірного боргового навантаження;

- оптимальний рівень фінансової стійкості – підприємство має стійку позицію на ринку, високу платоспроможність та інвестиційну привабливість. Це дозволяє забезпечувати стійкий розвиток, адаптацію до змін у бізнес-середовищі й ефективне використання власного капіталу;

- управління в умовах ризиків – передбачає реалізацію антикризового управління для збереження стійкості в умовах негативного впливу зовнішніх факторів, таких як економічні кризи чи зміни в регулюванні. Важливим є підтримка фінансової гнучкості та своєчасне прийняття заходів для подолання ризиків.

Існуючі підходи аналізу фінансової стійкості підприємства передбачають проведення досліджень у визначеній послідовності.

1. Проведення загальної оцінки фінансової стійкості підприємства. На цьому етапі передбачається оцінювання стійкості управління (адекватності виробничої та організаційної структури підприємства до обраної стратегії розвитку), ресурсної стійкості (ступеня інтегрованості підприємства у системі виробничих відносин, контролю грошових потоків), стійкості джерел формування капіталу (аналізу структури пасиву балансу).

2. Розрахунок комплексу відносних показників таких як коефіцієнти фінансової автономії, фінансової залежності, фінансового ризику, маневреності власного капіталу, структури покриття довгострокових вкладень, поточної заборгованості, концентрації залученого капіталу, страхової стабільності, фінансової стійкості тощо [2, 3].

3. Порівняння та аналіз абсолютних показників запасів (З), власних оборотних коштів (ВОК), функціонуючого капіталу (ФК), загальної величини джерел формування запасів (ЗВ). Саме на цьому етапі можна вже визначити тип фінансової стійкості підприємства. (табл. 1).

Таблиця 1 - Визначення типу фінансової стійкості

№ п/п	Показник, надлишок (+) нестача (-)	Тип фінансової стійкості			
		Абсолютний	Нормальний	Нестійкий	Кризовий
1	$\pm \text{ВОК} = \text{ВОК} - 3$	$\pm \text{ВОК} \geq 0$	$\pm \text{ВОК} < 0$	$\pm \text{ВОК} < 0$	$\pm \text{ВОК} < 0$
2	$\pm \text{ФК} = \text{ФК} - 3$	$\pm \text{ФК} \geq 0$	$\pm \text{ФК} \geq 0$	$\pm \text{ФК} < 0$	$\pm \text{ФК} < 0$
3	$\pm \text{ЗВ} = \text{ЗВ} - 3$	$\pm \text{ЗВ} \geq 0$	$\pm \text{ЗВ} \geq 0$	$\pm \text{ЗВ} \geq 0$	$\pm \text{ЗВ} < 0$

Джерело: сформовано автором на основі [4].

4. Аналіз стабільності функціонування підприємства з позиції забезпечення прибутковості операційної діяльності, де за основу беруть показник порогу рентабельності (вартісного вираження точки безбитковості підприємства) та запасу фінансової стійкості (максимально допустимого проценту зменшення операційного доходу при безбитковій операційній діяльності).

Тож забезпечення фінансової стійкості є ключовим напрямком діяльності підприємства. Фінансово стійке підприємство не лише забезпечує свою поточну платоспроможність, але й отримує важливі переваги в доступі до кредитів, інвестицій, ресурсів і кваліфікованих кадрів. Підприємства в умовах сучасної економічної турбулентності можуть і повинні використовувати інструменти фінансового менеджменту для забезпечення стійкості і конкурентоздатності. Оптимізація витрат, стратегічне управління інвестиціями та впровадження систем раннього попередження дозволять зміцнити свої позиції на внутрішньому та зовнішньому ринках, підвищивши фінансову стійкість і забезпечивши сталий розвиток. У контексті глобалізаційних процесів стратегічне управління фінансовою стійкістю розглядається як прагнення до модернізації через гнучкість у фінансових операціях, вдосконаленні внутрішніх процесів і підвищенні інвестиційної привабливості в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Скаковська С. С., Заблюк Ю. В. Фінансова стійкість підприємства та її забезпечення. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2017. Вип. 1. С. 72-79.

2. Мороз Н. В., Блага О. В. Фінансова стійкість промислових підприємств України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал*. Острог : Вид-во НаУОА, березень 2023. №28(56). С. 96–101.

3. Ткаченко Є. Ю., Фатюха В. В., Яришко О. В. Фінансова стійкість підприємства: сутність та основи управління. *Інфраструктура ринку*. 2021. Випуск 56. С. 129–134.

4. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 815с.

Дмитро ЯВТУШОК

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»*

Полтавський університет економіки і торгівлі

Науковий керівник

Олена АРТЮХ-ПАСЮТА

кандидатка економічних наук, доцентка

Полтавський університет економіки і торгівлі

ДЕТЕРМІНАНТИ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ РЕСУРСІВ: ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ, КАТЕГОРІЇ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Для здійснення виробничої та господарської діяльності підприємств різних форм власності та галузей економіки використовуються матеріально-технічні ресурси, які складають важливу частину їх активів. У національній та міжнародній економічній практиці питання ресурсів залишається одним із найактуальніших, оскільки економічна стабільність як глобальної економіки, так і окремих країн, залежить від ефективності пошуку, використання, переробки та оновлення ресурсів.

Низька економістів займаються питаннями вдосконалення обліку та контролю матеріально-технічних ресурсів. Кожен із них пропонує своє бачення вирішення проблеми. Дослідження вказують на наявність низки невирішених і суперечливих питань щодо сутності та класифікації матеріально-технічних ресурсів, які впливають на ефективність управлінської діяльності та облікових процесів. Серед цих проблем - різне трактування понять «ресурси», «активи», «виробничий потенціал» та відмінності у підходах до їх класифікації.

Деякі аспекти обліку, контролю та аналізу ефективності використання матеріально-технічних ресурсів на підприємствах потребують подальшого вивчення та уточнення. Зокрема, необхідно досліджувати питання вартісного оцінювання ресурсів в умовах інфляції, адекватного їх відображення у податковому та бухгалтерському обліку, а також врахування технологічних і економічних особливостей цих активів. На підприємствах може бути значний обсяг різноманітних виробничих ресурсів, які мають різні властивості та функції. Деякі з них споживаються повністю, інші змінюють свою форму або залишаються незмінними, входячи до складу кінцевої продукції або сприяючи її створенню, не змінюючи власних фізичних характеристик. Тому класифікація матеріально-технічних ресурсів є важливим аспектом організації обліку, оскільки вона дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо їх ефективного використання.

У фаховій літературі найчастіше виділяють кілька типів класифікації виробничих ресурсів, які ґрунтуються на різних критеріях: економічному (за призначенням і роллю ресурсів на різних етапах операційного циклу),

технічному (за технічними характеристиками), сфері діяльності підприємства, а також за способом включення у собівартість продукції (основні та допоміжні ресурси).

Класифікувати матеріально-технічні ресурси належить за ознаками, які враховують економічний зміст, місце розташування, наявність на підприємстві, залишки на початок і кінець періоду, взаємозв'язок із балансом, ступінь ліквідності, обсяг, сферу використання, склад та структуру. З логістичної точки зору більшість науковців поділяє запаси на виробничі та товарні, які, у свою чергу, розподіляються на поточні, підготовчі (буферні), гарантійні та страхові.

Враховуючи результати аналізу, авторами було запропоновано узагальнену класифікацію матеріально-технічних ресурсів, яка об'єднує найважливіші ознаки та види, що сприяють ефективному управлінню виробничими ресурсами та дозволяють своєчасно приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Перша класифікаційна ознака ресурсів - за їх складом. До цієї групи належать: матеріальні, технічні, фінансові, природні, трудові (кадрові), організаційно-технологічні, інформаційні, нематеріальні та енергетичні ресурси.

Друга класифікаційна ознака визначає ресурси за їх місцезнаходженням. Це можуть бути: складські ресурси - ті, що знаходяться на складах підприємства; ресурси у виробництві - які перебувають у процесі обробки; ресурси у дорозі - продукція, відправлена споживачам, але ще не отримана.

Третя ознака - за рівнем наявності ресурсів на підприємстві. Виділяються нормативні та понаднормові виробничі ресурси.

Четверта класифікаційна ознака визначає ресурси за правом власності. Вони можуть бути: власні, позикові та залучені.

П'ята ознака класифікує ресурси за приналежністю до балансу: балансові ресурси - ті, що належать підприємству і відображаються у його балансі; позабалансові ресурси - ті, що знаходяться у підприємства, але не належать йому.

Шоста класифікаційна ознака стосується ступеня ліквідності ресурсів: ліквідні ресурси - ті, що легко можуть бути перетворені на грошові кошти без значних втрат вартості; неліквідні - ресурси, які складно або неможливо швидко реалізувати без втрат їхньої первісної вартості.

Ці класифікації допомагають краще розуміти та управляти ресурсами підприємства, забезпечуючи ефективність його роботи [1, с. 20-28].

Сучасний етап розвитку світової цивілізації, що характеризується переходом до інформаційного суспільства, суттєво впливає на роль матеріально-технічних ресурсів. У цьому контексті інновації, знання та наука стають ключовими факторами, які сприяють економічному розвитку, а ефективне використання матеріально-технічних ресурсів значно підвищує конкурентоспроможність підприємств. Одним із важливих аспектів цього процесу є вдосконалення методики оцінювання матеріально-технічних

ресурсів, що спрямоване на раціональне управління ресурсами та оптимізацію їх використання.

Основні характеристики процесу оцінювання наведено на рисунку 1.

Рисунок 1 – Основні характеристики процесу оцінювання матеріально-технічних ресурсів

Джерело: складено авторами за [2; 3]

Отже, правильне оцінювання матеріально-технічних ресурсів дозволяє керівництву підприємства здійснювати раціональне планування та контроль за використанням ресурсів, що сприяє оптимізації витрат і підвищенню рентабельності.

Ключовими аспектами правильного оцінювання є: **стабільність та послідовність**: використання стабільної методології оцінювання дозволяє порівнювати фінансові показники за різні звітні періоди та між підприємствами різних галузей, що підвищує прозорість і точність даних; **професійна логіка бухгалтера**: при здійсненні оцінки важливо, щоб бухгалтер керувався не лише правилами, а й професійним розумінням економічної ситуації та логікою, що дозволяє вибирати найбільш доцільні методи; **вплив на показники діяльності**:

неправильне оцінювання може призвести до викривлення фінансових показників, зокрема собівартості, амортизації та податкових зобов'язань, що суттєво вплине на загальний фінансовий результат підприємства.

Список використаних джерел

1. Гуменна-Дерій М. В. Консистентний підхід до класифікації ресурсів в умовах інформаційно-облікового простору. Стан і перспективи розвитку бухгалтерського і управлінського обліку умовах глобалізації : колективна монографія ; за наук. ред. д. е. н., проф. Задорожного З.- М. В. Тернопіль : ВПЦ «Університетська думка», 2020. С. 20-28.

2 Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки». URL: <https://www.youtube.com/watchwPw>.

3. Стандартизація оцінки в світі. Ч. 2. Міжнародні стандарти оцінки. 27.04.2017 р. URL: <http://afo.com.ua/uk/news/2-general-assessment/1073-part-2-international-valuation-standards>.

CHEN XINMENG

student of higher education, specialty 073 "Management"

Sumy National Agrarian University

Research supervisor:

Karyna BURYK

assistant

Sumy National Agrarian University

ADMINISTRATIVE MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE: A CASE STUDY OF HUAWEI TECHNOLOGIES CO. LTD

Administrative management aligns an enterprise's resources, processes, and operations with strategic goals, ensuring smooth operations and adaptability. Huawei Technologies Co. Ltd. exemplifies effective administrative management by integrating planning, organizing, leading, coordinating, and controlling across global operations. This model allows Huawei to maintain operational efficiency and strategic alignment in a competitive market.

Huawei's administrative management draws from classical theories, such as Henri Fayol's five management functions. Strategic planning plays a crucial role, with Huawei allocating over 10% of its revenue to research and development (R&D) in 5G and artificial intelligence (AI) to stay ahead of technological trends [1]. Organizing operations efficiently through a hybrid model—combining centralized strategy with decentralized decision-making—ensures responsiveness across regions[5, p. 54].

Leadership fosters innovation through continuous learning and employee empowerment. Huawei's leadership programs encourage initiative, supporting the

company's efforts to navigate challenges such as trade restrictions and supply chain disruptions. Coordination between departments is strengthened through AI-powered platforms and cloud-based tools, enhancing real-time collaboration across teams [4, p. 815].

Controlling operations involves tracking performance through key performance indicators (KPIs) and AI analytics, allowing Huawei to implement corrective actions promptly (Ngai et al., 2020). Huawei's adaptive management has proven vital in mitigating the impact of U.S. trade sanctions by accelerating the development of proprietary technologies like HarmonyOS and restructuring supply chains [3, p. 64]. Digital transformation is a central element of Huawei's strategy, integrating IoT, big data, and AI to streamline workflows and enhance decision-making. Sustainability is also embedded in administrative practices, with Huawei adopting eco-friendly technologies to enhance environmental responsibility and market competitiveness [2, p. 350].

In conclusion, Huawei's administrative management model ensures strategic alignment, operational efficiency, and adaptability. As the global technology landscape evolves, the company's ability to maintain effective administrative management will be key to sustaining market leadership and competitiveness.

References

1. Huawei Annual Report. (2023). "Huawei: Creating New Value with Connectivity". Huawei Technologies Co. Ltd.
2. Wu, X., & Gereffi, G. (2022). "The global value chain and Huawei's supply chain reconfiguration." *Journal of International Business Studies*, 53(2), p . 345-362.
3. Wu, D., Xie, Z., & Liu, Y. (2021). "AI and corporate governance: Case studies in Chinese enterprises." *Technology in Society*, p . 64.
4. Zengler, H., Smith, R., & Dai, Y. (2021). "AI-powered administrative transformation in large enterprises: The case of Huawei." *Management Decision*, 59(4), p . 812-827.
5. Ngai, E. W., Tao, S. S., & Moon, K. K. (2020). "Social media research: Theories, constructs, and conceptual frameworks." *International Journal of Information Management*, p . 54.

CUI XIAOPING

Ph.d student Speciality 073 "Management"

Sumy National Agrarian University

Scientific supervisor:

Alina BRYCHKO

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Sumy National Agrarian University

RESEARCH ON LEADERSHIP AND MANAGEMENT INNOVATION OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

Small and medium-sized enterprises play a crucial role in the global economy and are essential for economic growth and the healthy development of the entrepreneurial ecosystem. In an increasingly complex and competitive business environment, small and medium-sized enterprises need to continuously innovate to maintain their competitiveness. This article aims to study the relationship between leadership and management innovation in small and medium-sized enterprises and explore how leaders influence and promote innovative activities. Through literature review and empirical research, it can be found that factors such as leaders' styles, traits, and behaviors have an important impact on management innovation in small and medium-sized enterprises. Management innovation in small and medium-sized enterprises has always been regarded as a key factor in promoting economic growth and creating employment opportunities. In this case, the role of leaders becomes crucial. Leaders not only need to guide enterprises to success but also need to play a key role in innovation.

The relationship between leadership and management innovation in small and medium-sized enterprises.

1. The influence of leadership style on management innovation.

Different leadership styles will have different impacts on the management innovation of small and medium-sized enterprises. For example, democratic leaders pay attention to the participation and opinions of employees and can stimulate employees' enthusiasm and creativity for innovation; while autocratic leaders may limit employees' innovative thinking and lead to a lack of innovative vitality in enterprises.

2. The influence of leaders' traits on management innovation.

Leaders' traits such as innovation consciousness, adventurous spirit, and learning ability will also have an important impact on management innovation in small and medium-sized enterprises. Leaders with innovation consciousness and adventurous spirit are more willing to try new management methods and technologies and promote continuous innovation in enterprises; while leaders with strong learning

ability can continuously improve their own management level and provide strong support for the innovative development of enterprises.

3. The influence of leaders' behaviors on management innovation.

Leaders' behaviors such as encouraging innovation, providing resource support, and establishing an innovative culture will also have a positive impact on the management innovation of small and medium-sized enterprises. By encouraging innovation, leaders can create a good innovative atmosphere and stimulate employees' innovative potential; providing resource support can provide necessary financial, human, and technical guarantees for innovation activities; establishing an innovative culture can make innovation the core value of the enterprise and promote continuous innovation of the enterprise.

Suggestions for small and medium-sized enterprises to improve their management innovation capabilities.

1. Cultivate an innovation-oriented leadership style and behavior.

Leaders first need to possess openness, an attitude of being willing to accept new ideas and not being bound by traditional concepts. Leaders should encourage employees to share their ideas and create an open communication atmosphere. Leaders should also actively seek external viewpoints and opinions in order to understand market trends and competitive dynamics. At the same time, they should also provide support and resources to implement these ideas. For example, enterprises can establish innovation incubators or project teams specifically responsible for promoting the implementation of new ideas. In addition, leaders should also give employees autonomy so that they have the opportunity to exert creativity instead of being limited by traditional regulations.

2. Encourage employees to participate in innovation activities.

To motivate employees to participate in innovation activities, leaders can establish an innovation reward program, including bonuses, prizes, promotion opportunities, or other incentives to recognize and reward employees who bring innovation to the organization. Such incentive measures can stimulate employees' enthusiasm and make them more willing to engage in innovative work. The role of leaders in the innovation process is crucial. They should actively encourage employees to put forward new viewpoints and participate in innovation projects, and recognize and reward innovative contributions through incentive measures. Only through the active participation of all employees can an organization achieve continuous innovation, meet the challenges of market competition and change, and achieve sustainable development.

3. Establish an organizational culture that supports innovation.

Leaders should first clarify and convey the importance and values of innovation. They need to clearly express that innovation is one of the key factors for organizational success and make it one of the core values of the organization. At the same time, leaders should also establish a culture that tolerates failure and encourages

employees to try new methods. Even if they fail, they can draw valuable experience from it. In addition, leaders should integrate the innovation culture into the daily operations of the organization. This includes considering innovation factors in the decision-making process, encouraging teams to look for innovation opportunities in daily work, and providing necessary resources and support for innovation activities. Leaders can also formulate innovation indicators and performance evaluation methods to ensure that innovation goals are achieved and provide a fair evaluation of innovation contributions. Establishing an organizational culture that supports innovation is one of the key factors for the success of small and medium-sized enterprises.

In conclusion, by actively cultivating an innovation-oriented leadership style and behavior, encouraging employees to participate in innovation activities, and establishing an organizational culture that supports innovation, leaders of small and medium-sized enterprises can create favorable conditions for management innovation and improve the competitiveness and innovation ability of the organization. At the same time, future research can continue to deeply explore various aspects of management innovation to better guide practice and promote innovative development.

References

1. Cao Yansong.(2023) Research on enterprise management transformation, upgrading and innovative development under the new normal [J]. *China Market*, (27): 82-85. <http://www.qikan.com.cn/article/zgsc20232719.html> [in Chinese].
2. Zhang Xin.(2023) Reflections on the ability of enterprise leaders to govern enterprises in the new era [J]. *Cooperative Economy and Technology*, (23): 128-129. <http://www.jjyjkj.com/view202105050505.asp?nid=14763> [in Chinese].

GAO CHENGGONG

*student, specialty 073 “Management”
Sumy National Agrarian University*

Scientific tutor:

Tetiana KHARCHENKO

*Doctor of science in Public Management and Administration, associate professor
Sumy National Agrarian University*

THE EFFECTS OF ELECTRONIC COMMERCE ON ORGANIZATIONAL MANAGEMENT OF ALIBABA GROUP HOLDING LTD

226

In the digital age, electronic commerce (e-commerce) has redefined the dynamics of organizational management, particularly in tech giants like Alibaba

Group Holding Ltd. This paper delves into the profound effects of e-commerce on the internal and external management practices of Alibaba, a global leader in online retail and cloud computing. Unlike traditional companies, where organizational hierarchies are rigid and communication flows vertically, e-commerce platforms like Alibaba demand agility, decentralized decision-making, and data-driven management to sustain competitive advantage in a fast-evolving marketplace.

According to contemporary research, the integration of e-commerce transforms not just the sales and customer service channels but also the core operational and management structures of businesses [1]. Alibaba's ability to create a fluid, data-centric organizational culture, driven by real-time market insights, sets it apart as a pioneer in using e-commerce not just as a sales channel but as a holistic management tool. This study aims to explore Alibaba's unique use of e-commerce to streamline processes, foster innovation, and enhance employee engagement.

The paper will investigate how Alibaba's extensive use of digital platforms, such as its e-commerce marketplaces (Taobao and Tmall) and cloud service, creates new pathways for organizational efficiency. In contrast to traditional retail companies, Alibaba uses data not only to predict consumer behaviour but also to inform internal resource allocation and project management decisions. The incorporation of AI, big data analytics, and real-time market intelligence into day-to-day management activities distinguishes Alibaba from its competitors.

One of the key areas of focus is how Alibaba uses e-commerce as a driver for innovation within the company [2]. This paper will analyse how the company's integration of cutting-edge digital tools allows for rapid prototyping, data-driven product development, and an agile work culture that adapts quickly to consumer demands. Additionally, the paper will examine how Alibaba's flat organizational structure, enabled by e-commerce platforms, fosters cross-departmental collaboration and minimizes bureaucratic inefficiencies, positioning the company as a model for future organizational design.

This research also explores the impact of e-commerce on human resource management (HRM) within Alibaba. As the workforce becomes increasingly digital, the company employs innovative HR practices, including digital recruitment, online training platforms, and performance management systems that leverage e-commerce tools to track and enhance employee productivity [3]. This paper highlights how Alibaba's management leverages e-commerce to create a more flexible and motivated workforce.

In conclusion, this paper will provide a unique perspective on the effects of e-commerce on organizational management, using Alibaba Group Holding Ltd. as a case study. By focusing on the integration of digital technologies into management strategies, Alibaba demonstrates how e-commerce can be more than just a sales channel, but a cornerstone for organizational success in the 21st century.

References

1. Liu, J., & Wang, X. (2021). E-commerce and organizational transformation:

Insights from leading tech firms. *Journal of Digital Management*, 14(3), 205-219.

2. Zhang, S., & Guo, F. (2020). Innovation through e-commerce platforms: The case of Alibaba. *International Journal of E-Commerce and Business Innovation*, 9(1), 32-45.

3. Sun, M., & Chen, P. (2022). The impact of e-commerce on human resource management: A study of Alibaba Group. *Journal of Human Resources and Technology*, 28(4), 156-172.

HUANG XINGJIE

master student 2^d course, speciality “Administrative management”
Sumy National Agrarian University

Scientific supervisor:

Alina BRYCHKO

Ph.D. in Economics, Associate Professor
Sumy National Agrarian University

A BRIEF DISCUSSION ON THE CURRENT SITUATION OF CHINESE AGRICULTURAL ENTERPRISES AND IMPROVEMENT SUGGESTIONS

Agriculture is the foundation of the national economy. Agricultural enterprises play an important role in promoting agricultural modernization, rural economic development, and increasing farmers' income. As an important part of agricultural enterprise management, administrative management is crucial for the efficient operation and sustainable development of enterprises. With the development of the market economy and the acceleration of the agricultural industrialization process, the administrative management of agricultural enterprises is facing new challenges and opportunities.

2. Current Situation of Administrative Management of Agricultural Enterprises in China

(A) Imperfect management system

Some agricultural enterprise administrative management systems are not perfect, and there are problems such as unclear responsibilities and overlapping powers. The decision-making mechanism is not scientific enough, and there is a lack of effective supervision and evaluation mechanisms, leading to decision-making errors and waste of resources.

(B) Personnel quality needs to be improved

The professional quality and management level of administrative personnel in agricultural enterprises are uneven. Some managers lack modern agricultural management knowledge and skills, and have weak innovation and service consciousness, affecting the management efficiency and service quality of

enterprises.

(C) Low level of informatization

Compared with other industries, the informatization construction of agricultural enterprises is relatively backward. The application of informatization means in administrative management is insufficient, and information transmission is not timely and accurate, affecting the scientific nature of decision-making and the effectiveness of management.

(D) Weak corporate culture construction

Some agricultural enterprises do not pay enough attention to corporate culture construction and lack clear corporate values and cultural concepts. The cohesion and centripetal force of corporate culture are insufficient, affecting the work enthusiasm of employees and the development momentum of enterprises.

3. Cause Analysis of Problems in Administrative Management of Agricultural Enterprises in China

(A) Historical factors

The development of Chinese agricultural enterprises started late, and management experience is relatively insufficient. In the process of transforming from traditional agriculture to modern agriculture, some enterprises failed to adapt to the new development requirements in time, and the management system and management methods failed to be adjusted and improved in time.

(B) Conceptual factors

Some agricultural enterprise managers do not fully understand the importance of administrative management, and the concept of emphasizing production and neglecting management still exists. Lack of investment and support for administrative management affects the level and quality of administrative management.

(C) Talent factors

The geographical location and working environment of agricultural enterprises are relatively difficult, making it difficult to attract and retain high-quality management talents. At the same time, enterprises do not pay enough attention to the training and development of management personnel, resulting in the difficulty of improving the quality and ability of management personnel.

(D) Capital factors

Agricultural enterprises generally face the problem of capital shortage, and the investment in administrative management is limited. Insufficient funds in informatization construction, personnel training, corporate culture construction and other aspects affect the modernization and standardization level of administrative management.

4. Improvement Suggestions for Administrative Management of Agricultural Enterprises in China

(A) Improve the management system

Establish and improve a scientific and reasonable administrative management system, clarify the responsibilities and powers of various departments and positions, and avoid unclear responsibilities and overlapping powers. Improve the decision-

making mechanism, strengthen the supervision and evaluation of the decision-making process, and improve the scientific nature and democracy of decision-making.

(B) Improve personnel quality

Strengthen the training and education of administrative personnel, and improve their professional quality and management level. Introduce high-quality management talents and optimize the structure of management personnel. Establish an innovation consciousness and service consciousness, and improve the work enthusiasm and initiative of management personnel.

(C) Strengthen informatization construction

Increase investment in informatization construction and improve the informatization level of administrative management. Establish a perfect information management system to realize timely and accurate transmission and sharing of information. Use informatization means to improve the scientific nature of decision-making and the effectiveness of management.

(D) Strengthen corporate culture construction

Attach importance to corporate culture construction, establish clear corporate values and cultural concepts. Strengthen the publicity and promotion of corporate culture, and enhance the cohesion and centripetal force of corporate culture. Through corporate culture construction, improve the work enthusiasm of employees and the development momentum of enterprises.

There are some problems in the administrative management of Chinese agricultural enterprises in terms of management system, personnel quality, informatization level and corporate culture construction. In view of these problems, we put forward improvement suggestions such as improving the management system, improving personnel quality, strengthening informatization construction and strengthening corporate culture construction. Through the implementation of these measures, the administrative management level of agricultural enterprises can be improved, the competitiveness and sustainable development ability of enterprises can be enhanced, and greater contributions can be made to the development of China's agricultural industry.

Reference

1. Jin Pengcheng. Strengthening agricultural enterprise management to improve market competitiveness [J]. Shanxi Agricultural Economy, 2008(5):57-59.
2. Yan Jun. Research on the evaluation of the sustainable development ability of agricultural enterprises in China [J]. Journal of Agrotechnical Economics, 2002(4):1-5.
3. Gu Zhenzhong. Current situation and countermeasures of human resource management in agricultural enterprises [J]. Chinese and Foreign Entrepreneurs, 2014(13):112-114.

LIU JIREN

post-graduate studies of the Faculty of Economics and Management,

EP «Administrative Management»

Sumy National Agrarian University

Supervisor

Olena SLAVKOVA

Doctor of Economic Sciences, professor of the Public Management and

Administration Department

Sumy National Agrarian University

PROBLEMS OF CORPORATE CULTURE SYSTEM MANAGEMENT AT THE ENTERPRISE

Most companies do not have their own distinctive corporate culture: Uncharacteristic corporate culture is a common problem for most companies. The main reason for their lack of distinctive corporate culture is that they believe that corporate culture is not directly related to performance, rather than building their own. Corporate culture is not as good as creating more economic benefits. At present, most companies are more concerned about the survival of the company and how to break through the bottleneck of development. What they pursue is the short-term interests of the company and real performance growth. It is often manifested as a recessive and long-term promotion. Therefore, some companies do not have the patience to establish their own corporate culture. Chinese corporate culture is introduced from foreign advanced corporate management. Many companies simply do not understand the true meaning and function of corporate culture, do not understand the adaptability and uniqueness of corporate culture, and do not understand that corporate culture should conform to the characteristics and background of the times. The excellent culture is brought in without any adjustment and innovation. As a result, the corporate culture is divorced from the history and status quo of the company. Due to "unacceptable conditions", the corporate culture not only fails to promote the business decision-making and business performance of the company, but hinders it. effect.

Corporate culture only reflects the values of a few people, and it is difficult to develop and disseminate it in the enterprise: This problem is common in enterprises, and many business leaders realize that a corporate culture that only reflects a few people is lifeless and is destined to die. , and only when all employees of the company work together can the value of corporate culture be truly brought into play The corporate culture of the company's decision-making, management and lower-level employees' work behavior, and even living habits is just a slogan hanging on the wall. In order to implement the corporate culture, especially the implementation of the front-line workers, it is necessary to find a cultural carrier and reflect the corporate culture from the daily work behavior of the employees. This is very important for the construction of corporate culture. Due to the limited quality of

subordinate employees, it is often difficult for them to understand the essence of corporate culture, let alone implement it effectively. A truly outstanding entrepreneur must be the standard-bearer of an advanced corporate culture, and corporate leaders must be the advocates and preachers of corporate culture. and implement corporate culture.

Insufficient understanding of the connotation of corporate culture: As a unique cultural phenomenon, corporate culture is a kind of "soft power" of an enterprise, and its connotations are very rich. Play its role in the enterprise, and it may cause some misleading, but in reality, many people have a one-sided or even wrong understanding of corporate culture. For example, some people think that corporate culture is something illusory and has no practical effect. There is no corporate culture, and the company also produces and operates in the same way, and even criticizes those who hold a positive attitude towards corporate culture, saying they are bluffing; some people They think that corporate culture is only the culture of corporate leaders. They either think that corporate culture only needs leaders to use it, or think that what kind of leadership has what kind of corporate culture; There is nothing to do with management, etc. These are all manifestations of the lack of awareness and understanding of the connotation of corporate culture itself, so in many companies, corporate culture has not played its due role.

The corporate culture lacks keeping pace with the times: the rapidly changing economic environment and the fiercely competitive market environment have become the eternal theme for many companies to seek sustainable development, and the same is true for the construction of corporate culture. The most essential and soulful things should not be changed casually unless there is a serious problem. Corporate culture keeps pace with the times, and what changes is the carrier of corporate culture, cultural concepts, cultural systems and cultural implementation methods. Many companies regard the construction of corporate culture as a "once and for all" thing, so they did spend a lot of thought to establish a good corporate culture for the immediate interests at the beginning, but after the construction, they put their energy into soft power. The concept was born in the field of international relations and originally referred to the ability of a country to rely on cultural and ideological factors to gain influence. The concept of soft power was proposed in 1990 by Professor Joseph Nye, former dean of the Kennedy School of Government at Harvard University. He argues that the United States has succeeded in gaining significant international influence in previous decades using soft power in terms of culture and values, but has since increasingly used "hard power" (especially military and economic power) means), and its influence has been declining day by day. As far as companies and brands are concerned, there are also soft power and hard power. In other aspects of production and operation, it is neglected that the corporate culture needs to be revised to a certain extent with the changes in the surrounding environment and the market. These later maintenance work, the corporate culture becomes rigid.

The construction of corporate culture lacks strategic systematicness: Many

companies often do not systematically and strategically carry out corporate culture construction, but build it very arbitrarily according to temporary needs, resulting in some corporate culture constructions that are mere formality and nothing. Substantive content; some corporate culture construction is only manifested in the system, without the instillation of ideas; some corporate cultures only pay attention to the needs of the material level, while ignoring the needs of the spiritual level; some companies only focus on reducing costs and improving efficiency, while despising people-oriented management, etc., so that the corporate culture lacks unified coordination and system management.

Alibaba also faces a major challenge: if Jack Ma's personal influence becomes the focus of Alibaba, it will cause serious obstacles to Alibaba's inheritance and continued expansion. Then, how to combine the most essential, traditional and stable things? Passing it on has become one of the problems that Alibaba Group urgently needs to solve. We can clearly see that the core of Alibaba's corporate culture is its entrepreneurial spirit, and its entrepreneurial spirit is keyed by the ideas and values of its leaders [1].

First-class companies do standards and culture, second-class companies do brands and services, and third-class companies do product price competition.

Although this is not the only criterion for measuring enterprises, price fighting is the most profound feeling and experience Alibaba brings to all consumers and the outside world, and the development and survival mode of enterprises are too cruel. Stepping on the tears and rogues of countless companies, individuals, and private operators[1]. Maybe it's just a trivial aspect. The real harm may be a fatal blow to a country's manufacturing industry that is unprofitable, thereby losing international competitiveness, if this model appears in Western developed countries. It is believed that the government will be stunned by the high unemployment rate and high relief payments every month, as well as the loss of export competitiveness.

The final result of this model; it leads to the price reduction of the products produced by themselves before they meet the buyers. And this model leads to the excessive lack of the internal spirit and concept of the enterprise in the long-term survival and development of the enterprise. What is more fulfilled is the greed of human nature and consumers, and the bottom line of human nature and consumers can never be satisfied. In terms of brand services, Alibaba is more just taking care of the next home - terminal consumption. The bitterness of the seller has been exchanged for the smile of the buyer and the pain of the country.

Reference

1. Matous F. Alibaba Company Culture Case Study: East meets West. URL: <https://enviableworkplace.com/alibaba-company-culture-case-study/> (date of application 10.11.2024).

LIU XIN

*student, specialty 073 “Management”
Sumy National Agrarian University*

Scientific tutor:

Tetiana KHARCHENKO

*Doctor of science in Public Management
and Administration, associate professor
Sumy National Agrarian University*

PROSPECTS FOR DIGITAL AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN MANAGEMENT COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES: A CASE STUDY OF ECOVACS ROBOTICS

In today's highly competitive global market, enterprises are increasingly adopting digital and innovative technologies to maintain and enhance their competitive edge. This is especially true for companies like Ecovacs Robotics, a pioneer in the robotics industry based in Suzhou, China. Ecovacs has positioned itself as a global leader in robotic household appliances, largely due to its continuous innovation in technology and effective use of digital tools in management practices. This paper explores how Ecovacs Robotics leverages digital and innovative technologies to enhance its management competitiveness and adapt to the rapidly changing business landscape.

According to research, enterprises that incorporate advanced technologies such as artificial intelligence (AI), machine learning (ML), and the Internet of Things (IoT) into their operations tend to outperform their competitors in terms of efficiency and market reach [1]. Ecovacs has implemented these technologies across its manufacturing and supply chain processes, enabling the company to improve productivity and reduce costs. By using IoT to connect and automate its production systems, Ecovacs has been able to streamline operations, minimize human error, and increase flexibility in responding to shifts in market demand.

Decision-making is a core aspect of management competitiveness, and digital technologies are transforming how companies approach this process [2]. Ecovacs Robotics has integrated AI-driven data analytics into its decision-making framework, allowing the company to analyze large volumes of market data and consumer behaviour patterns in real time. This data-centric approach has enabled the company to make more informed decisions regarding product development, marketing strategies, and customer service, thus enhancing its competitive position in the market.

Operational efficiency is critical for maintaining competitiveness, particularly in the technology-driven robotics sector [3]. Ecovacs has invested heavily in automation and digital transformation initiatives to improve operational efficiency. By adopting smart manufacturing technologies, such as autonomous robots and AI-

enhanced quality control systems, the company has significantly reduced production time and enhanced product quality. These advancements have not only boosted the company's competitiveness but have also enabled it to scale its operations to meet global demand effectively.

The role of digital communication technologies in management competitiveness cannot be overstated. Research suggests that clear and efficient communication, both internally and externally, is essential for maintaining competitive advantage [4]. Ecovacs has adopted a comprehensive digital communication strategy, incorporating cloud-based collaboration platforms, real-time feedback systems, and digital customer service tools. These technologies have allowed the company to maintain strong relationships with suppliers, customers, and other stakeholders, while also improving internal team coordination.

Innovation leadership is another critical factor driving the competitiveness of high-tech companies like Ecovacs [5]. The leadership team at Ecovacs Robotics has embraced a forward-thinking approach to innovation, continuously exploring new technological advancements and incorporating them into the company's operations. This commitment to innovation has helped Ecovacs maintain its position as a leader in the global robotics industry, driving the development of new products that cater to the evolving needs of consumers.

In conclusion, Ecovacs Robotics has demonstrated that the integration of digital and innovative technologies is key to enhancing the management competitiveness of enterprises. By leveraging advanced technologies in its decision-making processes, operational efficiency, communication strategies, and leadership, Ecovacs has positioned itself as a leading player in the robotics industry. This case study highlights the critical role of technology in shaping the future of enterprise competitiveness and offers valuable insights for other companies seeking to enhance their market position through digital transformation.

References

1. Li, Z., & Wang, F. (2021). The impact of digital transformation on enterprise competitiveness: Insights from the robotics industry. *Journal of Business Technology*, 40(3), 215-230.
2. Zhang, H., & Liu, P. (2020). Data-driven decision-making: Case studies from China's robotics sector. *International Journal of Management Studies*, 52(2), 78-94.
3. Sun, J., & Zhao, M. (2019). Operational efficiency and digital innovation in manufacturing: A study of robotics enterprises. *Journal of Industrial Engineering*, 34(5), 99-115.
4. Chen, Q., & Guo, Y. (2022). The role of digital communication in enhancing enterprise competitiveness: Case studies from China's high-tech sector. *International Journal of Business Communication*, 27(1), 122-139.
5. Wang, X., & Li, T. (2021). Innovation leadership in the digital age: Lessons from Ecovacs Robotics. *Leadership Quarterly*, 30(4), 55-70.

LU YANG

student, specialty 073 “Management”

Sumy National Agrarian University

Scientific tutor:

Tetiana KHARCHENKO

Doctor of science in Public Management and Administration, associate professor

Sumy National Agrarian University

INTEGRATED MANAGEMENT SYSTEM ON ADVANCED MULTINATIONAL COMPANY: A CASE STUDY OF TENCENT HOLDINGS LTD

In today's rapidly evolving global business landscape, multinational companies face numerous challenges ranging from technological disruptions to regulatory changes and fluctuating market demands. Tencent Holdings Ltd., a leading enterprise in China's technology sector, is no exception to these challenges. This paper explores the integrated management system implemented by Tencent, focusing on operational decision-making, technological integration, and long-term strategic growth. By analysing the company's approaches to managing complex global operations, this study highlights the role of centralized management frameworks in ensuring corporate stability and sustainable expansion.

Research indicates that multinational corporations, particularly in the technology sector, encounter unique challenges due to the pace of digital transformation and global competition. Tencent has responded to these challenges by implementing a comprehensive integrated management system that aligns its various operational sectors under a unified framework. This system incorporates technological innovations, such as cloud computing and artificial intelligence, which enable Tencent to streamline operations, optimize resource allocation, and enhance decision-making processes. By centralizing its management operations, Tencent has not only improved operational efficiency but also positioned itself as a leader in the global tech industry.

Decision-making in a multinational context is a critical component of an integrated management system. Tencent has enhanced its decision-making processes by incorporating data-driven insights and predictive analytics into its operations. During times of market fluctuations, Tencent's integrated system allows its leadership to make informed decisions quickly, ensuring business continuity and minimizing risks. This approach has enabled the company to navigate regulatory challenges across different countries while maintaining its competitive edge in the global market.

Operational efficiency in a multinational corporation like Tencent is vital to sustaining growth and navigating the complexities of international markets. Tencent has employed various strategies to improve its operational efficiency, including the adoption of agile management practices and the implementation of cross-functional

teams. By leveraging its integrated management system, the company has enhanced collaboration between its subsidiaries and divisions, fostering a more adaptive and responsive organizational structure. These operational improvements have not only streamlined its international ventures but also improved its ability to respond to changing market demands.

Another crucial aspect of Tencent's management success is the integration of its corporate culture into the global framework. Clear communication channels and unified leadership have allowed Tencent to effectively manage its multinational workforce and maintain consistent corporate values across its global operations. This integration has fostered employee engagement, improved coordination across international offices, and supported the company's expansion into new markets.

Moreover, leadership plays a pivotal role in maintaining and optimizing the integrated management system of a multinational company like Tencent. Effective leadership requires not only a strategic vision but also the ability to foster innovation and agility in a rapidly changing environment. The leadership team at Tencent has demonstrated a forward-thinking approach by continuously refining the company's integrated management practices and encouraging a culture of adaptability. This proactive leadership has been instrumental in the company's sustained growth and ability to manage complex global operations.

In conclusion, Tencent Holdings Ltd. has demonstrated the importance of an integrated management system in achieving operational stability and long-term growth. By leveraging technological innovations, streamlining decision-making processes, and fostering strong leadership, the company has solidified its position as a global leader in the technology sector. These strategies provide a model for other multinational corporations and underscore the importance of adaptability and strategic integration in an increasingly interconnected global economy.

References

1. Li, W., & Zhang, S. (2020). Integrated management systems in multinational corporations: A strategic framework. *Journal of Global Business Management*, 42(3), 112-129.
2. Chen, Y., & Wu, Q. (2021). Data-driven decision-making in multinational enterprises: Insights from China's technology sector. *Journal of International Business Studies*, 58(4), 203-221.
3. Liu, J., & Wang, H. (2019). The role of leadership in implementing integrated management systems: Case studies from China's tech industry. *Leadership and Organization Development Journal*, 40(6), 522-538.
4. Zhao, L., & Li, X. (2022). Operational efficiency and technological integration in global corporations: Lessons from Tencent. *International Journal of Business and Management*, 37(2), 74-92.
5. Sun, T., & Chen, R. (2020). Strategic agility in the face of global market changes: The case of Tencent. *Journal of Strategic Management*, 25(5), 184-199.
6. Huang, X., & Lin, M. (2021). Integrated management practices in multinational corporations: Balancing global efficiency and local responsiveness. *International Journal of Multinational Management*, 12(1), 99-115.

PENG BIN

*student, specialty 073 “Management”
Sumy National Agrarian University*

Research supervisor:

Karyna BURYK

assistant

Sumy National Agrarian University

IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF EXISTING MANAGEMENT METHODS OF THE ORGANIZATION (ENTERPRISE, INSTITUTION)

Effective management is an important element in shaping the success and sustainability of any organization. The modern business sphere is changing extremely quickly, and organizations must be able to quickly adapt to it and improve management methods in order to remain competitive. In this article, we explore strategies for improving the effectiveness of existing management practices.

Note that management methods are methods of influencing individual employees and labor teams as a whole, which are necessary to achieve the goals of the firm (enterprise, organization).

Management of a firm (enterprise, organization) is aimed at people, their interests, primarily material. Therefore, the basis of the classification of management methods is the internal content of the motives that guide a person in the process of production or other activities. According to their content, motives for activity can be divided into material, social, and motives of a coercive nature. Accordingly, economic, socio-psychological and organizational methods of managing the activities of employees are distinguished.

Economic methods of management are such methods that realize the material interests of human participation in production processes (any other activity) through the use of commodity-money relations.

Socio-psychological methods of management implement the motives of human social behavior. After all, the level of modern production, the growth of the general education and professional qualification level of employees lead to significant changes in the system of value orientations and the structure of the motivation of people's labor activity. Traditional forms of material incentives are gradually losing their priority stimulating influence.

Organizational management methods are a set of ways and techniques of influencing employees, based on the use of organizational relations and the administrative power of management.

All the mentioned methods of managing the activities of enterprises are organically interconnected and are used not in isolation, but in a complex manner. However, economic methods should be considered the leading ones. Organizational methods create prerequisites for the use of economic methods.

Management methods are a technological manifestation of management actions related to performance management functions. In general, the effectiveness of using management methods depends mainly on the level management qualification, which requires systematic and purposeful preparation and daily use of various strategies of influence on the team and individual employees.

The first strategy for improving the effectiveness of organizational management methods is the introduction of the latest technological achievements in one's field of activity. In today's digital age, organizations can use technology to streamline processes and improve decision-making. Implementing advanced software for project management, data analysis and communication can significantly increase efficiency.

One of the key avenues for enhancing organizational effectiveness is the seamless integration of technology into management practices. Automation of routine tasks, implementation of advanced analytics, and the use of collaborative platforms can streamline processes, reduce errors, and enhance decision-making. By embracing digital tools, organizations can improve efficiency, agility, and overall performance [1, p. 313].

The second strategy is flexible management of the organization. The traditional hierarchical management model is giving way to more flexible approaches. Flexible methodologies borrowed from the field of software development are used in various industries. This enables faster adaptation to change, enhanced collaboration and a more responsive organizational structure

Investing in employee development is an important strategy. Investing in employee development through continuous learning initiatives is a powerful strategy for improving management methods. A learning culture encourages innovation, adaptability, and a growth mindset among employees. This can be achieved through training programs, mentorship, and the provision of resources for skill development [2, p. 56].

A well-trained and motivated workforce is a valuable asset. Organizations should invest in continuous learning programs to keep employees up-to-date with the latest skills and knowledge. In addition, fostering a culture of continuous learning and professional growth promotes innovation and productivity.

Data-driven decision-making is also a strategy for improving organizational management practices.

Data analytics is changing how organizations work. Using the power of data, managers can make informed decisions, identify areas for improvement, and optimize processes. This approach increases the accuracy of strategic planning and resource allocation.

Strategic talent management also has an impact on the effective operation of the organization. Attracting and retaining top talent is critical to an organization's success. Strategic talent management involves not only hiring the right people, but also developing and nurturing their skills. Aligning individual goals with organizational goals creates a more engaged and highly effective workforce.

Effective communication is at the core of successful management. Implementing robust communication channels and collaboration tools promotes transparency, reduces misunderstandings, and fosters a sense of unity among team members. This is particularly relevant in the context of remote or distributed teams [3, p 102].

Clear and transparent communication is the basis of effective management. Implementing solid communication strategies, both vertical and horizontal, reduces misunderstandings and ensures that everyone in the organization is aligned on common goals.

Regular performance appraisals provide insight into the strengths and weaknesses of both individuals and processes. By developing a culture of continuous improvement based on these assessments, organizations can quickly adapt to changing circumstances and market demands.

Thus, improving the effectiveness of existing management practices requires a holistic approach that takes into account technological progress, employee development, the use of data, talent management, communication and performance evaluation. Organizations that adopt these strategies are better positioned to navigate the complexities of today's business environment and achieve sustained success. The path to improved management performance is an ongoing process that requires adaptability, innovation and a commitment to continuous improvement. By following these strategies, organizations can not only survive, but also thrive in the ever-changing business world.

References:

1. McAfee, A., & Brynjolfsson, E. (2017). *Machine, Platform, Crowd: Harnessing Our Digital Future*. W. W. Norton & Company.
2. Brown, P. C., Roediger III, H. L., & McDaniel, M. A. (2014). *Make It Stick: The Science of Successful Learning*. The Belknap Press of Harvard University Press.
3. Duarte, N., & Snyder, N. (2017). *Illuminate: Ignite Change Through Speeches, Stories, Ceremonies, and Symbols*. Penguin.

SONG YURAN

student, specialty 073 “Management”

Sumy National Agrarian University

Research supervisor:

Karyna BURYK

assistant

Sumy National Agrarian University

EFFECTIVENESS OF ENTERPRISE OBJECTIVE MANAGEMENT AND MODERN EVALUATION METHODS: A CASE STUDY OF HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD

In a rapidly evolving global marketplace, effective objective management has become essential for enterprises seeking to maintain a competitive edge. Huawei Technologies Co., Ltd., a global leader in telecommunications and consumer electronics, serves as an exemplary case in adopting and refining modern objective management practices. This paper explores the effectiveness of Huawei's approach to enterprise objective management, with a focus on advanced evaluation methods, alignment of goals with strategic vision, and adaptability to the dynamic competitive environment. By examining Huawei's implementation of innovative practices, this study sheds light on how modern objective management methods can significantly contribute to organizational growth and resilience.

Research has demonstrated that a clear, measurable, and strategically aligned objective management framework is critical for high-performance organizations [1, p.214]. Huawei employs a robust objective management system that integrates goal setting with performance metrics, ensuring that each department's objectives align with the company's overarching strategic goals. Huawei's approach emphasizes flexibility, enabling the company to adjust objectives in response to changing market conditions. This adaptive framework allows Huawei to optimize resource allocation, improve operational efficiency, and drive continuous innovation, even amidst external disruptions. In modern enterprises, the effectiveness of objective management is closely tied to data-driven evaluation methods. Huawei has incorporated advanced analytics and artificial intelligence to monitor progress toward its objectives in real-time [2, p.101]. For example, the company utilizes big data analytics to evaluate departmental performance, providing managers with actionable insights to enhance decision-making processes. This data-centric approach not only facilitates objective tracking but also ensures a more responsive and precise evaluation process, aligning departmental outcomes with Huawei's mission of innovation and customer satisfaction.

Moreover, Huawei has adopted Key Performance Indicators (KPIs) and Objectives and Key Results (OKRs) as core components of its objective management framework, enhancing the transparency and accountability of its goal-setting practices [3]. By using KPIs to measure specific, quantifiable outcomes and OKRs to encourage ambitious, cross-functional collaboration, Huawei fosters a performance-

driven culture that promotes both individual and collective achievement. These methodologies enable Huawei to stay agile, adjust objectives as needed, and cultivate a workforce that is engaged and aligned with the company's long-term vision.

Employee involvement is another crucial factor in ensuring the effectiveness of objective management. Research shows that when employees participate in the objective-setting process, organizational commitment and productivity tend to increase [4, p. 54]. Huawei actively engages its employees in setting personal and team objectives, which enhances their sense of ownership and motivation. Regular feedback sessions and performance reviews provide employees with opportunities to refine their goals and align them with organizational priorities, ensuring that Huawei's workforce remains focused and motivated in achieving high standards of excellence.

Leadership also plays a pivotal role in fostering a successful objective management culture. Huawei's leadership team emphasizes clarity, communication, and consistency in guiding the objective management process [5, p. 92]. Leaders at Huawei serve as role models, aligning their goals with those of the company and encouraging employees to pursue objectives that reflect the company's values. This commitment from the top levels of management reinforces a culture of accountability and innovation, which has proven instrumental in Huawei's ability to maintain its position as a global industry leader.

In conclusion, Huawei's approach to enterprise objective management underscores the value of modern evaluation methods and adaptive goal-setting practices in fostering a high-performance culture. Through data-driven evaluations, employee engagement, and leadership alignment, Huawei has optimized its objective management framework to drive organizational efficiency and strategic growth. The company's success highlights the importance of a dynamic, participative, and technologically enabled approach to enterprise objective management in today's competitive business landscape.

References

1. Li, Y., & Zhang, X. (2021). Strategic alignment in enterprise objective management: Insights from leading technology companies. *Journal of Management Studies*, 49(4), 213-228.
2. Wang, J., & Sun, H. (2022). Data-driven evaluation methods in modern enterprises: Applications and outcomes. *International Journal of Business Analytics*, 18(3), 98-112.
3. Chen, R., & Zhou, Q. (2020). KPIs and OKRs in objective management: Enhancing performance in technology firms. *Performance Management Review*, 22(5), 54-69.
4. Liu, S., & Tang, L. (2023). The impact of employee involvement on goal achievement: Case studies from Chinese enterprises. *Human Resource Management Journal*, 42(2), 142-156.
5. Xu, Z., & Feng, T. (2021). Leadership and its influence on objective management practices: Evidence from Huawei. *Journal of Organizational Leadership*, 37(1), 85-97.

TAN GUIJIANG

master student 2^d course, speciality “Administrative management”

Sumy National Agrarian University

Scientific supervisor:

Alina BRYCHKO

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Sumy National Agrarian University

THE ROLE OF REFINEMENT MANAGEMENT IN BREAKING INDUSTRY BARRIERS: A CASE STUDY OF GOLDWIND TECHNOLOGY

Refinement management is an advanced management concept that emphasizes precise control and effective management at every link and detail of the enterprise to improve operational efficiency and competitiveness. The characteristics of refinement management include data-driven decision-making, detailed process control, continuous improvement, total quality management, and a focus on customer experience and demand satisfaction. These features together form the core of refinement management, enabling enterprises to maintain a competitive edge in a complex and changing market environment.

Common Issues in Refinement Management. In the process of implementing refinement management, enterprises may encounter a series of challenges and problems that, if not properly resolved, could affect management effectiveness and overall enterprise performance. The common issues in refinement management include:

1 **Employee Resistance and Cultural Barriers.** Employee attitudes vary, with some showing resistance, especially when these management practices are inconsistent with corporate culture or traditional practices. Employees may resist change due to concerns about job security, increased workload, or unfamiliarity with new systems.

2 **Insufficient Data Management and Analysis Capabilities.** Refinement management relies on accurate and timely data. However, many enterprises lack in data collection, processing, and analysis, which prevents effective support for decision-making processes. The lack of advanced data analysis skills and tools may hinder the implementation of refinement management.

3 **Difficulties in Standardizing Processes.** Standardization and systematization are the essence emphasized by any management company, but in practice, due to the complexity and variability of business, it may be challenging to standardize processes. Inconsistencies in processes between different departments or teams can lead to low efficiency and waste of resources.

4 **Mismatch Between Costs and Benefits.** When implementing refinement management, enterprises may invest significant resources, including time and money. If these investments do not yield corresponding benefits, it may lead to a mismatch

between costs and benefits, affecting the enterprise's return on investment.

Understanding and Application of Refinement Management in Large Enterprises. For large enterprises, refinement management is not only key to improving operational efficiency but also an important means to promote continuous enterprise innovation. Large enterprises typically have complex organizational structures and business processes, requiring refinement management to optimize resource allocation, reduce costs, and improve product quality and service levels. Large enterprises can also rely on these advanced management methods to better respond to market changes, enhance competitiveness, and achieve sustainable development.

Refinement Management Strategies of Goldwind Technology. As the largest designer and integrator of direct-drive wind turbines in China, Goldwind Technology possesses independent technology and intellectual property rights. To better adapt to market changes and match enterprise development with efficient management, they underwent internal system reform before going public, introduced an advanced management team, and customized more refinement management strategies based on enterprise development goals. The most important of these include data-driven safety management, full lifecycle wind power product management, and full industry chain technology innovation and cooperation based on the Workfine digital management platform.

The Impact of Refinement Management on Goldwind's Market Transformation. The refinement management strategy has had a profound impact on the wind power market. It has promoted Goldwind Technology's expansion in the wind power industry chain, achieving dynamic balance and maximization of the entire industry value chain, and gradually making the industry's development healthier and more standardized, setting a better example. It is believed that with the continuous development of the wind power industry and the intensification of market competition, refinement management will become key to continuous innovation and competitiveness enhancement for enterprises.

In summary, refinement management plays a significant role in breaking industry barriers. In the future, with the intensification of market competition and the continuous advancement of technology, refinement management will become key for more enterprises to enhance competitiveness. Therefore, enterprises should actively learn from the successful experience of Goldwind Technology, strengthen refinement management practices, and promote sustainable development and innovation in enterprises.

References

1. Refinement Management - MBA Lib Wiki. URL: <https://wiki.mbalib.com/wiki/%E7%B2%BE%E7%BB%86%E5%8C%96%E7%AE%A1%E7%90%86>.
2. Goldwind Technology: Putting on the "Management Shoes" for Digital Operations | Special Plan. URL: <https://new.qq.com/rain/a/20221124A00ZSV00>
3. From Rough to Refined: How Enterprises Implement Refinement Management. URL: <https://zhuanlan.zhihu.com/p/679397939>.

YU HANG

Student of master course Administrative Management

Sumy National Agrarian University (Ukraine)

*Scientific tutor: **Oleksandr NAZARENKO***

Doctor (Economic Sciences),

Professor at the Department of Accounting and Taxation

Sumy National Agrarian University

SOME ASPECTS OF THE IMPLEMENTATION OF MODERN METHODS IN ENTERPRISE MANAGEMENT

Introducing modern management techniques in enterprises is a crucial measure aimed at enhancing operational efficiency and competitiveness. Such techniques enable businesses to better adapt to market changes. Through data analysis, market forecasting, and other means, enterprises can promptly adjust their strategies to seize market opportunities. By introducing advanced production technologies and management tools to optimize production processes, enterprises can achieve process automation, data-driven management, reduce resource waste, lower costs, and improve production efficiency. Through measures such as enhancing product quality, optimizing service processes, and strengthening brand building, modern management techniques can significantly enhance the market competitiveness of enterprises.

The inadequacies existing in the current management process of enterprises involve multiple aspects, and these deficiencies may restrict the further development of enterprises. For example, backward management concepts: the human resource management concepts of some enterprises have not been fully reflected, and the decision-making level may lack education and training in management theory, resulting in weak awareness of human resource management. Imperfect incentive mechanism: Some enterprises rely too much on material incentives in the process of human resource management, ignore non-material incentives (such as ideal incentives, goal incentives, etc.), and lack a good organizational environment, making the enterprise lack cohesion and employees lack a sense of belonging. Chaotic organizational structure: Unclear organizational structure of enterprises may lead to low decision-making efficiency and problems of responsibility evasion between departments.

In the process of introducing modern management technology into enterprises, it is crucial to use appropriate investigation methods, which can help enterprises comprehensively understand the current situation, accurately identify needs, and provide strong support for subsequent decision-making and implementation. In this study, methods such as questionnaire survey, on-site visit, covert observation, and literature research method were mainly involved.

This paper, on the basis of introducing modern management techniques, conducts a study on the introduction of modern management techniques in enterprises through empirical research methods such as questionnaire surveys, on-site visits,

covert observations, and literature research, and ultimately draws the following conclusions: 1. When introducing modern management techniques, enterprises should formulate clear strategic plans, clarify goals and implementation paths. The strategic plan should be in line with the overall development strategy of the enterprise to ensure that the introduction and application of the technology can bring actual benefits to the enterprise. 2. Enterprises should strengthen the training of employees to improve their awareness and application ability of modern management techniques. Establish an employee incentive mechanism to encourage employees to actively participate in innovation activities and improve the overall innovation ability of the enterprise. 3. Enterprise culture is an important part of enterprise management, which can affect the thinking and behavior patterns of employees. Enterprises should advocate the spirit of daring to try, accepting failure, encouraging learning, and tolerating failure, and create a positive and upward corporate culture atmosphere. 4. While introducing modern management techniques, enterprises should focus on independent research and development and innovation. Through independent research and development and innovation, enterprises can form unique technological advantages and improve the core competitiveness of the enterprise. And establish a continuous monitoring and evaluation mechanism to regularly evaluate the introduced modern management techniques. Through evaluation, enterprises can understand the actual application effect of the technology, timely discover problems, and make adjustments and optimizations.

In conclusion, the introduction of modern management techniques by enterprises is a complex and systematic process that requires comprehensive consideration and implementation by enterprises in multiple aspects such as strategic planning, staff training, corporate culture construction, technology introduction and independent research and development, as well as continuous monitoring and evaluation. Through the implementation of these measures, enterprises can gradually overcome the deficiencies in the existing management process and enhance their overall competitiveness and sustainable development capabilities.

Reference

1. Meng Hua. Five Implementation Paths to Enhance the Effectiveness of Modern Management Science in Enterprises, [J] *Modern Enterprise*. 2024 (09).
2. Wang Yan. Research on the Application of Modern Management Accounting in Enterprise Internal Control Management, [J] *Accounting Learning*. 2024 (17).
3. Zheng Ziliang, Li Jing. The Application Effect of Modern Management Technology in Chemical Equipment Management, [J] *Modern Salt Chemical Industry*. 2022, 49 (04).

WANG ZHIJIE

*post-graduate studies of the Faculty of Economics and Management,
EP «Administrative Management»*

Sumy National Agrarian University

Supervisor

Olena SLAVKOVA

*Doctor of Economic Sciences, professor of the Public Management and
Administration Department*

Sumy National Agrarian University

RESEARCH ON THE BRAIN DRAIN OF ENTERPRISES

Talent is the main source of power for social progress and development, and it is the competition between enterprises at this stage A key factor in contention. Nowadays, the competition for talents between enterprises is becoming more and more intense, and there are many factors that cause the loss of talents in enterprises, including external factors and internal factors. However, there is no doubt that the loss of talents has a significant negative impact on the development of enterprises, so enterprises must be cautious in the management of talents and take scientific and targeted countermeasures to manage. This article combines enterprises The knowledge of human resource management, analyze the causes of talent loss of enterprises, and propose effective improvement countermeasures [1].

1. The main reason for the loss of talent in enterprises: Lack of strategic planning for human resources. The economy is developing rapidly and the economic situation is becoming increasingly complex. Many enterprises often pay too much attention to short-term benefits and ignore the long-term development of enterprises, resulting in the human resources department of enterprises being forced to consider human resources planning and design human resources from the perspective of short-term development of enterprises. This situation directly leads to the lack of long-term human resources planning of enterprises, which has an extremely adverse impact on the survival and healthy development of enterprises in an increasingly complex economic environment, and it is difficult to provide effective and timely services for the future development of enterprises, resulting in enterprises unable to meet the needs of long-term development of employees, and then leaving.

2. Lack of effective training mechanisms. As an important component of enterprise employee management, training plays an important role in the development of enterprises and employees. According to the different training time, it can be divided into pre-job training and on-the-job training. Hillock Pre-training: In order to promote new employees to understand the company and work content faster, so as to better adapt to the job; On-the-job training focuses on the improvement of employees' abilities and promotes employees to better serve the enterprise. However, at present, many enterprises often only implement pre-job training for employees, but

ignore on-the-job training, resulting in employees' work ability cannot be continuously improved, and employees' personal development is also limited. This has led many employees to leave their jobs and seek a better platform in order to better improve and develop.

3. Lack of effective incentives. As we all know, an effective incentive mechanism is an important means to keep employees passionate and strive to innovate. However, many companies are unaware that inappropriate incentives can have a significant impact on brain drain. For example, some enterprises blindly motivate employees by increasing remuneration, do not really understand the real needs of employees, and give too much material incentives to employees who need mental motivation, which not only cannot achieve the effect of motivating employees, but also causes employees, The dissatisfaction of the workers, over time, the employees' complaints increased, and then chose to leave.

Develop an overall HR plan .Human resource planning is an important guarantee for the sustainable and healthy development of enterprises. The formulation of force resources needs to combine the internal and external factors of the enterprise. On the one hand, according to the enterprise development plan, study the future development direction of the enterprise and formulate the corresponding human resource demand planning; On the other hand, it is necessary to combine the relevant external environment such as social and legal policies, comprehensively consider human resources, study market development trends, grasp the actual needs of various human resources development, and formulate personnel recruitment and allocation plans in a targeted manner. Establish a training system and improve the training system.

Build a complete training system, according to the actual needs of the development of enterprises and employees. Train employees, including will training, cognitive training, vocational training, skill training, etc., and develop corresponding training courses according to employees of different levels, so that employees can develop in the enterprise at the same time, but also improve personally and increase the loyalty of employees. In addition, formulate training [2]. When training the system, it is necessary to comprehensively measure the overall training process, including the confirmation of training needs, the formulation of training plans, the mobilization of training objects, the specific implementation arrangements of training and the assessment of training results, etc., the formulation of each link should be considered from both the enterprise and employees, and in the case of certain enterprise resources, employees can be obtained through training. It has to be upgraded to meet the needs of enterprises for employee capabilities. Optimize recruitment and promotion strategies .As the main channel for enterprises to introduce talents, enterprise recruitment is crucial to the development of enterprises. Therefore, it is necessary to improve the company's personnel recruitment strategy In the process of personnel recruitment, implement recruitment plans through different channels, such as TV recruitment, on-site recruitment and online recruitment; At the same time, when recruiting, describe the future development prospects of the

enterprise and their personal career plans to the candidates, guide more senior talents to join the enterprise, and use internal recruitment and cooperation.

In addition, personnel promotion should implement strict assessment methods, adhere to the principle of meritocracy, pay attention to the matching between talents and enterprise needs, recruit people according to the post, and formulate detailed talent recruitment plans according to the actual needs of enterprises to prevent waste of enterprise resources and talents. Shape a good corporate culture. As the soft power of enterprises, corporate culture is an important part of enterprise competitiveness and is crucial to the development of enterprises. Corporate culture is the external embodiment of the core value of the enterprise and an important factor that unites the employees of the enterprise. On the one hand, the construction of corporate culture should be combined with the development of the enterprise itself, such as corporate brand building, product quality, social image, etc., to highlight itself characteristics, with high recognition; On the other hand, the publicity of corporate culture is also very important, regularly publicize the corporate culture, print brochures, for employees to read, enhance employees' understanding of corporate culture, increase employee pride, strengthen employee cohesion, for The development of enterprises retains more talents and creates a better cultural environment.

Reference

1. Yuan Chunli, Zhang Chunying. The Crisis Management of Enterprise's Collective Brain Drain. International Business Research. *International Business Research* . Vol 1. № 4. P. 104-107. DOI: 10.5539/ibr.v1n4p104 (date of application 12.11.2024).

2. Hellman, C.M.A. (1997). Job satisfaction and intent to leave. *Journal of Social Psychology*. 137(6): 677~689.

WANG JIE

student, specialty 073 "Management"

Sumy National Agrarian University

Research supervisor:

Karyna BURYK

assistant

Sumy National Agrarian University

THE EFFECTS OF ELECTRONIC COMMERCE ON ORGANIZATIONAL MANAGEMENT OF ALIBABA GROUP HOLDING LTD

In the digital age, electronic commerce (e-commerce) has redefined the dynamics of organizational management, particularly in tech giants like Alibaba

Group Holding Ltd. This paper delves into the profound effects of e-commerce on the internal and external management practices of Alibaba, a global leader in online retail and cloud computing. Unlike traditional companies, where organizational hierarchies are rigid and communication flows vertically, e-commerce platforms like Alibaba demand agility, decentralized decision-making, and data-driven management to sustain competitive advantage in a fast-evolving marketplace.

According to contemporary research, the integration of e-commerce transforms not just the sales and customer service channels but also the core operational and management structures of businesses [1, p. 210]. Alibaba's ability to create a fluid, data-centric organizational culture, driven by real-time market insights, sets it apart as a pioneer in using e-commerce not just as a sales channel but as a holistic management tool. This study aims to explore Alibaba's unique use of e-commerce to streamline processes, foster innovation, and enhance employee engagement.

The paper will investigate how Alibaba's extensive use of digital platforms, such as its e-commerce marketplaces (Taobao and Tmall) and cloud services, creates new pathways for organizational efficiency. In contrast to traditional retail companies, Alibaba uses data not only to predict consumer behavior but also to inform internal resource allocation and project management decisions. The incorporation of AI, big data analytics, and real-time market intelligence into day-to-day management activities distinguishes Alibaba from its competitors.

One of the key areas of focus is how Alibaba uses e-commerce as a driver for innovation within the company [2, p. 41]. This paper will analyze how the company's integration of cutting-edge digital tools allows for rapid prototyping, data-driven product development, and an agile work culture that adapts quickly to consumer demands. Additionally, the paper will examine how Alibaba's flat organizational structure, enabled by e-commerce platforms, fosters cross-departmental collaboration and minimizes bureaucratic inefficiencies, positioning the company as a model for future organizational design.

This research also explores the impact of e-commerce on human resource management (HRM) within Alibaba. As the workforce becomes increasingly digital, the company employs innovative HR practices, including digital recruitment, online training platforms, and performance management systems that leverage e-commerce tools to track and enhance employee productivity [3, p. 158]. This paper highlights how Alibaba's management leverages e-commerce to create a more flexible and motivated workforce.

In conclusion, this paper will provide a unique perspective on the effects of e-commerce on organizational management, using Alibaba Group Holding Ltd. as a case study. By focusing on the integration of digital technologies into management strategies, Alibaba demonstrates how e-commerce can be more than just a sales channel, but a cornerstone for organizational success in the 21st century.

References

1. Liu, J., & Wang, X. (2021). E-commerce and organizational transformation:

Insights from leading tech firms. Journal of Digital Management, 14(3), 205-219.

2. Zhang, S., & Guo, F. (2020). Innovation through e-commerce platforms: The case of Alibaba. International Journal of E-Commerce and Business Innovation, 9(1), 32-45.

3. Sun, M., & Chen, P. (2022). The impact of e-commerce on human resource management: A study of Alibaba Group. Journal of Human Resources and Technology, 28(4), 156-172.

WU KAIKUI

student, specialty 073 "Management"
Sumy National Agrarian University

Scientific tutor:

Tetiana KHARCHENKO

Doctor of science in Public Management and Administration, associate professor
Sumy National Agrarian University

KEY ELEMENTS OF BUSINESS MANAGEMENT PROCESSES

In today's highly competitive business environment, effective business management processes are the key to enterprise success. A clear and efficient business management process can ensure the orderly progress of various activities in an enterprise, realize the rational allocation of resources, improve production efficiency, and thereby enhance the economic benefits and market competitiveness of the enterprise. Business management processes contain multiple elements, and each element is interrelated and interacts with each other, jointly constituting a complete system [1].

Activities are the basic constituent units of business management processes. They include various tasks and operations in the enterprise's operation process. For example, in a manufacturing enterprise, raw material procurement, production processing, and product inspection are all different activities. According to research on multiple enterprises, enterprises that reasonably classify and optimize activities can shorten the average production cycle by 20%. Taking an automobile manufacturing enterprise as an example, by re-planning and standardizing assembly activities, the original assembly cycle of 10 days is shortened to 8 days. Draw an activity process matrix chart. The horizontal axis represents different business departments (such as procurement, production, sales, etc.), and the vertical axis represents activity types (regular activities, key activities, support activities, etc.). Through this chart, we can clearly see the distribution of activities in various departments and the correlations between activities. For example, the raw material procurement activity of the procurement department is closely related to the

production start activity of the production department. In the chart, the correlation can be represented by a connection line [2].

Resources cover human, material, and financial aspects. Human resources include employees' skills, knowledge, and experience. Material resources such as production equipment and office space. Financial resources are the funds used by enterprises for operation. Appropriate resource allocation can ensure the smooth progress of business processes. For example, during the promotion period of an e-commerce enterprise, sufficient human resources are needed to handle order processing and customer service inquiries, and at the same time, sufficient financial resources are needed for advertising and subsidy offers [3].

According to statistics, among enterprises of the same scale, enterprises with high resource utilization rates have an average profit margin 15% higher than those with low resource utilization rates. For example, a clothing manufacturing enterprise increased the equipment utilization rate from 60% to 80% by optimizing the use of equipment resources, and the enterprise's annual profit increased by 3 million yuan.

A resource allocation pie chart can be made. Taking a project as an example, it shows the allocation ratio of human, material, and financial resources in different stages. For example, in the project initiation stage, financial resources may mainly be used for market research and scheme design, accounting for 40%; human resources investment accounts for 30% for team formation; and material resource procurement accounts for 30%. As the project enters the implementation stage, the proportion of human and material resources gradually increases [4].

Information runs through the entire business management process. From market demand information and customer feedback information to internal operation data. Accurate and timely information transmission can help enterprises make correct decisions. For example, the sales department promptly transmits market demand information for new product functions to the research and development department, which helps the research and development department develop products that are more in line with market needs.

Surveys show that enterprises that can effectively integrate and utilize information have a 35% increase in product research and development success rate. A software company developed a new software product by establishing a customer information database and analyzing customer usage habits and pain points in demand. The market share of the new software product increased by 20% within one year [5].

Process structures include serial structures and parallel structures. The serial structure performs activities in sequence. For example, in the traditional document approval process, one department approves it and then passes it to the next department. The parallel structure can carry out multiple activities simultaneously to improve efficiency. In the product research and development process, some activities such as appearance design and function development can be carried out in parallel. Research shows that projects using parallel process structures have an average completion time 30% shorter than those with pure serial structures. Taking a construction project as an example, by adopting a parallel structure in design,

construction preparation, and material procurement, the project duration is shortened from the original 24 months to 16 months. Draw a schematic diagram of the process structure. Taking the product production process as an example, it shows the combination of serial and parallel parts. For example, raw material processing and parts manufacturing are parallel activities, and after completion, they enter the serial link of product assembly [2].

Understanding customer needs is the starting point and end point of business management processes. Enterprises need to accurately identify customer needs through market research, customer feedback, and other methods. For example, catering enterprises launch low-oil and low-salt dishes according to customers' needs for healthy diets. According to surveys of enterprises in multiple industries, enterprises that optimize processes based on customer needs can increase customer satisfaction by an average of 25% and expand market share by 18%. A mobile phone manufacturer optimizes the research and development and production process of the camera module according to users' high demand for camera functions and launches mobile phone products with high-pixel and multi-functional cameras, resulting in a significant increase in sales. A customer need hierarchy analysis chart can be made, dividing customer needs into basic needs, expected needs, and exciting needs. Taking hotel services as an example, a clean and tidy room is a basic need, high-quality service is an expected need, and a characteristic themed room is an exciting need. Through the chart, analyze the situation of enterprises meeting different levels of needs and the direction for improvement [4].

The elements of business management processes include activities, resources, information, process structure, and customer needs. Each element plays an indispensable role in enterprise operations. Activities are the basic units of the process. Reasonable planning and optimization of activities can improve efficiency; resources provide guarantees for the process. Efficient resource allocation can improve enterprise benefits; information is the nervous system of the process. Accurate and timely information transmission and utilization are helpful for decision-making; the process structure affects the speed and quality of the process. An appropriate structure can shorten the project cycle; customer needs are the orientation. Meeting customer needs can enhance enterprise competitiveness. When enterprises design and optimize business management processes, they must fully consider these elements. By integrating and coordinating the relationships between various elements, a scientific and efficient business management process system can be constructed to adapt to the constantly changing market environment and achieve sustainable development. Only by attaching importance to the management of the elements of business management processes can enterprises remain invincible in the fierce market competition.

References:

1. Zhao, D., & Liu, J. (2015). Research on improvement of planning process in activity management. *Management Review*, 27(4), 43-48.

2. Wang, F. (2016). Problems and improvement strategies in enterprise activity planning process. *Journal of Management*, 33(2), 98-102.
3. Smith, J. K., & Johnson, L. M. (2017). Improving organizational activity planning process in multinational corporations. *International Journal of Business Studies*, 45(3), 56-61.
4. Zhang, L., & Li, M. (2018). Analysis of key elements in activity planning process of organizations. *Journal of Management Science*, 42(1), 107-112.
5. Guo, W., & Liu, R. (2019). Empirical analysis of improvement in activity planning process of institutions. *Chinese Journal of Management Science*, 27(5), 112-117.

ZHAO JING

Phd student, Speciality 073 "Management"
Sumy National Agrarian University
Administrative staff
Huangshan University, Huangshan

Scientific supervisor:

Alina BRYCHKO

Ph.D. in Economics, Associate Professor
Sumy National Agrarian University

EMPLOYEE PERFORMANCE BEHAVIOR PROMOTION STRATEGY BASED ON DEMAND THEORY

Under the background of knowledge economy, employees are an important resource for the sustainable development of enterprises. Many studies have deeply explored the correlation among employees innovative behavior, organizational commitment and incentive mechanism, and clearly confirmed that there is a significant positive relationship among them. In order to promote the innovation process and improve the overall performance of the enterprise, managers must attach great importance to and fully meet the multi-level needs of employees. These needs not only involve basic salary and welfare benefits, but also extensively cover many key dimensions such as career development planning, working environment optimization, team atmosphere creation and psychological care. By actively listening to employees voices and deeply understanding their expectations and demands, enterprises can build a more supportive and dynamic working environment, thus effectively stimulating employees inherent potential and innovative creativity.

Abraham Maslow, an American psychologist, put forward the theory of basic needs hierarchy in 1943. From the bottom of the hierarchy, it is physiological needs,

safety needs, social needs, respect needs and self-realization needs, among which the first three needs are low-level needs, while respect needs and self-realization needs are called high-level needs. This theory has been widely used in psychology, pedagogy, management and other disciplines.

In the human resource management section, there is a key but easily overlooked place-the impact of employee performance behavior on enterprise development and change. Employees performance behavior is the embodiment of their competence and organizational commitment, which is not only related to their personal salary, but also the direct embodiment of the overall efficiency and core competitiveness of enterprises. However, it is far from enough to realize the importance of employees performance behavior to enterprise development and change. In order to stimulate employees performance behavior to the greatest extent, managers also need to understand employees multi-level needs and use incentive factors that can have a positive impact on employees performance behavior.

There are obvious individual differences in the pursuit standards and satisfaction standards of employees desires, which means that different employees have significantly different needs for different levels, and may even be dislocated. When employees experience declining output and lack of motivation, they are often accompanied by dissatisfaction with work content. The satisfaction of individual needs, especially the satisfaction of spiritual level, has a great incentive effect on employees satisfaction and organizational commitment.

In Maslows demand theory, as the satisfaction degree of low-level demand continues to improve, the incentive effect of demand satisfaction at this level continues to decrease. Research by Gursoy, et al. shows that, unlike baby boomer employees, younger generations of employees (e.g. millennials) largely lack a sense of meaning at work and tend to work for life rather than live for work. The failure of spiritual hierarchy to meet needs is the leading reason why 50% of millennials and 75% of Gen Z quit their jobs, employees enthusiasm for the business, customers, characterized by genuine care and concern and altruistic and hospitable behavior towards customers, is shaped by the satisfaction of their spiritual layer needs.

As young employees gradually become the core group of enterprises, enterprises must deepen the attention and analysis of employees needs when constructing and perfecting their management system. The construction and optimization of this system should be rooted in-depth research and accurate grasp of employee needs. In the design process, enterprises should fully realize that although the material treatment and salary system is one of the key factors to meet the basic needs of employees (i.e. low-level needs), it is necessary to effectively realize and meet the higher-level spiritual needs of employees through diversified incentives.

Corporate culture, as the sum total of values, codes of conduct, business philosophy, ethics, customs and enterprise spirit formed in the long-term production and operation activities of enterprises, is not only the embodiment of corporate image, but also an important source of corporate cohesion and core competitiveness. Excellent corporate culture is like a bridge, connecting the strategic objectives of

enterprises with the personal needs of employees, and becomes an effective way to meet the multi-level needs of employees.

First of all, the corporate culture system layer and material layer meet the physiological and safety needs of employees by providing a stable working environment, a reasonable salary and welfare system and a sound social security system. The satisfaction of these basic needs is the prerequisite for employees to work with peace of mind and realize their potential.

Secondly, the institutional layer of corporate culture emphasizes teamwork, harmonious atmosphere and mutual respect among employees, thus meeting the social and respectful needs of employees. Under the influence of corporate culture, employees can feel that they are a member of the corporate family, establish good interpersonal relationships with colleagues, and enhance their sense of belonging and pride.

Finally, the core spiritual layer of corporate culture meets the self-actualization needs of employees by setting challenging goals, providing professional development opportunities, and encouraging employee participation in decision-making. When employees see their value and potential recognized in the business, they will be more actively engaged in their work, constantly challenging themselves and realizing their personal value.

Reference

1. Maslow A, Lewis K J. Maslow's hierarchy of needs[J]. Salenger Incorporated, 1987, 14(17): 987-990.
2. Gursoy D, Chi C G Q, Karadag E. Generational differences in work values and attitudes among frontline and service contact employees[J]. International Journal of Hospitality Management, 2013, 32: 40-48.
3. Partners, Mind Share (2019). Mental health at work: 2019 report. <https://www.mindsharepartners.org/mentalhealthatwork> report.
4. Gin Choi Y, Kwon J, Kim W. Effects of attitudes vs experience of workplace fun on employee behaviors: Focused on Generation Y in the hospitality industry[J]. International journal of contemporary hospitality management, 2013, 25(3): 410-427.

ZENG WEICHENG

*student, specialty 073 “Management”
Sumy National Agrarian University*

Scientific tutor:

Tetiana KHARCHENKO

*Doctor of science in Public Management and Administration, associate professor
Sumy National Agrarian University*

ANTI-CRISIS MANAGEMENT OF THE HEALTH CARE INSTITUTION: A CASE STUDY OF AIER OPHTHALMOLOGY

In the ever-changing global healthcare landscape, institutions face numerous challenges, including technological disruptions, economic downturns, and public health crises. AIER Ophthalmology, a leading private eye care provider in China, has demonstrated resilience and adaptability in managing these challenges. This paper explores the anti-crisis management strategies implemented by AIER Ophthalmology, focusing on operational flexibility, crisis preparedness, patient care, and long-term sustainability. Through analysing the institution's response to recent crises, this study highlights the essential role of innovation and strategic leadership in maintaining growth and service quality in healthcare institutions.

According to recent studies, healthcare organizations are particularly vulnerable to crises due to the high stakes of patient care, regulatory demands, and evolving medical technologies [1]. AIER Ophthalmology has adopted a comprehensive approach to crisis management, combining digital transformation with robust risk management systems. This strategy includes investment in telemedicine platforms, remote diagnostics, and predictive analytics to anticipate patient needs and minimize disruptions in service delivery during crises. These innovations have enabled AIER to maintain its competitive edge, ensuring continuous patient care even during periods of global uncertainty.

Crisis preparedness and decision-making processes play a crucial role in the healthcare sector's ability to manage emergencies effectively [2]. AIER Ophthalmology has integrated data-driven decision-making and real-time communication platforms into its crisis response framework. For instance, during the COVID-19 pandemic, AIER utilized predictive modelling to optimize patient scheduling, streamline staff deployment, and manage resource allocation. This proactive approach allowed the institution to reduce patient waiting times, control the spread of infections, and protect both patients and medical staff.

In healthcare, operational efficiency and resource management are critical during crises, as they determine an institution's capacity to provide continuous care [3]. AIER Ophthalmology has implemented several operational strategies to strengthen its crisis resilience, such as establishing partnerships with pharmaceutical and equipment suppliers to ensure the timely delivery of critical medical supplies.

The institution also invested in workforce training programs to enhance the skills of medical staff in handling medical crises, ensuring that high standards of patient care were maintained throughout challenging periods.

Effective communication with patients, staff, and stakeholders is another cornerstone of AIER Ophthalmology's crisis management strategy. Clear, transparent, and timely communication has been vital in preserving patient trust and facilitating smoother crisis navigation [4]. AIER has developed a comprehensive communication plan, including frequent updates via digital platforms, newsletters, and direct contact channels, ensuring all stakeholders remain informed and engaged during a crisis. This approach not only fosters patient confidence but also ensures that the institution can make informed, coordinated responses to rapidly changing conditions.

Leadership plays a critical role in guiding healthcare organizations through crises. The leadership team at AIER Ophthalmology has demonstrated adaptability, vision, and strategic foresight in managing multiple challenges while maintaining the institution's growth trajectory [5]. Key initiatives from AIER's leadership include fostering a culture of innovation, prioritizing patient-centred care, and aligning crisis management with long-term strategic goals. Their decisive actions have enabled AIER to strengthen its market position, enhance operational flexibility, and build resilience for future challenges.

In conclusion, AIER Ophthalmology's approach to anti-crisis management illustrates the importance of innovation, strategic decision-making, and leadership in navigating crises in the healthcare sector. By investing in digital health technologies, improving operational efficiency, and ensuring strong communication, AIER has not only enhanced its crisis resilience but also set a model for other healthcare institutions. The company's proactive crisis strategies underline the critical role of adaptability and continuous innovation in the fast-evolving healthcare industry.

References

1. Liu, J., & Zhang, Y. (2021). Crisis management in healthcare: A review of strategies from Chinese hospitals. *Journal of Healthcare Management*, 52(3), 110-126.
2. Wang, H., & Li, T. (2020). Decision-making in healthcare crises: Insights from the COVID-19 pandemic. *Health Policy and Planning*, 35(6), 743-752.
3. Chen, S., & Huang, Q. (2022). Operational efficiency in healthcare institutions during crises: A study of Chinese hospitals. *Journal of Healthcare Operations*, 47(2), 45-63.
4. Zhou, P., & Zhao, M. (2022). The role of communication in healthcare crisis management: Lessons from AIER Ophthalmology. *International Journal of Health Communication*, 14(4), 198-215.
5. Xu, L., & Feng, R. (2020). Leadership in healthcare during crises: Case studies from China's healthcare sector. *Leadership in Health Services*, 33(1), 56-74.

ZHANG HAOZHE

*Student of master course Administrative Management
Sumy National Agrarian University (Ukraine)*

Scientific tutor: Oleksandr NAZARENKO

*Doctor (Economic Sciences),
Professor at the Department of Accounting and Taxation
Sumy National Agrarian University*

SOME APPROACHES TO THE EVALUATION OF PERSONNEL AS A COMPONENT OF ADMINISTRATIVE MANAGEMENT

The main resource at the current stage of the country's economic development is the personnel of enterprises. The simplistic idea of many managers that the transition to new technologies solves all or most of the problems of enterprises is just another confirmation of the insufficient identification of factors that affect the organisation of human resources management and its human resources potential. At the same time, attempts by some leading managers to introduce new enterprise management technologies are limited to the creation of departments with new names and sometimes even some new functions. However, the real results of such measures are either not felt or the results do not reach the expected level. Therefore, managers still prefer to develop only in the areas of using modern equipment and technologies, and do not use the opportunity to develop their staff. One of the important components of HR management in a changing economic environment is human resources potential, the assessment of which will help to determine the knowledge, skills and abilities required to perform a specific task in the workplace.

Human resources potential is understood as the entire number of permanent employees of an enterprise who possess the necessary professional training and qualifications, as well as personal characteristics for possible participation in the operational process. The term 'potential' in its etymological meaning comes from the Latin word *potentia*, which means hidden opportunity, power, strength. In this case, the concept of potential is used in the sense of a hidden opportunity, ability, power that can manifest itself under certain conditions.

The concept of 'human resources potential' reflects the resource aspect of socio-economic development. Human resource potential can be defined as the set of abilities of all people employed at a given enterprise and performing certain tasks. Considering the various components of the concept of 'human resources potential' as a source of qualitative changes in economic development, we come to the conclusion that the evolution of the category reflects profound changes in the content of the entire system of economic concepts, in the centre of which is the employee as the main productive force. The economic aspect, in its turn, means efficiency, effectiveness of activity and the appropriate approach to all qualities of an employee from this perspective. Thus, it refers to the selection of the most appropriate development goals and their achievement with the least amount of labour and

resources. The primary axiomatic components of ‘human resources potential’ are needs and labour, results and costs. The idea of comparing them, i.e. the concept of efficiency, was originally laid down in the very basis of this economic category.

Today, the methods of formation and development of the enterprise's human resources potential are based on the active use of labour market opportunities, formation of personnel policy, and improvement of mechanisms for innovative development of enterprise personnel management technologies. At the same time, methods of innovative development of the enterprise's human resources potential are based on the principles of regulatory and legal regulation and the development of human resources management standards.

The human resources potential of an enterprise includes all employees, both involved and not involved in the production process, the latter including those who, by their level of education, experience and qualifications, can perform certain functions, but for various reasons are not involved in the production system or are involved, but not in accordance with their level of education and qualifications. This is a generalised characteristic of the system of formation, distribution and use of personnel, which includes both those employed in social production and unemployed workers who are able to work in accordance with their own capabilities. The innovative development of the enterprise's human resources potential is understood as its ability to significantly improve the forms and methods of managing its human resources while improving the programmes and technologies of interaction between the enterprise's departments, taking into account the modern achievements of scientific and technological progress and aimed at improving the quality of implementation of the process of reengineering of business processes and projects of the enterprise in the current and long-term perspectives.

Thus, personnel development is traditionally the basis of personnel management and is, first of all, an organised training process that is in the sphere of the company's social and economic policy. The purpose of the human resources development management system is to change the personal potential of employees, as well as to ensure organisational unity, i.e. all the tools that control, plan and implement the results and processes of strengthening the human resources potential of the enterprise. The system ensures systematic structuring and mutual orientation of the enterprise, employees and labour processes through the development of a team (group) and an employee (individual), and is also included in the strategy and culture of the enterprise, covers its external environment and internal situation and depends on the organisational skills of managers to establish a system of training in teams. This is a crucial factor in the real strategic development of personnel.

In order to organise an effective system of personnel development management at an enterprise, it is necessary to determine the strategic perspective of development, outline appropriate measures, organise their implementation and ensure control. In other words, the classical technology of education should be included in the current work and strategic plans of the enterprise. This process can be facilitated by studying the requirements for personnel of competitive enterprises in the industry.

ZHOU KUNMING

*Ph.D. student specialty 073 «Management»
Sumy National Agrarian University (Ukraine)*

Scientific tutor: Oleksandr NAZARENKO

*Doctor (Economic Sciences),
Professor at the Department of Accounting and Taxation
Sumy National Agrarian University*

ANALYSIS OF MANAGEMENT CHALLENGES FACED BY HIGH-TECH ENTERPRISES IN THE TRANSPARENT ECONOMY

In the context of rapid digitalization and globalization, the transparent economy has become a crucial component of high-tech enterprises' competitiveness. Consumers increasingly expect greater transparency from businesses in terms of information disclosure, decision-making processes, and social responsibility. However, many high-tech companies still face numerous challenges in dealing with the transparent economy, such as information asymmetry, compliance pressures, lack of consumer trust, and insufficient technological integration.

This study aims to deeply analyze the management issues faced by high-tech enterprises in the transparent economy and explore their impact on corporate performance and brand image. By establishing a comprehensive theoretical framework, combined with case studies and empirical analysis, the research will reveal key factors in transparency management and their dynamic changes, providing enterprises with systematic management strategies and practical guidance.

The significance of the study lies in, first, filling the gap between theory and practice in the field of the transparent economy, promoting the standardization and systematization of transparency management; second, by discussing the application of new technologies in enhancing transparency, the research will provide innovative ideas for high-tech enterprises to achieve sustainable development in competition. Finally, the research results will provide a reference for policymakers to promote the construction of a transparent economic environment and promote the healthy development of the entire industry.

Under the background of the transparent economy, research on high-tech enterprise management has gradually attracted the attention of the academic and business communities. Transparency, as a bridge of trust between enterprises and consumers, has become increasingly important in the digital age. Consumer expectations of corporate transparency have prompted high-tech enterprises to seek more effective management strategies to enhance brand image and strengthen market competitiveness. Although the number of studies has increased, there are still deficiencies in the combination of theory and empirical analysis, and dynamic consumer behavior analysis.

In the research process, it was found that high transparency significantly

enhances consumer trust and loyalty. Studies show that transparent information disclosure can effectively reduce consumer uncertainty and increase brand recognition (Lerouge & Goutal, 2020). Emerging technologies (such as blockchain and big data analysis) are widely used in transparency management. Blockchain technology provides tamper-proof transaction records, thereby enhancing the credibility of information (Zhang et al., 2022). In addition, Khan et al. (2023) pointed out that big data analysis can monitor consumer feedback in real-time, helping enterprises optimize transparency strategies. Despite previous studies exploring the relationship between transparency and consumer trust, research on consumer perceptions of transparency in different contexts and their changes is still insufficient. Lee & Kim (2023) emphasized that a deep understanding of consumer dynamics in the transparent economy helps enterprises to more flexibly adjust their transparency strategies. The advancement of the transparent economy depends not only on the efforts of enterprises themselves but is also influenced by policy and market environments. Government transparency regulations and policy support provide external impetus for enterprises (Friedman & Miles, 2021).

Challenges are also encountered. Although the theoretical framework is gradually enriched, systematic verification of the actual effects of transparency management is still insufficient. This makes enterprises lack reliable theoretical support when implementing transparency strategies (He & Li, 2022), and consumer perceptions and reactions to transparency are dynamic, influenced by various factors. Current research pays insufficient attention to this complexity, making it difficult for enterprise strategies to adapt to the constantly changing market demands (Schweitzer & Buehler, 2021). Although technology has potential in enhancing transparency, related research often stays at the conceptual stage, lacking specific application cases and empirical support. The implementation of technology may be subject to many restrictions in actual operations (Khan et al., 2023). As the transparent economy progresses, regulations on corporate transparency in various countries are becoming increasingly strict, requiring enterprises to continuously adapt to new compliance requirements. This change may lead to uncertainty and risk in corporate transparency management (Friedman & Miles, 2021). The popularity of transparency research and the high market demand for transparency make enterprise competition fierce. In this environment, research results may face the risk of homogenization, leading to difficulties in innovation and differentiation (Zhang et al., 2022).

A SWOT analysis of the managerial challenges faced by high-tech enterprises in a transparent economy is shown in Table 1.

SWOT Analysis of Management Challenges Faced by High-Tech Enterprises in the Transparent Economy

SWOT Elements	Description
Strengths	Solid theoretical foundation: The theory of the transparent economy is gradually being perfected, and researchers' understanding of the importance of transparency is increasing.
Innovation potential of new technology	New technologies provide new tools and methods for transparency management, helping enterprises transform.
Weaknesses	
Solid theoretical foundation	The theory of the transparent economy is gradually

being perfected, and researchers' understanding of the importance of transparency is increasing. Innovation potential of new technology: New technologies provide new tools and methods for transparency management, helping enterprises transform.

Table 1 - SWOT Analysis of Management Challenges Faced by High-Tech Enterprises in the Transparent Economy

SWOT Elements	Description
Strengths	Solid theoretical foundation: The theory of the transparent economy is gradually being perfected, and researchers' understanding of the importance of transparency is increasing. Innovation potential of new technology: New technologies provide new tools and methods for transparency management, helping enterprises transform.
Weaknesses	Solid theoretical foundation: The theory of the transparent economy is gradually being perfected, and researchers' understanding of the importance of transparency is increasing. Innovation potential of new technology: New technologies provide new tools and methods for transparency management, helping enterprises transform.
Opportunities	Rising market demand: The increasing demand for transparency from consumers provides space for enterprise innovation and development. Policy support: The government's emphasis on the transparent economy and the introduction of relevant regulations provide external support for enterprises to promote transparency.
Threats	Intensified competition: As transparency research becomes popular, competition may lead to homogenization of research results. Technological risks: Data security and privacy protection issues may affect the application of technology in transparency management.

Opportunities Rising market demand: The increasing demand for transparency from consumers provides space for enterprise innovation and development. Policy support: The government's emphasis on the transparent economy and the introduction of relevant regulations provide external support for enterprises to promote transparency. Threats Intensified competition: As transparency research becomes popular, competition may lead to homogenization of research results. Technological risks: Data security and privacy protection issues may affect the application of technology in transparency management.

In the context of the transparent economy, high-tech enterprises face multiple management challenges, including insufficient information transparency, regulatory compliance pressures, dynamic consumer behavior, limitations of technology application, and internal management complexity. These issues not only affect the reputation and brand image of enterprises but also increase compliance costs and legal risks. Enterprises have shortcomings in information disclosure, leading to a decline in consumer trust and an inability to adapt to the market's high expectations for transparency in a timely manner. At the same time, the difficulties in technology implementation and complex internal management structures make the decision-making process inefficient, further restricting the enterprise's ability to respond flexibly.

Faced with these challenges, high-tech enterprises need to take active measures, including improving information transparency, strengthening compliance management, and paying attention to consumer needs. This can not only enhance brand loyalty but also improve overall management efficiency through the application of new technologies. Enterprises should flexibly adjust their strategies to adapt to the rapidly changing market environment and achieve sustainable development. By effectively addressing these challenges, enterprises can enhance their competitive advantage in the transparent economy and build a more solid market position.

Reference

1. Friedman, A. L., & Miles, S. (2021). Stakeholders: Theory and Practice. *Journal of Business Ethics*, 162(3), 563-577. doi:10.1007/s10551-018-3974-1
2. He, S., & Li, J. (2022). Empirical Research on Transparency Management: Current Trends and Future Directions. *Journal of Business Research*, 144, 222-235. doi:10.1016/j.jbusres.2022.01.012.
3. Khan, M. A., Ali, A., & Khan, A. (2023). The Role of Technology in Enhancing Corporate Transparency: A Review. *International Journal of Information Management*, 63, 102456. doi:10.1016/j.ijinfomgt.2022.102456.
4. Lee, J., & Kim, S. (2023). Big Data Analytics and Corporate Transparency: The Mediating Role of Consumer Trust. *Journal of Business Research*, 145, 123-134. doi:10.1016/j.jbusres.2022.01.045.
5. Lerouge, C., & Goutal, M. (2020). The Impact of Transparency on Consumer Trust: A Meta-Analysis. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 54, 102020. doi:10.1016/j.jretconser.2019.102020.
6. Schweitzer, L., & Buehler, R. (2021). The Dynamic Nature of Consumer Behavior: Implications for Corporate Transparency. *Journal of Consumer Research*, 48(5), 931-947. doi:10.1093/jcr/ucab040.
7. Smith, R., & Wang, T. (2021). Corporate Transparency and Compliance: Challenges for High-Tech Firms. *Business Horizons*, 64(2), 215-225. doi:10.1016/j.bushor.2020.11.002.
8. Zhang, Y., Li, X., & Zhao, J. (2022). Blockchain Technology and Corporate Transparency: A New Paradigm. *Technological Forecasting and Social Change*, 174, 121-130. doi:10.1016/j.techfore.2021.121130.

ZHANG LIMING

*student, specialty 073 “Management”
Sumy National Agrarian University*

Research supervisor:

Karyna BURYK

assistant

Sumy National Agrarian University

IMPROVING THE COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES: A CASE STUDY OF BYD CO., LTD

In the face of intensifying global competition and rapid technological advancements, companies must continuously innovate and refine their business strategies to maintain and enhance their market positions. BYD Co., Ltd., a leading Chinese electric vehicle (EV) and renewable energy company, is a prime example of a corporation that has successfully navigated these challenges. Through a combination of strategic innovation, technological leadership, and a commitment to sustainability, BYD has emerged as a global powerhouse in the EV sector. This paper explores the key strategies BYD has employed to improve its competitiveness, focusing on innovation in product development, supply chain management, and market expansion.

In recent years, research has emphasized the growing importance of innovation in maintaining enterprise competitiveness [1, p.200]. BYD’s ability to integrate innovation into its core operations has played a pivotal role in its success. The company has adopted a dual focus on both product and process innovation, continuously developing cutting-edge technologies such as advanced battery systems and energy storage solutions. These innovations have not only enhanced the performance and efficiency of its vehicles but also positioned BYD as a leader in the global transition to clean energy.

A major competitive advantage of BYD lies in its vertically integrated business model, allowing the company to control the entire supply chain—from battery production to vehicle assembly. This approach reduces costs, improves quality control, and facilitates the integration of new technologies. Additionally, vertical integration grants BYD flexibility in responding to supply chain disruptions, a critical factor for competitiveness in the dynamic automotive market [2, p.102].

The company’s strategic focus on sustainability has also been instrumental in enhancing its market competitiveness. As global consumers and regulators increasingly demand environmentally friendly products, BYD has positioned itself at the forefront of the green revolution. The company's commitment to sustainability is evident in its range of zero-emission vehicles, energy storage systems, and solar power solutions. BYD’s alignment with global sustainability trends has not only helped it to differentiate itself from traditional automakers but also opened up new

growth opportunities in emerging markets that prioritize green energy solutions [3, p.82].

Furthermore, BYD has demonstrated a remarkable ability to expand into international markets, leveraging strategic partnerships and joint ventures to penetrate new regions. The company's expansion into Europe, North America, and other global markets has been facilitated by its ability to adapt its business model to meet the needs of different regulatory environments and consumer preferences. This internationalization strategy has been a key driver of BYD's growth, allowing the company to increase its global market share while reducing its dependence on the domestic Chinese market [4, p. 134].

In terms of marketing and branding, BYD has adopted a customer-centric approach, focusing on building strong relationships with both consumers and business clients. The company's investments in after-sales services, customer engagement, and brand loyalty programs have strengthened its market position and helped to cultivate a dedicated customer base. This emphasis on customer satisfaction, combined with the company's innovative product offerings, has enhanced BYD's reputation as a reliable and forward-thinking company [5, p.103].

Finally, BYD's leadership has played a crucial role in fostering a culture of innovation and sustainability, encouraging employees to develop solutions for modern market challenges. This approach has cultivated an adaptive organizational culture that positions BYD to remain competitive in an evolving industry.

In summary, BYD has strengthened its competitiveness through innovation, sustainability, vertical integration, and strategic international expansion. These strategies have enabled BYD to maintain its leadership in the global electric vehicle and renewable energy sectors while setting an example for other companies striving to stay competitive in a rapidly changing environment. BYD's commitment to green technology and customer-focused innovation will be central to its continued success.

References

1. Li, W., & Zhang, T. (2020). Innovation as a Driver of Competitive Advantage in the Automotive Industry. *Journal of Business Innovation*, 45(3), 199-215.
2. Huang, J., & Luo, S. (2021). Vertical Integration and Supply Chain Competitiveness: A Study of Chinese Electric Vehicle Manufacturers. *Journal of Supply Chain Management*, 38(2), 98-112.
3. Chen, Y., & Wang, M. (2022). The Role of Sustainability in Modern Automotive Enterprises. *Sustainable Business Journal*, 56(4), 77-91.
4. Liu, Z., & Lin, H. (2023). Global Market Expansion Strategies of Chinese EV Companies. *International Business Review*, 67(1), 122-138.
5. Fang, R., & Qian, X. (2019). Building Customer Loyalty in the Electric Vehicle Market: Lessons from BYD. *Journal of Marketing and Consumer Research*, 21(6), 102-119.

АКАДЕМІЧНА ПЛАТФОРМА № 5

Особливості управління, обліку та звітності в умовах сталого розвитку.

Олег БАДРАН

*аспірант спеціальності «Менеджмент»
Полтавський університет економіки і торгівлі*

Вадим ШТЕФАН

*аспірант спеціальності «Менеджмент»
Полтавський університет економіки і торгівлі*

Микола ЛЮБИМОВ

*кандидат економічних наук, доцент
Полтавський університет економіки і торгівлі*

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Підвищення ефективності діяльності підприємства залишається головним завданням управлінців протягом останніх десятиліть. Розвиток технологій дав управлінцям новий інструмент – штучний інтелект, про який точаться численні дискусії. Не безпідставними є обговорення щодо можливих загроз використання інструментів штучного інтелекту, серед яких, окрім юридичних і загроз інформаційній безпеці підприємства, важливо виділити соціальні та етичні загрози. Серед них можна зазначити етичні проблеми, пов'язані із скороченням кадрів і втратою робочих місць. Крім того, алгоритми штучного інтелекту можуть мати вбудовані упередження, що може призвести до дискримінації внаслідок ухвалених рішень. Також важливими є екологічні загрози. Ця категорія загроз пов'язана із високою вартістю і енергоспоживанням систем штучного інтелекту.

Особливої актуальності ці питання набувають у контексті концепції сталого розвитку, яка передбачає гармонійний розвиток суспільства, що враховує інтереси як сучасного, так і майбутніх поколінь. Реалізація принципів сталого розвитку дозволить створити сталі економічні та соціальні системи, що відповідають вимогам сучасності та здатні реагувати на глобальні виклики. Справжній сталий розвиток потребує зусиль і відданості на всіх рівнях суспільства, від індивідуальних дій до національних і міжнародних політик.

Основними складовими сталого розвитку є економічна, екологічна і соціальна.

Економічна складова передбачає ефективне використання ресурсів для досягнення стабільного зростання і розвитку економіки, підвищення добробуту населення і створення умов для соціальної стабільності.

Екологічна складова спрямована на збереження та відновлення

природних ресурсів, мінімізацію негативного впливу людини на екосистеми, збереження біорізноманіття та боротьбу зі зміною клімату.

Соціальна складова включає розвиток освіти, медичних послуг, захист прав людини, скорочення нерівності, підвищення якості життя та створення умов для справедливого розподілу ресурсів.

Для України сталий розвиток є ключовою стратегією для підвищення економічної та екологічної стійкості. Україна має значний природний потенціал, який потребує дбайливого використання, і може зробити свій внесок у глобальні цілі.

За результатами проведеного дослідження вважаємо, що вдосконалення системи управління підприємством засобами штучного інтелекту навпаки вписується в концепцію сталого розвитку, а не суперечить їй. По-перше, програмних засобів можна позбавити притаманних людській свідомості певних негативних стереотипів мислення та усталених традицій.

Необ'єктивність, упередженість і прагнення до неправомірного збагачення часто стають причинами виникнення таких небажаних явищ, як шахрайство, корупція, несправедливе ставлення до працівників та ухвалення необґрунтованих рішень. Штучний інтелект, навіть на початкових етапах розвитку, показав себе як потужний інструмент для подолання таких проблем, оскільки його рішення позбавлені упереджень і стереотипів [3].

Крім того, технології штучного інтелекту здатні сприяти захисту довкілля та виживанню людства завдяки широким можливостям супутникового спостереження і аналізу цієї інформації.

Також, інструменти штучного інтелекту мають широкі можливості для підвищення ефективності системи управління підприємством, оскільки вони позбавлені недоліків, притаманним людині: нездатність виконувати великий обсяг обчислень; необхідність значного проміжку часу для якісної обробки великого об'єму інформації; можливість дезорієнтації фахівця при обробці великої кількості даних, що може призвести до прийняття не найбільш ефективних, а можливо й помилкових рішень; відсутність бачення перспектив розвитку, так як вони в умовах високої конкуренції не є очевидними; необхідність людського організму у відпочинку; неможливість виконання безперервного процесу аналізу, розрахунку чи оцінки тривалого процесу; необхідність постійного заохочення працівника до роботи; помилковість визначення пріоритетів та цілей під час реорганізації структури чи підприємства в цілому; ймовірність негативного впливу емоційного чи фізичного стану людини на якість проведеної роботи [2].

Отже, інструменти штучного інтелекту мають широкі можливості для вдосконалення системи управління підприємством на засадах концепції сталого

розвитку. Подальших досліджень потребують питання імплементації конкретних інструментів штучного інтелекту до практики господарської діяльності.

Список використаних джерел

1. Недоліки і загрози застосування систем і технологій штучного інтелекту при обґрунтуванні управлінських рішень. Тези доповіді на ХІХ Всеукраїнську науково-практичну конференцію здобувачів вищої освіти і молодих учених “Бухгалтерський облік, аналіз, контроль і оподаткування: стан, проблеми та перспективи розвитку”, 30 травня 2024 року м. Львів. С. 186-187. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdzily/Naukovo_Doslidna_Chastyna/Docs/2024_Conf/2024_Zbirnik_Stud_kafedra_OKAO_30.05.2024_LTEU_Kinc._1.pdf.
2. Ковтуненко Ю. В. Застосування штучного інтелекту у системі управління підприємством: проблеми та переваги / Ю. В. Ковтуненко // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2019. № 2(8). С. 93-99. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2019/No2/93.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.4171114.
3. Машлій Г. Б. Дослідження управлінських аспектів використання штучного інтелекту / Галина Машлій, Ольга Мосій, Мар'яна Пельчер // Галицький економічний вісник. Т. : ТНТУ, 2019. Том 57. № 2. С. 80–89. (Економіка та управління підприємствами).

Маргарита БАЛАГУР

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Ярміла ТКАЛЬ

кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ У ТРАНСПОРТНІЙ КОМПАНІЇ

Ефективна організація обліку в транспортній компанії є ключовим фактором забезпечення її стабільного функціонування, фінансової прозорості та конкурентоспроможності. Транспортна галузь характеризується складними операціями, які включають управління логістичними процесами, витратами на утримання транспортних засобів, облік палива, амортизацію, а також взаємодію з клієнтами та партнерами. У сучасних умовах динамічного розвитку економіки та інтеграції інноваційних технологій у бізнес-процеси, організація обліку повинна відповідати вимогам законодавства, міжнародним стандартам та специфіці діяльності транспортної компанії.

Недостатньо налагоджений облік може призвести до нерационального використання ресурсів, фінансових втрат, податкових ризиків та зниження довіри з боку контрагентів. Актуальність цього дослідження обумовлена необхідністю вдосконалення методів обліку в транспортних компаніях для підвищення ефективності їх діяльності, забезпечення прозорості операцій і зниження витрат. Дослідження також є важливим у контексті впровадження цифрових технологій у сфері обліку, які дозволяють автоматизувати процеси і підвищити точність та швидкість обробки даних.

Автомобільний транспорт є ключовою складовою виробничого процесу, в якому переміщення вантажів одночасно виступає як виробничим процесом, так і кінцевою продукцією. Обсяг продукції автотранспорту визначається в тонно-кілометрах або пасажиро-кілометрах. Особливістю діяльності автотранспортних підприємств (АТП) є те, що, на відміну від інших галузей, вони не працюють із сировиною – вантаж, як предмет їхньої діяльності, надходить у готовому вигляді і не зазнає додаткової переробки. Проте транспортний процес створює нову споживчу вартість, яка виникає завдяки зміні просторового положення вантажу. Додана вартість формується через витрати на транспортування, які додаються до початкової вартості вантажу.

Витрати АТП на перевезення вантажів і пасажирів, вантажно-розвантажувальні роботи та транспортно-експедиційні послуги в грошовому вираженні утворюють собівартість цих послуг. Собівартість є ключовим показником, який характеризує ефективність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства. Її рівень безпосередньо впливає

на прибутковість АТП: чим нижча собівартість, тим вищий прибуток.

До собівартості відносяться всі витрати, необхідні для здійснення перевезень. Облік цих витрат на підприємстві організовується таким чином, щоб забезпечити своєчасне складання звітних калькуляцій і контроль за відхиленнями від нормативних витрат. Об'єктами обліку є матеріальні, трудові та фінансові ресурси, які використовуються у транспортному процесі. Калькуляція собівартості охоплює всю продукцію, створену в результаті транспортної діяльності.

Облік господарської діяльності внутрішніх підрозділів АТП базується на оперативному-технічному, статистичному та бухгалтерському обліку. Основою для оцінки виконання фінансових завдань є первинна документація, яка оформлюється на рівні автоколон, бригад і окремих автомобілів. Фактичні витрати підрозділів враховуються у відповідних рахунках, що дозволяє точно аналізувати роботу кожного підрозділу та забезпечувати ефективне управління.

Основними аспектами організації як вантажних, так і пасажирських перевезень є: встановлення договірних відносин між транспортними підприємствами та клієнтами; складання плану перевезень і його реалізація; організація маршрутів і ведення обліку діяльності.

У разі наявності у підприємства власного чи орендованого автотранспорту, витрати формуються за такою схемою: витрати на паливно-мастильні матеріали; витрати на поточний ремонт транспортних засобів; оплата праці та відрахування на соціальні потреби; амортизація основних засобів; інші витрати.

Облікова політика автотранспортного підприємства визначає такі підходи до ведення бухгалтерського обліку: визначення виручки від реалізації продукції (послуг):

- виручка може розраховуватися за фактом відвантаження продукції покупцеві та надання йому розрахункових документів; амортизація основних засобів та нематеріальних активів: первісна вартість основних засобів, з урахуванням витрат на їх доставку та монтаж, погашається шляхом амортизації за нормами, визначеними законодавством. Амортизація розраховується щомісячно і відображається у бухгалтерському обліку. Знос нематеріальних активів включається до собівартості послуг за нормами, встановленими залежно від терміну корисного використання або, якщо його неможливо визначити, протягом 10 років;

- оцінка виробничих запасів: собівартість матеріальних ресурсів (крім нафтопродуктів) визначається за обліковою вартістю. Нафтопродукти оцінюються за формулою: залишок на початок місяця + надходження - залишок на кінець місяця;

- витрати майбутніх періодів: витрати, понесені в поточному періоді, але пов'язані з наступними звітними періодами, враховуються як витрати майбутніх періодів і поступово списуються до собівартості продукції чи за рахунок інших джерел;

- резерви майбутніх витрат і платежів: формуються відповідно до чинного законодавства;

- систематизація та списання витрат на виробництво: здійснюється відповідно до діючого плану рахунків.

Цей підхід забезпечує прозорість обліку, оптимізацію витрат та ефективне управління ресурсами підприємства.

Для обліку та контролю автотранспортних засобів, як і інших основних засобів, необхідно присвоїти їм унікальні інвентарні номери. Ці номери обов'язково вказуються у всіх первинних документах, що супроводжують рух автотранспортних засобів на підприємстві, а також у реєстрах аналітичного обліку. Присвоєний інвентарний номер закріплюється за об'єктом протягом усього періоду його перебування на підприємстві. Номери, що були закріплені за транспортними засобами, які вибули з експлуатації через продаж, списання внаслідок аварії або повного зносу, не можуть бути повторно присвоєні іншим транспортним засобам.

Для забезпечення обліку та контролю за збереженням основних засобів, включаючи транспортні засоби, інвентарний номер наноситься безпосередньо на об'єкт. У випадку автотранспортних засобів номер може бути нанесений фарбою, або ж у кабіні (або кузові) закріплюється металевий жетон із відповідним номером. Інвентарним об'єктом транспортних засобів вважається кожна окрема одиниця транспорту – автомобіль, причіп, напівпричіп тощо, разом із супутнім обладнанням, таким як запасне колесо, набір інструментів, автомагнітола, кондиціонер, що надійшли разом із транспортним засобом.

Таким чином, правильна організація обліку у транспортній компанії забезпечує контроль за витратами, оптимізацію ресурсів і підвищення ефективності управління. Розробка та впровадження сучасних облікових рішень сприяє підвищенню конкурентоспроможності та фінансової стабільності компанії. У майбутньому впровадження інноваційних технологій в облікові процеси стане необхідним етапом для підтримання високого рівня ефективності підприємства.

Список використаних джерел

1. Петренко О.В. Бухгалтерський облік в управлінні транспортною логістикою: особливості та перспективи розвитку. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу, 2019, вип. 3(44), С. 62–68.

2. Сидоренко І.В. Транспортні послуги для перевізника: оформлення, оподаткування, облік. Податки та бухгалтерський облік, 2016, № 38, С. 15–22.

Дарія ВАСИЛЕНКО

здобувач фахової передвищої освіти,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
ВСП «Сумський фаховий коледж СНАУ»

Науковий керівник:

Сергій ГАРКУША

кандидат економічних наук, доцент,
ВСП «Сумський фаховий коледж СНАУ»,
Сумський національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА

Нематеріальні активи стають одним із ключових факторів підвищення вартості компаній в сучасних умовах розвитку економіки знань, це активи, що не мають фізичної форми, але можуть приносити суттєву економічну вигоду через свій потенціал створення доданої вартості. З огляду на швидке зростання ролі інформаційних технологій, нематеріальні активи охоплюють такі елементи, як програмне забезпечення, патенти, ліцензії, бренди, торгові марки, а також інтелектуальну власність.

Проте організація обліку нематеріальних активів викликає значні труднощі через їх специфічні характеристики, у зв'язку з цим зростає потреба в удосконаленні методологічних підходів до обліку таких активів, щоб забезпечити прозорість та ефективність їх використання.

Як зазначають Гуріна Н.В. та Ющенко С.В. [1] організація обліку нематеріальних активів є ключовою частиною загальної бухгалтерської системи підприємства, в сучасних умовах, завдяки впровадженню автоматизованих інформаційних систем, процес обліку зазнав трансформацій. Це зумовило нові вимоги до кваліфікації облікових працівників, спрощення процедур документування та ведення обліку, а також можливість використання хмарних технологій для зберігання даних.

У сучасних умовах господарської діяльності нематеріальні активи стають об'єктом особливої уваги. Виникає необхідність вирішення питань, пов'язаних з використанням потенціалу підприємств для підвищення їх конкурентних переваг. Зарубіжні науковці приділяють велику увагу організації та методиці аудиту нематеріальних активів, оскільки їхня роль у балансі підприємств стає більш значущою порівняно з матеріальними активами, вказують Назаренко Т.П. та Симура М.В. [2, С. 958].

Організація обліку нематеріальних активів відіграє важливу роль в сучасній бухгалтерській системі підприємства, оскільки автоматизовані інформаційні системи спростили процес обліку та документування. Це вимагає підвищення кваліфікації облікових працівників і відкриває можливості для

використання хмарних технологій. Нематеріальні активи стають важливими для підвищення конкурентних переваг підприємств, і закордонні дослідження акцентують на необхідності їхнього аудиту, оскільки їхня значущість у балансах підприємств зростає порівняно з матеріальними активами.

У сучасній практиці економічної діяльності нематеріальні активи відіграють важливу роль, оскільки забезпечують підприємствам конкурентні переваги, довготривалу прибутковість та збереження стратегічних позицій на ринку. Для їх обліку використовуються як національні стандарти, зокрема НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи», так і міжнародні, такі як МСФЗ (IAS) 38 «Нематеріальні активи».

Згідно з НП(С)БО 8 та МСФЗ 38, нематеріальним активом є ідентифікований нефізичний актив, який можна контролювати, і який приносить економічну вигоду в майбутньому. Ідентифікація передбачає, що актив можна відокремити від інших активів і продати, ліцензувати або передати. Наприклад, програмне забезпечення, патенти на винаходи, авторські права та франшизи.

Щоб актив був визнаний нематеріальним, він має відповідати певним критеріям, а саме:

- можливість його оцінки;
- контроль підприємством;
- очікувана майбутня економічна вигода від використання активу.

Якщо актив відповідає цим критеріям, він відображається в балансі за первісною вартістю, яка включає всі витрати на придбання та доведення до стану, придатного для використання.

Класифікація нематеріальних активів є критично важливою для їх правильного відображення в обліку та звітності, тому розглянемо основні категорії нематеріальних активів за функціональними ознаками (Таблиця 1).

Таблиця 1 – Класифікація нематеріальних активів за функціональними ознаками

Категорія нематеріальних активів	Приклад	Тривалість використання
Інтелектуальна власність	Патенти, авторські права	5-10 років
Програмне забезпечення	ERP-системи, CRM	3-5 років
Торгові марки та бренди	Логотипи, назви компаній	10-15 років
Ліцензії та франшизи	Доступ до ресурсів або технологій	Залежить від терміну договору

**Джерело: узагальнено автором відповідно [1; 2]*

Основною проблемою в обліку нематеріальних активів є їх оцінка. Первісна оцінка проводиться за історичною вартістю, тобто за вартістю придбання або створення активу, проте з часом виникає необхідність у переоцінці активів для відображення їх справедливої вартості на ринку. Оцінка справедливої вартості, зазвичай, проводиться незалежними оцінювачами та враховує такі чинники, як економічна вигода, рівень попиту та пропозиції на

подібні активи.

Сучасні системи управління ресурсами підприємства (ERP-системи) забезпечують ефективний облік та управління нематеріальними активами. Завдяки автоматизації процесів можливо точніше відстежувати витрати, переоцінки та амортизаційні нарахування. Особливу роль тут відіграють аналітичні модулі ERP-систем, які дозволяють контролювати процеси в реальному часі.

Нематеріальні активи часто змінюють свою вартість через ринкові зміни. Наприклад, вартість патентів може зростати залежно від попиту на відповідну технологію, тому підприємства повинні здійснювати регулярну переоцінку активів для забезпечення їх реальної ринкової вартості.

Впровадження автоматизованих систем обліку дозволить підвищити ефективність управління нематеріальними активами. Наприклад, використання спеціалізованих програм, таких як SAP, BAS або ISpro, дозволяє автоматизувати процеси ведення обліку активів, зокрема їх амортизацію, оцінку та переоцінку (Таблиця 2).

Таблиця 2 – Пропозиції щодо удосконалення обліку нематеріальних активів

Пропозиції удосконалення	Очікуваний результат	Приклад впровадження
Автоматизація обліку	Зменшення людських помилок	Впровадження ERP-систем
Переоцінка активів	Відображення реальної вартості	Оцінка за справедливою вартістю
Прозорість та контроль	Підвищення надійності звітності	Розширення аудиторських перевірок

*Джерело: запропоновано автором

Таким чином, удосконалення обліку нематеріальних активів є важливою складовою підвищення ефективності управління господарськими суб'єктами. Враховуючи сучасні тенденції цифровізації та розвиток економіки знань, особливу увагу слід приділяти автоматизації процесів обліку, регулярній переоцінці активів та впровадженню прозорих і точних механізмів контролю за використанням нематеріальних активів. Це сприятиме підвищенню якості фінансової звітності, зниженню ризиків помилок і втрат, а також забезпеченню довгострокової стабільності та прибутковості підприємств.

Список використаних джерел

1. Гуріна Н.В., Ющенко С.В. Основні аспекти організації обліку нематеріальних активів у сучасних умовах господарювання. *Ефективна економіка*. 2016. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5339>.

2. Назаренко Т.П., Симура М.В. Організація та методика аудиту нематеріальних активів. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 7. С. 957-962. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/7_ukr/160.pdf.

Світлана ВОЛЬЧЕНКО

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Світлана ТЕРЕЩЕНКО

доктор економічних наук, професор
Сумський національний аграрний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ІНТЕГРАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Економічна наука та практика господарювання доводять, що удосконалення структурно-інноваційного простору аграрного сектору України можливе шляхом підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу внутрішніх сільськогосподарських підприємств. Таким чином, важливим завданням як на теоретичному рівні, так і в практичній площині є розв'язання питань щодо вимірювання та об'єктивної оцінки цього потенціалу [1]. Це підштовхує до необхідності створення комплексної багатоаспектної об'єктивної оцінки ефективності використання ресурсів аграрних підприємств України. Оскільки саме ця оцінка є основою для можливості порівняння результатів діяльності аграрних підприємств. Це, в свою чергу, забезпечує різноманітність альтернатив для їхнього майбутнього розвитку [1].

Таблиця 1 – Етапи проведення інтегральної оцінки ефективності використання ресурсів підприємства

Етапи	Характеристика	Розрахунки
Перший етап		
Підготовка щодо аналізу і оцінки ефективності використання виробничого потенціалу підприємства	Визначення напрямів оцінки	Економічна, екологічна
	Визначення показників для розрахунку	Показники економічної ефективності використання ресурсів підприємства
Другий етап		
Безпосередня оцінка рівня ефективності використання ресурсів підприємства	Формування груп показників	Показники економічної ефективності використання ресурсів підприємства
	Порівняння показників з нормативними значеннями	
	Розрахунок інтегральних показників	
Третій етап		
Прогнозування рівня ефективності використання виробничих ресурсів підприємством	Розрахунок показників	Показники економічної ефективності використання ресурсів підприємства розраховані методами парної лінійної та динамічної регресії
	Аналіз, оцінка та прогнозування показників	

*Джерело: сформовано автором

На підставі узагальнення існуючих методик оцінки ресурсного потенціалу аграрних підприємств, а також на основі групування та класифікації показників щодо оцінки ефективності використання різноманітних видів ресурсів у суб'єктів господарювання, було розроблено власний методичний підхід до оцінки ефективності використання ресурсів аграрних підприємств.

Цей підхід спрямований на забезпечення максимально об'єктивної оцінки виробничого потенціалу шляхом розрахунку інтегральних показників економічної, соціальної та екологічної ефективності використання матеріальних, трудових, фінансових, інформаційних, часових та земельних ресурсів [2]. Загальна і інтегральна оцінка ефективності використання ресурсів на підприємствах аграрної галузі буде враховувати комплекс показників, що відображають економічний, соціальний та екологічний вплив у рівних пропорціях. Ця оцінка буде проводитися в декілька етапів.

Отже, згідно з наведеною методикою, необхідно оцінити економічну ефективність шляхом визначення інтегрального показника, який враховує різноманітні аспекти використання матеріальних, трудових, фінансових, інформаційних, земельних ресурсів, а також часових ресурсів і показників рентабельності для аграрного підприємства. екологічна ефективність визначається на підставі відповідних первинних показників, що відображають вплив діяльності та навколишнє середовище.

Групу первинних показників діяльності підприємства позначимо через Р. Ці показники будемо використовувати для розрахунку інтегрального показника ефективності використання ресурсів підприємства. до таких показників відносять:

1. Показники економічної ефективності використання матеріальних ресурсів: фондоозброєність, фондоємність, коефіцієнт придатності основних засобів, коефіцієнт вибуття основних засобів, коефіцієнт рентабельності основних засобів, матеріалоємність, коефіцієнт питомої ваги матеріальних витрат в собівартості продукції.

2. Показники економічної ефективності використання трудових ресурсів: продуктивність праці, коефіцієнт використання трудових ресурсів, коефіцієнт плинності кадрів.

3. Показники ефективності використання фінансових ресурсів підприємства: коефіцієнт економічної ефективності використання фінансових ресурсів підприємства; коефіцієнт покриття; коефіцієнт оборотності активів; коефіцієнт оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості; коефіцієнт оборотності власного капіталу; коефіцієнти автономії, ліквідності, платоспроможності тощо.

4. Показники ефективності використання інформаційних ресурсів: коефіцієнт повноти інформації, коефіцієнт точності інформації, коефіцієнт своєчасності інформації, коефіцієнт надійності інформації.

5. Показники ефективності використання часових ресурсів: коефіцієнт

використання робочого періоду, коефіцієнт використання простоїв тощо.

6. Показники ефективності використання земельних ресурсів; землевіддача, рівень розораності тощо.

7. Показники рентабельності використання ресурсів: рентабельність підприємства, рентабельність продукції, рентабельність звичайної діяльності, рентабельність продаж, рентабельність основної діяльності.

8. Показники екологічної ефективності використання ресурсів: коефіцієнт природної ресурсівіддачі, коефіцієнт екологоемності, коефіцієнт ресурсоемності процесу, коефіцієнт екологічності об'єкту, коефіцієнт відходоемності, коефіцієнт екологічності виробництва.

Усі вказані показники розділені на дві категорії: стимулятори та дестимулятори. серед стимуляторів визначені ті показники, підвищення яких сприяє збільшенню інтегральної оцінки ефективності використання ресурсів. з іншого боку, дестимуляторами вважаються ті показники, зростання яких призводить до зменшення зазначеної інтегральної оцінки. показники інтегральної оцінки це середнє арифметичне від всіх розрахованих частних показників.

Отже, застосований методичний підхід дав можливість отримати комплексну оцінку економічної ефективності використання різних ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових, земельних, інформаційних та часових) на підприємстві, а також показників рентабельності їхнього використання. У той же час, поточний стан використання ресурсів на зазначеному аграрному підприємстві не дає можливості сформулювати стратегічні перспективи для покращення ефективності використання ресурсів. Це вимагає прогнозування отриманих інтегральних оцінок на майбутні періоди діяльності суб'єктів господарювання. Підвищення результативності операцій сільськогосподарських підприємств стає можливим лише шляхом раціонального та науково обґрунтованого використання наявних ресурсів, підвищення якості реалізованої продукції, оптимізації структури активів та джерел їхнього фінансування, що призводить до досягнення балансу у виробничих та фінансово-господарських процесах.

Список використаних джерел

1. Мацко Н. Г. Управління розвитком виробничого потенціалу промислового підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки.* 2017. Вип. 23(2). С. 69-72. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_23\(2\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_23(2)_17) (дата звернення 21.09.2024).

2. Ільчук В. Кластеризація у формуванні виробничого потенціалу підприємств реального сектору економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління.* 2016. № 4. С. 7-15.

Олена ГАВРИШ

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Світлана ТЕРЕЩЕНКО

доктор економічних наук, професор
Сумський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Важливе місце в структурі фінансового механізму займає фінансове забезпечення, котре поділяється на залучені та власні фінансові ресурси. Власні джерела фінансування підприємства формуються за рахунок власного капіталу, тобто частини капіталу в активах підприємства, яка залишається після вирахування його зобов'язань. Залучені кошти – отримані кредити, пайові та інші внески, кошти мобілізовані на фінансовому ринку.

При визначенні сутності фінансових інструментів найчастіше використовуються національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. Зокрема, в П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» [1] надається таке визначення: «фінансовий інструмент - це контракт, який одночасно призводить до виникнення (збільшення) фінансового активу для одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструменту власного капіталу для іншого».

Так, визначення фінансового інструменту в МСФЗ 32 «Фінансові інструменти: розкриття і подання» [1] подібне до визначення в П(С)БО 13. В обох визначеннях фінансовий інструмент розглядається як контракт, який призводить до одночасного виникнення фінансового активу для одного учасника та фінансового зобов'язання або пайового інструмента для іншого учасника контракту.

Так, визначення Ходаківської В.П. та Данілова О.Д. також включає поняття фінансових інструментів як фінансові документи, що обертаються на фінансовому ринку, мають грошову вартість і використовуються для здійснення різних операцій на ринку [2].

Ми підтримуємо погляд Чеснокова В. Л., який розглядає фінансові інструменти з трьох різних перспектив: Фінансові документи, продаж або передача яких забезпечує отримання фінансових ресурсів. Іншими словами, це засоби для здобуття грошових коштів. Носії інформації про грошові операції. Фінансові інструменти використовуються для реєстрації грошових транзакцій. Різноманітні види продукту фінансового ринку, які фіксують фінансові події. Фінансові інструменти представляють собою різні фінансові продукти, що рухаються на фінансовому ринку і відображають фінансові операції.

Класифікація фінансових інструментів включає два класи фінансових активів:

1. Золото в зливках, що належить органам грошово-кредитного регулювання та іншим суб'єктам, які фактично підконтрольні цим органам, і вважається фінансовим активом, а також є складовою частиною міжнародних резервів.

2. Акції, інші корпоративні цінні папери та участь у фінансовому капіталі. Ці інструменти не мають фіксованої викупної вартості, як інші фінансові активи, але представляють собою вимоги акціонерів до чистої вартості капіталу корпорації.

Згідно з Директивою Європейського парламенту та Ради «Про ринки фінансових інструментів» від 15 травня 2014 року, якою внесено зміни до директив 2002/92/ЕС і 2011/61/EU, фінансовими інструментами вважаються наступні: оборотні цінні папери; інструменти грошового ринку; паї організацій колективного інвестування.

1. Опціони, ф'ючерси, свопи, угоди за форвардними процентними ставками та будь-які інші контракти на деривативи, що пов'язані з цінними паперами, валютою, ставками процента або доходністю, квотами на викиди або іншими деривативними інструментами, фінансовими показниками або фінансовими заходами, за якими здійснюються фізичні та готівкові розрахунки.

2. Опціони, ф'ючерси, свопи, угоди за форвардними процентними ставками та будь-які інші контракти на деривативи, що пов'язані з товарами, розрахунки за якими повинні бути здійснені готівкою або можуть бути здійснені готівкою за вибором однієї зі сторін, крім через невиконання зобов'язань.

3. Опціони, ф'ючерси, свопи, угоди за форвардними процентними ставками та будь-які інші контракти на деривативи, що пов'язані з товарами, за якими можуть здійснюватися фізичні розрахунки на регульованому ринку.

4. Опціони, ф'ючерси, свопи, угоди за форвардними процентними ставками та будь-які інші контракти на деривативи, що пов'язані з товарами, за якими можуть здійснюватися фізичні розрахунки і не призначені для комерційних цілей, але мають характеристики інших деривативних фінансових інструментів.

5. Деривативні документи для передачі кредитних ризиків.

6. Фінансові договори/контракти на різницю.

7. Опціони, ф'ючерси, свопи, угоди за форвардними процентними ставками та будь-які інші контракти на деривативи, що пов'язані з кліматичними змінами, фрахтовими ставками або ставками інфляції або іншими офіційними економічними статистичними даними, розрахунки за якими повинні бути здійснені готівкою або можуть бути здійснені готівкою за вибором однієї зі сторін, крім через невиконання зобов'язань чи іншого припинення події, а також будь-які інші контракти на деривативи, що пов'язані з активами, правами, обов'язками, індексами та заходами, які мають характеристики інших деривативних фінансових інструментів.

Окрім фінансових інструментів існують фінансові важелі, які впливають на господарські відносини та фінансове управління підприємствами. Фінансові важелі - це різноманітні фактори або інструменти, які можуть бути використані

для впливу на фінансову структуру, діяльність та результативність підприємств. Види фінансових важелів:

1. Дохід - це сума грошей або вартості, яку особа, підприємство чи організація отримує як винагороду за свою діяльність або інвестиції.

2. Прибуток - це різниця між доходами та витратами, що вказує на прибутковість особи чи підприємства. Прибуток розраховується за формулою: Прибуток = Дохід - Витрати.

3. Ціна - це сума грошей, за яку можна придбати товар чи послугу.

4. Норма амортизації - це відсоток вартості основних засобів, який списується як знос з прибутку підприємства протягом певного періоду.

5. Податки - це суми грошей, які фізичні особи та підприємства сплачують уряду на оподаткування доходів, майна, транзакцій тощо.

6. Валютні курси - вони вказують на вартість однієї валюти в порівнянні з іншою. Валютні курси можуть впливати на міжнародну торгівлю та фінансову стабільність.

7. Відсотки за кредит - це витрати, які позичальник сплачує банку або кредиту за можливість використовувати позичені кошти.

8. Фінансові санкції - це обмеження та обмежувальні заходи, які накладаються на держави чи суб'єкти господарювання для покарання або зміни їхньої поведінки в фінансовій сфері.

Фінансове регулювання включає в себе використання різних фінансових інструментів та методів для керування економічними процесами і досягнення конкретних економічних та фінансових цілей. Два основних компонента фінансового регулювання, це бюджетні трансферти і оподаткування.

Бюджетні трансферти - це механізм, за допомогою якого уряд або інші фінансові органи перерозподіляють кошти між суб'єктами господарювання, регіонами чи громадянами. Це може включати в себе соціальні виплати, допомогу безробітним, пенсії, гранти для освіти тощо.

Оподаткування - це процес збору податків з фізичних та юридичних осіб. Оподаткування включає в себе різні види податків, такі як податок на прибуток, податок на додану вартість (ПДВ), податок на доходи фізичних осіб та інші.

Фінансове регулювання за допомогою бюджетних трансфертів і оподаткування дозволяє уряду впливати на рівень фінансового навантаження, розподіл ресурсів та підтримку соціальних та економічних цілей.

Фінансовий механізм включає в себе різноманітні фінансові інструменти та важелі, які дозволяють управляти фінансовими ресурсами та впливати на економічні процеси.

Список використаних джерел

1.Задорожна Р. П. Контролінг як концепція управління фінансово-господарською діяльністю підприємства . Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. 2017. №1. С. 46-50.

2. Терещенко С.І., Литвиненко О.М. Розвиток кооперації в аграрному секторі. Технології ХХІ сторіччя : Збірник тез за матер. міжнар. наук.- практ. конф., Суми, Одеса. – 2023. с 15-18.

Роман ГОРБЕНКО

*здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Олена ДОВЖИК

*кандидат економічних наук, доцент
Сумський національний аграрний університет*

КЛЮЧОВІ МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СКЛАДАННЯ ФОРМИ 1 «БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)»

Баланс (Звіт про фінансовий стан) є елементом фінансової звітності підприємства, який відіграє важливу роль у системі управління. Він надає інформацію про фінансовий стан бізнес-суб'єктів на певний момент часу, допомагаючи керівництву, інвесторам та іншим зацікавленим сторонам приймати обґрунтовані рішення. Досліджувана форма фінансової звітності структурує інформацію про активи, зобов'язання і власний капітал, що дає змогу оцінити загальну фінансову позицію підприємства та його платоспроможність; показує, чи має бізнес-суб'єкт достатньо короткострокових активів для покриття своїх короткострокових зобов'язань; здійснити реалістичну оцінку щодо достатності ресурсів для подальшого розвитку господарюючого суб'єкта. Баланс є основою для розробки фінансових планів і прогнозів, адже аналіз змін у фінансовому стані дозволяє ефективно планувати розвиток і фінансову стратегію.

Зазначений перелік аргументів щодо важливості форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» не є кінцевим, проте він засвідчує необхідність застосування відповідального підходу бухгалтерів щодо процесу його складання.

Процес складання досліджуваної форми фінансової звітності задекларовано у наступних нормативних документах:

1) Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає ключові організаційні аспекти складання даної форми звітності (актуальні терміни, мету, принципи), а також узагальнює інформаційну змістовність форми 1 фінансової звітності; ідентифікує ключові якісні характеристики, наочно візуалізує структуру Балансу (Звіту про фінансовий стан); у якості додатка узагальнює перелік додаткових статей фінансової звітності;

2) Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності детально описують кожну статтю форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та деталізують яким чином відображати інформацію про відповідний актив або пасив;

3) Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників

фінансової звітності визначають методику порівняння показників форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» з аналогічними показниками, які зафіксовані у інших формах фінансової звітності.

Складання форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» передбачає виконання відповідних підготовчих робіт: проведення інвентаризації, нарахування амортизації, проведення уцінки, дооцінки необоротних активів, закриття рахунків 7 та 9 класів та визначення фінансового результату.

На рисунку 1 узагальнено інформаційний базис заповнення форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» в розрізі рахунків бухгалтерського обліку за відповідними розділами.

АКТИВ ФОРМИ 1 «БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)»			
<i>Розділ 1 «Необоротні активи»</i> Дт 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, Кт 13	<i>Розділ 2 «Оборотні активи»</i> Дт 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 34, 35, 36, 37, 39, 64, Кт 38	<i>Розділ 3 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття»</i> Дт 28	
ПАСИВ ФОРМИ 1 «БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)»			
<i>Розділ 1 «Власний капітал»</i> Кт 40, 41, 42, 43, 46, 45, Дт / Кт 44	<i>Розділ 2 «Довгострокові зобов'язання та забезпечення»</i> Кт 47, 48, 49, 50, 51, 52, 52, 54, 55	<i>Розділ 3 «Короткострокові зобов'язання та забезпечення»</i> Кт 47, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69	<i>Розділ 4 «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття»</i> Кт 68

Рисунок 1 - Інформаційний базис заповнення форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» в розрізі рахунків бухгалтерського обліку за відповідними розділами

**Джерело: складено автором з урахуванням даних [1].*

Чітке дотримання методики заповнення форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий результат)» є важливим у практичному аспекті, оскільки вона забезпечує правильне відображення активів, пасивів підприємства, дозволяє здійснити достовірне порівняння показників між різними формами звітності, сприяє прозорості діяльності бізнес-суб'єкта.

Список використаних джерел

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999. URL: <http://surl.li/abfdif> (дата звернення 15.10.2024).

Вячеслав ГОРКАВЕНКО

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Світлана ТЕРЕЩЕНКО

доктор економічних наук, професор
Сумський національний аграрний університет

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОНЛАЙН ТОРГІВЛІ

Купити річ через інтернет – здавалося б, що може бути зручніше? Але є питання, про які споживач, натискаючи кнопку "купити", часто не замислюється.

Першу онлайн-покупку зробив Майкл Олдрідж у Великобританії в 1979 році. З 1980 року такі компанії, як General Motors, Nissan, Ford і Peugeot-Talbot, почали використовувати електронну торгівлю. У 1990 році були впроваджені системи планування ресурсів підприємства, інтелектуального аналізу даних і сховищ даних. 1992 рік став переломним. Саме тоді в США зняли заборону на використання Інтернету в комерційних цілях.

З 1994 року стали з'являтися перші інтернет-магазини, в яких замовлення оформлялися по телефону і підтверджувалися електронною поштою. Звичайно, з того моменту моделі електронної комерції пройшли низку змін, і сьогодні ми робимо покупки за 5 хвилин без будь-яких дзвінків.

У світовому масштабі ринок електронної комерції поширився в 2000 році. Саме тоді більшість європейських і американських компаній почали пропонувати свої продукти і послуги в Інтернеті.

Першим інтернет-магазином вважається NetMarket. Першим клієнтом – житель Філадельфії, який купив альбом Стінга за 12,48 \$.

У 1994 Джефф Безос заснував Амазон.

Отже, онлайн торгівля – це сучасний спосіб здійснювати купівлю-продаж товарів та послуг за допомогою інтернету. Це не просто веб-сайт, а ціла система, яка дозволяє:

- вибирати товари;
- оформляти замовлення;
- оплачувати онлайн;
- отримувати товар можна зручним для вас способом.

Онлайн-торгівля сьогодні – це не просто тренд, а невід'ємна частина

сучасного бізнесу. Щоб досягти успіху в цій сфері, необхідно розуміти основні принципи, на яких вона базується. Основні принципи онлайн-торгівлі:

1. Орієнтація на клієнта:

- Індивідуальний підхід -кожен клієнт – унікальний, тому важливо пропонувати персоналізований сервіс та рекомендації;
- зворотній зв'язок - активна взаємодія з клієнтами, аналіз відгуків та скарг для покращення якості обслуговування;
- лояльність - створення програм лояльності, бонусів та знижок для стимулювання повторних покупок;

2. Якість товарів та послуг:

- відповідність опису - товари повинні повністю відповідати представленим на сайті фотографіям та характеристикам;
- гарантії якості - надання гарантій на товари, можливість повернення або обміну;
- сервіс - швидка обробка замовлень, зручна доставка, професійна консультація.

3. Зручність користування сайтом:

- інтуїтивний інтерфейс - сайт має бути простим і зрозумілим для користувачів різного рівня підготовки;
- швидкість завантаження - швидкий сайт – запорука успішних продажів;
- мобільна версія - оптимізація сайту для перегляду на мобільних пристроях.

4.Безпека:

- захист даних - надійний захист персональних даних клієнтів від зловмисників;
- безпечні платежі - використання перевірених систем оплати;
- прозорість умов - чітке формулювання умов продажу, політики повернення товарів тощо.

5.Маркетинг:

- SEO-оптимізація - просування сайту в пошукових системах для залучення органічного трафіку;
- контекстна реклама - таргетована реклама в пошукових системах та соціальних мережах;
- Email-маркетинг - регулярні розсилки з новинами, акціями та спеціальними пропозиціями;
- соціальні мережі активна присутність у соціальних мережах для взаємодії з аудиторією.

6. Логістика:

- швидка доставка - організація швидкої та надійної доставки товарів;
- різноманітність способів доставки - надання клієнтам можливості вибрати зручний спосіб доставки;
- відстеження замовлень - можливість відстеження замовлення на всіх етапах доставки.

7. Аналітика:

- збір даних - збір даних про поведінку користувачів на сайті;
- аналіз даних - аналіз зібраних даних для оптимізації маркетингових кампаній та вдосконалення сайту;

Дотримання цих принципів дозволить вам створити успішний онлайн-бізнес, завоювати довіру клієнтів та досягти стабільного зростання продажів.

Список використаних джерел:

1. Information Economy Report 2010: ITCs, Enterprises and Poverty Alleviation – UNCTAD. United Nations Publications. – New York – Geneva – 2010.
2. Kshetri N. Barriers to e-commerce and competitive business models in developing counties: a case study. Electronic commerce research and applications. 2007 – 6(4): 443–452.
3. Мельник О.В. Електронна комерція як складова частина електронного бізнесу. Рубрика: Сучасні інформаційні технології [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/melnik-ov-elektronnakomertsiya-yak-skladova-chastina-elektronnogo-biznesu/>.
4. OECD Guide to Measuring the Information Society 2011, OECD, Paris
5. Про електронну комерцію : закон України від 03.09.2015 № 675-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.

Людмила ГОРЬКА

*здобувачка вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Миколаївський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Наталія ПОТРИВАЄВА

*докторка економічних наук, професорка
Миколаївський національний аграрний університет*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ПОРІВНЯННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ ПРАКТИКИ

Визначення основних засобів у вітчизняній практиці трактується згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби», зокрема до них належать матеріальні активи, які утримуються підприємством для використання у виробництві чи доставці товарів, наданні послуг, здачі в оренду іншим особам або для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, з очікуваним терміном використання (експлуатації). Ключовим є визначення терміну використання, а саме періоду більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за один рік) [1]. МСБО 16 «Основні засоби» визначає основні засоби як матеріальні об'єкти, що зберігаються та використовуються для виробництва або постачання товарів чи послуг, здачі в оренду іншим або в адміністративних цілях [2]. Існують також певні відмінності в критеріях визнання активів основними засобами. Відповідно до НП(С)БО 7 основний засіб визнається активом, якщо підприємство, ймовірно, отримає економічні вигоди від його використання в майбутньому та його вартість може бути достовірно визначена. Водночас МСБО 16 додає важливий аспект до процедури визнання собівартості досліджуваного активу, а саме: собівартість об'єкта можна достовірно оцінити [2]. Крім вищезазначеного зауважимо, що міжнародні стандарти не передбачають окремого стандарту вартості для визнання активу основним активом, залишаючи це питання на розсуд компаній. Вітчизняна ж практика доводить про застосування обмеження вартості, які встановлені податковим законодавством [3].

Існують до того ж певні відмінності між вітчизняною та зарубіжною практикою щодо класифікації основних засобів. В Україні згідно з НП(С)БО 7 основні засоби поділяються на такі групи: земельні ділянки, інвестиції в поліпшення земель, будівлі та споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти та обладнання, інвентар, тварини, багаторічні насадження та інші основні засоби. Одночасно МСБО 16 не надає чіткого переліку груп, але надає приклади окремих класів, таких як земля, земля та будівлі, машини, кораблі, літаки, транспортні засоби, меблі та обладнання та офісне обладнання. Цей міжнародний стандарт дозволяє компаніям визначати рівень деталізації

класифікації незалежно від деталей їх діяльності та потреб користувачів фінансової звітності.

Первісна оцінка основних засобів згідно з НП(С)БО 7 та МСБО 16 по суті є узгодженою та включає витрати на придбання, доставку, встановлення та введення об'єкта в експлуатацію. Для подальших оцінок обидва стандарти передбачають дві моделі: модель за історичною вартістю (історична вартість за вирахуванням накопиченої амортизації та знецінення) і модель переоцінки. Однак, якщо в міжнародній практиці переоцінка відбувається більш регулярно, тому балансова вартість на дату балансу суттєво не відрізняється від справедливої вартості, у вітчизняній ж практиці переоцінка часто залишається на розсуд підприємства, крім випадків консолідації і (подальшого) застосування міжнародних стандартів.

Варто зазначити, що МСБО 16 містить більш детальні вказівки щодо обліку витрат на позики, пов'язані з придбанням, будівництвом або виробництвом кваліфікованих активів. До того ж відповідно до МСБО 23 «Витрати на позики» такі витрати капіталізуються як частина собівартості активу, якщо вони безпосередньо пов'язані з придбанням, будівництвом або виробництвом кваліфікованого активу [3]. Вітчизняна практика також допускає капіталізацію кредитних витрат, хоча стандарти та процедури менш деталізовані. Крім того, міжнародні стандарти приділяють більшу увагу питанням оцінки справедливої вартості під час застосування моделей переоцінки. МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» містить детальні вказівки щодо методів оцінки та ієрархії вхідних даних, що використовуються для визначення справедливої вартості [4]. В українській ж практиці оцінка справедливої вартості часто базується на менш формальному підході, що, вірогідніше за все, призводить до відмінностей у оцінці та представленні вартості основних засобів у фінансовій звітності між компаніями, які застосовують національні та міжнародні стандарти.

Існують загальноприйняті методи нарахування амортизації основних засобів згідно НП(С)БО 7 та МСБО 16: прямолінійний, залишкової амортизації, прискореної залишкової амортизації, кумулятивний та результативний. Проте вітчизняна практика надалі допускає використання передбачених податковим законодавством методів амортизації. Стосовно зменшення корисності МСБО 36 вимагає періодичної оцінки наявності ознак того, що корисність активу може бути знецінена, а також виконання тесту на зменшення корисності, якщо такі ознаки існують [5]. В українській ж практиці процедура визначення знецінення менш деталізована, але її принципи в цілому відповідають міжнародним стандартам.

Важливо зазначити, що МСБО 16 вимагає перегляду методу нарахування амортизації, ліквідаційної вартості та терміну корисного використання основних засобів принаймні наприкінці кожного фінансового року [2]. Це більш точно відображає очікувану форму споживання майбутніх економічної вигоди від використання активу. У вітчизняній практиці такі перевірки часто

проводяться менш регулярно, що може призвести до розбіжностей у відображенні фактичного стану основних засобів. Стосовно зменшення корисності МСБО 36 надає детальні вказівки щодо визначення суми очікуваного відшкодування активу (більша з двох величин: вартість продажу або справедлива вартість за вирахуванням вартості використання) [5].

В українській практиці оцінка витрат на компенсацію часто здійснюється на основі спрощеного підходу, і як результат – справжня економічна вартість активу може бути неточно відображена у фінансовій звітності. Відповідно до національної та міжнародної практики вибуття основних засобів обліковується подібним чином, а прибутки та збитки від вибуття відображаються у фінансовій звітності. Проте МСБО 16 більш детально регулює ситуації часткового продажу та обміну компонентів основних засобів. Існує багато подібностей у розкритті інформації про основні засоби у фінансовій звітності відповідно до НП(С)БО 7 та МСБО 16, проте міжнародні стандарти вимагають більш повного розкриття інформації, зокрема щодо змін в оцінках та обліковій політиці.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби». *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 23 (МСБО 23) «Витрати на позики». *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_042#Text.
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 (МСФЗ 13) «Оцінка справедливої вартості». *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068#n2.
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 36 (МСБО 36) «Зменшення корисності активів». *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_047/para2#n2.

Антон ДЕМЧЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 073 «Менеджмент»,
ОП «Менеджмент організацій і адміністрування»,
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Людмила ХРОМУШИНА

кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет

ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ МАЛИМ БІЗНЕСОМ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сучасне суспільство має розвиватися за принципами сталого розвитку, як це визначено глобальними підходами. Концепція сталого розвитку передбачає гармонійні відносини між людиною та природою, які підтримують її життєдіяльність, і для її реалізації важливо змінити основні принципи функціонування економічної системи, зробити її більш відповідальною та екологічно збалансованою [1, с. 9].

Управління малим бізнесом на засадах сталого розвитку є сучасною та важливою стратегією, яка враховує економічні, екологічні та соціальні аспекти; це не просто модний тренд, а необхідність для довготривалого успіху та виживання в сучасному світі. Малі підприємства відіграють важливу роль у стійкому розвитку економіки України. Завдяки своїй гнучкості та здатності швидко адаптуватися до змін, малий бізнес стає основою економічного зростання та позитивних змін у суспільстві [2]. Післявоєнне відновлення економіки України значною мірою залежатиме від малого бізнесу, який може забезпечити стабільний соціально-економічний розвиток [3, с. 69].

Управління малим бізнесом на засадах сталого розвитку відкриває нові можливості, які зумовлюють необхідність змін в управлінських підходах та адаптації до реальних умов діяльності. Отже, до таких можливостей доцільно віднести:

1) залучення споживачів і підвищення лояльності, оскільки значна їх кількість підтримують підприємства, які впроваджують принципи сталого розвитку;

2) формування конкурентних переваг, зокрема серед споживачів, які надають перевагу екологічним та соціально відповідальним видам бізнесу;

3) зменшення витрат на виробництво і підвищення рівня рентабельності за рахунок інвестицій в енергоефективність, зменшення відходів і оптимізації ресурсів;

4) інвестиційна привабливість, оскільки інвестори та кредитори стають надалі більше зацікавлені в підтримці підприємств, які діють відповідально, що збільшує шанси малого бізнесу на залучення фінансування та доступ до

міжнародних грантів;

5) формування позитивного іміджу і репутації соціально відповідального та екологічно свідомого бізнесу, що сприяє позитивному іміджу серед клієнтів, партнерів і громади.

Водночас, виокремимо проблеми і виклики, які можуть виникати у процесі імплементації принципів сталого розвитку в управління малим бізнесом:

- 1) обмеженість фінансових ресурсів;
- 2) нестача необхідних знань та навичок;
- 3) додаткові витрати на процедури сертифікації на відповідність світовим екологічним та соціальним стандартам;
- 4) конкуренція з великими компаніями;
- 5) нестабільність ринкового середовища внаслідок економічних та політичних змін.

Для подолання зазначених викликів необхідно поступово впроваджувати кращі практики сталого розвитку, співпрацювати з партнерами по бізнесу, громадськими та державними інституціями, реалізовувати заходи державної підтримки малому бізнесу, навчати, покращувати навички персоналу та сприяти ефективному впровадженню сталих практик.

Отже, управління малим бізнесом на засадах сталого розвитку є викликом, водночас – значна можливість для зростання та довгострокової стабільності. Використання можливостей і подолання викликів сприятиме не лише економічній ефективності бізнесу, але й його позитивному впливу на соціально-економічну систему в цілому.

Список використаних джерел

1. Дубина М., Сердюк Д. Забезпечення сталого розвитку України в умовах невизначеності та турбулентності зовнішнього середовища. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. № 4(36). С. 9–25. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4\(36\)-9-25](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4(36)-9-25) (дата звернення: 04.11.2024).

2. Максичка А., Ковбаса, О. Удосконалення системи управління малим підприємством для забезпечення його розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 62. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-140> (дата звернення: 06.11.2024).

3. Жовнір-Василенко К. В. Роль малого та середнього бізнесу в трансформації економіки України в контексті відбудови та сталого розвитку. *Геостратегічні трансформації та траєкторія національної безпеки в контексті відбудови і сталого розвитку України* : матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (25–26 травня 2023 року, м. Запоріжжя) / наук. ред. Н. Г. Метеленко ; Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету. 2023. С. 68–71. URL: https://znu.edu.ua/ii_znu/nauka/conf7/zbirnyk_23.pdf (дата звернення: 05.11.2024).

Олена ДОВЖИК

кандидат економічних наук, доцент

Сумський національний аграрний університет

ОБЛІК ТА НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Соціальний облік — це нова тенденція в бухгалтерському обліку, яка враховує нефінансові аспекти, такі як соціальна, екологічна та управлінська інформація. Такий підхід важливий для структурованого та систематичного діалогу із зацікавленими сторонами, особливо з огляду на різноманіття інтересів та цілей.

Дослідження літератури показують, що багато авторів досліджують досвід соціального бухгалтерського обліку та його вкладу. Герасименко О. [1] наводить у своїх дослідженнях характеристику міжнародних стандартів ведення соціального обліку і розкриває принципи якості соціальної звітності. Камінська І. [2] досліджує теоретичні основи соціального обліку, його місце в системі традиційного бухгалтерського обліку. Чередніченко, Т. В. [3] підкреслює, що соціальний облік допомагає підприємству та суспільству в цілому покращити сталість розвитку та забезпечує стабільність та успішність підприємств у сучасних умовах.

Традиційні системи фінансового обліку не можуть впоратися зі складністю сучасних вимог до корпоративного управління. Щоб вирішити ці проблеми, корисно розкривати нефінансові показники, які в широкому сенсі визначаються як екологічна, соціальна та управлінська інформація. Ці показники характеризують те, як організація враховує соціальні, екологічні, етичні питання та питання прав людини у своїй щоденній діяльності. Організації мають великий вплив на екологічні та соціальні проблеми, тому вони повинні бути соціально відповідальними. Корпорації, особливо великі, пропонують багато інформації про свої екологічні та соціальні проблеми.

Виявляється, головною причиною зацікавленості великих корпорацій у соціальному обліку та аудиті є бажання впоратися зі зростаючою складністю їхніх ситуацій та відповідних процесів управління. Активне усвідомлення соціальної відповідальності приносить компаніям більшу довіру та соціальне визнання.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це підхід до сталого розвитку, який охоплює економічний розвиток, а також соціальні та екологічні аспекти. Його виконання характеризується у звіті про стійкість або соціальному звіті. Загалом, через інтенсивний обмін інформацією між зацікавленими сторонами, КСВ, підготовка соціальних нефінансових звітів та ефективна корпоративна комунікація призводять до відкритого та прозорого середовища в суспільстві, промисловості та країні в цілому та сприяють більш інтенсивному розвитку національної економіки.

У нинішній складній економічній та політичній ситуації просування КСВ на національному рівні є можливістю створити позитивне бізнес-середовище, оскільки КСВ розуміється як зусилля підприємств збільшити свій позитивний вплив і усунути або мінімізувати негативний вплив на суспільство та навколишнє середовище шляхом здійснення діяльності, яка виходить за рамки юридичних зобов'язань компанії.

Традиційна фінансова звітність не відповідає потребам бізнес-організацій і зацікавлених сторін, і, як наслідок, очікування зацікавлених сторін щодо прозорості спонукають організації – приватні та державні, а також некомерційні – застосовувати нефінансову звітність про результати, що перевищує відповідність нормам.

Оскільки роль корпоративної соціальної відповідальності зростає в сучасному суспільстві, нефінансова звітність стає визнаною бізнес-практикою. Вимоги суспільства вимагають інтеграції соціальних, етичних та екологічних аспектів в організаційні звіти. Рішення мають бути гнучкими та не створювати непропорційних адміністративних зобов'язань і витрат. Фінансовий облік у приватному секторі розглядається як інструмент для перевірки того, як працює організація, однак соціальний облік також включає звітність перед стейкхолдерами – іншими внутрішніми та зовнішніми сторонами, зацікавленими у функціонуванні організації.

Бухгалтерський облік на вітчизняних підприємствах, як правило, орієнтований на інформаційні потреби лише тих учасників господарської діяльності, які важливі для розподілу наявних у господарюючого суб'єкта ресурсів. Соціальний облік базується на соціальних та екологічних аспектах діяльності компанії та спрямований на забезпечення сталого розвитку та соціальної відповідальності. Тому актуальною є розробка комплексного підходу до постановки соціального обліку або окремих його елементів на підприємствах, які обрали соціально орієнтовану стратегію розвитку.

Список використаних джерел

1. Герасименко О. Соціальний облік та нефінансова звітність як інструменти реалізації соціальної відповідальності. *Вісник Київський національний університет імені Тараса Шевченка*. 2012. Вип. 137. С. 39-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2012_137_11.
2. Камінська І. Соціальний облік як інформаційна база реалізації концепції соціально відповідального бізнесу. *Галицький економічний вісник*. Т. : ТНТУ, 2019. Том 60. № 5. С. 121–128.
3. Чередніченко, Т. В. Соціальний облік у контексті бухгалтерської. Ефективна економіка. 2024. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2024_4_62.

Юлія ІЩЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Інна НАЗАРЕНКО

доктор економічних наук, професор,

Сумський національний аграрний університет

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність нормативного регулювання обліку виробничих запасів визначається його впливом на якість фінансової інформації, ефективністю управління ресурсами підприємства та відповідністю законодавчим вимогам. Варто наголосити, що нормативна регламентація обліку в контексті виробничих запасів забезпечує чіткі правила оцінки запасів на різних етапах їх руху (закупівля, використання, реалізація); відображення витрат, пов'язаних із запасами, у фінансовій звітності, що сприяє формуванню достовірних даних для прийняття управлінських і стратегічних рішень; визначення ефективності управління запасами (контролювання рівня запасів, зниження ризиків їх знецінення або псування, оптимізація витрати на зберігання та управління запасами); єдність облікових підходів для всіх підприємств щодо обліку наявності, руху даної компоненти активів; узгодженість облікових питань із міжнародними стандартами (МСФЗ), що особливо важливо для компаній, які працюють на глобальних ринках; підтримку стратегічного планування (аналіз ефективності використання ресурсів; прогнозування потреб в запасах). Основу нормативного регулювання всіх ключових питань, які пов'язані з організацією обліку на підприємстві, складанням фінансової звітності, державним регулюванням, задекларовано у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Методологічні аспекти обліку запасів (в т.ч. виробничих запасів) визначено в нормативних документах державного та міжнародного рівнів - НП(С)БО 9 «Запаси», МСБО 2 «Запаси», коротка характеристика яких узагальнена на рисунку 1.

Концепцію визнання запасів, їх оцінку, а також обґрунтування методичних засад документального супроводу господарських операцій, пов'язаних із рухом виробничих запасів, виконанням контрольних процедур як у місцях зберігання, так і в виробництві обґрунтовано в Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку запасів. Відповідно до Інструкції № 291 облік виробничих запасів ведеться за субрахунками рахунку 20 «Виробничі запаси», а саме: 201 «Сировина й матеріали», 202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби», 203 «Паливо», 204 «Тара й тарні матеріали», 205 «Будівельні матеріали», 206 «Матеріали, передані в переробку», 207 «Запасні

частини», 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення», 209 «Інші матеріали» [1].

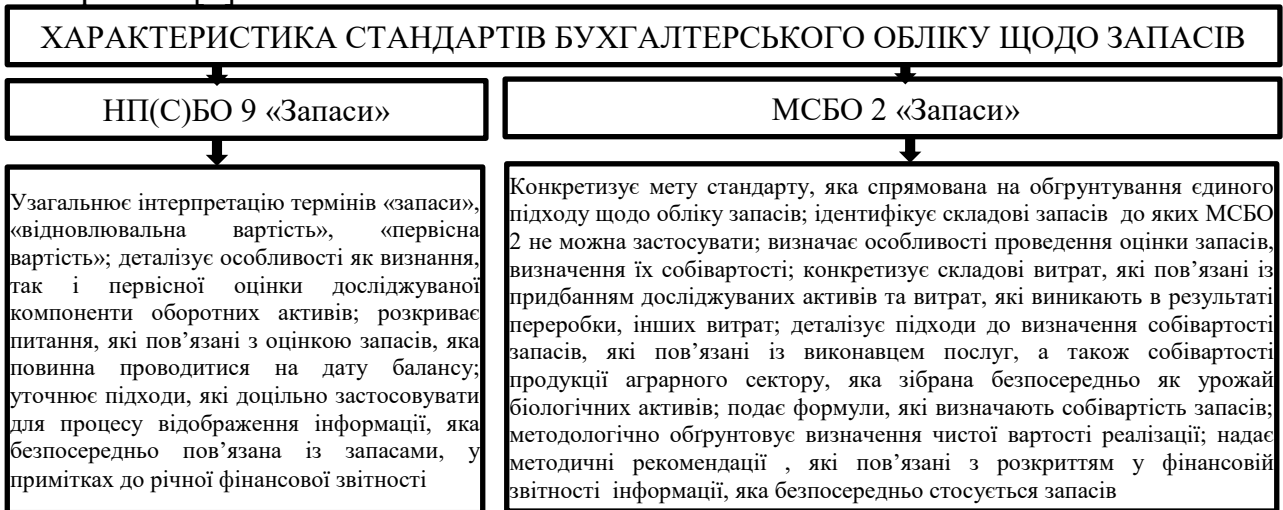

Рисунок 1 - Характеристика стандартів бухгалтерського обліку щодо запасів

**Джерело: складено автором за матеріалами [3; 4].*

Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності визначено, що у статті «Запаси» відображається загальна вартість активів, які визнаються запасами згідно з НП(С)БО 9 «Запаси». У додатковій статті «Виробничі запаси» відображається вартість запасів МШП, сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів [2]. Також інформація про виробничі запаси узагальнюється у формі 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Нормативне регулювання обліку виробничих запасів є основою стабільного функціонування підприємства, адже воно дозволяє забезпечити відповідність фінансової звітності міжнародним і національним стандартам, знизити ризики управлінських помилок і підвищити ефективність діяльності господарюючого суб'єкта.

Список використаних джерел

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999. URL: <http://surl.li/abfdif>.
2. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України № 433 від 28.03.2013. URL: <http://surl.li/kkgacu>.
3. МСБО 2 «Запаси». URL: <http://surl.li/rzzyys>.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : наказ Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.1999. URL: <http://surl.li/rtgffqo>.

Наталія КАНЦЕДАЛ

*к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава*

Марина ЄРМОЛАЄВА

*к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава*

ІНСТИТУЦІЙНА МОДЕЛЬ ОБЛІКУ ПЕРЕВЕДЕННЯ БОРГУ КРЕДИТОРА: ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Важливість інституційного моделювання в обліку пов'язана з необхідністю ідентифікації та пошуку ефективних зав'язків між такими елементами як реальні факти господарського життя підприємства (господарські операції); реальні об'єкти обліку; реальні суб'єкти впливу на господарську діяльність підприємства; реальні об'єкти правового поля; реальні об'єкти системи суспільних відносин, що мають істотне значення у обліково-інформаційних моделях [1].

Предметом даного дослідження процес переведення боргу у взаємовідносинах з кредитором. В основу для апробації інституційного моделювання взято наступну ситуацію: Підприємство 1 «Платник податку на прибуток» перерахувало Підприємству 2 передоплату на суму 42000,00 грн, у т.ч. ПДВ – 7000,00 грн. На суму ПДВ підприємством «Платник податку на прибуток» було зареєстровано податкову накладну, проте податковий кредит не показаний. Підприємство 2 не має змоги поставити товар і повернути гроші, тому хоче укласти договір переведення боргу на Підприємство 3, щоб повернути борг Підприємству 1 [2].

Потреба у побудові інституційної моделі даної ситуації виникає з необхідності пошуку відповіді на питання: як ця операція відобразиться в обліку підприємства 1? Чи потрібно коригувати ПДВ, чи достатньо його лише сторнувати?

Інституційна природа взаємовідносин між постачальником і кредитором базується на договірних відносинах, тому в правовому полі необхідно звернутися до Цивільного Кодексу України.

З погляду цивільного законодавства переведення боргу є однією з підстав заміни боржника в зобов'язаннях. Отже, у разі переведення боргу кредитор у договірних відносинах не змінюється, а відбувається зміна боржника. Це свідчить про те, що після переведення боргу в первісного боржника припиняється зобов'язання перед кредитором і виникають такі самі зобов'язання перед первісним кредитором у нового боржника.

Варто зауважити, що законодавство не містить жодних обмежень щодо видів зобов'язань, за якими є можливим переведення боргу. А отже, з цього випливає, що переводити борг можна як грошовий, так і товарний (новий

боржник погашає борг шляхом поставки товарів, як в ситуації, що розглядається).

Тож, наслідками переведення боргу є вибуття первинного боржника із зобов'язання, вступ до зобов'язання нового боржника та збереження у повному обсязі змісту зобов'язання під час зміни суб'єктного його складу. Проте переведення боргу можливе лише за згодою кредитора.

Тому для уникнення будь-яких ризиків необхідно закріпити переведення боргу документально: або шляхом підписання тристороннього договору про переведення боргу, або шляхом обміну листами між сторонами про проведення такого обміну. Це можуть бути й електронні листи, якщо між підприємствами відбувається електронний документообіг. На рис. 1 проілюстрована взаємодія суб'єктів такої операції, а в якості інституційних факторів господарської операції виступають договірні відносини (об'єкти правового поля) та система бухгалтерського та податкового обліку Підприємства 1, оскільки на ньому сфокусовано завдання.

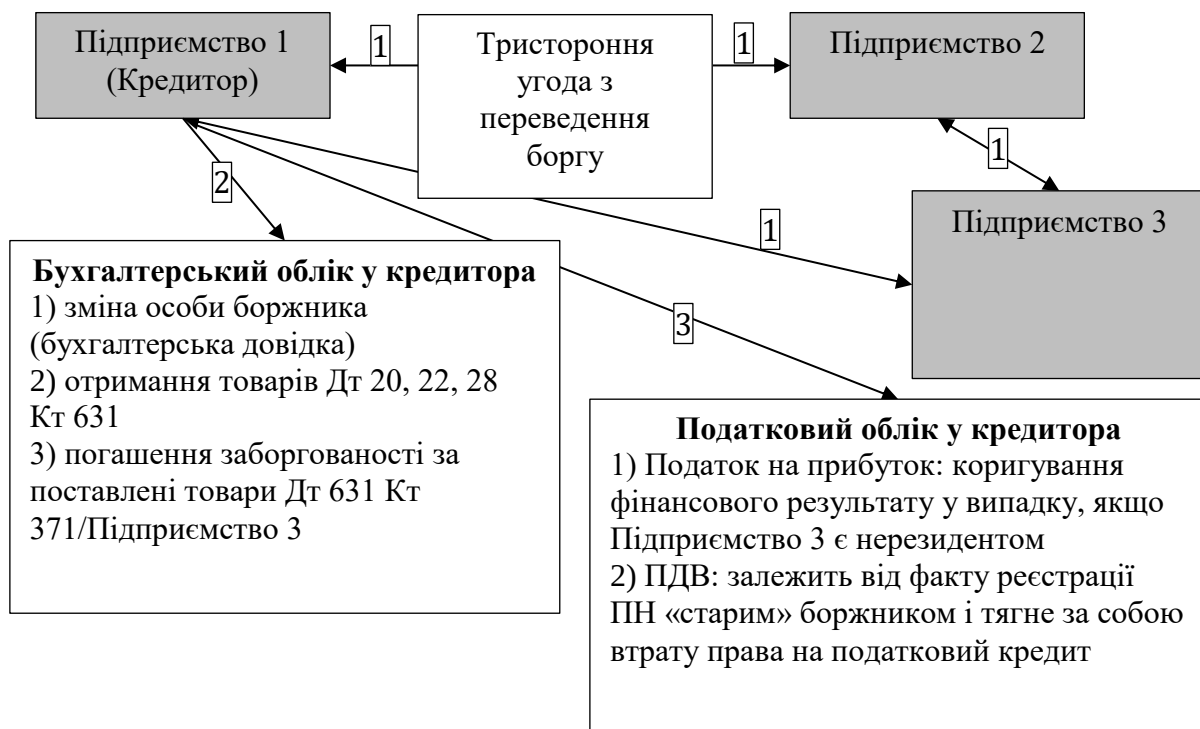

Рисунок 1 - Інституційна модель взаємодії суб'єктів у операціях з переведення боргу кредитора (розроблено авторами)

З точки зору відображення в обліку операції з переведення боргу, то у кредитора (підприємства 1), який уже здійснив авансову оплату за товар, що має бути поставлений у майбутньому, в обліку зареєстрована дебіторська заборгованість за підприємством 2 (Дт 371/підприємство В Кт 311).

В момент, коли буде підписано тристоронню угоду про переведення,

кредитор (підприємство 1) в бухгалтерського обліку повинен змінити особу боржника та на підставі бухгалтерської довідки перетворити дебіторську заборгованість підприємства 2 на дебіторську заборгованість підприємства 3.

Усі наступні операції кредитор (підприємство 1) проводитимуться за стандартною схемою, як показано на рис. 1.

Особливості податкового обліку у підприємства, що є платником податку на прибуток, є наступними.

Об'єктом обкладення податком на прибуток є фінансовий результат до оподаткування, визначений за правилами бухгалтерського обліку з урахуванням коригувань на різниці, що виникають відповідно до положень р. III ПКУ (пп. 134.1.1 ПКУ). Разом з тим жодних коригувань фінансового результату щодо операцій переведення боргу ПКУ не містить. Тому у кредитора факт переуступки боргу від первинного боржника до нового на податково-прибутковому обліку не відобразиться, адже факт купівлі товару на фінансовий результат покупця не впливає. Вплив відбудеться тільки в момент продажу раніше купленого товару або в момент використання товарів чи продажу продукції, яку отримано від використання у виробництві отриманих товарів від нового боржника [2].

Інша справа, коли новим боржником стає особливий нерезидент. Так, наприклад, якщо підприємство 3 є нерезидентом який зареєстрований у державах (на територіях), включених до Переліку, затвердженого постановою КМУ від 27.12.17 р. № 1045, то кредитор буде зобов'язаний збільшити свій фінансовий результат до оподаткування на суму в розмірі 30% вартості товарів, придбаних у нерезидента, який став новим боржником. Застосовується ця різниця за підсумками податкового (звітного) року.

Особливості ПДВ-обліку полягають у наступному. Якщо кредитор здійснив передоплату за товар старому боржнику (підприємству 2), то він мав отримати від такого боржника податкову накладну, зареєстровану в ЄРПН. Таку податкову накладну кредитор має повне право в загальному порядку зарахувати до свого податкового кредиту згідно п. 198.2 ПКУ).

Якщо кредитор (підприємство 1) на момент переведення боргу своїм правом на податковий кредит не скористався. Виникає ситуація, що потребує особливої уваги, оскільки наступна операція з переведення боргу від старого боржника до нового (з підприємства 2 на підприємство 3), на ПДВ-облік жодної зі сторін договору про переведення боргу, зокрема і кредитора, не впливає

Внаслідок цього у кредитора, котрий оплатив товар старому боржнику (підприємству 2), а отримуватиме його після переведення боргу від нового боржника (підприємства 3), виникає запитання: що йому робити з податковий кредитом, отриманим під час здійснення авансової оплати первинному боржнику?

Огляд актуальних роз'яснень ДПСУ дає підставу вважати, що скористатися правом на податковий кредит за податковою накладною, яку було складено під час перерахування авансу старому боржнику, кредитор не може,

оскільки фактичної операції з постачання товарів між кредитором і старим боржником не відбулося.

Для уникнення санкцій кредитору (підприємству 1) необхідно:

1) компенсувати ПДВ, що було відображено в ПН, складеній старим боржником на дату отримання авансу. Такі податкові зобов'язання варто нараховувати на дату списання в обліку кредитором дебіторської заборгованості за сплаченим старому боржнику авансом і переведення її на нового боржника;

2) авансову ПН і компенсуючу ПН до неї рекомендується зараховувати до декларації з ПДВ в той період, в якому було зареєстровано компенсуючу ПН.

Отже, в даному випадку є висока ймовірність відмови кредитору у праві на податковий кредит від нового боржника на підставі того, що первинний кредитор не оплатив за поставлений безпосередньо новому боржнику за поставлений товар. Оскільки оплата здійснюється на ім'я старого боржника, кредитору, котрий розраховує під час переведення боргу на податковий кредит від нового кредитора, слід готуватися відстоювати таке право у суді.

Розглянута ситуація підкреслює інституційну значимість податкового законодавства не лише в аспекті захисту інтересів держави, а й з точки зору захисту економічних інтересів суб'єкта господарювання в трансформаційних економічних відносинах [3].

Побудова інституційних моделей нестандартних господарських операцій дає можливість ідентифікувати фінансові ризики підприємства, а також згенерувати інформацію для потреб аналізу. Представлена інституційна модель дає можливість встановити вплив операцій з переведення боргу кредитора на фінансовий результат діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Канцедал Н. А. Інституційне моделювання: поняття та базові підходи до практичного застосування. *Збірник наукових праць науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу Полтавської державної аграрної академії за підсумками науково-дослідної роботи в 2019 році (м. Полтава, 22-23 квітня 2020 року)*. Полтава : РВВ ПДАА, 2020. С. 163-165. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/7965>.

2. Проценко М. Переведення боргу в обліку кредитора. *Все про бухгалтерський облік*. 2024. № 61. С. 21.

3. Канцедал Н. А. Інституційна роль бухгалтерського обліку у трансформаційних процесах цифрової економіки. *Теорія та практика управління в державному, муніципальному та корпоративному секторах: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (28 грудня 2020 р.; м. Київ) / Відпов. За вип. С. Остапчук. К.: ТОВ «ВІПО», 2020. С. 68-71. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/9113>.*

Анна КАС'ЯНЕНКО

*здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Ярміла ТКАЛЬ

*кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ У ДЕРЖАВНИХ ТА КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

На кшталт підприємств приватної форми власності наказ про облікову політику є незмінним і обов'язковим атрибутом організації бухгалтерського обліку і на державних підприємствах.

Відмінною особливістю при цьому є необхідність погодження наказу про облікову політику органом, до сфери управління якого належить підприємство, або уповноваженим органом відповідно до установчих документів.

Аналогічно до підприємств інших форм власності, облікова політика державного підприємства визначається на основі положень (стандартів) бухгалтерського обліку. У наказі про облікову політику повинні бути відображені методи оцінки, обліку та процедури, які має застосовувати підприємство. Окремими складовими цього наказу є, зокрема, порядок визначення ліквідаційної вартості основних засобів, порядок встановлення строків корисного використання (експлуатації) основних засобів та нематеріальних активів, а також порядок організації аналітичного обліку надходження та використання коштів цільового фінансування. Це дозволяє забезпечити правильне відображення та облік всіх операцій, що здійснюються на підприємстві, відповідно до вимог законодавства та бухгалтерських стандартів.

Крім того, Положенням деталізовано наступні обов'язкові елементи наказу про облікову політику державного підприємства:

- методи оцінки вибуття запасів;
 - періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів;
 - порядок обліку і розподілу транспортно-заготівельних витрат, ведення окремого субрахунку обліку транспортно-заготівельних витрат;
 - методи амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, довгострокових біологічних активів та нематеріальних активів;
 - вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів;
 - вибір класу витрат що застосовується підприємством – клас 8 та/або 9
- Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і

господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291 і зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21.12.99 за № 892/4185;

- періодичність зарахування сум дооцінки необоротних активів до нерозподіленого прибутку;
- метод обчислення резерву сумнівних боргів (у разі потреби - спосіб визначення коефіцієнта сумнівності);
- перелік створюваних забезпечень майбутніх витрат і платежів;
- метод створення забезпечень на виплати за невідпрацьований час (щорічні відпустки);
- порядок оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг;
- сегменти діяльності, пріоритетний вид сегмента, засади ціноутворення у внутрішньогосподарських розрахунках;
- перелік і склад змінних і постійних загально виробничих витрат, база їх розподілу;
- перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг);
- порядок визначення ступеня завершеності робіт за будівельним контрактом;
- дата визначення придбаних в результаті систематичних операцій фінансових активів;
- база розподілу витрат за операціями з інструментами власного капіталу;
- поріг суттєвості щодо окремих об'єктів обліку;
- порядок переоцінки необоротних активів;
- періодичність відображення відстрочених податкових активів і відстрочених податкових зобов'язань;
- порядок відрахування прибутку до резервного капіталу;
- порядок виплат, які здійснюються за рахунок фонду споживання, створеного за рахунок прибутку (у тому числі визначається їх вичерпний склад);
- порядок підготовки окремого балансу філіями, представництвами, відділеннями та іншими відокремленими підрозділами підприємства.

Положенням також узгоджено порядок відображення в обліку майна, що є державною чи комунальною власністю (наприклад, житловий фонд, об'єкти соціальної інфраструктури, нерухоме майно, інше окреме індивідуально визначене майно, включаючи об'єкти незавершеного будівництва), яке перебуває у володінні чи користуванні підприємствами недержавної форми власності, але не ввійшло до їх статутних капіталів під час приватизації. Згідно з встановленими правилами, таке майно включається до власних основних засобів, інших необоротних матеріальних активів або незавершених капітальних інвестицій. Це відображається в обліку відповідно до Положення (стандарту) НП(С)БО 7 "Основні засоби" з відкриттям окремих субрахунків третього порядку, на яких зазначається належність майна до державної або

комунальної власності. Це забезпечує правильне відображення майна в бухгалтерському обліку з урахуванням його статусу власності.

Окрім Положення, Наказом Мініфіну № 1213 затверджені зміни до ряду НП(С)БО та Плану рахунків, що впорядковують облік на державних підприємствах у відповідності до прийнятого Положення. Зміни, зокрема, торкнулись НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", НП(С)БО 2 "Баланс", НП(С)БО 8 "Нематеріальні активи", НП(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість", НП(С)БО 19 "Об'єднання підприємств", НП(С)БО 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва.

Зміни у Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 N 291 торкнулись рахунку 19 "Гудвіл при придбанні", який відтепер називається "Гудвіл", а його субрахунки відповідно:

191 "Гудвіл при придбанні"

192 "Негативний гудвіл"

193 "Гудвіл при приватизації (корпоратизації)"

Таким чином, рахунок доповнено субрахунком 193, на якому підприємства державного та комунального секторів економіки відображають вартість гудвілу, що виник при приватизації (корпоратизації), за дебетом. За кредитом цього субрахунку зазначається сума списаного гудвілу відповідно до порядку, визначеного Положенням №1213. Аналітичний облік гудвілу і негативного гудвілу ведеться за об'єктами придбання, що дозволяє детально фіксувати зміни вартісних показників та відображати їх на рівні кожного конкретного об'єкта. Аналогічні зміни були також внесені до Інструкції про застосування Плану рахунків, що забезпечує узгодженість і правильність облікових записів у системі бухгалтерії для підприємств державного та комунального секторів.

Список використаних джерел

1. Наказ Міністерства фінансів України від 11 грудня 2006 р. № 1176, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 грудня 2006 р. № 1342/13216.

Наталія КАЩЕНА

доктор економічних наук, професор,
Державний біотехнологічний університет

Олександр ЛЯПУН

здобувач ступеня доктора філософії, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Державний біотехнологічний університет

ЗВІТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ У ФОКУСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИМОГ ТА СТАНДАРТІВ

Рівень довіри стейкхолдерів та можливість об'єктивного оцінювання фінансового становища підприємства, його досягнень, ризиків та перспектив розвитку напряму залежить від якості, повноти і структури звітності. Тому стратегічним завданням стає створення якісної звітності, здатної сформувати відповідний імідж підприємства на ринку, підвищити його інвестиційну привабливість та сприяти прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Його реалізація потребує удосконалення змісту звітності, підвищення її інформативності та здатності забезпечувати багатосторонній погляд на діяльність підприємства з урахуванням європейських стандартів та вимог.

Адаптація систем звітування підприємств передбачає підвищення прозорості та підзвітності через імплементацію принципів МСФЗ і впровадження стандартів ESG (екологічні, соціальні та управлінські показники). МСФЗ є ключовою основою євроінтеграційного звітування, яка вимагає переходу підприємств до стандартів, орієнтованих на об'єктивну, достовірну та зрозумілу фінансову звітність. При цьому особлива увага надається консолідації фінансових показників і прозору відображенню результатів господарської діяльності. Доповнюють фінансову звітність, забезпечуючи цілісне уявлення про діяльність підприємства з точки зору його впливу на довкілля, соціальні аспекти та корпоративне управління, стандарти ESG. Їх провадження сприяє формуванню репутації підприємства як соціально відповідального бізнесу, що відповідає очікуванням європейських партнерів та інвесторів. ESG-звітність дозволяє підприємствам продемонструвати свої зусилля в напрямках скорочення викидів, енергоефективності, етичної кадрової політики та прозорості прийняття рішень. І по-суті є стратегічною необхідністю для підвищення довіри, конкурентоспроможності та стійкості бізнесу.

Зазвичай фінансова та нефінансова звітність оприлюднюються окремо, суттєво різняться за форматом і виконують різні функції. Фінансова звітність має чітко визначену мету – інформування акціонерів, кредиторів, інвесторів та регуляторів, нефінансова звітність – інформування ширшого кола зацікавлених сторін, зокрема працівників, громадських організацій, органів влади, експертів. Та за останніх років дедалі більшої вагомості набуває формат звітності, який інтегрує як фінансову так і нефінансову звітність.

Інтегрована звітність ґрунтується на трьох фундаментальних положеннях:

- 1) відображення інформації про шість видів капіталу підприємства (фінансовий, промисловий, інтелектуальний, людський, соціальний, природний);
- 2) включення інформації про ресурси, бізнес-процеси, продукцію та формулу прибутку, й представлення бізнес-моделі як інструменту створення вартості підприємства;
- 3) відображення інформації таким чином, щоб на її основі можна було в коротко-, середньо-, довгостроковій перспективі оцінити створювану бізнесом додаткову вартість, що втілюється в усіх видах капіталу [1].

Інформаційною основою інтегрованої звітності є управлінський облік. Відображаючи різноманітні аспекти діяльності підприємства, він дозволяє створювати комплексну картину про ефективність його роботи та представити її спектром фінансових і нефінансових показників.

Складання інтегрованої звітності на основі управлінського обліку вимагає комплексного підходу до збору, обробки та аналізу фінансових і нефінансових даних. Для цього необхідно упорядкувати процес підготовки, формування і оприлюднення інтегрованої звітності, й інтегрувати в облікові системи інструменти для збору та обробки інформації про фінансові результати, екологічні, соціальні та управлінські аспекти, важливі для оцінки сталого розвитку підприємства.

Організаційно першим етапом має бути визначення та систематизація показників, слід відображати в інтегрованій звітності. Це включає як традиційні фінансові показники (прибуток, витрати, активи, зобов'язання), так і нефінансові, такі як ефективність використання ресурсів, вплив на довкілля, рівень задоволеності працівників, соціальна відповідальність тощо. Для цього використовуються дані управлінського обліку, які є більш детальними та оперативними, що дозволяє своєчасно оцінювати й коригувати стратегію підприємства.

Далі, для організації складання інтегрованої звітності, точності і достовірності її даних слід забезпечити належну взаємодію між фінансовим та нефінансовим обліком. Це може вимагати адаптації існуючих інформаційних систем підприємства для збору, обробки та зберігання таких різних за своєю природою даних у єдиній звітності. Не менш важливим є навчання персоналу, який має забезпечити правильне формулювання і документування цієї інформації. Крім того, необхідно впроваджувати методи аналізу та інтерпретації даних, що дозволяють комплексно оцінити ефективність діяльності підприємства з урахуванням усіх вимірюваних аспектів.

Завершальним етапом є формулювання звіту, який має бути детальним й зрозумілим для зацікавлених сторін (інвестори, партнери, регулюючі органи, громадськість) [2], орієнтованим на подання чіткої і прозорої інформації щодо досягнутих результатів та цілей підприємства й заходів, спрямованих на поліпшення показників сталого розвитку в майбутньому.

Загалом організацію процесу формування і подання інтегрованої звітності

презентує запропонована референтна модель, що наведена на рисунку 1.

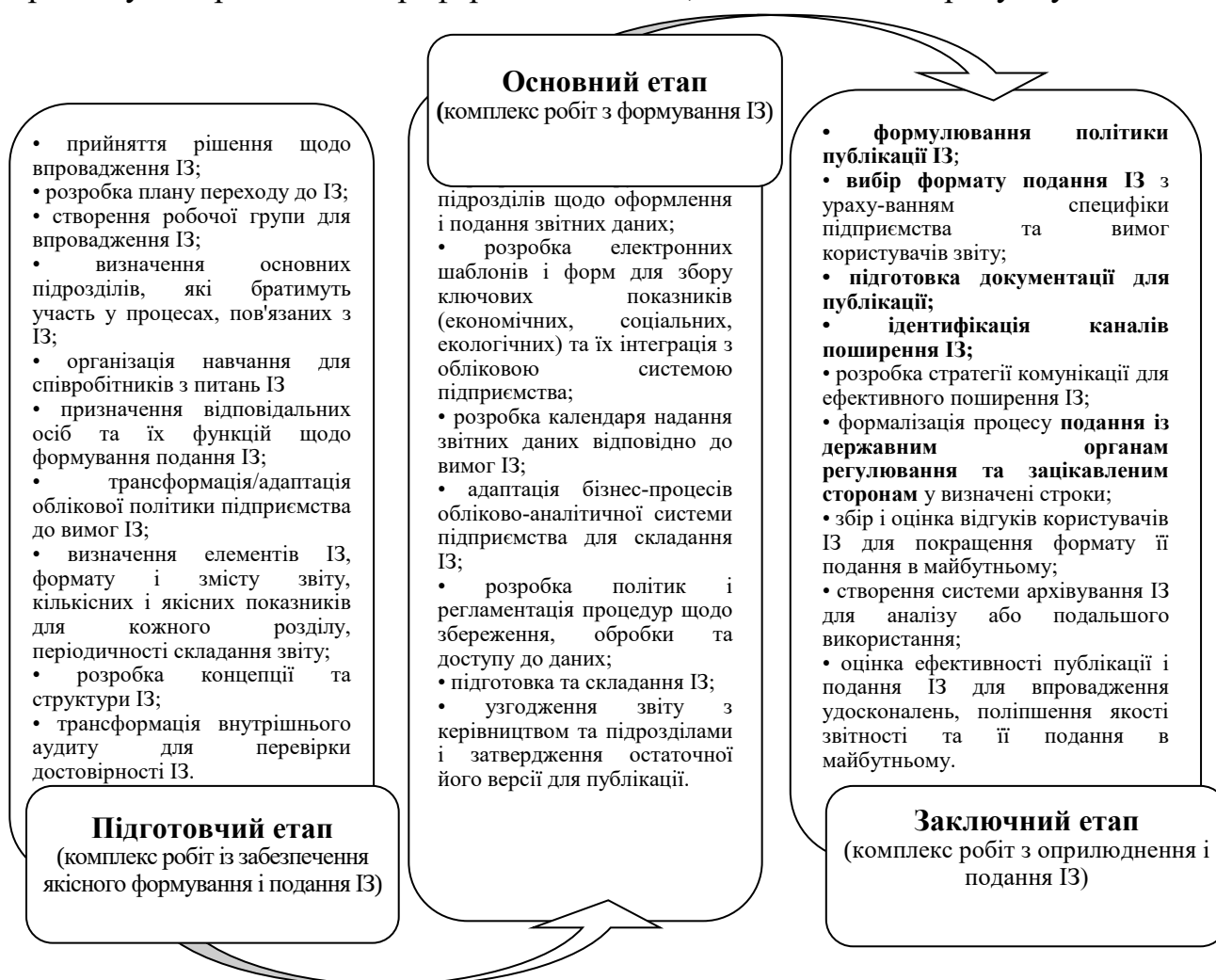

Рисунок 1 - Референтна модель організації процесу формування і подання інтегрованої звітності (ІЗ) підприємства

Отже, важливо щоб підприємства надавали комплексну інформацію про свою діяльність, забезпечуючи доступ до фінансових та нефінансових даних у зрозумілому форматі, який відповідає вимогам європейського ринку. Це допоможе українському бізнесу зміцнити репутацію, побудувати довіру з міжнародними стейкхолдерами та підвищити інвестиційну привабливість на конкурентному європейському ринку.

Інформаційні ресурси

1. Нестеренко, О. О., & Кизим, А. Ю. Нефінансова звітність в контексті євроінтеграції: трансформація, виклики та перспективи. *Соціальна економіка*. 2024. № 67. С. 136-145. DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2024-67-13>.

2. Kashchena N., Nesterenko I., Chmil H., Kovalevska N., Velieva V., Lytsenko O. Digitalization of Biocluster Management on Basis of Balanced Scorecard. *Journal of Information Technology Management*, 2023. 15(4). P. 80-96. DOI: <https://doi.org/10.22059/jitm.2023.94711>.

**Вікторія КОЛОТІЙ,
Карина ДОРОШЕНКО,**
здобувачі вищої освіти, спеціальність 071 Облік і оподаткування,
Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник:
Тетяна МОКІЄНКО,
кандидат економічних наук, доцент,
Полтавський державний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ВІДОБРАЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Звітність підприємства є важливим інструментом для управління, контролю та прийняття фінансових рішень. Вона служить для надання зовнішнім та внутрішнім користувачам (акціонерам, інвесторам, кредиторам, податковим органам тощо) інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства. Проблеми у відображенні цієї інформації можуть призвести до спотворення реального стану справ, неправильних управлінських рішень і навіть до юридичних наслідків. Актуальність даної теми полягає в необхідності аналізу існуючих проблем у відображенні фінансової інформації та пошуку шляхів їх вирішення для забезпечення більшої точності, прозорості та корисності фінансових звітів.

Однією з головних проблем у фінансовій звітності є розбіжність між звітними даними і фактичним станом підприємства. Це може виникнути через кілька факторів:

- необ'єктивні бухгалтерські оцінки. Наприклад, оцінка амортизації або резервів може бути зроблена за допомогою суб'єктивних припущень, що веде до викривлення реального фінансового стану;

- маніпулювання звітними показниками. Деякі підприємства можуть занижувати або завищувати показники доходів чи витрат для покращення фінансових результатів, що може ввести в оману зовнішніх користувачів інформації.

- застарілі методи обліку. Використання традиційних підходів до бухгалтерії в умовах швидких економічних змін також може призвести до неточного відображення фінансових даних.

Фінансова звітність часто не містить достатньої кількості деталей для повного розуміння фінансового стану підприємства. Наприклад, відсутність подробиць щодо того, як саме були сформовані певні резерви або чому сталися зміни в обліку. У деяких випадках підприємства не розкривають інформацію про розподіл доходів за продуктами чи географічними регіонами, що ускладнює аналіз діяльності. Невизначеність впливу значних економічних подій також може викликати проблеми у відображенні інформації в звітності.

Наприклад, зміни в законодавстві, валютні коливання або природні катастрофи можуть мати серйозний вплив на фінансові результати підприємства, але ці факти часто не розкриваються в звітності.

У багатьох випадках фінансова звітність є складною для розуміння, особливо для тих, хто не має глибоких знань у бухгалтерії та фінансах. Зокрема, використання специфічних термінів, які можуть бути незрозумілими для користувачів, які не є професіоналами у цій галузі. Крім того, міжнародні та національні стандарти бухгалтерії часто містять складні правила, які можуть бути важкими для інтерпретації без відповідного досвіду. Традиційні форми звітності можуть бути громіздкими і важкими для швидкого аналізу, що робить процес прийняття рішень менш ефективним.

Відображення інформації в звітності також може бути впливовим зовнішніми факторами: макроекономічні зміни (коливання валютних курсів, зміни в податковій політиці, інфляція та інші економічні фактори можуть значно вплинути на фінансові показники підприємства), правові зміни (зміни в національному чи міжнародному законодавстві можуть вимагати коригувань у звітності. Наприклад, нові стандарти МСФЗ або зміни в податковому обліку можуть змінити способи відображення активів і зобов'язань), політичні фактори (у країнах з нестабільною політичною ситуацією підприємства можуть стикатися з труднощами, такими як блокування активів, зміни в правилах регулювання діяльності, що можуть впливати на звітність).

Сучасні технології створюють можливості для автоматизації процесу складання звітності, однак це також може викликати низку проблем:

- технічні помилки. Некоректна настройка систем або помилки в алгоритмах можуть призвести до неправильного відображення фінансової інформації;

- інтеграція різних систем. Багато підприємств використовують різні програмні продукти для обліку та звітності, що може призвести до труднощів при їх інтеграції, а також до несумісності даних;

- кадрові проблеми. Недостатня кваліфікація співробітників у роботі з новими технологіями може призвести до помилок в автоматизованих системах.

Отже, проблеми відображення інформації в звітності підприємства є суттєвим викликом для бухгалтерів, аудиторів, а також для керівників підприємств та їхніх зацікавлених сторін. Зміцнення довіри до фінансової звітності можливе шляхом:

1. Вдосконалення методів обліку та оцінки, інтеграції новітніх підходів до обліку й звітності.

2. Підвищення прозорості фінансової звітності за рахунок більш детальних розкриттів та пояснень.

3. Покращення навичок користувачів звітності через спеціалізовані тренінги та використання більш доступних форм звітів.

4. Використання новітніх технологій для автоматизації та цифровізації процесу підготовки звітності.

Список використаних джерел

1. Іванчук Н. В. Звітність підприємств : навчальний посібник. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 208 с.
2. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : Наказ МФУ № 433 від 28 берез. 2013 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення: 09.11.2024).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 7 лют. 2013 р. *Верховна Рада України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws (дата звернення: 09.11.2024).
4. Онешко, С., Хомяк, Н., Томілова-Яремчук, Н., & Кобець, Д. (2022). Розвиток цифрових інструментів бухгалтерської (фінансової) звітності та її роль у забезпеченні фінансової безпеки економічного суб'єкта. *Академічні візії*. 2022. № 10-11. С. 29–37. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/66> (дата звернення: 09.11.2024).

**Вікторія КОЛОТІЙ,
Єлизавета КІЯНИЦЯ,**

*здобувачі вищої освіти, спеціальність 071 Облік і оподаткування,
Полтавський державний аграрний університет*

Науковий керівник:

Роман ЛІПСЬКИЙ,

кандидат економічних наук, доцент,

Полтавський державний аграрний університет

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН

Взаємозв'язок грошових коштів та дебіторської заборгованості є важливим аспектом управлінського обліку та фінансового управління на підприємствах. Цей зв'язок проявляється в наступних аспектах:

1. Визначення та взаємозв'язок. Грошові кошти - це ліквідні активи, які підприємство може використовувати для оплати своїх зобов'язань, здійснення інвестицій або поточної діяльності. Дебіторська заборгованість - це сума, яку підприємство має отримати від своїх контрагентів, наприклад, від покупців за реалізовані товари або послуги.

Взаємозв'язок полягає в тому, що дебіторська заборгованість є джерелом майбутніх грошових надходжень. Коли підприємство здійснює продаж у кредит, це веде до збільшення дебіторської заборгованості, а грошові кошти надходять в майбутньому, коли борги будуть погашені.

2. Прямий вплив на ліквідність. Якщо дебіторська заборгованість накопичується, це може призвести до тимчасових фінансових труднощів, оскільки підприємство не має достатньо грошових коштів для покриття своїх поточних зобов'язань. Високий рівень дебіторської заборгованості може бути сигналом про те, що підприємство не може своєчасно отримати кошти від своїх клієнтів, що впливає на ліквідність.

3. Дебіторська заборгованість є важливою складовою балансу підприємства, однак вона має низку ризиків, зокрема: ризик непогашення та сумнівні борги. Дебітори можуть не сплачувати борги вчасно, що призводить до виникнення проблем із ліквідністю підприємства.

При цьому, існує ймовірність, що частина заборгованості стане безнадійною через банкрутство контрагента або його платіжну неспроможність. Це вимагає створення резервів на сумнівні борги.

З огляду на це, облік дебіторської заборгованості має враховувати можливість її списання або відстрочки, що вимагає створення відповідних фінансових резервів (резерв на сумнівні борги). Якщо це не робити вчасно, баланс підприємства може відображати завищену вартість активів, що викривляє реальну фінансову ситуацію.

Згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) та національними стандартами (наприклад, П(С)БО 15), доходи та витрати визнаються, коли вони виникають, а не коли вони фактично оплачуються або отримуються (метод нарахування). У разі використання цього методу, дебіторська заборгованість збільшується, коли товар чи послуга були надані клієнту, навіть якщо оплата ще не надійшла.

Однак це може створювати ситуації, коли в обліку значиться дебіторська заборгованість, але кошти на рахунках підприємства ще не надійшли. Це веде до розриву між фінансовими результатами та реальною ліквідністю підприємства.

За касовим методом доходи визнаються тільки при фактичному надходженні грошових коштів, а витрати - при їх оплаті. У разі цього методу, якщо покупець не розрахувався за товар, то це не відображається у фінансових звітах, поки кошти не будуть отримані.

Цей підхід надає більш реалістичну картину грошового потоку, але може призвести до недостатньої обізнаності про загальний рівень боргів та не може відобразити всі зобов'язання підприємства на момент складання звітності.

Крім того, відсутність належного моніторингу дебіторської заборгованості може призвести до недооцінки її обсягу та фінансових ризиків. Підприємства можуть не вчасно виявляти ознаки того, що деякі борги не будуть погашені (наприклад, фінансова нестабільність клієнта або його відсутність на ринку). Це може привести до ситуації, коли підприємство продовжує визнати ці суми як активи, незважаючи на реальну їх непогашуваність.

У таких випадках підприємство може бути змушене коригувати свої фінансові звіти і створювати резерви на сумнівні борги, що впливає на його

показники прибутковості та фінансової стабільності.

4. Методи покращення управління дебіторською заборгованістю. Кредитна політика - встановлення чітких умов продажу в кредит, аналіз платоспроможності контрагентів перед наданням кредиту.

Механізми контролю - регулярний моніторинг дебіторської заборгованості, зокрема аналіз термінів погашення заборгованості та створення резервів на сумнівні борги.

Політика взаємодії з боржниками – забезпечується активним веденням переговорів з клієнтами щодо погашення заборгованості, можливістю використання факторингових послуг для отримання грошових коштів на ранніх етапах заборгованості.

Взаємозв'язок грошових коштів та дебіторської заборгованості має великий вплив на фінансову стабільність підприємства. Правильний облік та контроль дебіторської заборгованості є важливими для підтримки ліквідності та запобігання фінансовим труднощам.

Однією з важливих проблем є недосконалий внутрішній контроль за дебіторською заборгованістю, який може включати:

- неефективне відстеження термінів оплати дебіторів, що затягує процес стягнення боргів і веде до накопичення непогашених заборгованостей;
- відсутність чіткої політики щодо надання кредитів покупцям та відсутність оцінки їх платоспроможності.
- неналежне документування умов договорів з контрагентами та неадекватна оцінка ризиків, пов'язаних із кредитуванням.
- низький рівень контролю може також призвести до випадкових або умисних зловживань зі сторони співробітників підприємства або контрагентів.

Отже, облік дебіторської заборгованості та грошових коштів має низку складних аспектів, серед яких важливими є ризики непогашення боргів, вибір методу обліку та забезпечення належного внутрішнього контролю. Для уникнення проблем важливо правильно вибрати методи обліку, постійно моніторити дебіторську заборгованість, створювати резерви на сумнівні борги та враховувати юридичні і податкові аспекти.

Список використаних джерел

1. Зінченко О. В., Дідик Я. В. Організаційно-методичний аспект обліку грошових коштів та їх роль за сучасних умов господарювання. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 37. С. 725 - 731.

2. Кузь В. І., Кіцен Т. О. Удосконалення обліку грошових коштів в контексті забезпечення платоспроможності суб'єкта господарювання. *Молодий вчений*. 2019. № 9 (73). С. 468 - 474. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/9/100.pdf> (дата звернення: 10.11.2024).

3. Піскульова І. В., Мавріна М. І. Методичні підходи до управління грошовими коштами підприємств : сучасний аспект. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9900> (дата звернення: 10.11.2024).

Марина КУРБАТОВА

*здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Микола ГОРДІЄНКО

*кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет*

КОРПОРАТИВНА ЗВІТНІСТЬ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Для України гармонізація бухгалтерського обліку з країнами Європи стала особливо актуальною після приєднання до Всесвітньої торгової організації та підписання Угоди в 2014 році про асоціацію з Європейським Союзом. Глобальні процеси, що відбуваються на сьогодні в економіці України, в умовах поглиблення євроінтеграції, ставлять перед суб'єктами господарювання нові вимоги відносно формування звітності та її прозорості.

Одним із надважливих питань розвитку сучасної вітчизняної облікової системи та складання звітності є підвищення якісних характеристик корпоративної звітності, яка повинна цілком і повністю задовольняти вимоги різних користувачів, у точній інформації про фінансовий стан і результати діяльності, грошові потоки та інші фінансові і не фінансові показники.

У рамках Директиви Європейського Союзу про корпоративну звітність зі сталого розвитку (CSRD) застосовано 12 галузево-незалежних Європейських стандартів звітності про сталий розвиток (ESRS), які вимагають розкриття цільових показників, включно з суб'єктами господарювання з країн, що не є членами Європейського Союзу (ЄС), але мають дочірні підприємства, що працюють в ЄС, або котируються на біржах на ринках ЄС, які регулюються відповідно до ESRS.

CSRD охоплює безліч показників, розкриття яких не вимагалось в попередній звітності, для прикладу це управління ESG-ризиками, соціальні питання, такі як ставлення до працівників безпосередньо на підприємстві, принципи інклюзивності, рівності, справедливості (IDE) та ланцюжок створення додаткової вартості.

За Законом України від 16 липня 1999 року №996-XIV звіт про управління або «корпоративний звіт», це документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності [1].

Методичні рекомендації зі складання звіту про управління, затверджені наказом Міністерства Фінансів України №982 від 07 грудня 2018 року, рекомендують аналіз діяльності, стану та розвитку підприємства проводити з

урахуванням розміру підприємства, його виду діяльності, і включати як основні фінансові, так і нефінансові показники щодо певного виду діяльності, у тому числі інформацію екологічного та соціального характеру, з обов'язковим посиланням на відповідні показники річної фінансової звітності та пояснення щодо сум за відповідними показниками [3].

Інформацію у звіті про управління, з метою систематизації та співставності, доцільно формувати за наступними основними напрямками: організаційна структура та опис діяльності підприємства; результати діяльності; ліквідність та зобов'язання; екологічні аспекти; соціальні спекти та кадрова політика; ризики; дослідження та інновації; фінансові інвестиції; перспективи розвитку; корпоративне управління.

Метою корпоративної звітності є надання достовірної інформації про всебічну, різносторонню діяльність підприємства відповідно до моделі управління та сталого розвитку.

Що таке сталий розвиток (англ. sustainable development) є різні тлумачення, на нашу думку найбільш чітке визначення сформулювала у своїй доповіді Комісія Брундтланд, це «розвиток який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби».

Доктрина сталого розвитку дала імпульс розробці та впровадженню нових підходів до управління діяльністю господарюючих суб'єктів. Сталий розвиток підприємства – це не що інше, як збалансований та цілеспрямований за множинними показниками довготривалий розвиток в змінних умовах зовнішнього середовища, що направлений на збереження стійкості підприємства і забезпечує його конкурентоспроможність (Рисунок 1).

Виходячи із теорії сталого розвитку до суб'єктів господарювання та ролі конкретної людини в суспільстві висуваються нові вимоги.

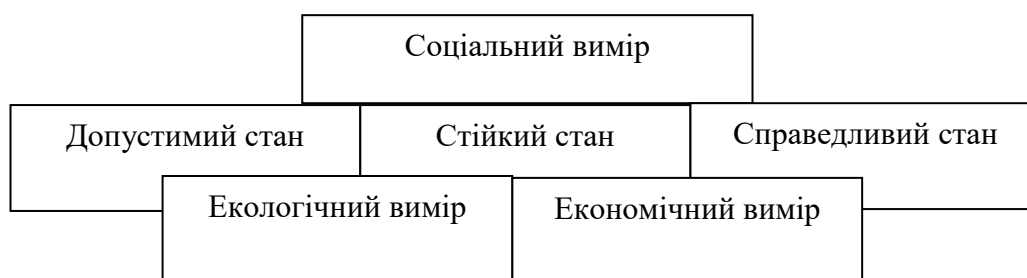

Рисунок 1 - Компоненти сталого розвитку підприємства

Внаслідок цього змінюються інформаційні запити користувачів до корпоративної звітності, як до одного із основних джерел інформування про стан та результати діяльності підприємства.

В рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН яка відбулася у вересні 2015 року в Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку, на якому було затверджено нові орієнтири розвитку. Підсумковим документом Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030

року» було затверджено 17 Цілей сталого розвитку та 169 Завдань Сталого розвитку.

Україна, як і всі країни-члени ООН приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. З метою забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, дотримання конституційних прав і свобод, на засадах принципу «Нікого не залишити осторонь» був підписаний Указ Президента України №722/2019 від 30 вересня 2019 року.

В якому чітко визначено, що Україна підтримує проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року №70/1 глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та їх адаптації до сучасної специфіки розвитку України [2].

Нова світоглядна парадигма, на якій ґрунтується Стратегія, є політичною та практичною моделлю розвитку для всіх країн світу, дана модель орієнтована на досягнення оптимального балансу між трьома складовими розвитку – економічною, соціальною та екологічною.

В Україні під час війни, найбільш вразливою стала соціальна складова ESG. На сьогодні мільйони людей змушені змінити місце проживання, втратили житло, роботу, а багато, на превеликий жаль, і близьких. Інтегруючись у європейське середовище, держава буде змушена дбати про зменшення впливу на довкілля, звичайно під час дії воєнного стану пріоритети дещо інші, але, інтегруючись у європейське середовище, Україна буде змушена брати на себе зобов'язання щодо захисту довкілля.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України №996-XIV від 16 липня 1999 року (у редакції Закону №3257-IX від 03.09.2024 року). /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України №722/2019 від 30 вересня 2019 року. /Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

3. Методичні рекомендації зі складання звіту про управління: наказ Міністерства Фінансів України №982 від 07 грудня 2018 року (у редакції наказу №27 від 18 січня 2019 року). /Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text>.

4. Мельничук М.О., Анцибор М.С. Звітні дані в системі управлінських рішень на підприємстві: фінансова та нефінансова звітність. / *Збірник наукових праць. Економічний простір*. 2020. №160. С. 118-123. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/667/649>.

Сергій ЛЕЩЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Інна НАЗАРЕНКО

доктор економічних наук, професор,
Сумський національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНО-НОРМАТИВНА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Нормативне регулювання обліку розрахунків із постачальниками є ключовим елементом ефективного функціонування фінансово-господарської діяльності підприємства. Це забезпечує правову визначеність, прозорість та своєчасність у взаєморозрахунках, сприяючи стабільності ділових відносин і дотриманню фінансової дисципліни.

Беззаперечним є факт, що дотримання нормативної регламентації в процесі ведення бухгалтерського обліку забезпечує наступні переваги:

- прозорість та точність (нормативне регулювання встановлює єдині правила ведення обліку розрахунків із постачальниками, що дозволяє уникнути неточностей, помилок або маніпуляцій з даними; чітке документальне оформлення операцій із постачальниками сприяє правдивому відображенню господарських операцій у бухгалтерській звітності);
- своєчасність виконання фінансових зобов'язань (нормативне регулювання забезпечує дотримання строків оплати за поставлені товари, роботи чи послуги, що є важливим для підтримання довгострокових партнерських відносин; визначення правил нарахування штрафних санкцій за прострочення платежів стимулює виконання зобов'язань у встановлені терміни);
- нормативні документи визначають обов'язкові вимоги до оформлення первинної документації (рахунків, актів, накладних тощо) відповідно до законодавства, що дозволяє уникати штрафів і санкцій з боку органів контролю;
- захист прав підприємства (правильне оформлення розрахунків із постачальниками згідно з нормативними актами забезпечує підприємству можливість захисту своїх прав у разі виникнення спорів; наявність документально підтверджених операцій є підставою для звернення до суду у разі порушення умов договору постачальниками);
- сприяє дотриманню фінансової дисципліни (нормативне регулювання забезпечує контроль за правильністю обліку кредиторської заборгованості, що допомагає підприємствам планувати свої фінансові потоки

та уникати криз ліквідності; чітко визначені правила допомагають бізнес-суб'єктам мінімізувати необґрунтовані борги);

- узгодженість із міжнародними стандартами (для підприємств, які працюють із закордонними постачальниками, важливо, щоб облік розрахунків відповідав міжнародним стандартам фінансової звітності, що забезпечує зрозумілість і довіру з боку іноземних партнерів та інвесторів);

- мінімізація ризиків шахрайства (регламентовані процедури та правила обліку знижують ризик незаконних дій, таких як завищення сум оплати, оформлення фіктивних поставок або зловживання з боку персоналу).

Розглядаючи систему нормативної регламентації в частині обліку розрахунків із постачальниками, доцільно зазначити, що не існує єдиного нормативного документа, який би чітко розкривав, конкретизував досліджуване питання.

Проте, основним важливим документом щодо організації бухгалтерського обліку на підприємстві є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який розкриває загальні положення (мету, принципи, валюту бухгалтерського обліку та фінансової звітності), питання державного регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні; особливості організації та ведення бухгалтерського обліку; загальні вимоги до фінансової звітності [3].

Враховуючи, що облік розрахунків із постачальниками може призвести до виникнення зобов'язань, відповідно, методологічні засади розкриття інформації про них в обліково-звітній документації деталізує НП(С)БО 11 «Зобов'язання». У зазначеному нормативному документі регулятором конкретизовані питання щодо визнання та оцінки зобов'язань, а також відображення інформації про них у примітках до річної фінансової звітності [2].

Дотримання податкової політики, яка зобов'язує бізнес-суб'єктів своєчасно сплачувати податки, регламентується Податковим кодексом України, який детально визначає механізм справляння ПДВ, що є актуальним в процесі обліку розрахунків із постачальниками.

Для обліку розрахунків із постачальниками, відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, бізнес-суб'єкти повинні використовувати рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» [1]. Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачено, що для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряється та документально підтверджується їх наявність, стан, оцінка [3].

Порядок проведення інвентаризації та оформлення її результатів визначено Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань. На рисунку 1 узагальнено ключові особливості інвентаризації кредиторської заборгованості, яка є результатом взаємовідносин бізнес-суб'єкта з

постачальниками.

КЛЮЧОВІ ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ, ЯКА Є РЕЗУЛЬТАТОМ ВЗАЄМОВІДНОСИН БІЗНЕС-СУБ'ЄКТА З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

Інвентаризація кредиторської заборгованості проводиться перед складанням річної фінансової звітності до дати балансу в період трьох місяців

Інвентаризація кредиторської заборгованості полягає у звірці документів і записів у реєстрах обліку, перевірці обґрунтованості сум, відображених на відповідних рахунках, та оформлюється актом інвентаризації

Кредиторська заборгованість перевіряється щодо дотримання терміну позовної давності, обґрунтованості сум, які обліковуються на рахунках обліку розрахунків з постачальниками

За допомогою документальної перевірки перевіряється правильність та обґрунтованість сум кредиторської заборгованості

В акті інвентаризації фіксується інформація щодо проінвентаризованих субрахунків і суми виявленої неузгодженої кредиторської заборгованості, а також кредиторської заборгованості щодо якої термін позовної давності минув

Рисунок 1 - Ключові особливості інвентаризації кредиторської заборгованості, яка є результатом взаємовідносин бізнес-суб'єкта з постачальниками

**Джерело: складено автором за матеріалами [4].*

Нормативне регулювання обліку розрахунків із постачальниками є важливим інструментом забезпечення фінансової стабільності та правового захисту підприємства. Воно сприяє прозорості та точності фінансових операцій, дотриманню податкових і договірних зобов'язань, а також мінімізує ризики фінансових порушень. В умовах сучасного бізнесу така регламентація є основою для ефективної організації роботи із постачальниками та її обліково-контрольного супроводу, а також відображення у фінансовій звітності результатів бізнес-процесів, пов'язаних із постачальниками.

Список використаних джерел

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999. URL: <http://surl.li/abfdif>.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: наказ Міністерства фінансів України № 20 від 31.10.2000. URL: <http://surl.li/jayfbi>.

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 14.11.2020. URL: <http://surl.li/wpzc>.

4. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014. URL: <http://surl.li/axagv>.

Світлана ЛИТВИНЕНКО,
здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Миколаївський національний аграрний університет

Науковий керівник:
Тетяна КУЧМІЙОВА,
кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ В ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ

Проблема організації фермерських господарств та впровадження ефективного бухгалтерського обліку має тривалу історію. Ще на початку минулого століття багато відомих учених-економістів досліджували дану тематику, ґрунтовно розкриваючи основні теоретичні засади розвитку фермерських господарств, а також особливості їх діяльності та облікових процесів. Проте сучасні умови сільськогосподарської діяльності, динамічні зміни законодавства та потреба в спрощенні облікових процедур вимагають переосмислення цих підходів. Врахування специфіки фермерських господарств та їх адаптація до нових викликів є необхідними для підвищення прозорості та ефективності управління, що підкреслює актуальність пошуку сучасних рішень у цій сфері [1].

Законом України «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 року № 973-IV визначено, що «фермерське господарство – формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, в т.ч. оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства». Даний закон визначає правові, економічні та соціальні засади створення та діяльності фермерських господарств як прогресивної форми підприємницької діяльності громадян у галузі сільського господарства України [2].

В сучасних фермерських господарствах найпоширенішими є проста форма обліку, що передбачає накопичення даних відповідно до потреб управління господарством без використання подвійного запису та спрощена форми обліку. За використання господарством спрощеної форми обліку основним реєстром є Журнал реєстрації господарських операцій підприємства, де операції відображаються з дотриманням принципу подвійного запису. Отже, очевидно, що фермерським господарствам із простим технологічним процесом, що відповідають критеріям малих господарств, доцільно використовувати спрощену форму бухгалтерського обліку [1].

Великим фермерським господарствам доцільно вести облік за однією з форм обліку, запропонованих Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999р. № 996-XIV [3], а саме за меморіально-ордерною, журнально-ордерною, автоматизованою на загальних засадах із використанням традиційного Плану рахунків та НП(С)БО.

Практика ведення обліку у фермерських господарствах області свідчить, що застосування тієї чи іншої форми обліку в основному залежить від розмірів господарства, спеціалізації, забезпеченості фінансовими і матеріальними ресурсами [4].

Варто зауважити, що в Європі, зокрема в Польщі, більшість фермерів не мають уявлення про бухгалтерський облік. Більшість польських господарств не ведуть бухгалтерського обліку та не готують, а ні балансу, а ні звіту про прибуток та збитки, а ні статистичних звітів. Відповідно до польського законодавства, вести бухгалтерський облік повинні лише ті господарства, які мають річний дохід у 1,2 млн. євро. Однак деякі господарства ведуть бухгалтерський облік за власною ініціативою, переважно для того, щоб відзвітувати перед власниками про результати своєї діяльності [5].

Євросоюз все більше наполягає на обов'язковості ведення бухгалтерського обліку польськими фермерами, однак наразі змін немає.

Досліджуючи проблему покращення обліку фермерських господарств в Україні, науковці І.В. Підпригора, І.В. Харіна, Ю.М. Кірюшкіна виокремлюють наступні шляхи:

1. У фермерських господарствах доцільно спростити загальний порядок проведення інвентаризації, який прийнятий для великих сільськогосподарських підприємств. Виходячи з особливостей фермерського господарства, повну інвентаризацію всіх матеріальних активів варто проводити один раз на рік – станом на 1 вересня поточного року. Саме у цей період, на нашу думку, господарство має найменші запаси сільськогосподарської продукції врожаю минулого року.

2. Більшість фермерських господарств не здійснює жодних операцій із відображення доходів та витрат майбутніх періодів. Отже, відпадає необхідність застосування рахунків 69 «Доходи майбутніх періодів» та 39 «Витрати майбутніх періодів».

3. Важливим є посилення контролю та аналізу операцій, що впливають на формування виробничих витрат господарства, що дасть можливість своєчасного виявлення допущених помилок в їх обліку та їх усунення або виправлення згідно з чинним законодавством.

4. Враховуючи те, що зазначені Методичні рекомендації не містять чіткого розмежування фермерських господарств та особистих селянських господарств, вважаємо, що окремі їх положення потребують перегляду, доопрацювання [1].

На думку, науковця Я.І. Костецького, «основним чинником, який впливає на організацію та трудомісткість обліку, є уніфікація облікових регістрів.

Зважаючи на ці обставини, фермерам необхідно скоротити число разових операцій з надходження продукції (подорожні листки, талони) чи операцій за один день (реєстри надходження зерна чи іншої продукції з поля), і вести накопичення даних за весь період її збирання. Ведення «Щоденника надходження сільськогосподарської продукції» (ф. № 81) з дещо зміненою методикою записів у ньому знизить трудомісткість обліку при оприбуткуванні продукції, не знижуючи його цінності та аналітичності» [4].

Продовжуючи дослідження, Я.І. Костецький зазначає, що «будову форми звітності «Основні показники господарської і фінансової діяльності селянського (фермерського) господарства» форма № 2 (ферм) слід удосконалити шляхом включення показників про якість землі, наявність оборотних засобів та витрат виробництва і розділу XI «Баланс надходжень і витрат коштів», що дасть можливість отримувати повну інформацію щодо ефективності виробництва продукції і порівнювати з результатами діяльності інших сільськогосподарських формувань» [4].

Отже, облік у фермерських господарствах України потребує вдосконалення. Ключові проблеми включають вибір оптимальної форми обліку (спрощена для малих, повна для великих господарств), адаптацію до специфіки сільськогосподарської діяльності та спрощення деяких процедур. Порівняно з європейським досвідом, українські вимоги суворіші. Необхідно оптимізувати облікові реєстри, покращити звітність та посилити контроль за витратами.

Список використаних джерел

1. Підопригора І. В., Харіна І. В., Кірюшкіна Ю. М. Особливості обліку та шляхи його вдосконалення у фермерських господарствах. URL : http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/43.pdf.
2. Про фермерське господарство: закон України від 19. 06. 2003р. № 973-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>.
3. Методичні рекомендації з організації і ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах: Наказ Мінагрополітики від 02. 07. 2001р. № 189. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0189555-01>.
4. Костецький Я. І. Удосконалення системи обліку у фермерських господарствах. URL : <https://magazine.faaf.org.ua/udoskonalennya-sistemi-obliku-u-fermerskih-gospodarstvah.html>.
5. Коваль Н. І., Мандибура В. В. Удосконалення організації обліку фермерських господарств: зарубіжний досвід. URL : <http://www.global-national.in.ua/archive/3-2015/179.pdf>.

Дмитро ЛОБАС

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Ярміла ТКАЛЬ

кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Дебіторська заборгованість виникає в момент укладення договору про купівлю-продаж, та може існувати від кількох хвилин до кількох років. Фіксація виникнення дебіторської заборгованості передбачає підписання договору купівлі-продажу, надання послуг (або оферти), однак підставою для відображення в системі рахунків бухгалтерського обліку виступає одна з перших подій – виплата авансу або відвантаження товару, виконання робіт, надання послуг. розрахунки з покупцями та замовниками.

У сучасних умовах укладання угоди та здійснення господарської операції можуть бути розділені у часі. Наприклад, угоди про намір здійснити господарську операцію, такі як ф'ючерсні та форвардні угоди, або продаж дебіторської заборгованості, яка виникає незалежно від господарської операції, що передувала її виникненню. Еволюція розрахунків від традиційного обміну до сучасних фінансових операцій характеризується появою нових елементів. Якщо раніше для здійснення розрахунків було достатньо лише двох суб'єктів — покупця та продавця, і об'єкта обміну, то сьогодні в операціях часто беруть участь гроші та посередники, що забезпечують більш складні механізми обміну та фінансових розрахунків.

З розвитком суспільно-виробничих відносин і зростанням числа обмінних операцій виникла потреба у нових формах розрахунків з покупцями та замовниками. Серед таких форм можна виділити погашення дебіторської заборгованості за допомогою векселів, чеків, а також використання кредитування та застави майна. Розширення цих форм розрахунків безпосередньо пов'язане з розвитком банківської справи, змінами в правових нормах та загальним розвитком економіки, що потребувало збільшення обігових коштів для забезпечення безперебійного функціонування ринку та підприємств. Ці нові механізми дозволяють ефективніше управляти фінансовими потоками та знижувати ризики, пов'язані з неплатежами.

Поширення використання векселів у розрахункових операціях і їх подальший обіг сприяли розвитку похідних фінансових інструментів, які могли бути предметом купівлі та продажу. Заборгованість за розрахунками з покупцями та замовниками почала відображатися на спеціальному

бухгалтерському рахунку векселів. Це забезпечило контроль за зобов'язаннями, що виникають на основі таких розрахунків, і надало їм ознаки активу. В результаті з'явилася можливість продажу боргу третій стороні через факторинг, що стало важливим інструментом фінансування.

Задokumentовані зобов'язання за розрахунками з покупцями та замовниками поступово набували форми цінних паперів, що дозволяло створювати ринок для таких фінансових активів. Подальший розвиток економічних відносин, виражених у цінних паперах, призвів до виникнення нових форм фінансових інструментів, які мали потенціал для забезпечення більшої ліквідності та диверсифікації фінансових потоків у ринковій економіці.

Наступним етапом розвитку розрахунків з покупцями та замовниками стало введення похідних фінансових інструментів. Зміна строків оплати та отримання товарів чи послуг, таких як передоплата або відстрочення платежу, сприяє стимулюванню покупців збільшувати обсяг або вартість придбаних товарів і послуг. Такий підхід дозволяє виробникам та посередникам збільшувати свою конкурентоспроможність на ринку, оскільки дає можливість гнучко адаптувати умови розрахунків під потреби клієнтів. Це, в свою чергу, створює переваги як для постачальників, так і для кінцевих споживачів, сприяючи розширенню обсягів продажу і зміцненню партнерських відносин.

Динамізм розвитку розрахунків з покупцями та замовниками, а також зростання складових розрахунків та їх облікового відображення, спричинили звуження трактування терміну «розрахунки» до простого руху грошей. Ця зміна обумовлена втратою чітких взаємозв'язків між капіталом, оборотними коштами та джерелами їх формування. Взаємозв'язок капіталу та його обороту став основою бухгалтерського обліку, що було закріплено ще в XVI столітті, коли Лука Пачолі у своєму «Трактаті про рахунки і записи» описав методику обліку товарів. Згідно з тією епохою, купці відкривали окремий рахунок для кожної партії товару і не закривали його до моменту повного розпродажу. При цьому будь-яка різниця між продажем і придбанням визнавалася прибутком або збитком. Рахунки товарів закривались тільки після реалізації всієї партії через рахунок «Прибутки та збитки», а фінансовий результат фіксувався для окремих продажів чи частини реалізованої партії товарів. Сальдо рахунку товарів переносилося до нової Головної книги та відображалось в Пробному балансі за собівартістю. Цей підхід дозволяв продавцю оцінювати процес реалізації товару за окремими партіями і коригувати ціну у разі необхідності.

В сучасній системі рахунків бухгалтерського обліку розрахунки з покупцями та замовниками відображені в кількох аспектах: 1) рух активів (зменшення товарів, списання собівартості реалізації та пов'язаних витрат, оприбуткування готівки чи зарахування коштів на рахунок, оприбуткування похідних фінансових активів); 2) заборгованість перед контрагентом, бюджетом; 3) визначення фінансового результату. Розрахунки з покупцями та замовниками, як стадія кругообігу капіталу – продаж, слід розглядати більше ніж акт купівлі-продажу, а як цілісний процес, який починається з організації

продажів і закінчується прийняттям рішення керівника про розподіл прибутку. Превалювання юридичної компоненти, веде до звуженого розуміння розрахунків з покупцями та замовниками, яке через свою багатогранність виходить за межі банківського права та цивільно-правового регулювання.

Чинне нормативне регулювання розрахункових відносин не охоплює повною мірою всі аспекти банківських і фінансових відносин, а лише частково визначає можливості суб'єктів господарських відносин щодо використання фінансових і банківських інструментів. Це розпорядження має відбуватися з дотриманням правових форм, визначених нормами фінансового та банківського права, при цьому враховуються також фінансові інтереси держави, зокрема, податкові вимоги.

Розрахунки з покупцями та замовниками, в період становлення подвійного запису відображались на окремому рахунку, який відкривали та закривали для кожної партії товару. В умовах залучення покупців до процесу створення продукту, керівник приймає рішення про виробництво товару відповідно до очікувань обсягів його реалізації. Врахування специфіки в кожному окремому випадку зовнішніх (валюта продажу, форма розрахунків, страхування вантажу, пеня прострочення термінів сплати та знижка за умови передоплати, додаткові умови переходу права власності, після продажного обслуговування) та внутрішніх (розподіл ризиків, обсяг реалізації, додаткові послуги з транспортування та установки, система лояльності) факторів. Запропонована структура розрахунків з покупцями та підвищить інформативність відображає її складових на формування ціни та виникнення дебіторської заборгованості.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О.М., Масюк І.І. Шляхи вдосконалення мінімізації дебіторської заборгованості та платежів та управління ними. Економіка, фінанси, право. 2020. № 4. С. 26–29.
2. Глушко АД. Управління дебіторською заборгованістю в системі забезпечення ефективної діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2018. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6464> (дата звернення: 09.11.2024).
3. Костюнік О.В., Недашковська Д.М. Деякі питання регулювання дебіторської та кредиторської заборгованостей українських підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 19. С. 45–50. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2017/11.pdf (дата звернення: 10.11.2024).
4. Колісник О.П., Замота І.О. Теоретичні та практичні аспекти обліку і аналізу дебіторської заборгованості у сфері інформації та телекомунікацій. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». 2019. № 15. С. 108–113. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua> (дата звернення: 10.11.2024).

Орест МАВДРИК

здобувач вищої освіти, спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Львівський національний університет імені Івана Франка

Науковий керівник:

Світлана ПРИЙМАК

кандидат економічних наук, доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ

Облікова політика виступає ключовим інструментом менеджменту, що зачіпає всі сторони діяльності аграрних компаній. У сучасних умовах, враховуючи особливості аграрного сектору – таку як залежність від сезонних циклів, вплив природних факторів, високу капіталомісткість і значні ризики, – особливу роль набуває формування облікової політики, яка дозволяє точно відобразити фінансовий стан підприємства.

Україна має розвинену систему виробництва продовольства, яка здатна не тільки повністю забезпечити потреби населення в харчових продуктах, але й формувати вагомий присутність на світових ринках у ряду ключових агропродовольчих товарів. Завдяки традиційно значному експорту продуктів харчування, Україна виступає одним із важливих гарантій глобальної продовольчої безпеки. До початку повномасштабної війни Україна увійшла в п'ятірку найбільших світових експортерів зернових, вивозячи близько 75% від загального обсягу виробництва, тоді як внутрішнє споживання зернових складало лише 20–25%. Україна постачала 10 % світового експорту пшениці, близько 14 % кукурудзи і 47 % соняшникової олії [1]. Завдяки підтримки партнерів Україна і надалі залишається ключовим постачальником на світових ринках зерна та соняшникової олії, з часткою понад 10 % міжнародної торгівлі. 2023 р. експортовано 16,1 млн т пшениці до 65 країн, 26,2 млн т кукурудзи до 80 країн і 5,7 млн т соняшникової олії до 130 країн світу [2].

Разом з цим, воєнні дії, які відбуваються в Україні внаслідок широкомасштабної агресії російської федерації 24 лютого 2022 р., призвели до погіршення продовольчої безпеки в Україні, яке спричинене, зокрема, порушеними логістичними ланцюгами, зруйнованими інфраструктурою, господарствами та виробництвами, зменшенням кількості виробленого продовольства на працюючих підприємствах. На червень 2023 р. сума прямих збитків, завданих агропромисловому комплексу України, складає 8,7 млрд дол. США (втрати, пов'язані зі знищенням та пошкодженням сільськогосподарської техніки, складають понад 4,7 млрд дол. США; втрати через знищення та крадіжки виробленої продукції оцінюються в 1,9 млрд дол. США). Непрямі втрати агропромислового комплексу оцінюються в 40,3 млрд дол. США [3].

Сучасні тенденції диктують потребу в реформуванні бухгалтерського обліку з урахуванням нових умов економічної діяльності. Це стосується і аграрного сектору, який постійно розвивається. У цьому секторі найпростіша система обліку та звітності виявляється недостатньо ефективною, що спричиняє ускладнені взаємодії між фермерами та державними органами, які відповідають за регулювання та контроль у сільському господарстві.

Оскільки аграрний сектор залишається одним із провідних напрямів економіки України, удосконалення облікової політики набуває ключового значення для підвищення ефективності управління, прозорості облікових процесів та залучення інвесторів.

Кожне підприємство прагне вдосконалити свою діяльність, що зумовлює необхідність посилення внутрішнього контролю. Внутрішній контроль є важливою частиною управління фермерським господарством, адже він сприяє фінансовій стійкості, розвитку і впливає на загальний успіх бізнесу. Такий контроль знижує ризики втрат, крадіжок і шахрайства за рахунок впровадження ефективних процедур, які регулюють доступ до активів та ресурсів. Ця система забезпечує точність і надійність фінансової звітності, дозволяючи виявляти і коригувати помилки в обліку, а також покращувати оптимальне використання ресурсів, таких як робоча сила, матеріали та обладнання.

Внутрішній контроль також підтримує репутацію підприємства, зміцнюючи довіру клієнтів, партнерів і цільових сторінок, ідентифікуючи та керуючи ризиками, які можуть вплинути на його роботу, забезпечуючи стабільність і стійкість. Результати внутрішнього контролю полегшують прийняття обґрунтованих управлінських рішень, а контрольна функція ефективніше організувати управління господарством. Удосконалена система контролю потребує чіткого розподілу обов'язків і відповідальності між усіма працівниками.

Якщо звітність господарства не є обов'язковою і не завжди має визначену форму, завдання бухгалтерського обліку стає основним на етапі запуску бізнесу.

У фермерських господарствах рекомендується впроваджувати інтегрований облік (рис. 1).

Це означає, що вдосконалена система обліку поділяється на фінансовий і управлінський облік, що дозволяє забезпечити єдиний обліковий процес.

При аналізі законодавчого регулювання майнових відносин в аграрному секторі стає очевидним, що бухгалтерський облік виступає передусім процедурно-орієнтованим завданням. Тобто, для аграрних підприємств є не тільки правила відображення, але і коректні способи документування володіння активами. Оскільки таке підприємство завжди не має обов'язку подавати повну звітність за чітко визначеними формами, питання обліку набуває пріоритетного значення на початкових етапах розвитку бізнесу.

Рисунок 1 - Складові модифікованої системи обліку операційної діяльності фермерського господарства

Звіти направляються до районного управління агропромислового розвитку, районного відділу статистики та інших зацікавлених установ згідно з вимогами чинного законодавства. Державна податкова служба слідкує за правильністю податкових розрахунків, комерційні банки забезпечують збереження й безпеку фінансових операцій, а органи статистики використовують збір та обробку статистичної інформації.

Список використаних джерел

1. Загроза продовольчій безпеці світу / Міністерство закордонних справ України. 2023. 23 листоп. URL: <https://mfa.gov.ua/zagroza-prodovolchij-bezpeci-svitu>.
2. На розмінованих землях України вже можна виростити 1 млн т зерна / Прес-служба Апарату Верховної Ради України. 2024. 17 січ. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/245689.html.
3. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на червень 2023 року. KSE. Липень 2023. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf.
4. Литвин, Р. П. (2023). Зміни в бухгалтерській звітності та обліку в умовах військових дій та їх вплив на фінансову стабільність підприємств. Реферат. Львів: "Наукова думка".

Вікторія МИХАЙЛОВА

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Одеський державний аграрний університет,

Ірина ВІВТОНЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Одеський державний аграрний університет

Науковий керівник:

Ірина КРЮКОВА

доктор економічних наук, професор,
Одеський державний аграрний університет

ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ БІЗНЕС-СУБ'ЄКТІВ ЗА УМОВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Подальша інтеграція України до світового економічного простору зумовлює необхідність відповідності ключовим стратегічним трендам розвитку бізнесу та суспільства. Домінування цінностей глобальної концепції сталого розвитку та європейського курсу «Green Deal» у розвинутих країнах окреслюють напрями подальшого розвитку й для економіки України та її базових секторів. Сільське господарство протягом багатьох років залишається визначальним для національної економіки та за умов продовження військового конфлікту на території країни продовжує демонструвати ознаки стабільності, динамічності та рентабельності.

Облік фінансових результатів діяльності аграрних підприємств у контексті сталого розвитку має бути орієнтованим не лише на економічні показники, а й на екологічні та соціальні аспекти. Це зумовлено тим, що сталий розвиток передбачає баланс між економічною вигодою, збереженням природних ресурсів та соціальними зобов'язаннями. У зв'язку з цим, ключовими аспектами обліку сталого розвитку мають стати:

1. Економічна ефективність: оцінка рентабельності, продуктивності та ефективності використання ресурсів. Важливим аспектом є врахування не лише доходів та витрат, а й соціально відповідальних інвестицій в екологічні та соціальні проєкти, а також їхній вплив на довгострокову прибутковість бізнесу.

2. Екологічні показники: контроль та облік витрат на природоохоронні заходи, скорочення викидів парникових газів, відновлення ґрунтів та біорізноманіття, управління відходами та інші аспекти, що мінімізують негативний вплив на довкілля. Важливо також враховувати економію від екологічних заходів, таких як, від скорочення використання хімічних добрив.

3. Соціальна відповідальність: включення у фінансові звіти агроформувань даних про вплив діяльності на місцеву спільноту, створення робочих місць, забезпечення належних умов праці, підтримка місцевих ініціатив у межах сільських територій. Ці заходи формують додаткову цінність

для агропідприємства з огляду на його репутацію та довіру споживачів.

4. Інтегрована звітність: застосування стандартів інтегрованої звітності, які об'єднують фінансову та нефінансову інформацію. Це дозволяє отримати повну картину про результати господарської діяльності агрокомпаній та відповідність принципам сталого розвитку, а також зробити їх більш прозорими для інвесторів та інших зацікавлених сторін.

5. Довгострокове планування та стратегічний облік: створення планів розвитку, які передбачають стале використання ресурсів та адаптацію до змін клімату, а також облік ризиків аграрного бізнесу, пов'язаних з екологічними та соціальними факторами.

Облік фінансових результатів аграрних підприємств має бути комплексним, інтегруючи показники сталого розвитку, що дозволяє не лише підвищити ефективність діяльності, а й забезпечити довгострокову стабільність і позитивний вплив на суспільство та довкілля.

Військовий конфлікт, який другий рік триває на території країни, не міг не позначитись на фінансових результатах і показниках ефективності ведення господарської діяльності бізнес-суб'єктів аграрного сектору. Як свідчать дані Державної служби статистики України, розмір чистого прибутку у 2022 році у порівнянні з 2021 роком скоротився на 63,8% і становив 85901,2 млн грн. Проте, незважаючи на складні умови бізнес-середовища, руйнування логістичних ланцюгів агровартості та значне зростання витрат, 79% сільськогосподарських підприємств завершили звітний 2022 рік із позитивним фінансовим результатом. Рівень рентабельності операційної діяльності агрокомпаній склав у середньому 21%, рівень рентабельності всієї господарської діяльності – 14,1%. Близько 21% агропідприємств продемонстрували збитковість своєї господарської діяльності [1].

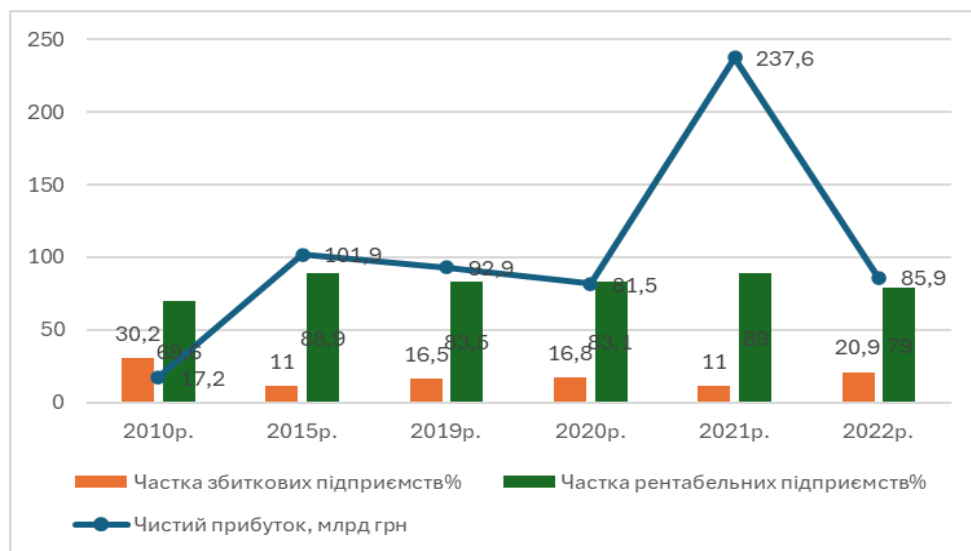

Рисунок 1 - Динаміка фінансового результату діяльності сільськогосподарських підприємств України

Джерело: побудовано авторами за даними [1]

Отримані результати дозволяють зробити висновок про потужний запас економічної міцності вітчизняного аграрного сектору, який дає можливість агровиробникам функціонувати за виключно складних і нестабільних політичних і економічних умовах.

Основними напрямками подальшого розвитку аграрних бізнес-суб'єктів за умов імплементації засад сталого розвитку у їхню практичну діяльність, на думку науковців ННЦ «ІАЕ», мають стати: удосконалення управління сталим розвитком сільських територій, диверсифікація діяльності аграрних виробників, розширення практики органічного виробництва, підвищення рівня інноваційної активності агропідприємств, покращення соціальної інфраструктури та умов життя населення сільських територій [2]. Інші вчені доповнюють ці стратегічні напрями соціальними аспектами, серед яких важливе значення за умов сталого розвитку має подолання інклюзивних розривів між рівнем якості життя населення міст і українського села. [3]

Список використаних джерел

1. Сільське господарство України. 2022: стат зб. / Держ. служба статистики України. Київ, 2022. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2030 року / [Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Булавка О.Г. та ін.]; за ред. Ю.О. Лупенка. Київ: ННЦ ІАЕ, 2020. 60 с.
3. Stepanenko S., Kryukova I., Khalin S., Podsokha A. Inclusive investment in the sustainable development of the agricultural sector and rural areas of Ukraine. *Economics Journal*. 2023. Vol. 1, No. 1. P. 75-88.

Тетяна МОКІЄНКО

кандидат економічних наук, доцент,
Полтавський державний аграрний університет

ІНТЕГРАЦІЯ ОБЛІКОВИХ СИСТЕМ З ТОРГОВИМИ ПЛАТФОРМАМИ ПРИ ОНЛАЙН-ТОРГІВЛІ

Автоматизація обліку інтернет-торгівлі – це важливий аспект для ефективного управління онлайн-бізнесом, адже вона допомагає оптимізувати процеси, зменшити кількість помилок і покращити контроль над витратами та доходами. Досліджуючи це питання, слід звернути увагу на кілька ключових аспектів. Інтеграція облікових систем з торговими платформами є критичною для сучасного бізнесу, особливо коли мова йде про автоматизацію операцій, зручність обробки даних та підвищення ефективності. Інтеграція дає змогу синхронізувати дані між внутрішніми системами управління, бухгалтерськими обліковими системами та зовнішніми торговими платформами (наприклад, маркетплейсами або інтернет-магазинами).

Інтеграції облікових систем з торговими платформами має свої переваги і недоліки, характеристика яких представлена на рисунку 1.

Рисунок 1 - Переваги і недоліки (виклики) інтеграції облікових систем з торговими платформами*

* власна розробка на основі [3]

Основні функції, до дає інтеграція, це: синхронізація запасів, обробка замовлень, автоматичне виставлення рахунків та обробка та повернення реклаमाцій.

Облікові системи можуть автоматично оновлювати кількість товарів на торгових платформах, що дозволяє уникати ситуацій, коли товар закінчився, а клієнт все ще може його замовити. При цьому, замовлення, зроблені на торгових платформах, можуть автоматично передаватися до облікової системи, де вони обробляються для подальшої доставки, а фінансові транзакції, пов'язані з продажами, можуть автоматично записуватися в обліковій системі, що спрощує ведення бухгалтері [1].

Ще однією можливістю інтеграції облікових систем при онлайн-торгівлі є автоматична обробка повернень, яка дозволяє уникати затримок у системі обліку і на торговій платформі.

Облікові системи в Україні спрямовані на автоматизацію бухгалтерського, фінансового та управлінського обліку, а також забезпечення відповідності локальним вимогам податкового законодавства. Найбільш популярними рішеннями для автоматизації є:

- ERP-системи (Enterprise Resource Planning) - комплексні рішення для управління всіма процесами в бізнесі. Наприклад, BAS (Business Automation Software), Microsoft Dynamics 365, SAP тощо.

- бухгалтерські програми: М.Е.Дос, Liga, ТоргСервіс, Finoko та інші;

- системи управління запасами - спеціалізовані рішення для контролю інвентарю, складу та товарних залишків (Unleashed - хоча це міжнародний продукт, він популярний серед бізнесів, які працюють з імпортом; TradeGecko (QuickBooks Commerce));

- торгові платформи. Торгові платформи допомагають підприємствам налаштувати процеси онлайн-продажів та управляти взаємодією з клієнтами. В Україні поширені такі локальні рішення e-commerce платформи: Prom.ua (найбільший маркетплейс в Україні для продажу товарів та послуг), Rozetka (український маркетплейс з великим асортиментом товарів; бізнеси можуть інтегруватися для продажу через цю платформу), Zakupka.com (маркетплейс для малого та середнього бізнесу, особливо популярний у B2C-сегменті).

Міжнародні e-commerce платформи: Shopify (популярна платформа з можливістю інтеграції з локальними системами обліку та доставкою в Україну), WooCommerce (платформа, адаптована під потреби малого та середнього бізнесу), BigCommerce (міжнародна платформа для середнього бізнесу, підходить для роботи на кількох ринках).

Основними способами інтеграції облікових систем з торговими платформами є:

- API-інтеграція. Являється найпоширенішим способом, що забезпечує двосторонній обмін даними в режимі реального часу;

- інтеграція через файли. Передбачає обмін даними через файли (наприклад, CSV, XML), які передаються в певні інтервали часу.

- спеціалізовані програмні конектори та middleware. Вони використовуються для інтеграції різних систем без зміни внутрішньої структури, полегшують масштабування та розширення функціоналу.

Отже, інтеграція облікових систем з торговими платформами значно полегшує ведення бізнесу, оптимізує робочі процеси та підвищує ефективність. Проте для успішної інтеграції важливо продумати всі аспекти – від технічної реалізації до забезпечення безпеки та стабільності роботи.

Список використаних джерел

1. Drinke Z., Mazhnyk L., Zvirgzdina R., Mokiienko T., Holovash L., Kryshtal H. Digital economy: opportunities for transformation. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 2024, № 1. P. 140 – 146. URL: <http://nvngu.in.ua/index.php/uk/arkhiv-zhurnalu/za-vipuskami/1906-2024/zmist-12024/6841-140> (дата звернення 14.11.2024).
2. Бозуленко О. Я. Організація торгівлі : навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл.]. Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ, 2021. 240 с. URL: http://chtei-knteu.cv.ua/ua/content/download/nayka/monography/bozulenko_2021.pdf (дата звернення 14.11.2024).
3. Мокієнко Т. В., Черненко К. В. Особливості, переваги та недоліки програмних продуктів («Універсал 7: ERP» та «BAS Бухгалтерія»). Бухгалтерський облік як наука; від основ до наукової картини світу [колективна монографія] / за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. С. 222 – 234.
4. Нікульча В. А., Венгер В. І. Актуальні питання автоматизації торговельних процесів. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2023. №1(47). С. 208 – 219.
5. Топ-12 українських сервісів з фінансового та складського обліку. 2022. URL: <https://h-profit.com/blog/top-12-ukrainskih-servisiv-z-finansovogo-ta-skladskogo-obliku> (дата звернення 14.11.2024).

Аркадій МУХІН

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Сергій ГАРКУША

кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ І УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ЗАМОВНИКАМИ СТАНЦІЙ ТЕХНІЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Сучасний ринок автосервісних послуг стрімко розвивається, збільшується кількість станцій технічного обслуговування (СТО), що надають широкий спектр послуг, від звичайної діагностики автомобіля до складних ремонтних робіт. Цей розвиток зумовлює необхідність удосконалення облікових процедур та організації розрахунків із замовниками для забезпечення ефективного управління фінансовими потоками на підприємствах. Тому, аналіз існуючих методів обліку розрахунків із замовниками СТО та розробка пропозицій щодо їх вдосконалення з використанням сучасних інформаційних технологій є досить важливим.

Діяльність автосервісних підприємств характеризується низкою специфічних рис, зазначають Белозерцев В.С. та Сотникова А.М. [1, С. 248] зокрема: індивідуальний характер кожного замовлення, значна кількість запасів, що використовуються, одночасне виконання різних видів діяльності (виробничої, торговельної, оренда автомобілів) тощо, ці риси впливають на облікову політику та організацію обліку в таких підприємствах.

На сьогодні українські підприємства стикаються з великими обсягами дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги, що негативно впливає на їх платоспроможність і фінансову стабільність. Вкрай важливою є розробка чіткої та ефективної системи організації обліку розрахунків із покупцями та замовниками, яка сприятиме належному функціонуванню підприємства [2, С. 29].

Організація обліку розрахунків із замовниками на СТО є важливою складовою фінансової діяльності будь-якого підприємства, яке надає автосервісні послуги.

Основними принципами бухгалтерського обліку в даній сфері є систематизація та фіксація наданих послуг, а також належне документальне оформлення розрахунків із клієнтами. Розрахунки можуть здійснюватися як у готівковій, так і безготівковій формі, залежно від політики підприємства та переваг клієнтів.

Нормативне регулювання бухгалтерського обліку в автосервісі здійснюється на підставі чинного законодавства про бухгалтерський облік та

фінансову звітність, яке встановлює вимоги до ведення облікових документів, оформлення рахунків та договорів із замовниками. Серед ключових документів, що застосовуються при обліку операцій на СТО, є акти виконаних робіт, рахунки-фактури, касові ордери та банківські виписки.

На практиці облік розрахунків із замовниками на СТО може здійснюватися за різними методами, залежно від організаційної структури підприємства та масштабів його діяльності, основні серед них це (Таблиця 1):

- ведення обліку вручну з використанням паперових документів;
- використання електронних таблиць для фіксації послуг та платежів;
- автоматизовані системи обліку, що інтегруються з касовими

апаратами та системами управління замовленнями.

Таблиця 1 – Порівняльний аналіз методів обліку розрахунків на різних СТО

Метод обліку	Переваги	Недоліки
Вручну (паперовий облік)	Простота, мінімальні витрати	Велика ймовірність помилок, низька ефективність
Електронні таблиці	Зручність, більша точність	Вимагає ручного введення, не інтегрується із системами
Автоматизовані системи	Висока точність, інтеграція з іншими системами	Висока вартість впровадження, потребує навчання персоналу

**Узагальнено автором*

Аналіз показує, що для більшості СТО, особливо великих, автоматизація обліку є найбільш ефективним підходом, оскільки вона дозволяє не лише уникнути помилок, але й значно прискорює процес обробки замовлень та розрахунків із клієнтами. Організація обліку на СТО стикається з низкою проблем, що впливають на ефективність розрахункових операцій, до основних проблем належать (Таблиця 2):

- недостатня автоматизація процесів обліку, особливо на малих підприємствах;
- нечіткість у фіксації наданих послуг і пов'язаних із ними витрат;
- високий рівень залежності від людського фактора, що призводить до помилок у розрахунках.

Таблиця 2 – Основні проблеми в обліку розрахунків на СТО та їх наслідки

Проблема	Наслідки
Недостатня автоматизація	Зниження ефективності обліку, збільшення витрат
Помилки у фіксації наданих послуг	Невірні розрахунки, втрати доходів
Відсутність стандартизації документів	Ускладнення контролю за фінансовими потоками

**Узагальнено автором*

Рішення цих проблем вимагає комплексного підходу до вдосконалення облікових процесів, зокрема впровадження сучасних інформаційних систем та розробки чітких стандартів документування послуг.

Для підвищення ефективності обліку розрахунків із замовниками на СТО доцільно впроваджувати комплекс заходів. Використання спеціалізованих програмних рішень, які інтегруються з касовими апаратами та системами управління замовленнями, дозволить уникнути помилок та прискорити процес розрахунків. Також впровадження електронної системи управління документами для забезпечення швидкого доступу до даних про замовлення, що підвищить прозорість фінансових операцій.

Особливої уваги заслуговує навчання персоналу, що працює з обліковими системами, для підвищення їхньої компетенції у роботі з програмним забезпеченням (Таблиця 3).

Таблиця 3 – Пропоновані заходи для оптимізації розрахункових операцій та їх вплив на ефективність діяльності

Захід	Очікуваний результат
Автоматизація облікових процесів	Зниження витрат часу на облік, мінімізація помилок
Впровадження електронного документообігу	Прозорість фінансових операцій, легкість контролю
Навчання персоналу	Підвищення кваліфікації, ефективність роботи

**Запропоновано автором*

Впровадження цих заходів сприятиме підвищенню ефективності облікових процесів та розрахунків із замовниками на СТО, що, у свою чергу, позитивно вплине на конкурентоспроможність підприємств.

Організація обліку та удосконалення розрахунків із замовниками на СТО є ключовими аспектами для забезпечення фінансової стабільності та ефективності діяльності підприємства. Аналіз існуючих методів обліку показав, що автоматизація процесів обліку є найбільш доцільною для сучасних СТО, оскільки вона дозволяє знизити рівень помилок та підвищити ефективність роботи. Запропоновані рекомендації спрямовані на покращення фінансових операцій та прозорості розрахунків із клієнтами, що сприятиме підвищенню загальної ефективності управління автосервісними підприємствами.

Список використаних джерел

1. Белозерцев В.С., Сотникова А.М. Особливості бухгалтерського обліку на автосервісних підприємствах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 20. С. 245-249. URL: <http://global-national.in.ua/archive/20-2017/49.pdf>.
2. Попович О.Ф., Філімонова С.В. Організація обліку розрахунків з покупцями і замовниками. *Молодий вчений*. 2023. № 9 (121). С. 26-30. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-9-121-6>.

Тетяна НАУМОВА

кандидат економічних наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ УКРАЇНСЬКОГО РИТЕЙЛУ В ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Виборюючи перемогу над російськими загарбниками сучасний бізнес робить важливі кроки у напрямку реалізації 16-ої Цілі сталого розвитку — Мир та справедливість! Сучасні реалії сьогодення стрімко набувають іншого змісту. Поняття стійкості та сталий розвиток, як ніколи актуальні, сучасний бізнес має мати модель та інфраструктуру, яка дає їй розвиватись за будь яких умов.

Український ритейл ще не встиг відновитися від пандемії COVID-19, як одразу почав відповідати на виклики воєнного часу. Але, попри невизначеність та систематичні ракетні обстріли, ритейл розвивається, залишаючись відданим реалізації Цілей сталого розвитку. Місія українського ритейлу - сприяння сталому розвитку країни загалом, задоволенні потреб населення у продуктах харчування попри загрози війни, а також глобальні й локальні виклики нашого часу. «За даними фінансової звітності підприємств, у 2022 році сукупний дохід 200-х найбільших компаній України становив 3,9 трлн грн - на 385 млрд грн менше порівняно з 2021 роком. Серед найбільших за виторгом компаній України ТОВ «АТБ-Маркет» є другою найбільшою компанією. «АТБ-Маркет»-ключова компанія найбільшої мережі супермаркетів України. 2022 рік компанія закінчила з виторгом у 148,3 млрд грн та прибутком у 2,8 млрд грн. Дохід мережі порівняно з 2021 роком знизився незначно, натомість прибуток через повномасштабну війну зменшився на 5,5 млрд грн. «Сільпо-Фуд» входить до переліку найбільше збиткових компаній України. Збиток у 2022, становив -7335 млн. грн, у 2021 році -1846 млн. грн. В ТОПі нашої економіки такі галузі: енергетика, агро-промисловий та гірничо-металургійний комплекси. Роздрібна торгівля значно менше просіла у обсягах доходів, але це було досягнуто завдяки високій інфляції - у 2022 році виторг зменшився на 7 млрд грн - до 455 млрд грн.» [1].

Для більшості підприємств України складання Звіту про управління є обов'язковим, тому його можна розглядати як складову або різновид інтегрованої звітності. На підставі вивчення практики формування інтегрованих звітів і Звітів про управління низки вітчизняних ритейлів можна зробити підсумок, що в більшості випадків питання соціальної відповідальності бізнесу та екологічної відповідальності бізнесу (раціональне використання природних ресурсів, утилізація відходів, інвестиції та заходи з відновлення навколишнього середовища) залишаються недостатньо дослідженими, носять поверховий характер. Отже, ритейлерам необхідно формувати звіти таким чином, щоб їх зміст, наповнення та показники давали можливість аналізувати досягнення цілей сталого розвитку, вивчати запити суспільства та стейкхолдерів з

розкриття інформації з цих питань, запровадити відповідні методичні аспекти аудиту таких звітів.

У своїх попередніх дослідженнях ми акцентували увагу на тому, що «інноваційний розвиток мережевого ритейлу - основний драйвер розвитку бізнес-процесів та підвищення конкурентоспроможності підприємств роздрібною торгівлі. На нашу думку інноваційна модель розвитку ритейлу базується на основних векторах: інноваційні підходи в управлінні бізнес-процесами (стадія закупівлі, приймання, сортування, постановки обліку, організація системи внутрішнього контролю, власного виробництва, стадія реалізації (продажу)); інноваційність продукту (розробка та впровадження нових або вдосконалених видів продуктів, послуг, технології виробництва, дизайну ритейлу, тощо)» [2, с.404]. Серед українських ритейлерів, які успішно впроваджують принципи сталості у свої стратегії корпоративного бізнесу доцільно розглянути досвід Fozzy Group, яка «за результатами дослідження Mind Innovation Index 2019, Fozzy Group була названа «Інноваційним лідером галузі «Ритейл», а мережа супермаркетів «Сільпо» отримала нагороду в спеціальній номінації «Інноваційність в роботі з клієнтами»» [5]. Група компаній Fozzy Group прагне вести бізнес з повагою до суспільства і планети. У мережах «Сільпо» і «Фора» запроваджені наступні ініціативи, які сприяють сталому розвитку (рисунок 1).

Таким чином, ритейлерам необхідно інтегрувати принципи сталого розвитку у свою бізнес-модель, оскільки очікується, що ризики втрати довгострокової клієнтської бази та доходів, а також конкурентних позицій на ринку зростуть. Варто зазначити, що сильна стратегія сталого розвитку приносить переваги бізнесу, включаючи конкурентні переваги, економію коштів, краще утримання клієнтів і співробітників, а також потенціал для реалізації нових цінностей, таких як додаткові потоки доходів і циклічні бізнес-моделі.

Список використаних джерел

1. 200 найбільших компаній України 2022 року. URL:https://biz.censor.net/resonance/3411976/200_nayibilshyh_kompaniyi_ukrayin_u_2022_roku.

2. Наумова Т.А., Акімова Н.С. Сучасні тренди інноваційного розвитку мережевого ритейлу. Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. 14-15 березня 2024 року. С.404-405. Харків: ДБТУ. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/5121>.

3. Сталий розвиток URL: https://fozzy.ua/ua/retail_chains/sustainability/

4. ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» Звіт про управління за 2023 рік. URL: <https://static.silpo.ua/content/2024/07/05/6687db249d826.pdf>

5. FOZZY GROUP І «СІЛЬПО» стали найінноваційнішими в українському ритейлі - дослідження. URL:

<https://www.fozzy.ua/ua/news/2019/fozzy-group-s-lpo-stali-nay-nnovats-ynishimi-v-ukra-nskomu-r-teyl-dosl-dzhennya/>.

Рисунок 1 - Архітектура реалізації цілей сталого розвитку Fozzy Group

Джерело: складено за [3,4].

Владислав НОЖЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Микола ГОРДІЄНКО

кандидат економічних наук, професор,

Сумський національний аграрний університет

СИСТЕМА НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

Нормативне регулювання обліку розрахунків за виплатами працівникам є ключовим аспектом забезпечення ефективної організації трудових відносин та дотримання прав працівників. Важливість нормативного регулювання обумовлена такими факторами, як забезпечення прав працівників (нормативні акти встановлюють гарантії щодо мінімальної заробітної плати, компенсацій за понаднормову працю, оплату відпусток та інші соціальні гарантії, що, своєю чергою, забезпечує захист працівників від незаконного заниження зарплати, гарантію своєчасної виплати заробітної плати), формування прозорості розрахунків, оскільки регламентований порядок обліку сприяє прозорості у відносинах між працівниками та роботодавцями, зниженню корупційних ризиків та незаконного приховування доходів, забезпеченню соціального захисту через сплату податків та зборів, ефективне управління бізнесом та ін.

Конституція України визначає, що кожен громадянин має право на працю, належні, безпечні та здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом [2].

Важливу роль у системі нормативного регулювання обліку розрахунків за виплатами працівникам відіграє Закон України «Про оплату праці», який забезпечує термінологічне упорядкування ключових термінів, які пов'язані з оплатою праці; ідентифікує джерела коштів на оплату праці; конкретизує систему організації оплати праці; обґрунтовує систему оплати праці; визначає державне та договірне регулювання оплати праці, права працівників на оплату праці та їх захист. Закон України «Про відпустки» конкретизує та характеризує види можливих відпусток; обґрунтовує механізм оплати відпусток; визначає особливості отримання відпустки без збереження заробітної плати; деталізує державний нагляд і контроль за додержанням законодавства про відпустки та відповідальність за його порушення.

Особливості обчислення середньої заробітної плати, деталізація періоду її обчислення, конкретизація інформації щодо виплати, що включаються у розрахунок середньої заробітної плати, а також порядок розрахунку виплат у всіх випадках збереження заробітної плати детального обґрунтовано в Порядку обчислення середньої заробітної плати.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації

про виплати (у грошовій і не грошовій формах) за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності визначено НП(С)БО 26 «Виплати працівникам». Даний нормативний документ деталізує інформацію, необхідну для якісної організації обліку в контексті поточних виплат працівника, виплат при звільненні, виплат по закінченню трудової діяльності, інших виплат та особливостей розкриття інформації, яка безпосередньо пов'язана з виплатами працівникам у примітках до річної фінансової звітності [3].

Питання обліку витрат на оплату праці (в т.ч. на охорону праці) регламентується нормами НП(С)БО 16 «Витрати».

Порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про розрахунки за виплатами працівникам визначено Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Відповідно до норм зазначеного нормативного документа, на рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» ведеться узагальнення інформації про розрахунки за виплатами працівникам, які належать як до облікового, так і до необлікового складу підприємства, з оплати праці (за всіма видами заробітної плати, премій, допомог тощо), за не одержані в установлений строк з каси підприємства суми з виплат працівникам, за іншими поточними виплатами [1].

Внутрішню політику бізнес-суб'єкта в частині розрахунків за виплатами працівникам можна проаналізувати за допомогою Облікової політики, яка є важливим елементом управління підприємством і визначає принципи, методи та процедури, що застосовуються для організації обліку заробітної плати. Вона розробляється відповідно до чинного законодавства, внутрішніх потреб підприємства та специфіки його діяльності. Нормативне регулювання обліку розрахунків з оплати праці є необхідною умовою для захисту прав працівників, підтримки фінансової дисципліни роботодавців і забезпечення соціально-економічної стабільності в суспільстві. Дотримання цих норм сприяє створенню прозорих і справедливих трудових відносин, що є основою стійкого розвитку економіки.

Список використаних джерел

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999. URL: <http://surl.li/abfdif> (дата звернення 10.10.2024).
2. Конституція України. URL: <http://surl.li/qvfvqx> (дата звернення 10.10.2024).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» : наказ Міністерства фінансів України № 601 від 38.10.2003. URL: <http://surl.li/qwioei> (дата звернення 10.10.2024).

Олександр НУДЖЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Інна НАЗАРЕНКО

доктор економічних наук, професор,
Сумський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

У сучасних умовах діджиталізації організація обліку розрахунків з покупцями зазнала суттєвих змін завдяки впровадженню нових технологій, автоматизації процесів і використанню цифрових інструментів. Це дозволяє підвищити ефективність облікових операцій, забезпечити прозорість даних і мінімізувати ризики помилок.

Беззаперечним є факт, що в умовах сьогодення відбувається високий ступінь інтегрування елементів методу бухгалтерського обліку з процесами цифровізації. Підприємства системно застосовують технічні засоби автоматизації (діджиталізації, цифровізації) облікової роботи з відповідним програмним забезпеченням для виконання обліковим апаратом його функцій та завдань, включаючи як нормативні вимоги, так і специфічні для відповідного господарюючого суб'єкта [4]. У контексті тематики дослідження доцільно зазначити, що для забезпечення процесу ведення обліку розрахунків з покупцями є значна кількість спеціалізованих програмних продуктів, які використовуються для автоматизації бухгалтерського обліку, а саме: «Облік SaaS», «MASTER: Бухгалтерія», «Дебет Плюс», «BAS: Бухгалтерія».

«Облік SaaS» - це хмарна бухгалтерська система, яка забезпечує нові технології в обліково-управлінському процесі. За допомогою даної програми для ведення обліку розрахунків з покупцями передбачений наступний перелік електронних первинних документів: «Замовлення покупця», «Видаткова накладна», «Рахунок покупцеві», «Ціноутворення», «Вантажно-митна декларація (експорт)», «Накладна на повернення від покупця». Параметри програми дозволяють сформувати оборотно-сальдову відомість по рахунку 36, яка містить по ідентифікованому рахунку інформацію про залишки на початок і кінець періоду, обороти по дебету і кредиту за встановлений період.

Хмарний сервіс бухгалтерського обліку «Облік SaaS» надає можливість формувати такі форми регламентованої звітності: форму 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», яка акумулює інформацію про дебіторську заборгованість за реалізовані товари (продукцію) та форму 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», яка узагальнює дані як про дохід, отриманий від реалізації, так і про собівартість реалізованої продукції та товарів [3].

Програма «MASTER: Бухгалтерія» має значну кількість модулів для ведення бухгалтерського обліку для різних галузей економіки. Варто зазначити, що функціональність та інструменти базових модулів дозволяють ефективно здійснювати обліковий супровід, пов'язаний з таким бізнес-процесом, як продажі, а саме детальний облік розрахунків із покупцями в частині ведення реєстру договорів з покупцями, формування рахунку покупцю, створення на підставі рахунку документів реалізації, автоматичного формування податкових накладних, шляхом використання рахунку за першою подією або за касовим методом, облік імпоротно-експортних операцій [2].

Програма «Дебет Плюс» має модульну структуру, відповідно, для обліку розрахунків з покупцями потрібно використовувати модуль «Реалізація товарів та послуг», який дозволяє сформувати наступні первинні документи для облікового супроводу операцій, пов'язаних із розрахунками з покупцями: «Товари, послуги», «Накладні», «Повернення», «Касовий чек (оплата за товари, послуги)». Після того, як введені проведення і залишки, система може розраховувати й виводити на екран та на друк наступні вихідні документи: журнали-ордери і відомості до них; різні виписки по рахунках; оборотні відомості по рахунках; головну книгу; оборотний баланс; звітний баланс підприємства; різні форми звітності до ДПС [1].

«BAS: Бухгалтерія» - універсальний бухгалтерський продукт, який на сьогодні має особливий попит, оскільки значна кількість бізнес-суб'єктів його використовують в практичній діяльності. Функціональні можливості даної програми дозволяють створити такі електронні документи: «Рахунок на оплату покупцеві», «Реалізація товарів і послуг», «Податкова накладна», «Надходження на банківський рахунок». Інформація із зазначених електронних документів акумулюється у стандартних звітах («Оборотно-сальдовий відомості по рахунку 36», «Картці рахунку 36», «Аналізі-рахунку 36»), а також узагальнюється у регламентованій звітності (формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», формі 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»).

Діджиталізація обліку розрахунків з покупцями дозволяє підприємствам підвищити ефективність і швидкість фінансових операцій. Упровадження сучасних технологій спрощує процеси обліку, забезпечує оперативний доступ до інформації та підвищує рівень обслуговування клієнтів, але це потребує дотримання стандартів безпеки даних, адаптації до сучасних технічних новацій, підвищення кваліфікації з технічної позиції працівників бухгалтерії.

Список використаних джерел

1. Дебет Плюс. URL: <http://surl.li/lyzwmq>.
2. MASTER: Бухгалтерія. URL: <http://surl.li/uqiuqh>.
3. Облік SaaS. URL: <http://surl.li/xjymjy>.
4. Плаксієнко В.Я., Назаренко І.М., Жадько К.С., Гаркуша С.А. Електронна бухгалтерія: підручник для здобувачів вищої освіти. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 299 с.

Ольга ОСТАПЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Інна НАЗАРЕНКО

доктор економічних наук, професор,

Сумський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

На сьогоднішні існують системи обліку та показники, які намагаються відобразити взаємозв'язок між економікою та навколишнім середовищем, але їхня інтеграція залишається недостатньо розвиненою. Згідно з підходом фізичної економії, бухгалтерський облік потребує розширення, щоб включати облік природних ресурсів, а також виробничих і споживчих процесів, пов'язаних із відновлювальними енергоактивами. Це розширення дозволить краще оцінити вплив економічної діяльності на екологічну ситуацію та сприятиме сталому розвитку. Наприклад, у землеробстві такими активами є сільськогосподарська продукція, а в промисловості - сировина та матеріали, що використовуються у виробничих процесах. Важливу роль відіграє раціональне використання енергетичних ресурсів, виробництво яких істотно впливає на екологічний стан країни.

В умовах російської військової агресії українська економіка стикається з гострою нестачею енергоресурсів, які необхідні для функціонування бізнес-процесів, тому питання ефективності використання енергетичних та природних ресурсів стає надзвичайно актуальним [4, с. 66-67]. Через відсутність чіткого визначення та завершеного розуміння екологічного бухгалтерського обліку, його наразі не можна вважати повноцінно сформованою системою в рамках економіко-екологічної теорії та практики. Екологічний бухгалтерський облік має стати ключовим елементом загальної системи обліку, об'єднуючи процеси вимірювання, ідентифікації та передачі екологічно-економічної інформації. Наявність такої інформації сприяла б ухваленню ефективних управлінських рішень. Аналізуючи дослідження сучасних науковців у сфері обліку та аудиту екологічної діяльності підприємств, можна відзначити, що їхні роботи висвітлюють загальний підхід до визначення екологічного обліку. Згідно з цим підходом, екологічний облік є системою збору, реєстрації та узагальнення інформації, що стосується екологічних аспектів діяльності. З огляду на це, можна зробити висновок, що екологічний облік має стати важливим елементом єдиної інформаційної системи в бухгалтерському обліку підприємства.

В умовах гострої нестачі ресурсів, спричиненої російською військовою агресією, коли підприємства змушені організовувати свою роботу за графіками подачі енергоресурсів, це питання набуває особливої актуальності [2, с. 337].

Екологічна інформація необхідна керівництву для управління, а

працівникам - для розуміння економічних наслідків екологічних аспектів. Наприклад, в умовах дефіциту ресурсів підприємство може планувати свою діяльність та впроваджувати заходи щодо модернізації виробництва, які допоможуть забезпечити безперервність роботи навіть у кризовий час.

Запровадження екологічного обліку має низку переваг, серед яких можна виділити такі: виявлення екологічних витрат, які можуть бути прихованими у традиційному обліку; визначення доходів, зокрема від використання енергозберігаючих технологій; використання не фінансової інформації, пов'язаної з впливом на навколишнє середовище. Екологізація виробництва позитивно впливає на діяльність підприємства, зокрема: покращує екологічні показники; створює господарський механізм природокористування, орієнтований на екологічність; сприяє впровадженню сучасних екологічних технологій.

Вплив діяльності підприємства на довкілля, а також екологічні витрати та ризики відображаються в його облікових документах. Підприємства, що виробляють екологічно чисті продукти або надають екологічно прийнятні послуги, мають конкурентні переваги на ринку[1, с. 195]. Ведення екологічного обліку дозволяє оцінити екологічну ефективність підприємства на основі інформації про природоохоронні витрати, вплив на довкілля, використання енергоефективних технологій та досягнуту економію. Отже, система обліку екологічної діяльності підприємства складається з таких елементів: облік витрат, спрямованих на зменшення негативного впливу на довкілля в процесі виробництва; облік зобов'язань, які включають витрати, пов'язані з минулими, поточними та майбутніми періодами; звітність щодо природоохоронної діяльності; аудит екологічної звітності.

Таким чином, екологічні умови виробництва відкривають перспективи розвитку бізнесу та підвищують його конкурентоспроможність. Для покращення управлінських процесів облік повинен не лише забезпечувати звітність щодо екологічних витрат, а й показувати економічний ефект від таких інвестицій, наприклад, у вигляді чистого прибутку або додаткового доходу.

Список використаних джерел

1. Вороновська О. Сутність і розвиток екологічного обліку. *Галицький економічний вісник*. 2017. № 2 (31). С. 195 - 200.
2. Замула І.В., Шигун М.М. Аналітична модель бухгалтерського обліку екологічної діяльності. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2015. № 647. С. 337.
3. Свиноус І.В., Слободенюк О.І., Присяжнюк Н.М, Гаврик О.Ю., Соколовський В.О. Теоретичні засади розвитку екологічного обліку. *Агросвіт*. 2021. № 15. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.15.20>.
4. Шмигель О.Є. Екологічний облік як інструмент управління природоохоронною діяльністю підприємства. *Інноваційна економіка*. 2018. № 5–6. URL: <http://surl.li/wsobyn>.

Людмила ПЕТРИШИН

доктор економічних наук, професор кафедри обліку, аналізу і контролю

Наталія ЛОБОДА

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, аналізу і контролю

Львівський національний університету ім. І.Франка

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО- СТАТИСТИЧНОЇ ЗВІТНОСТІ У СФЕРІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У нинішній складній економічній ситуації, що склалася в Україні, а саме повномасштабна військова агресія Російської Федерації, призвела до значних економічних та фінансових втрат. В результаті війни Україна зіткнулася з багатьма проблемами: руйнування інфраструктури, обстріли, окупація, зупинка підприємств, міграція, логістичні збої, гуманітарні кризи, закриття бізнесу, і багато з цих проблем торкаються як усієї країни, так і окремих її територій. Усе це негативно впливає на сталий розвиток регіонів країни [1].

Фінансова звітність суб'єктів господарювання є одним із головних інструментів інформаційного забезпечення управління земельними ресурсами. Підвищення ролі земель у питомій вазі вітчизняного економічного розвитку, збільшення переліку господарських функцій у сфері землекористування є основними базисними умовами для активізації вимог до переконливості, прозорості, логічності, виразності та уточнення даних щодо стану земель.

Сьогодні, як зазначають В. Жук, Б. Мельничук та Ю. Бездушна, "проблемою інформаційного забезпечення управління на галузевому та державному рівні є відірваність статистики і стандартів бухгалтерського обліку" [2]. Традиційно у минулих роках бухгалтерський та статистичний облік чітко ув'язувалися та контролювалися в системі звітності. Колишня інформаційна система базувалася на бухгалтерському документуванні кожного факту господарювання та перехресній ув'язці показників за різними видами звітності [2]. Переважаючим у структурі бухгалтерської звітності був контроль, який забезпечував високий рівень її об'єктивності та точності. Проте в процесі реформування земельних відносин цю функцію було втрачено.

Сьогодні основою обліково-інформаційного забезпечення галузевого управління, зокрема й управління земельними ресурсами, стали статистичні спостереження. У ст. 203 Земельного кодексу кількісний облік земель характеризується як "відображення у відомостях і документах даних, які характеризують кожну земельну ділянку, а також землі за площею та складом земельних угідь, розподіл земель за власниками, землекористувачами" [3]. Головним завданням земельного обліку є відображення всіх властивостей кожної земельної площі, яка перебуває чи то у власності, чи користуванні, в аспекті реальної форми її експлуатації. Основним джерелом отримання необхідних даних щодо земельних ділянок можна вважати матеріали Державної служби статистики України, які отримувалися і завдяки даним ДЗК

на основі форм №№ 6-зем, 6а-зем, 6б-зем, 2-зем, а з 2016 року дані адміністративної звітності з кількісного обліку земель (форми 15-зем, 16-зем) (табл. 1).

Таблиця 1 - Характеристика форм звітності з кількісного обліку земель

Форма звіту	Характеристика
<i>Державна статистична звітність з земельних ресурсів (втратила чинність 01.01.2016) [4]</i>	
Звіт про наявність земель та розподіл їх за власниками землі, землекористувачами, угіддями та видами економічної діяльності (6-зем)	Відображає відомості про розподіл земель за категоріями, земельних ділянок за їх цільовим призначенням, кількість земельних ділянок та їх площі, що перебувають у власності, постійному і тимчасовому користуванні юридичних та фізичних осіб, і розподіл їх за власниками землі, землекористувачами, угіддями та видами економічної діяльності в межах територій, які входять до адміністративно-територіальних одиниць, у тому числі окремо - в межах населених пунктів
Звіт про наявність зрошуваних земель та розподіл їх за власниками землі, землекористувачами та угіддями (6а-зем)	Відображає відомості про зрошувані землі, які входять до адміністративно-територіальних одиниць, у тому числі – у межах населених пунктів
Звіт про наявність осушених земель та розподіл їх за власниками землі, землекористувачами та угіддями (6б-зем)	Відображає відомості про осушені землі, які входять до адміністративно-територіальних одиниць, у тому числі – у межах населених пунктів
Звіт про землі, які перебувають у власності і користуванні (2-зем)	Відображає розподіл земель за формами власності на землю, кількість власників/користувачів, кількість і площу земельних ділянок, що перебувають у власності чи користуванні фізичних та юридичних осіб
<i>Адміністративна звітність з кількісного обліку земель (набрала чинності з 01.01.2016) [5, 6]</i>	
Звіт про землі та земельні ділянки за цільовим призначенням та угіддями (15-зем (квартальна))	Відображає розподіл земель за категоріями та земельних ділянок за їхнім цільовим призначенням, за видами земельних угідь, кількість власників, кількість і площу земельних ділянок, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб.
Звіт про землі та земельні ділянки за власниками та угіддями (16-зем (річна))	Відображає кількість власників, кількість і площу земельних ділянок, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, за організаційними формами суб'єктів економіки, видами економічної діяльності, видами земельних угідь. Форма звітності складається окремо для кожного виду цільового призначення земель.

Джерело: [4, 5, 6]

Аналізуючи дані таблиці 1 можна зазначити, що порівняння змісту

відмінених та нових форм свідчить про відсутність у нових формах низки важливих показників, які узагальнювались протягом останніх років. Варто наголосити, що таке скорочення відбулося напередодні визначення умов запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення.

Одним з головних недоліків як колишньої статистичної звітності щодо кількісного обліку земельних ресурсів, так і чинної – адміністративної, є їх розподіл за власниками і землекористувачами в одній групі. На нашу думку, облік земель окремо за власниками і користувачами дасть змогу приймати більш ефективні управлінські рішення у сфері землекористування, зокрема щодо контролю за використанням земель та фіскального регулювання.

З метою оцінки рівня підвищення якісних показників земельних ресурсів запропоновано відображати в статистичному обліку відомості про витрати на капітальне поліпшення земельних ділянок.

За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що варто сформувати відповідну впорядковану сукупність показників, які, з огляду на їх засадничу новизну, відображатимуть якісні властивості земельних ресурсів, розподіл угідь за землевласниками та землекористувачами, а також допоможуть здійснювати обґрунтований розмір земельної плати, яка виступає беззаперечною складовою ринкових перетворень. Водночас треба переформатувати не обсяг показників, відображених у бухгалтерській звітності, а поліпшити якісну складову, тобто ступінь їх інформаційної аналітичності, визначивши у структурі фінансово-статистичних звітних даних.

Список використаних джерел

1. Bondaruk, T., Medynska, T., Nikonenko, U., Melnychuk, I., **Loboda, N.** (2023). Fiscal policy as a guarantee of sustainable development under military conditions. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 18, No. 4, pp. 1097-1102.
2. Жук В. М., Мельничук Б. В., Бездушна Ю. С. Проблеми реформування державної статистики України. *Облік і фінанси*. 2016. № 4 (74). С. 25–33.
3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. *Офіційний вісник України*. 2001. № 46. С. 1. Ст. 2038 URL: zakon.rada.gov.ua/go/2768-14.
4. Про затвердження форм державної статистичної звітності з земельних ресурсів та Інструкції з заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель (форми №№ 6-зем, 6а-зем, 6б-зем, 2-зем): наказ Державного комітету статистики України від 05.11.1998 р. № 377 (втратив чинність). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0788-98>. (дата звернення: 15.11.2024).
5. Інструкція із заповнення форми адміністративної звітності з кількісного обліку земель (форма 15-зем (квартильна)). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0135-16#Text> (дата звернення: 15.11.2024).
6. Інструкція із заповнення форми адміністративної звітності з кількісного обліку земель (форма № 16-зем (річна)). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0136-16#n3> (дата звернення: 15.11.2024).

Лариса ПОЛЯТИКІНА

кандидат економічних наук, доцент

Сумський національний аграрний університет

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Сучасні умови господарювання орієнтують підприємства на широке використання інформації, яка сьогодні є найважливішим ресурсом, оскільки вони мають самостійно визначати і прогнозувати параметри зовнішнього середовища, асортимент продукції, ціни, постачальників, ринки збуту тощо, вміти швидко, а головне – правильно реагувати на будь-які зміни у зовнішньому і внутрішньому середовищі та відповідно до цього корегувати свою діяльність. У такому разі зростає роль інформаційно-комунікаційного забезпечення управління, яке дозволяє підвищити оперативність прийняття рішень, рівень контролю за ходом виробничих процесів, адаптивність і стабільність системи управління протягом тривалого періоду часу. Сталий розвиток - це розвиток, що задовольняє проблеми нинішнього покоління і не шкодить можливостям майбутніх поколінь задовольнити їхні потреби за рахунок забезпечення взаємодії економічних та соціальних сфер.

Теоретичні і методологічні засади проведеного дослідження були сформовані на основі положень, категорій і концепцій управління. Важливе значення мали базові основи та теоретичне підґрунтя формування системи сталого розвитку та адміністративного менеджменту підприємства, які є регуляторами функціонування системи управління підприємств, формування стратегії їх розвитку [2, с.234].

Система сталого розвитку та адміністративного менеджменту дозволяє керівництву підприємства реалізовувати найважливіші цілі управління, спрямовані на підвищення продуктивності праці за рахунок кращої організації праці та мотивації кожного працівника до ефективного та результативного виконання трудових завдань при управлінні земельними ресурсами. Відповідно до основних цілей управління, повна система адміністративного менеджменту складається з двох підсистем: організаційна підсистема управління та підсистема адміністративного управління земельними ресурсами[3, с.202].

Сучасні концепції системи сталого розвитку та адміністративного менеджменту вимагає від топ-менеджера не лише розуміння бізнес-процесів, а й чіткого розуміння стратегії розвитку підприємства. Будь-яке підприємство повинно адаптуватися до поточної соціально-економічної та соціально-політичної реальності, тобто мати можливість ефективно реагувати на вплив факторів зовнішнього середовища, які прямо чи опосередковано залежать від громадської діяльності та громадських інститутів. Правильне розуміння цього можливе лише завдяки створенню системного бачення процедур, які відбуваються не лише на підприємстві, а й на рівні конкретної галузі та країни.

Проблема забезпечення сталого розвитку залишається відкритою. Дискусійними є питання забезпечення сталого розвитку формування та діяльності фермерських господарств і управління земельними ресурсами на цих підприємствах [4, с.542].

Вплив суб'єкта адміністративного управління на об'єкт є процесом адміністративного менеджменту і досягається шляхом реалізації суб'єктом управлінських завдань з використанням адміністративно-управлінських технологій та адміністративних методів управління. Реалізація ключових функцій в системі адміністративного менеджменту створює підґрунтя для формування принципів здійснення діяльності на підприємстві з питань управління земельними ресурсами, ієрархії взаємодії керівників та персоналу, контролю за їх діяльністю. В основі функціонування підсистеми адміністративного менеджменту лежить система мотивації співробітників, орієнтована на забезпечення їх продуктивної та якісної роботи. Ефективно діюча підсистема мотивації персоналу підвищує дисциплінованість і старанність усіх співробітників, забезпечує ефективний контроль для керівників усіх рівнів і дозволяє кожному співробітнику в організації чітко і прозоро виконувати вказівки та розпорядження безпосереднього керівника, менеджерів на вищому рівні менеджменту при управління земельними ресурсами.

Активна динаміка економічних та політичних змін, що відбуваються в українському суспільстві вимагає активної та адекватної реакції. Зусилля мають бути направлені на мінімізацію негативних впливів на економіку суспільства та корисності від поглиблення економічної інтеграції. Сталий розвиток аграрних підприємств має виняткове суспільне значення, яке зумовлене безальтернативною роллю агропродовольчої системи у забезпеченні продовольчої безпеки країни.

Список використаних джерел

1. Безверхнюк Т.М. Ресурсне забезпечення регіонального управління: теоретико-методологічні засади: монографія. О. ОРІДУ НАДУ. 2019. 320 с.
2. Мішенін Є.В. Соціально-економічні та фінансові проблеми сталого сільського розвитку: монографія. Суми: ТОВ ТД «Папірус, 2011. 334с.
3. Савченко О.С., Гончаренко О.М., Строченко Н.І. Сталий розвиток сільських територій. *Соціально-практичні проблеми розвитку бізнесу та місцевого самоврядування*. матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Мелітополь-Кирилівка. Таврійський державний агротехнологічний університет. 14-15 червня 2018р. С.201-203.
4. Сталий розвиток та безпека агропродовольчої сфери України в умовах глобалізації викликів: монографія; за ред. О.І. Павлова. Одеса: Астропринт, 2012. 760 с.

Ігор ПРИХОДЬКО

*д.держ.упр., професор кафедри обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

ОСОБЛИВОСТІ КОНСОЛІДОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ

Консолідована фінансова звітність — це звітність групи компаній, де активи, зобов'язання, капітал, доходи, витрати та рух грошових коштів материнської компанії та її дочірніх структур представлені як показники єдиного економічного суб'єкта. Материнське підприємство — це такий суб'єкт господарювання, що має контроль над іншими компаніями.

Міжнародний стандарт фінансової звітності (МСФЗ) 10 "Консолідована фінансова звітність":

- передбачає обов'язкову консолідацію звітності для суб'єкта господарювання, що контролює інші компанії (дочірні підприємства);
- визначає принципи, які стосуються поняття контролю, та встановлює цей контроль як основу консолідації;
- пояснює, як застосовувати принцип контролю для того, щоб визначити, чи має інвестор контроль над об'єктом інвестування і, відповідно, чи необхідно консолідувати його звітність;
- встановлює облікові правила, які використовуються при складанні консолідованої звітності;
- визначає критерії для інвестиційних компаній та передбачає винятки для консолідації окремих дочірніх підприємств таких компаній.

Щоб визначити, чи є інвестор материнським підприємством, потрібно оцінити, чи контролює він об'єкт інвестування, незалежно від форми своєї участі у ньому [1, с. 14]. Контроль вважається наявним, якщо дотримані такі умови:

- інвестор має права, що дозволяють керувати ключовими операційними аспектами об'єкта інвестування;
- інвестор бере на себе ризики чи має право на отримання змінних результатів діяльності об'єкта;
- інвестор може використовувати свої повноваження для впливу на результати діяльності об'єкта інвестування [2, с. 19].

Приклади значущих аспектів діяльності, які дають інвесторові владні повноваження, а також рішень щодо таких аспектів наведені в таблиці 1.

Підстави для припущення наявності владних повноважень можуть включати такі ситуації:

а) ключовий управлінський персонал об'єкта інвестування, який контролює основні види діяльності, складається з нинішніх або колишніх працівників інвестора;

Таблиця 1 - Приклади значущих видів діяльності, рішень, прав, які надають інвесторові владні повноваження

Значущі види діяльності	Рішення щодо значущих видів діяльності	Права, які надають інвесторові владні повноваження
реалізація та закупівля товарів чи послуг	ухвалення рішень стосовно операційної та капітальної діяльності об'єкта інвестування, включаючи затвердження бюджету	права на участь у голосуванні (реальні чи потенційні) щодо діяльності об'єкта інвестування
управління фінансовими активами протягом усього періоду їх використання		права призначати, переводити або звільняти членів керівного персоналу об'єкта інвестицій, що мають контроль над ключовими напрямками діяльності
проведення досліджень і розробка нових продуктів або технологічних процесів	призначення керівного персоналу об'єкта інвестування, визначення рівня його винагороди та звільнення з посади	права призначати або усувати іншого суб'єкта, що здійснює управління основними видами діяльності
вибір, придбання або відчуження активів		права вимагати від об'єкта інвестування виконання певних операцій чи накладати вето на зміни в операціях, які можуть вплинути на інтереси інвестора
формування фінансової структури або залучення фінансування		інші права, включаючи рішення, передбачені контрактами з управлінським персоналом, що дають змогу контролювати ключові напрямки діяльності об'єкта

б) діяльність об'єкта інвестування значно залежить від інвестора, зокрема у таких аспектах:

- забезпечення фінансування суттєвої частини операційної діяльності об'єкта;
- надання важливих послуг, технологій, матеріалів або ресурсів, без яких об'єкт не зможе функціонувати;
- управлінський персонал інвестора має спеціалізовані знання, критично важливі для об'єкта;
- інвестор гарантує виконання значної частини зобов'язань об'єкта інвестування;
- інвестор володіє активами (ліцензіями, торговими марками), які є ключовими для роботи об'єкта;

в) основні види діяльності об'єкта здійснюються за участю інвестора або на його користь;

г) інвестор має більші ризики чи права щодо результатів діяльності

об'єкта, ніж його частка у голосувальних правах чи інших аналогічних правах [3, с. 52].

Якщо материнське підприємство втрачає контроль над дочірнім підприємством, то воно:

а) припиняє визнання активів і зобов'язань дочірнього підприємства у консолідованій звітності;

б) визнає будь-які збережені інвестиції у колишньому дочірньому підприємстві за справедливою вартістю на дату втрати контролю, а також у подальшому обліковує ці інвестиції та зобов'язання відповідно до МСФЗ;

в) фіксує прибуток або збиток, пов'язаний із втратою контролю.

Отже, материнська компанія складає консолідовану звітність, застосовуючи єдині облікові політики до аналогічних операцій і подій, а також відображає неконтрольовані частки участі окремо від власного капіталу материнського підприємства у консолідованій фінансовій звітності.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ, ПКТ).URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text.

2. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів бухгалтерського обліку: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.1998р. № 1706. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-98-%D0%BF#Text>.

3. Гевлич Л.Л., Гевлич І.Г. Фінансова та управлінська звітність вітчизняних підприємств. Економіка і організація управління. 2020. № 1(37).С.49–59.

Лілія ПРОНЬ

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Світлана ТЕРЕЩЕНКО

доктор економічних наук, професор
Сумський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Дослідження процесів кінцевого споживання енергії має надзвичайно важливе значення для більшості вітчизняних підприємств. Оцінюючи динаміку індикаторів енергоефективності можна зазначити про достатнє її підвищення у переважній кількості підприємств енергоємних галузей економіки. Водночас скорочення енергоємності ВВП країн світу головним чином відбувається за рахунок інтенсифікації процесів інноваційного розвитку на макрорівні – підприємствах.

Економічний аналіз і вивчення особливостей енергозабезпечуючих підприємств показує високий ступінь складності завдань, спрямованих на вирішення комплексних і застарілих проблем, що організаційно охоплюють матеріально-технічні, технологічні та техніко-економічні фактори, наявність потужних інерційних процесів, залежність основних форм господарювання від стану і впливу енергетичного ринку на основні показники розвитку вітчизняних підприємств. Порівняно з іншими енергозабезпечуючі підприємства мають наступні особливості [1]:

- технологічні, обумовлені фізичною суттю процесів виробництва, розподілення та споживання енергії: взаємозамінність ресурсів, що використовуються; послідовність фаз перетворення енергії (енергетичний ланцюг); безперервність у часі процесів виробництва, розподілення та використання електроенергії; режимна залежність від роботи енергосистеми;
- ресурсні, обумовлені залежністю від власних первинних енергоресурсів, а за їх відсутності – від імпортованих поставок;
- внутрішньогалузеві – висока капіталоемність енергетичних об'єктів, тривалість їхнього спорудження та експлуатації, а також виведення з експлуатації;
- міжгалузеві – характер зв'язків цього сектору, обумовлений широким використанням енергії у всіх сферах господарювання та побуті, різноманітністю її видів, наявністю зворотних зв'язків між енергетикою та іншими галузями;
- суттєвий вплив на навколишнє середовище.

Енергозберігаючі технології це технології, які дозволяють ефективно використовувати та зберігати енергію з мінімальними втратами. Вони дозволяють знижувати споживання енергії та шкідливий вплив на навколишнє середовище. Деякі приклади енергозберігаючих технологій включають в себе:

- встановлення доброї теплоізоляції у стіни, підлоги та стелі допомагає зменшити втрати тепла і енергії, що потрібні для опалення та охолодження.
- світлодіодні лампи споживають значно менше енергії, ніж традиційні лампи, і мають довгий термін служби.
- нові моделі холодильників, пральних машин, посудомийних машин тощо оснащені технологіями, що допомагають знижувати споживання енергії.
- встановлення вітрових турбін чи сонячних панелей дозволяє отримувати електроенергію без використання класичних джерел, таких як вугілля або нафта.
- використання геотермальних систем, теплових насосів або сонячних колекторів для отримання теплоти та охолодження допомагає знижувати витрати енергії.

Ці технології допомагають знижувати витрати на енергію, забезпечують економію коштів та зменшують негативний вплив на довкілля. Вони стають все популярнішими у зв'язку зі зростанням свідомості про енергозбереження та зміни клімату.

Сонячні батареї є енергозберігаючою технологією, що дозволяє підприємствам отримувати електрику з використанням сонячної енергії. Вони встановлюються на даху або інших відкритих поверхнях підприємства і збирають сонячне випромінювання, яке перетворюється на електричний струм.

Основні переваги використання сонячних батарей на підприємстві [2] :

- сонячні батареї дозволяють знизити витрати на електроенергію, оскільки підприємство отримує електрику безпосередньо з сонця. Це особливо вигідно в місцях з великим сонячним випромінюванням або з високими тарифами на електроенергію.
- використання сонячних батарей дозволяє зменшити обсяги шкідливих викидів в атмосферу, так як вони не використовують скороминаючих паливних ресурсів. Це сприяє збереженню навколишнього середовища та поліпшенню репутації підприємства.
- сонячні батареї дають можливість підприємству мати власне джерело електроенергії, що робить його більш незалежним від загальної електричної системи. Це особливо важливо в областях з ненадійним живленням або в разі аварій та перебоїв у роботі електромережі.
- сонячні батареї мають велику тривалість експлуатації, що дозволяє підприємству використовувати їх протягом багатьох років без необхідності регулярної заміни.
- використання сонячних батарей на підприємстві позитивно впливає на імідж бізнесу. Компанії, які демонструють свою здатність до сталого розвитку

та захисту довкілля, часто отримують більше підтримки від споживачів та інших зацікавлених сторін.

Застосування енергозберігаючих технологій на підприємствах має декілька особливостей:

- підприємства мають великий потенціал для впровадження нововведень і інноваційних рішень у сфері енергозбереження. Вони можуть розробляти і тестувати нові технології та методи енергозбереження, що в подальшому можуть бути застосовані в промисловості;

- підприємства часто мають можливість використовувати сучасне обладнання з високою енергоефективністю. Це дозволяє досягти значних економій енергії та зниження витрат;

- підприємства займаються постійними дослідженнями та аналізом різних процесів та технологій. Це дозволяє їм виділяти області зайвих витрат енергії та розробляти ефективніші шляхи їх усунення;

- підприємства можуть використовувати свою експертизу та результати досліджень для створення свідомого стилю роботи, що стимулює енергозбереження. Впровадження внутрішніх політик енергозбереження та постійний моніторинг споживання енергії дозволяють знижувати її витрати та поліпшувати продуктивність;

- підприємства можуть співпрацювати з університетами, науковими центрами та компаніями, що спеціалізуються на розробці енергозберігаючих технологій. Це дозволяє обмінюватися досвідом, отримувати нові ідеї та сприяє розвитку енергоефективної індустрії.

У загальному, використання енергозберігаючих технологій на науково-дослідних підприємствах може значно знизити витрати на енергію, покращити енергоефективність та створити умови для виготовлення екологічно чистої продукції.

Список використаних джерел

1. Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: Розпорядження Кабінету міністрів України від 18.08.2017 р. № 605-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80> (дата звернення 12.10.2024).

2. Кравчук Н.М. Енергозберігаючі технології у готельному господарстві SWorld. Вип. 3(44). – Т. 6. 2016. С. 105-109.

**Іван СЕВАГІН,
Денис РУГАЛЬ**

*здобувачі вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
Державний біотехнологічний університет*

Науковий керівник:

Сергій РУДЕНКО

*кандидат економічних наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет*

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Економічна безпека підприємств у сучасних умовах набуває особливої важливості через зростання економічних ризиків і невизначеність, що посилюються воєнним станом в Україні. Вона є ключовим елементом стабільності, забезпечуючи здатність підприємств протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам, таким як політична нестабільність, інфляційні процеси та порушення виробничих зв'язків. В умовах війни підприємства потребують ефективної системи економічної безпеки для захисту ресурсів, інформації та персоналу, адже зовнішні та внутрішні загрози можуть мати руйнівний вплив на їх діяльність. Надійна система економічної безпеки є основою стійкості й адаптивності підприємств, що є критично важливим для їхнього розвитку та підтримки національної економіки в цей складний період.

В умовах невизначеності та загострення економічних ризиків, що посилюються воєнним станом для підприємств України, організація бухгалтерського обліку виступає важливим інструментом для забезпечення їх економічної безпеки. Загальновідомо, що бухгалтерський облік дозволяє підприємству своєчасно отримувати достовірні дані про фінансовий стан, що є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Варто звернути вагу на позицію науковців на чолі з Живко З.Б., які розглядають бухгалтерський облік розглядається як один із інструментів контролю і аналізу, що є необхідним для забезпечення економічної стабільності. Моніторинг фінансового стану підприємства здійснюється через систему фінансово-економічного обліку, яка дозволяє оцінювати фінансову стійкість і ефективність використання ресурсів. Основними функціями контролю в системі економічної безпеки є ведення обліку негативних факторів, аналіз відхилень показників та коригування фінансових планів [1]. Треба додати, що в умовах невизначеності бухгалтерський облік допомагає керівництву гнучко реагувати на зміни, зокрема завдяки оцінці вартості активів та аналізу ліквідності. Він також дозволяє прогнозувати ризики та попереджати кризи на ранніх етапах. Крім того, облік сприяє ухваленню обґрунтованих стратегічних рішень, підтримуючи сценарний аналіз для вибору розвитку

підприємства. У нестабільних умовах бухгалтерські дані є важливими для моніторингу економічної ефективності, допомагаючи адаптувати бюджетні стратегії та підтримувати конкурентоспроможність. Також бухгалтерська звітність є інструментом довіри для інвесторів, кредиторів і партнерів, що, безперечно, підвищує фінансову стабільність підприємства.

Дикий А.П. запропонував комплексну систему заходів для організації бухгалтерського обліку, спрямовану на забезпечення економічної безпеки підприємства. Серед заходів варто виділити: організація економічної політики підприємства, що включає впровадження комплексної безпеки через облік маркетингової, фінансової, інвестиційної політик та забезпечення конфіденційності комерційної інформації; організація роботи бухгалтерської служби з визначенням інформаційних потоків, розмежуванням прав доступу, підбором і підвищенням кваліфікації персоналу; організація внутрішнього контролю в бухгалтерському обліку для захисту ресурсів і попередження загроз; організація та техніка ведення обліку, що включає вибір форми обліку (паперової або електронної), порядок документообігу, використання електронних підписів, ліцензованого програмного забезпечення для захисту інформації та визначення місць зберігання документів [2].

Вважаємо, що, зважаючи на сучасні вимоги і тенденції в розвитку економіки, з метою удосконалення сучасної організації обліку для забезпечення економічної безпеки підприємства необхідно враховувати два ключові напрями – цифровізацію та кібербезпеку. Впровадження цифрових інструментів, таких як ERP-системи та програмне забезпечення для обліку на основі хмарних технологій, сприяє підвищенню прозорості облікових даних і забезпечує доступ до інформації в режимі реального часу. Автоматизація моніторингу фінансових показників і аналізу даних дозволяє виявляти загрози на ранніх стадіях, попереджуючи їхній негативний вплив на фінансову стабільність підприємства. Водночас цифрові інструменти створюють можливості для розвитку інтелектуальних систем, які можуть підтримувати сценарний аналіз і прогнозування, що є важливим для довгострокової стратегії економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Організація та управління системою економічної безпеки підприємства: навчально-методичний посібник / З.Б. Живко, О.В. Черевко, Н.В. Зачосова, М.О. Живко, О.Б. Баворовська, В.О. Занора; за ред. З.Б. Живко. Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 120 с.
2. Дикий А.П. Організація бухгалтерського обліку як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємств: автореферат дис. канд. екон. наук: 08.00.09. Житомир. держ. технол. ун-т. Житомир, 2009. 20 с.
3. Бірченко Н.О., Руденко С.В., Ряснянська А.М. Обліково-аналітичне забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. Випуск 13. С. 191-197.

Андрій СЕНЬКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 073 «Менеджмент»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Людмила МОГИЛЬНА,

кандидат економічних наук, доцент
Сумський національний аграрний університет

РОЛЬ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Основою сучасного успішного бізнесу є не обов'язково наявність великого стартового капіталу, а здатність ефективно розподіляти отримані доходи та грамотно планувати витрати. В управлінні важливим аспектом є контроль витрат, що визначає можливість підприємства не лише повертати вкладені в ресурси кошти, але й нарощувати капітал. Чистий прибуток залежить від співвідношення отриманих доходів і понесених витрат. Відтак, витрати впливають на економічну ефективність підприємства, його політику ціноутворення, і, зрештою, на рівень конкурентоспроможності на ринку. Такий підхід необхідно застосовувати при організації системи обліку витрат та калькулюванні собівартості продукції.

Для ефективної роботи підприємства та ухвалення зважених управлінських рішень необхідно впровадити систему управління витратами через планування. Важливо також під час розробки тактичного плану діяльності підприємства передбачити розподіл витрат на рівні оперативного плану. У разі потреби, фактичні витрати слід порівнювати з плановими для прийняття управлінських рішень. Виявлені відхилення у витратах варто аналізувати з точки зору їх доцільності. Лише після глибокого аналізу фактичних і планових витрат можна прийняти обґрунтовані управлінські рішення.

В умовах динамічних економічних змін управління підприємством передбачає вміння оперативно використовувати інформацію про ринкові потреби, швидко реагувати на зміни попиту споживачів та ефективно керувати витратами.

Отже, управління витратами підприємства включає [1]:

- проведення аналізу витрат за ознаками їх класифікації для визначення їхньої доцільності;
- ухвалення обґрунтованих управлінських рішень на основі повної інформації про активи, зобов'язання та капітал;
- формування плану необхідних витрат для здійснення господарської діяльності;
- організацію системи обліку витрат за їх елементами та статтями;

- розробку плану очікуваного прибутку на основі аналізу витрат та змін умов діяльності;
- пошук шляхів оптимізації витрат до обґрунтованого рівня без зниження якості продукції, робіт чи послуг;
- впровадження мотиваційних механізмів для зниження зайвих, непродуктивних або понаднормативних витрат;
- контроль за рівнем витрат;
- розробку заходів для зниження понаднормативних витрат, втрат на виправлення браку на виробництві;
- тощо.

При створенні ефективної системи управління витратами важливо зосередитися на функціях, які вона повинна виконувати. Управлінські рішення щодо витрат можуть бути раціональними на різних рівнях ієрархії підприємства лише за таких умов: наявність детальної інформації про умови формування витрат; визначення впливу витрат на економічні результати діяльності підприємства. Отже, компетентний і добре поінформований персонал щодо витрат має більше можливостей для ефективного управління витратами.

Важливо розуміти, що система управління витратами спрямована не стільки на їх зменшення, скільки на оптимізацію. При створенні цієї системи важливо чітко визначити основну мету процесу. Оскільки основна мета будь-якого підприємства – це отримання прибутку, ключовим показником для управлінських дій є рівень рентабельності. Управлінські заходи, спрямовані на оптимізацію витрат, допомагають підвищити ефективність використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. Для досягнення цієї мети доцільно впровадити механізм прогнозування, що дозволить розробляти довгострокові стратегії [2].

Для ефективної загальної системи управління господарюючого суб'єкта, включно з управлінням витратами, необхідно налагодити злагоджену роботу всіх структурних підрозділів підприємства, забезпечивши як горизонтальні, так і вертикальні логістичні зв'язки та встановивши центри відповідальності. Чітка схема передачі інформації та взаємодії між підрозділами забезпечує ефективність управління та контролю. Це дозволяє оптимізувати [2]:

- рівень деталізації інформації про витрати в обліковій системі та показниках собівартості продукції;
- співвідношення між доходами та витратами;
- результати діяльності та дії відповідальних осіб;
- точність планування ресурсів і витрат;
- інші важливі аспекти.

Автоматизовані системи управління, засновані на базах даних і сучасному програмному забезпеченні, допоможуть точно оцінювати вплив різних факторів і розробляти альтернативні дії у випадку зміни умов. Багато сучасних програмних продуктів представляють собою або окрему програму, що виконує такі задачі, або мають в своєму складі модулі, призначенні для ведення

управлінського обліку.

Інтеграція системи управління витратами підприємства в загальну систему управління дозволяє:

- розробляти заходи, спрямовані на оптимізацію витрат на кожному етапі виробництва, що сприятиме максимізації прибутку;
- реалізувати функції планування та прогнозування витрат на основі автоматизованої бази даних, зокрема по центрах виникнення витрат та їх нормативних показниках, що забезпечить ефективний контроль за витратами;
- впровадити сучасні підходи до управління витратами, засновані на досвіді закордонних підприємств та автоматизації як виробничих процесів, так і управлінських функцій (організація, планування, бюджетування, аналіз), що сприятиме отриманню максимального економічного ефекту;
- створити методи мотивації персоналу до раціонального використання ресурсів, що допоможе підвищити економічну ефективність та покращити якість продукції, послуг чи робіт.
- формувати автоматизовану систему контролю витрат, яка порівнюватиме планові та фактичні дані, що дасть змогу швидко виявляти відхилення та їх причини;
- забезпечити керівництво інформацією для прийняття ефективних рішень через відображення витрат за елементами та центрами відповідальності.
- створити ефективну систему контролю, що допоможе виявляти відхилення від планових показників та сприятиме розробці заходів для оптимізації витрат.

Отже, процес управління витратами слід організовувати на всіх етапах планування та виробничого процесу, яке передбачає розробку системи постійного цілеспрямованого впливу на структуру витрат, їх склад та динаміку. Процес оптимізації витрат на підприємстві має здійснюватися безперервно на всіх ієрархічних рівнях і стадіях виробництва, починаючи з планування діяльності та організації обліку, до контролю ефективності витрат із детальним аналізом.

Список використаних джерел

1. Фостолович В. А., Сімаков О. О. Місце управління витратами в сучасній системі управління підприємством. *Економіка та держава. Економічна наука*. 2019. № 10. С. 36 – 47. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4414&i=5> (дата звернення: 01.10.2024).
2. Управлінський облік: навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.]; 2-ге вид., перероб. і доп. Полтава: РВВ ПДАУ, 2023. 338 с.

Сергій СМОЛЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Олена ДОВЖИК

кандидат економічних наук, доцент
Сумський національний аграрний університет

ОБЛІКОВИЙ СУПРОВІД ОПЕРАЦІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Кожен господарюючий суб'єкт у своїй діяльності використовує основні засоби. Облік основних засобів є важливим інструментом управління активами підприємства, адже він забезпечує прозорість у фінансовій діяльності, підтримку ефективного використання ресурсів та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Питання організації обліку основних засобів регламентується значною кількістю нормативних документів. У таблиці 1 подано коротку характеристику нормативних документів з бухгалтерського обліку основних засобів.

Таблиця 1- Характеристика нормативних документів з бухгалтерського обліку основних засобів

Назва нормативного документа	Характеристика в контексті обліку основних засобів
Податковий кодекс України	Узагальнює визначення термінів «основні засоби», «амортизація»; деталізує особливості нарахування амортизації на об'єкти основних засобів різними методами.
НП(С)БО 7 «Основні засоби»	Визначає ключові засади проведення оцінки основних засобів та їх визнання; конкретизує механізм переоцінки основних засобів; ідентифікує та деталізує методи нарахування амортизації; визначає особливості відображення в обліку факту зменшення корисності основних засобів та вибуття досліджуваної компоненти необоротних активів.
Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань	Конкретизує загальні положення щодо організації інвентаризаційного процесу на підприємстві з деталізацією переліку випадків обов'язкового проведення; узагальнює методику інвентаризації основних засобів та рекомендації щодо документального супроводу.
Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів	Надають класифікацію основних засобів; узагальнюють концепцію обліку основних засобів; обґрунтовують особливості обліку амортизації; конкретизують питання ведення обліку ремонтних процесів щодо основних засобів; ідентифікують підходи облікового супроводу переоцінки та зменшення корисності досліджуваних активів.
Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності	Визначають методику відображення інформації про основні засоби у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», а саме у статті «Основні засоби» наводиться вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також вартість основних засобів, отриманих у довічне управління або на праві господарського відання чи праві оперативного управління. У цій статті наводиться вартість інших необоротних матеріальних активів. Окремо фіксується первісна (переоцінена) вартість, сума зносу та їх залишкова вартість. До підсумку балансу включається залишкова вартість.

*Джерело: складено автором за матеріалами [1-5].

Бухгалтерський облік на підприємствах може вестись в автоматизованому форматі або з використанням паперових документів. На сьогодні переважна більшість бізнес-суб'єктів віддають перевагу використанню спеціалізованих програмних продуктів для облікового супроводу своєї діяльності. На рисунку 1 схематично узагальнено процес документування операцій з основними засобами за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія».

Електронні документи: «Надходження товарів і послуг», «Введення в експлуатацію основних засобів», «Модернізація та ремонт основних засобів», «Передача основних засобів», «Інвентарна картка», «Інвентаризація основних засобів», «Списання основних засобів», «Переміщення основних засобів»

Електронні форми стандартних звітів: «Оборотно-сальдова відомість по рахунку 10», «Картка рахунку 10», «Аналіз рахунку 10», «Обороти по рахунку 10», «Зведені проводки» та ін.

Електронні форми регламентованої звітності: форма 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» - рядки 1010, 1011, 1012; форма 5 «Примітки до річної фінансової звітності» - розділ I «Нематеріальні активи»

Рисунок 1 - Процес документального супроводу операцій з основними засобами за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія»

**Джерело: складено автором.*

Дані рисунку 1 засвідчують, що всі необхідні дані, які пов'язані з наявністю та рухом основних засобів за допомогою спеціалізованих програм фіксуються. Практично всі програмні продукти, які доцільно використовувати для ведення обліку, забезпечують своєчасне відображення, узагальнення в бухгалтерському обліку інформації, яка пов'язана із господарськими операціями за досліджуваною складовою необоротних активів. Ключові питання щодо організації обліку основних засобів з методичної позиції мають бути зафіксовані в обліковій політиці, яку кожен суб'єкт господарювання повинен розробити самостійно з урахуванням специфіки діяльності, форми організації облікового процесу, чинних законодавчо-нормативних документів.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів : наказ Міністерства фінансів України № 561 від 30.09.2003. URL: <http://surl.li/tmqjuk>.
2. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : наказ Міністерства фінансів України № 433 від 28.03.2013. URL: <http://surl.li/ocgjuv>.
3. НП(С)БО 7 «Основні засоби» : наказ Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000. URL: <http://surl.li/edzrhz>.
4. Податковий кодекс України. URL: <http://surl.li/akwrki>.
5. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014. URL: <http://surl.li/axagv>.

Ольга СУХИНІНА

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Одеський державний аграрний університет

Науковий керівник:

Ірина КРЮКОВА

доктор економічних наук, професор,

Одеський державний аграрний університет

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА ПІДТРИМКА УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ

Управління виробничими запасами в сільському господарстві відіграє критично важливу роль, особливо в умовах сталого розвитку, де ефективність використання ресурсів та мінімізація відходів є пріоритетними завданнями. Основні аспекти управління запасами, що враховують принципи сталого розвитку, включають оптимізацію процесів, забезпечення економічної ефективності та екологічної безпеки.

За умов подальшої імплементації у практику агроменеджменту сільськогосподарських підприємств цінностей сталого розвитку, підходи до управління виробничими запасами мають зазнавати трансформаційних змін. Зокрема, важлива увага при побудові системи обліково-аналітичної підтримки управління виробничими запасами має бути спрямована на:

1) оптимізацію обсягу запасів - передбачає мінімізацію витрат на зберігання та транспортування матеріалів, що знижує загальне споживання ресурсів і витрати.

2) Використання цифрових технологій. Автоматизовані системи обліку запасів, аналітика попиту і пропозиції, прогнозування врожайності дозволяють підприємствам краще планувати свої запаси, мінімізувати втрати і підвищувати ефективність аграрного бізнесу.

3) Розробку екоефективних стратегій агроменеджменту та виробництва - включає використання органічних добрив, екологічно безпечних методів зберігання і переробки, а також скорочення впливу на довкілля (мінімізація використання хімічних речовин і палив тощо).

4) Планування виробничих запасів з урахуванням сезонності – оптимізація ланцюгів постачання, зменшенні втрат та збільшенні економічної вигоди (підготовка запасів добрив чи насіння перед посівним сезоном).

5) Зниження втрат і переробка відходів – використання стратегій мінімізації втрат продукції, що не була використана в процесі виробництва. Це може передбачати переробку органічних залишків для виробництва добрив або біогазу.

6) Розширення партнерських відносин суб'єктів аграрного бізнесу із стейкхолдерами - створення партнерств з постачальниками, місцевими агровиробниками, переробними підприємствами та споживачами. Це дозволяє агроформуванням спільно оптимізувати запаси, обмінюватися ресурсами та

підвищувати стійкість до змін ринкових умов.

Обліково-аналітична підтримка управління виробничими запасами аграрних підприємств уявляє собою комплекс процесів і методів, який спрямований на збір, обробку, аналіз і використання даних про виробничі запаси підприємства для прийняття ефективних управлінських рішень [1]. Основна мета даної системи – забезпечити точність і своєчасність інформації щодо наявності, руху і стану запасів, необхідних для планування та контролю виробничої діяльності. З метою обґрунтування архітектурного складу обліково-аналітичної підтримки управління виробничими запасами аграрних бізнес-суб'єктів наведений рисунок 1.

Рисунок 1 - Система обліково-аналітичної підтримки управління виробничими запасами аграрних формувань

Джерело: авторська розробка

Виключного значення при побудові обліково-аналітичної підтримки управління виробничими запасами агроформувань має вибір постачальників товарно-матеріальних цінностей. Вибір ланцюгів постачання для аграрних підприємств за умов сталого розвитку передбачає врахування економічних, екологічних та соціальних факторів [2]. Система постачання має забезпечити стабільні й ефективні поставки виробничих запасів, сприяти збереженню природних ресурсів та підтримці місцевих сільських громад. Зокрема, агроменеджменту слід звернути увагу на наступні ключові аспекти: 1) економічна стійкість - надання переваги постачальникам, які можуть забезпечити надійне постачання за оптимальною ціною; інвестиції в інновації, що дозволяє покращити контроль за поставками запасів та уникнути втрат; 2) екологічна стійкість - вибір постачальників з екологічними стандартами, скорочення транспортних відстаней між постачальником та аграрним підприємством, використання альтернативних екологічних видів транспорту при перевезенні виробничих запасів, використання екологічних добрив, матеріалів для упаковки та інших запасів дозволяє зменшити негативний вплив на навколишнє середовище; 3) соціальна стійкість - підтримка місцевих постачальників, етика праці та соціальна відповідальність аграрного бізнесу, співпраця з місцевими громадами; 4) інтеграція сталого управління ризиками - оцінка ризиків у постачанні, запровадження системи контролю якості; 5) використання технологій для оптимізації ланцюгів постачання (цифрові платформи для управління постачанням, інтернет речей, блокчейн).

Ефективне управління запасами на засадах сталого розвитку дає змогу сільськогосподарським підприємствам підвищити свою конкурентоспроможність, зменшити витрати і вплив на довкілля, а також забезпечити довгостроковий соціально-економічний ефект.

Список використаних джерел

1. Голов С. В. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 522 с.
2. Крюкова І.О., Іванченкова Л.В., Лагодієнко Л.В. Організація обліку бізнес-суб'єктів аграрного сектору на засадах сталого розвитку. *Бізнес-навігатор*. 2024. № 2 (75). С. 29-35.

Ольга ТКАЧЕНКО

*здобувач вищої освіти Ім, спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Лариса ПОЛЯТИКІНА

*кандидат економічних наук, доцент
Сумський національний аграрний університет*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ПАЛИВНО-МАСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Кожне сільськогосподарське підприємство для безперебійної роботи, так чи інакше намагається забезпечити виробництво усім необхідним, це – одне з найважливіших його завдань. Даним завданням на сільськогосподарському підприємстві займається служба матеріально-технічного забезпечення.

Актуальність теми дослідження полягає у визначенні основних сучасних підходів до обліку та аудиту надходження, збереження і використання паливно-мастильних матеріалів на сільськогосподарських підприємствах. Рівень забезпеченості підприємства виробничими паливом, визначає можливості підприємства для виготовлення продукції та подальшої її реалізації на споживчому ринку.

Аналітична робота при надходженні матеріальних цінностей є основною складовою для визначення на скільки є точною та об'єктивною оцінка основних показників діяльності підприємства – обсяг реалізації та фінансові результати підприємства. Правильна та своєчасна організація документообігу підприємства з надходження та вибуття паливно-мастильних матеріалів забезпечується правильною організацією підрозділів, оскільки кожна операція з вибуття та надходження повинна оформлятися відповідним первинним документом. Під час роботи підприємства в сучасних економічних умовах керівництво підприємства та бухгалтерія повинні вміти правильно прогнозувати використання виробничих запасів і на даній основі приймати управлінські рішення. [1, с.19].

Для підприємства дана проблема буде завжди актуальною, оскільки, на його складах для успішного провадження виробничих процесів завжди повинні бути наявні певні запаси матеріальних ресурсів, передбачених його потребою. У складах підприємства здійснюються процеси з надходження та вибуття цінностей, основне завдання аудиту, при цьому, виявити порушення при здійсненні даних операцій та вчасно повідомити керівництву підприємства[4, с.1].

На сільськогосподарських підприємствах зобов'язані проводити дослідження порядку обліку та аудиту надходження, збереження і використання паливно-мастильних матеріалів, як частини класу виробничих

запасів, а також розробляти шляхи його удосконалення та перспективи розвитку.

Сільськогосподарські підприємства мають можливість до безперебійного постачання паливно-мастильних матеріалів для виробничих потреб, тому проблеми з поставками тут відсутні. Це можна вважати одним із факторів отримання високих результатів при збиранні врожаю [2, с.13].

Одним із важливих напрямків економії паливно-мастильних матеріалів на підприємстві є своєчасний і вірний розрахунок потреби в них. Саме тому, в кінці кожного року інженерна служба разом із планово-економічною розробляють та затверджують розрахунок потреби палива на наступний рік, врахувавши при цьому всі необхідні статті витрат. Організація доставки паливно-мастильних матеріалів на підприємстві є на досить високому рівні та здійснюється транспортом постачальника. Ці умови прописані в договорі на поставку паливно-мастильних матеріалів, в разі не виконання даних умов зі сторони постачальника підприємство-замовник може подати позов до суду. Вдосконалення управління щодо паливно-мастильних матеріалів сприяє покращенню та раціоналізації їх використання [3, с.37].

Щодо безпосередньо, особливостей обліку паливно-мастильних матеріалів на підприємствах аграрного сектору економіки, то можемо відмітити, що він ведеться згідно чинного законодавства та у відповідності до чинних норм та стандартів. Оскільки сільськогосподарську підприємства є таким, що розвиваються, та використовують найновітніші технології в обліку, що є безумовно, позитивним моментом в організації облікового процесу. Автоматизована форма обліку палива на підприємстві дає змогу оперативно отримувати інформацію про надходження та використання паливних ресурсів для забезпечення безперебійної роботи виробництва. Подальша автоматизація первинного обліку палива на підприємстві буде полегшувати роботу облікового апарату, але автоматизація даної ланки обліку ніколи не буде досконалою, оскільки облікове програмне забезпечення не враховує специфіки виробництва та постійно розвивається, тому необхідно постійно слідкувати за змінами у законодавстві та за новинками у сфері розвитку облікових ІТ технологій.

Список використаних джерел

1. Безверхий К. Деякі питання організації обліку паливно-мастильних матеріалів: розрахунки за паливними картками. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2012. № 8. С. 14-21.
2. Гаркуша К.С. Організація та шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів. Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів СНАУ(14-18 квітня 2014 року). т.1.Суми. 2014. с.13.
3. Коврига В.В. Споживання паливно-енергетичних ресурсів в сільськогосподарських підприємствах. *Економіка АПК*. 2012. №1. С.34-41.

Вікторія ТЮТЮННИК

*Здобувач вищої освіти, спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Сумський національний аграрний університет*

Науковий керівник:

Ірина ШАЛИГІНА

*кандидат економічних наук, доцент
Сумський національний аграрний університет*

ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ДЕРЕВООБРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Вторгнення агресора спричинило різке скорочення виробництва товарів та надання послуг в усіх галузях господарського комплексу України, в тому числі й у деревообробці. Війна в Україні створила значні виклики для розвитку цієї галузі, такі як обмеження доступу до сировини, зниження попиту на внутрішньому ринку та скорочення експортних можливостей. На територіях, де тривають бойові дії, фактично зруйнована інфраструктура та матеріально-технічне забезпечення, а багато деревообробних підприємств Київської, Сумської, Чернігівської, Харківської, Миколаївської, Житомирської, Луганської областей припинили свою діяльність або були знищені окупантами. Через відсутність людських ресурсів, проблеми зі збутом та доступом до сировини, підприємства деревообробної галузі не можуть повноцінно функціонувати.

Хоча війна ще триває, після її закінчення відновлення деревообробної промисловості України стане важливим завданням, для вирішення якого необхідно вивчити можливості розвитку та шляхи подолання викликів, які постають перед нею сьогодні. Проблеми деревообробного бізнесу в умовах війни включають кадровий дефіцит через масове переміщення мирного населення із зони бойових дій та брак працівників для галузей, які не можуть оперативно передислокувати виробництва. Крім того, в деревообробній промисловості працюють переважно чоловіки призовного віку, які можуть проходити військову службу в гарячих точках замість роботи на верстатах [3].

В умовах бойових дій у підприємств деревообробної галузі виникли проблеми з матеріально-технічним забезпеченням. Підприємства, розташовані на території зон бойових дій, мають труднощі з організацією поставок сировини та вивезення готової продукції. Логістична інфраструктура на цих територіях порушена, що ускладнює транспортування вантажів, а також взаємодію з партнерами та клієнтами. У західних регіонах України, де сьогодні ситуація спокійніша, через неузгодженість транспортного сполучення існує загроза порушення виробничих ланцюжків, що може призвести до зупинки

виробництва та втрати замовлень.

У зонах бойових дій через наявність замінованих полів, доріг і лісів неможливий доступ до сировини та її транспортування на підприємства деревообробної галузі. Війна створює загрозу втрати клієнтської бази деревообробних підприємств, причиною чого є складність виконання контрактів для підприємств, які знаходяться в зоні збройного конфлікту, порівняно з тими, що знаходяться за її межами. Це може призвести до безповоротної втрати ринків збуту, загострення конкуренції та зниження доходів компанії. Тому для того, щоб уникнути негативних наслідків від цього потрібно на підприємствах розробити чітку та ефективну фінансову стратегію їх подальшої діяльності та розвитку [2].

До дієвої фінансової стратегії щодо вирішення вищезазначених проблем необхідно включити і невідкладні заходи, які включають в себе наявні можливості, які є навіть у цей складний період. Таким чином, у зв'язку з п'ятим пакетом санкцій проти Росії, який передбачає ембарго на деревину та вироби з неї, в тому числі з російської деревини в третіх країнах, на європейському ринку з'явилася вакантна ніша для виробників деревини. Щоб ефективно зайняти цю нішу, український уряд має швидко стимулювати розвиток лісової та деревообробної промисловості та надавати преференції постраждалим підприємствам. Необхідно створити умови для передислокації та повного відновлення діяльності підприємств, які постраждали від війни, а також збільшення обсягів виробництва та загального розвитку лісової промисловості. Уряд України вже здійснив деякі заходи підтримки підприємств, зокрема й для ТОВ «Лебединський деревообробний комбінат»:

- 1) доплати підприємствам, які надають роботу тимчасово переміщеним особам;
- 2) зниження податків для підприємств, у т.ч. деревообробна промисловість;
- 3) надання вигідних кредитів для малого та середнього бізнесу;
- 4) виплати населенню, яке надає тимчасове житло;
- 5) запровадження пільгового періоду подання податкової та іншої звітності.

Проте вжитих кроків недостатньо для ефективного відновлення роботи всіх підприємств деревообробної галузі, особливо приватних, які безпосередньо постраждали від війни. Важливо запровадити комплекс заходів, спрямованих саме на розвиток деревообробної галузі та підтримку її підприємств, а саме:

- 1) на загальнодержавному рівні запуснути програму, яка дасть можливість деревообробним підприємствам, які постраждали від війни, використовувати земельні ділянки чи майнові комплекси гр. комунальної або державної власності, придатні для організації виробництва, безоплатно;
- 2) надати приватним підприємствам, які постраждали від війни, можливість отримати в довгострокове безоплатне користування виробничі потужності (цехи, майнові комплекси, обладнання тощо) державних

лісогосподарських підприємств, особливо тих державних підприємств, які здійснюють «державну переробку» лісу.

3) забезпечити деревообробним підприємствам, які втратили виробництво внаслідок війни, безперешкодний доступ до деревної сировини за фіксованими цінами або передавати їм сировину з можливістю відстрочки платежу на умовах, визначених урядом.

4) детифікувати ринок деревини, пиломатеріалів та відходів деревообробки, зокрема зобов'язати державні лісогосподарські підприємства продавати всі продукції (палетна дошка, пиломатеріали та відходи деревообробки, дрова) тільки на прозорих аукціонах.

Слід розглянути питання про одночасне запровадження диференційованої рентної плати та податкового навантаження для державних підприємств та деревообробних підприємств з урахуванням таких критеріїв, як місце розташування, обсяги виробництва та наявність лісових ресурсів, що збереглися в регіоні. Крім того, деревообробна галузь має переорієнтуватися на принципи сталого розвитку, які передбачають використання екологічно чистих матеріалів і виробничих процесів, а також оптимізацію використання ресурсів. Це сприятиме не тільки ефективному використанню природних ресурсів, а й підвищенню конкурентоспроможності галузі на міжнародному ринку [1].

Отже, деревообробна промисловість є важливою галуззю економіки України, оскільки забезпечує значну кількість робочих місць і є важливим експортним напрямком. Однак через війну галузеві підприємства зазнають значних витрат, таких як: кадровий голод, порушення матеріально-технічних зв'язків і ускладнений доступ до сировини. Незважаючи на це, можливість зайняти нову нішу на міжнародному ринку деревини, яка звільнилася через санкції проти Росії, може стати великою перевагою як для самої деревообробної галузі України так і для ТОВ «Лебединський деревообробний комбінат». Такі заходи сприятимуть збереженню та розвитку галузі, сприятимуть відновленню економіки та ділового обороту в регіонах, які постраждали від війни.

Список використаних джерел

1. Деревообробна галузь: як захищати та розвивати. VoxUkraine | «Вокс Україна» – більше ніж найкраща аналітика про Україну. URL: <https://voxukraine.org/derevoobrobna-galuz-yak-zahishhati-ta-rozvivati> (дата звернення: 18.10.2024).

2. Економічна правда. Деревообробна галузь в умовах війни: проблеми та шляхи вирішення. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/15/685777/> (дата звернення: 18.10.2024).

3. Економічна правда. Як війна вплинула на українських виробників. Приклад деревообробної галузі. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/12/695865/> (дата звернення: 18.10.2024).

Ярослав ФОМЕНКО

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Ярміла ТКАЛЬ

кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет

РОЗРАХУНКИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Взаємовідносини і, відповідно, розрахункові операції з постачальниками та підрядниками починаються з їх пошуку або вибору тим чи іншим підприємством. Розрахунки з постачальниками і підрядниками – це взаємні розрахунки підприємств за товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги. Вони є переважними у діяльності. Саме від безперервності та плановірності організації даних розрахунків вирішальною мірою залежать стан усіх розрахунків підприємства, його фінансова стійкість, ліквідність та платоспроможність.

Постачальники та підрядники відіграють ключову роль у забезпеченні підприємства необхідними товарами, матеріалами, послугами або виконанні робіт для здійснення їх діяльності. Відповідно, підприємства, що отримують ці товари чи послуги, виступають як покупці, а їхні зобов'язання перед постачальниками та підрядниками фіксуються в бухгалтерії.

Згідно з Національним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку "Зобов'язання", зобов'язання підприємства повинні бути відображені в бухгалтерському обліку і звітності в залежності від їх типу та умов. Це може включати зобов'язання за:

1. Товари та матеріали – оплата за відвантажену продукцію, постачання товарів або виконання робіт.
2. Послуги – зобов'язання за отримання послуг, таких як електроенергія, газ, водопостачання, транспортні послуги, послуги зв'язку та інші.
3. Кредиторська заборгованість – сума боргу перед постачальниками за отримані товари, роботи або послуги, яку підприємство повинно погасити в строк.

Згідно з вимогами цього Положення, підприємства повинні точно і своєчасно відображати зобов'язання в бухгалтерському обліку, зокрема:

- Фіксувати зобов'язання на момент, коли виникає юридична відповідальність за сплату.
- Визначати точний розмір зобов'язання (сума, що підлягає сплаті).
- Враховувати можливі умови відстрочки платежів, пені за прострочення або знижки за своєчасну оплату.

Таке відображення зобов'язань допомагає підприємствам здійснювати ефективне управління своїми фінансами, оцінювати ліквідність і своєчасно виконувати зобов'язання перед партнерами, що є важливим елементом для підтримки стабільних комерційних відносин.

У сучасних умовах, коли законодавство часто змінюється, облік операцій стає значно складнішим, особливо для підприємств, що працюють з постачальниками та підрядниками. Періодичні зміни в цивільному, господарському, фінансовому та податковому законодавстві потребують постійного оновлення облікових стандартів та процедур, щоб забезпечити точність і правильність відображення всіх фінансових операцій.

Ключовими аспектами цього процесу є:

1. Актуалізація облікових процедур: у зв'язку з частими змінами в нормативних документах підприємства повинні постійно адаптувати свою облікову політику, щоб відповідати вимогам законодавства, враховувати нові правила відображення операцій із постачальниками та підрядниками, а також правильно обліковувати всі витрати та доходи.

2. Правильне відображення операцій: необхідно своєчасно реєструвати зміни в умовах договорів з постачальниками, а також враховувати нові умови розрахунків, які можуть включати відстрочки, знижки або додаткові витрати, як-то пені за прострочення платежів чи штрафи.

3. Аналітична інформація: надзвичайно важливим є забезпечення достовірної аналітичної інформації про стан активів і пасивів підприємства, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення. Оскільки від цього залежить здатність підприємства контролювати свої фінансові потоки, ефективно управляти коштами, а також підтримувати стабільні відносини з партнерами.

Усі суб'єкти господарювання, організації та фізичні особи як суб'єкти підприємницької діяльності, метою діяльності яких є одержання прибутків, пов'язані з виробництвом та/або продажем власної продукції, виконанням робіт (наданням послуг), а отже, здійснюють у визначеному порядку розрахунки зі споживачами цінностей, робіт, послуг, тобто з покупцями і замовниками. Так, постійно здійснюють розрахунки аграрні підприємства, тому правильна організація їх обліку має велике значення для ефективного використання коштів.

Дійсно, облікові показники заборгованості за розрахунками є критично важливими для оцінки фінансового стану як підприємства, так і економіки країни загалом. Вони безпосередньо впливають на кілька аспектів економічної діяльності:

1. Ліквідність та платоспроможність: заборгованість перед постачальниками та підрядниками є одним з ключових чинників, що визначають здатність підприємства швидко погашати свої зобов'язання. Наявність значної заборгованості може вказувати на тимчасову або постійну відсутність ліквідних коштів, що погіршує платоспроможність підприємства і

може призвести до фінансових труднощів.

2. Фінансовий стан підприємства: чітке відображення заборгованості у бухгалтерії дає змогу своєчасно виявити проблеми з ліквідністю та управляти ними, коригуючи стратегію оплат та співпраці з постачальниками. Заборгованість також впливає на загальний фінансовий результат – вона має бути добре збалансованою з оборотними коштами, щоб уникнути ризиків дефолту.

3. Інвестиційна привабливість та кредитоспроможність: інвестори та кредитори оцінюють рівень заборгованості як один із індикаторів фінансової стабільності підприємства. Висока заборгованість, особливо перед постачальниками, може сигналізувати про високий фінансовий ризик і знижувати інвестиційну привабливість. Це також може негативно вплинути на здатність отримувати кредити за вигідними умовами.

4. Рентабельність: заборгованість, що виникає через затримки в оплаті товарів, робіт чи послуг, може призводити до збільшення фінансових витрат підприємства (наприклад, через штрафи за прострочення). Це може знизити рентабельність бізнесу, оскільки необхідно не тільки оплачувати постачальникам, але й виплачувати додаткові витрати, пов'язані з простроченнями.

5. Розрив часу між переходом права власності та оплатою: оскільки право власності на товари або послуги може переходити до підприємства до фактичного виконання оплати, це створює тимчасову заборгованість, яка може впливати на фінансові потоки. Це звичайна практика в бізнесі, але вона потребує чіткої організації фінансових операцій для збереження стабільності.

Отже, правильне облікове відображення заборгованості є важливим інструментом для підтримки фінансової стабільності, здатності бізнесу розвиватися і ефективно взаємодіяти з контрагентами. Водночас підприємства повинні активно управляти своїми зобов'язаннями, щоб мінімізувати ризики фінансових труднощів та оптимізувати свою діяльність.

Таким чином, пропозиції, майбутні розробки, здійснювані у цьому напрямі, сприятимуть удосконаленню організації обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками та кредиторської заборгованості. Це сприятиме зміцненню фінансового стану й фінансової звітності підприємств.

Список використаних джерел

1. Воронна Н. Енциклопедія бухобліку (частина 3). Розрахунки з постачальниками та підрядниками Податки & Бухоблік Лютий, 2016/№ 14. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/february/issue-14/article-15642.html>. (дата звернення: 08.11.2024).

2. Innovative Tools in the Methodology and Teaching of the Basic Principles of Enterprise Management / M.M. Ihnatenko et al. International Journal of Management. 2020. № 11(6). P. 847–854.

Людмила ХРОМУШИНА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової
Сумський національний аграрний університет

ПРИЙНЯТТЯ КАДРОВИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Кадровий менеджмент – це більше, ніж просто управління персоналом; це стратегічний інструмент, який безпосередньо впливає на сталий розвиток підприємства. Якісні кадрові рішення можуть сприяти досягненню економічної стабільності підприємства та забезпеченню соціальної відповідальності. Концепція сталого розвитку стала основною парадигмою сучасного менеджменту, яка охоплює не тільки економічний успіх, але й збереження ресурсів та збалансований соціальний розвиток. Для впровадження цієї концепції в управління персоналом необхідні стратегічний підхід і систематична розробка відповідних стратегій [1, с. 108].

Для реалізації будь-яких стратегій приймаються управлінські рішення. Управлінське рішення в менеджменті – це результат аналізу, прогнозування, економічного обґрунтування та вибору найкращого варіанту з-поміж багатьох; продукт розумово-психологічної та творчої діяльності керівника. Сам процес прийняття рішення спрямований на досягнення конкретної мети в управлінні [2, с. 7]. У свою чергу, прийняття кадрових рішень охоплює широкий спектр управлінських завдань, включаючи тайм-менеджмент, планування, організацію роботи колективу або окремих команд, а також залучення експертів для вирішення питань, пов'язаних із формуванням і розвитком людських ресурсів [3, с. 517].

Основні принципи управління персоналом за концепцією сталого розвитку охоплюють розвиток людських ресурсів з урахуванням довгострокової перспективи, гнучкість, надання працівникам ширших повноважень, забезпечення справедливих та рівних можливостей, формування зовнішнього партнерства, турботу про добробут співробітників і підтримку прибутковості [4, с. 25].

Прийняття кадрових рішень на засадах сталого розвитку має відбуватися з урахуванням економічних та соціальних аспектів. Економічний аспект передбачає вирішення таких управлінських завдань:

- 1) підвищення продуктивності праці за рахунок залучення та утримання талановитих співробітників, інвестування в навчання та розвиток персоналу, розробку мотиваційних програм;
- 2) забезпечення інноваційності на основі створення атмосфери, в якій персонал почуватиметься вільно у висуванні своїх ідей та пропозицій;
- 3) зменшення плинності кадрів, оскільки стабільний колектив зменшує витрати на пошук та навчання нових співробітників, підвищує ефективність

роботи.

Соціальний аспект прийняття кадрових рішень на засадах сталого розвитку передбачає:

1) впровадження політики рівних можливостей, створення інклюзивного робочого середовища, підтримку соціальних ініціатив як демонстрацію соціальної відповідальності підприємства;

2) забезпечення безпечних умов праці, розробку та впровадження програм профілактики захворювань, підтримки психологічного здоров'я працівників, що сприятиме підвищенню задоволеності роботою та лояльності співробітників;

3) підтримку місцевих громад, співпрацю з освітніми закладами, що сприяє розвитку регіону та покращенню якості життя населення.

Складовою сталого розвитку, загальноновизнано, є екологічний аспект, який має виражатися через екологічну свідомість бізнесу, екологічні ініціативи та соціальну відповідальність (мотивація, стимулювання, залучення персоналу до екологічних проєктів на основі відповідних кадрових управлінських рішень).

Отже, кадрові управлінські рішення, як інструмент управління персоналом, можуть впливати на сталий розвиток підприємств, громади та суспільства в цілому через розробку кадрової стратегії; інвестицій у людський капітал; співпраці з різними інституціями для досягнення спільних цілей; моніторинг результатів досягнення цілей сталого розвитку і оцінку ефективності діяльності.

Список використаних джерел

1. Бойківська Г., Овчарук О., Ткаченко Д. Управління персоналом підприємств з урахуванням принципів сталого розвитку. *MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS*. 2024. № 1. С. 105–110. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-11-14> (дата звернення: 04.11.2024).

2. Батюк Б.Б., Вороний І.В. Теорія прийняття управлінських рішень в менеджменті підприємства та їх класифікація. *НВ ЛНУ ветеринарної медицини та біотехнологій. Серія «Економічні науки»*. 2016. Т. 18, № 2 (69). С. 3–8. URL: <https://doi.org/10.15421/nvlvet690> (дата звернення: 04.11.2024).

3. Приймак В., Канюка Б. Технології прийняття кадрових рішень у сучасній організації. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 2 (30). С. 510–519. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2\(30\)-510-519](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2(30)-510-519) (дата звернення: 05.11.2024).

4. Міценко Н.Г., Іванченко Г.В., Боднарюк В.А., Лозовий Т.І. Управління персоналом на засадах сталого розвитку як складова організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку підприємства. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2022. № 67. С. 21–26. URL: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-67-03> (дата звернення: 05.11.2024).

Ірина ШАЛИГІНА

*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Сумський національний аграрний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Україна є світовим лідером експортування зернових, олійних культур та інших культур на міжнародних ринках. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства з 2022 року біля 30% загального потенціалу аграрної галузі було знищено, а майже 20% сільськогосподарських земель є окупованими через війну в Україні. Загальні збитки крани в 2024 році вже оцінюються майже на 80 млрд. доларів, з них майже 10 млрд. доларів це прямі збитки аграрного сектора: знищена агротехніка - 5,8 млрд. доларів, втрата готової продукції - 1,97 млрд. доларів та пошкодженні зерносховища - 1,8 млрд. доларів. Отже, через відновлення нашого аграрного сектору забезпечиться й стабільність всіх продовольчих ринків світу та Європи. В 2024 році більшою частиною аграріїв (близько 56%) було заплановано розширення власних виробничих площ, а для цього потрібні додаткові інвестиційні ресурси. Тому 53% фермерів планували скористатися інвестиційними кредитами саме для придбання земельних ресурсів. За даними ЄДР з початку поточного року було створено майже 18000 нових компаній та виробництв, серед яких 2,9% - фермерські господарства [1].

На рисунку 1 зображені типи фермерських господарств, які можуть створюватися в Україні.

1. Сімейне фермерське господарство першого типу (без статусу юридичної особи), що створюється фізичною особою самостійно чи спільно з членами сім'ї на підставі оформлення договору (декларації) типової форми, в якому вказано, що створюється сімейне фермерське господарство. Цей договір/декларація має бути оформлена письмово та нотаріально посвідчена за місцем розташування майна та земельної (земельних) ділянок утвореного фермерського господарства.

2. Кожне створене фермерське господарство другого типу має обов'язково бути зареєстровано в державному органі, на підставі Закону України «Про фермерське господарство», яке є обов'язковим для всіх юридичних осіб та ФОПів. Умовою для цього є обов'язкове набуття громадянином або декількома громадянами України, які виявили бажання організувати фермерське господарство, права власності або користування земельною ділянкою [2].

Для того щоб сформувати основні та оборотні активи будь-якого суб'єкту господарювання потрібно мати власний капітал, зокрема зареєстрований капітал (статутний чи пайовий).

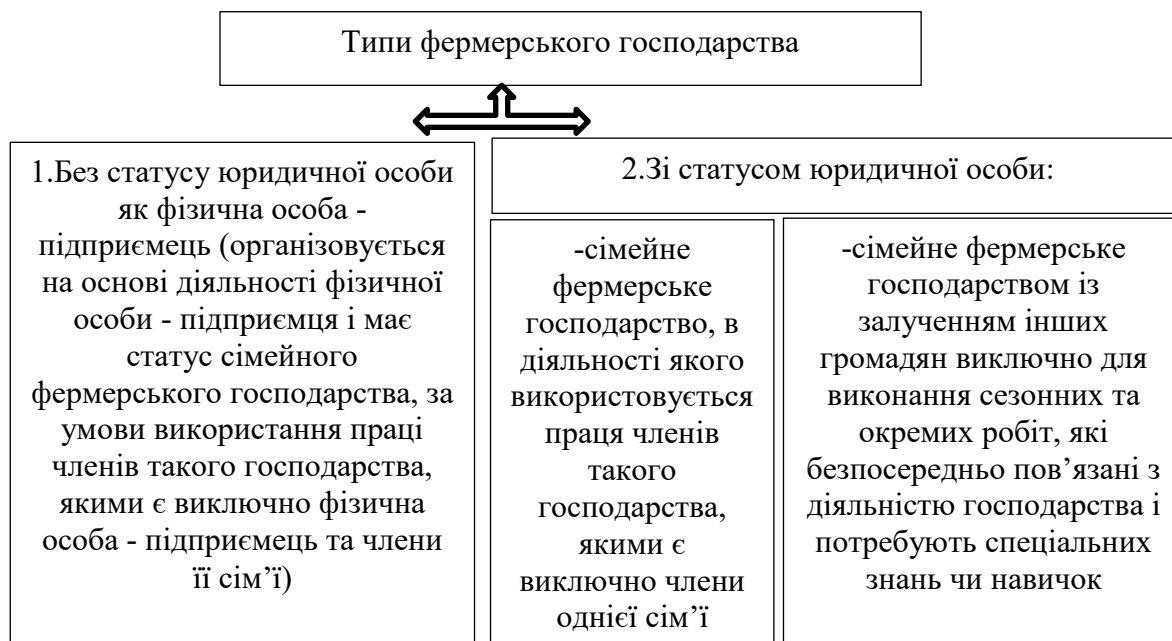

Рисунок 1 - Типи фермерських господарств в Україні

Джерело: Закон України «Про фермерське господарство» [2]

Тому саме статутний капітал виступає тим необхідним джерелом власних коштів фермерського господарства (юридичної особи) та формується як сума вартості вкладів його засновників. Однак фермерські господарства можуть вести свою господарську діяльність й без формування статутного капіталу (ФОП), маючи тільки складений капітал. Так, для того щоб почати свою виробничу діяльність в аграрній сфері фермерські господарства створюють свій власний майновий комплекс, до якого зазвичай до складу капіталу передають власне майно, нерозподілений прибуток, майнові та інші зобов'язання.

Майно фермерського господарства, яке може передаватися до складеного капіталу:

- ✓ будівлі, споруди та облаштування;
- ✓ матеріальні цінності та цінні папери;
- ✓ власна продукція та одержані доходи;
- ✓ інше майно, що набуто на підставах, які не заборонені законом;
- ✓ право користування землею (паї), водою та іншими природними ресурсами, будівлями, спорудами, обладнанням;
- ✓ внесок ділянками землі (як основний засіб), так і їхній продаж
- ✓ інші майнові права (інтелектуальна власність);
- ✓ грошові кошти, що надаються членами фермерського господарства до складеного капіталу.

Саме передане майно буде відображене в активі балансу, а в пасиві – нерозподілений прибуток, а також майнові та інші зобов'язання. Саме це входить до поняття «Складений капітал» фермерського господарства, а поняття є аналогічним «Статутного капіталу» у інших суб'єктів господарювання.

Законодавчо не встановлено мінімальну чи максимальну суму статутного (складеного) капіталу фермерського господарства. Однак він може бути збільшеним (без обмежень через доповнення до Статуту або Договору) чи зменшеним (у випадках відчуження майна та припинення) діяльності впродовж господарської діяльності фермерського господарства. У випадку проведення відчуження майна із загального майнового комплексу він зменшується повністю або частково через дію цивільно-правових угод громадян України, які мають на це право. Однією із форм відчуження майна є його подальша передача у спадщину. Інших підстав, ніж для подальшого ведення товарного с/г виробництва, у разі продажу ФГ законом не дозволено [2,3].

Загальною методологією управління власним капіталом для всіх суб'єктів господарювання передбачено розгляд і обґрунтування відповідних принципів, дотримуючись яких можливим є в найближчу перспективу довести свої виробничо-господарські витрати та ризик до об'єктивного мінімуму. Все це також можна віднести й до управління власним капіталом фермерського господарства. Отже, серед загальних принципів управління власним капіталом ФГ більш ефективним може бути: принцип адаптивності (який виражається в тому, що система управління капіталом не має обмежуватися тільки самим ФГ, а й реагувати на зміни зовнішнього середовища для своєчасного внесення коректив в саму систему), особливість дії принципу полягає саме в адаптивності до сучасних умов війни; принцип ефективності (відповідність управління власним капіталом визначеній стратегії щодо розвитку та отримання прибутку на перспективу; принцип безпеки і підтримки надійності (дотримання законодавчих і нормативних вимог). Із специфічних принципів до ФГ більш підходить такий принцип як кореляція з політикою залучення позикового капіталу (формування ресурсної бази через фінансування як виробничої так і інвестиційної діяльності), що в подальшому допоможе більш ефективно розширювати власний аграрний бізнес.

Список використаних джерел

1. Офіційна сторінка Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/> (дата звернення 05.10.2024).
2. Закон України «Про фермерське господарство». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text> (дата звернення 06.10.2024).
3. Малишкін О. Статутний капітал фермерського господарства: оформлення та облік. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/9188-statutniy-kapital-fermerskogo-gospodarstva-oformlennya-ta-oblk> (дата звернення 09.10.2024).

Олександр ШТАКІН

здобувач вищої освіти спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Олександр НАЗАРЕНКО

Доктор економічних наук, професор,

Сумський національний аграрний університет

ОКРЕМІ АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ, ОБЛІКОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ФОРМАХ ЗВІТНОСТІ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Необоротні активи виступають одним із найважливіших факторів сучасного виробництва, а їхній поточний стан, надмірне старіння має суттєвий безпосередній вплив на рівень економічної ефективності функціонування окремого бізнес суб'єкта. Для підтримання належного рівня економічної ефективності господарюючі суб'єкти повинні дбати про відновлення та підтримання у належному стані власної матеріально-технічної бази, яке здійснюється в основному через капітальну інвестування, що сприяє забезпеченню надходження нематеріальних активів, основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, довгострокових біологічних активів на підприємство. Важливим важливими в даному процесі виступають правильний облік, класифікація та оцінка отриманих господарюючим суб'єктом необоротних активів.

Питання класифікації, обліку, визнання, здійснення первісної оцінки та відображення у звітності необоротних активів постійно перебувають у полі уваги провідних вчених України, таких як М. Т. Білухи, Ф. Ф. Бутинця, Ю. А. Вериги, З. В. Гуцайлюка, Г. Г. Кірейцева, Я. Д. Крупки, М. В. Кужельного, В. Г. Лінника, В. Б. Моссаковського, М. Ф. Огійчука та інших.

Відповідно, для того, щоб визнати окремий актив як необоротний, необхідно враховувати особливості даного активу та існуючі критерії його визнання, до яких відносять: нематеріальна чи матеріально-речова форми, термін корисного використання, який повинен складати більше одного року, в подальшому від об'єкта очікується отримувати певної економічної вигоди, даний актив повинен бути придбаний для подальшого використання у виробництві чи іншій діяльності господарюючого суб'єкта, а також вартість об'єкта можна достовірно визначити. Слід визнати, що одними з основних критеріїв визнання окремого активу являється правильна класифікація та можливість достовірного визначення його вартості [1].

У Плані рахунків бухгалтерського обліку підприємств необоротні активи представлено окремим класом 1. На рисунку 1 наведена класифікація рахунків для цілей бухгалтерського обліку [3].

«Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації» (19 листопада 2024 р., м. Суми)

Група необоротних активів (рахунки обліку)	Регулюючі стандарти	Найбільш типові приклади
Інвестиційна нерухомість (100)	НП(С)БО 32, МСБО 40	Нерухомість, яка використовується виключно для отримання доходу шляхом здавання в оренду
Основні засоби (101-109)	НП(С)БО 7, МСБО 16	Земля, будівлі та споруди, машини, обладнання, автомобілі та інші транспортні засоби, інструменти, прилади, меблі, а також: тварини та багаторічні насадження, якщо вони не пов'язані з сільськогосподарською діяльністю; плодоносні рослини
Інші необоротні матеріальні активи (111-117)	НП(С)БО 7, МСБО 16	Інші різновиди основних засобів: тимчасові споруди (забори, фургони, кіоски), малоцінні необоротні матеріальні активи, книги у бібліотеках, вартість поліпшень чи модернізації орендованих основних засобів
Нематеріальні активи (121-127)	НП(С)БО 8, МСБО 38	Ліцензії на використання комп'ютерних програм, придбані торговельні марки, інші об'єкти інтелектуальної власності
Накопичений знос (амортизація) (131-134)	НП(С)БО 7, НП(С)БО 30	Знос (амортизація), які були накопичені за всі роки (основних засобів, нематеріальних активів, біологічних активів)
Довгострокові фінансові інвестиції (141-143)	НП(С)БО 12, МСБО 32	Придбані акції інших підприємств з метою контролю та отримання дивідендів тривалий період, облігації зі строком погашення більше року тощо; можуть бути довгострокові банківські депозити (більше року)
Капітальні інвестиції (151-155)	НП(С)БО 7, НП(С)БО 30	Кошти витрачені на створення та придбання основних засобів, нематеріальних активів, ДБА, (недобудовані, придбані, але не введені в експлуатацію основні засоби, МНМА, нематеріальні чи біологічні активи)
Довгострокові біологічні активи (161-166)	НП(С)БО 30, МСБО 40	У с.-г. підприємств тварини, які використовуються з метою довгострокового отримання доходу (стадо дійних корів, коні, вівці, інша худоба); багаторічні насадження
Відстрочені податкові активи (17)	НП(С)БО 17, МСБО 12	Штучний актив, який виникає внаслідок особливостей розрахунку податку на прибуток, зокрема перенесення збитку за податковою декларацією на наступні періоди
Довгострокова дебіторська заборгованість (181-183)	НП(С)БО 10, МСБО 32	Дебіторська заборгованість з терміном погашення більше року, наприклад видана позика працівнику, заборгованість по отриманому векселю
Інші необоротні активи (184)	НП(С)БО 1, МСФЗ 16	Довгострокові витрати майбутніх періодів; довгострокові депозити, якщо використання грошей неможливе протягом 12 місяців; активи, які виникають по орендованим основним засобам при застосуванні норм МСФЗ 16
Гудвіл (19)	НП(С)БО 2, НП(С)БО 19, МСФЗ 3	Штучний актив, який виникає при придбанні підприємств, цілісних майнових комплексів, контрольних пакетів акцій і складанні консолідованої фінансової звітності; гудвіл = ціна придбання – (придбані активи – набуті зобов'язання)

Рисунок 1 – Класифікація необоротних активів (за Планом рахунків для цілей бухгалтерського обліку)

Необоротні активи у фінансовій звітності знаходять власне відображення у Балансі (Звіті про фінансовий стан), а більш конкретно деталізуються у примітках до нього. На практиці існує декілька підходів:

- типовий – необоротні активи характеризуються та розкриваються окремим розділом активів. Якщо концептуальною основою складання фінансової звітності бізнес суб'єкта виступають НП(С)БО – завжди першим; за умов, коли МСФЗ – як правило, першим, хоча довгострокові активи можуть бути представлені й у другому;

- лише у фінансових установ (наприклад банків) – необоротні/оборотні активи не розподіляються взагалі й відображаються єдиним списком у змішаному порядку. Однак наводяться вони у порядку убутання ліквідності. Так як необоротні активи господарюючого суб'єкта, переважно, менш ліквідні, то вони опиняються, у переважній більшості випадків, зазвичай у кінці списку активів у відповідному балансі.

Науковцями ідентифіковано регулювання процесу облікового супроводження та відображення у звітності необоротних активів на різних рівнях (рисунок 2.) [2].

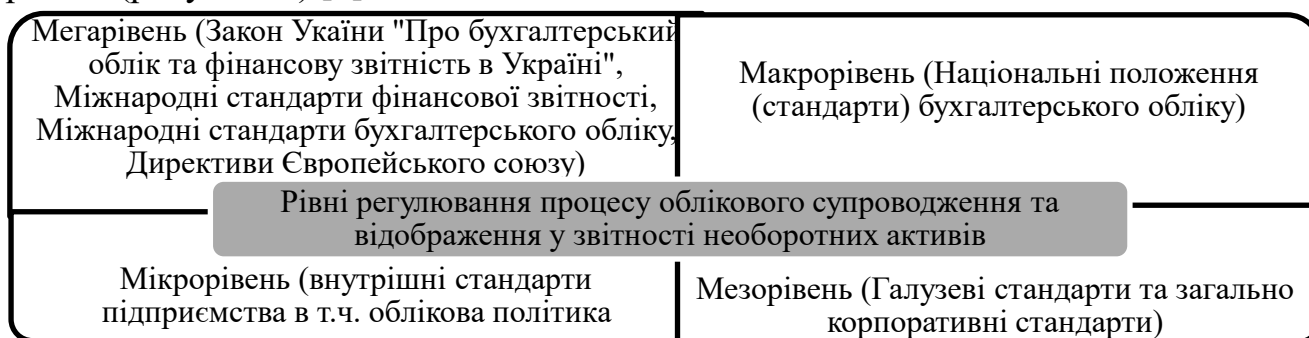

Рисунок 2 – Рівні регулювання процесу облікового супроводження та відображення у звітності необоротних активів на різних рівнях в Україні

Слід зазначити, що облік необоротних активів посідає вагоме значення в системі бухгалтерського обліку, адже від правильності його здійснення залежить достовірність фінансової звітності окремого господарюючого суб'єкта.

Список використаних джерел

1. Кафка Облік надходження необоротних активів та формування їх первісної вартості. *Ефективна економіка*. 2017. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5549> (дата звернення: 02.10.2024).

2. Назаренко О.В. Особливості формування, консолідації та аудиту показників фінансової звітності бізнес-суб'єктів в контексті міжнародних стандартів. Трансформація суспільних відносин в умовах цивілізаційних змін: кол. моногр. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. С. 275-299.

3. Онищенко В. Необоротні активи підприємства. 2024. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/8147-neoborotn-aktiv-pdprimstva> (дата звернення: 02.10.2024).

LI YINGHUA

student faculty of economics and management, specialty 073 «Management»

Sumy National Agrarian University

Scientific supervisor:

Inna NAZARENKO

doctor of Economic Sciences, professor,

head of the accounting and taxation department

Sumy National Agrarian University

RESEARCH ON OPTIMAL ALLOCATION OF HUMAN RESOURCES IN PRIVATE UNIVERSITIES

Since the beginning of the 21st century, domestic higher education has gradually transitioned from elite to mass. The total number of students enrolled in colleges and universities has also more than doubled, from 19 million in 2002 to 44.30 million in 2021. According to Ministry of Education statistics in 2021, there are a total of 3,012 colleges and universities in the country, of which 2,255 are public colleges and 757 are private colleges and universities, accounting for a quarter. The total number of students in private colleges and universities is 7.0883 million, an increase of 9.12% over the previous year, accounting for 16% of the total number of students in colleges and universities across the country. The rapid development of private colleges and universities has well supplemented the shortage of public higher education resources and increased the effective supply of educational resources. At present, private colleges and universities have gradually become an important part of China's higher education system.

At present, domestic private colleges and universities are trying their best to cope with the increasingly fierce external competition environment by adjusting various strategies of the school. However, due to the lack of financial support from the state and local governments, private colleges and universities can only obtain very limited resources. Therefore, whether the management of private colleges and universities is reasonable and scientific has become the main factor for whether the current private colleges and universities can continue to move forward. Among them, teachers' human resource planning is always the top priority of university management. Therefore, domestic private colleges and universities are stepping up to promote the transformation of traditional teacher personnel management to scientific and reasonable teacher human resource development and management. On the one hand, the development of teachers' human resources in private colleges and universities needs to improve the work efficiency of the existing teachers' human resources through scientific and reasonable guidance; on the other hand, schools can also improve the comprehensive quality of new teachers and various types of teachers through scientific teacher training system, and promote the high-quality development of private colleges and universities. This paper carefully studies the research results of teachers' human resources development in various private colleges and universities

at home and abroad, and on this basis, combined with the existing excellent private colleges and universities at home and abroad. The specific examples of advanced teachers' human resource planning are used to discuss various countermeasures and suggestions for optimizing the human resource planning mechanism of teachers in private colleges and universities, and also hope to provide corresponding reference for the reform and development of other schools.

In the study of human resource planning system in private colleges and universities, when foreign scholars study human resource planning issues, they mainly consider the specific needs of the country and society based on the perspective of demand. Davison summarized the global demand for international talents according to the characteristics of private vocational education in the study, and put forward corresponding countermeasures for the improvement of human resources in vocational education colleges based on demand. According to the needs of social and enterprise development, it is necessary to establish a coordinated development system, adopt diverse grades and incentive methods, and gradually improve the effect of human resource planning. The theoretical results of this scholar have greatly enriched the human resource planning system of vocational schools [1]. The scholar's theoretical research helps to enrich the achievements of human resources planning systems in universities, help guide institutions of higher learning to establish a sound human resources planning system, and help universities create greater educational value.

In the study of the human resource planning system of private colleges and universities, Su Yanhong, a famous Chinese educator, published "Transformation and Development of Private Colleges and Universities: Examination of Difficulties and Countermeasures" in the report, systematically analyzing the necessity of transformation of private colleges and universities in China's current social development process. However, at the level of internal governance, both Chinese policies and the internal system of private colleges and universities have large loopholes. Therefore, it is necessary to formulate effective policies, accurately locate the goal of talent training, and improve the mechanism [2]. In order to effectively implement the development strategy, private universities are really facing a strategic transformation from the implementation of the extension-oriented development strategy to the development of the connotation and application-oriented direction. Liu Cunxu published "Problems and Innovative Paths of the Transformation and Development of Private Universities under the New Situation", explaining that in the historical process of vigorously promoting the transformation and upgrading of China's higher education industry, the average annual enrollment and the scale of running schools in private universities have increased significantly and rapidly [3]. However, with the rapid development of society, China's connotative school-running model has attracted more and more attention from people. During the development process of private colleges and universities, there are many outstanding problems such as weak educational policy incentives and support measures, insufficient financial investment support for school-running construction funds, weak faculty

construction and innovation capabilities, low level of scientific research and innovation technology, poor quality of school-running conditions, and shortage of outstanding talents and students.

In the research on the concept of human resource planning in private colleges and universities, Chen Xinmin takes private colleges and universities as the research object and puts forward suggestions for the implementation of transformation and development. It has laid a solid theoretical foundation for the implementation of school-enterprise cooperation and the integration of production and education in the process of application transformation in China's private colleges and universities, and provided a direction for the development of private colleges and universities [4]. Private colleges and universities must release their development potential in the process of transformation, actively implement the right to run schools, expand the scope of independent schools, improve the system of production, teaching and research, and create a good entrepreneurial atmosphere.

Universities in China have developed rapidly, but there is a large gap compared with universities in the United States. The investment in top universities is not much different from that in the United States, but the average student budget is much less, and the output cannot be compared with American universities. Therefore, for higher education sustainability, there is an urgent need to improve the efficiency of the use of funds and higher education output [5].

As an integral part of China's higher education system, private colleges and universities have gradually become an important force in the development of China's higher education. The development of China's private colleges and universities is not smooth sailing, and it has also encountered many problems, especially in terms of faculty as its core competitiveness, the outflow of faculty and internal disorderly flow are quite serious.

References

1. Davison Chandran J, Ashfak A. Research on the Innovation and Development of Human Resource Management in Universities under the Big Data Age. *Indian Journal of Public Health Research & Development*, 2016, 2 (8):75-79.
2. Su Yanhong. Analysis on the training mode of applied technology talents for finance and economics majors under the background of the transformation and development of private universities. *Research and Development Management*, 2020, 472 (04): 64-67.
3. Liu Cunxu. Research on the Management System of Private Higher Vocational Education. *Shandong: Shandong Normal University*, 2014.
4. Chen Xinmin. Research on human resource planning of teachers in Shandong private undergraduate colleges and universities. *Guizhou: Guizhou University of Finance and Economics*, 2019.
5. Yong-Ming He, Yu-Long Pei, Bin Ran, Jia Kang, Yu-Ting Song. Analysis on the Higher Education Sustainability in China Based on the Comparison between Universities in China and America. *Sustainability*, 2020, 12. URL: <http://surl.li/npboji>.

LUO HAO

*Postgraduate Student,
Sumy National Agrarian University*

THE EVOLUTION OF CONSUMER INFLUENCE: A DIGITAL MARKETING PERSPECTIVE

In the current digital age, the dynamics of consumer influence have undergone a significant transformation, driven by advancements in technology and the proliferation of digital marketing tools. Consumers are no longer passive recipients of marketing messages; they are active participants who shape brand perceptions, influence purchasing decisions, and even drive product innovation [2]. This shift has created both opportunities and challenges for businesses, which must now navigate a complex landscape where consumer behavior is highly unpredictable and influenced by digital trends.

The rise of personalized marketing, social media engagement, and data analytics has given consumers unprecedented power to influence brands. However, this empowerment comes with new challenges for businesses. Companies must now deliver personalized, engaging experiences while maintaining ethical practices, particularly concerning data privacy and AI transparency [6]. Many businesses are struggling to balance these demands, especially as consumers become more concerned about how their data is collected and used. According to recent studies, 86% of consumers express concerns about data privacy, making it a critical issue in the digital marketing landscape.

Another key challenge is the integration of digital and traditional marketing channels. As consumers move fluidly between online and offline environments, businesses must create seamless omnichannel experiences that meet consumer expectations. This requires companies to invest in sophisticated digital marketing tools, such as search engine optimization (SEO), marketing automation, and social media management, while also addressing gaps in real-time data processing and AI-driven decision-making [7].

This thesis seeks to explore how businesses can harness the growing influence of consumers while addressing the ethical and operational challenges that accompany this shift. It aims to provide a comprehensive analysis of consumer influence in the digital marketing era, focusing on the unresolved issues of data privacy, transparency, and omnichannel marketing strategies.

The following scholars have made significant contributions to the study of consumer behavior through the use of modern marketing tools: Arora K., Basu R., Clark S., Fernandez J., Lund J. and Haleem A. These researchers have provided key insights into how digital tools and strategies impact consumer behavior and business outcomes.

Several critical issues remain unaddressed in current literature, including real-time data processing, privacy concerns, and ethical implications of AI in marketing.

While studies highlight the benefits of data analytics, the risks associated with data breaches and unauthorized use are often overlooked. Additionally, the transparency of AI algorithms used for consumer insights raises ethical concerns about accountability and bias [4]. Challenges related to omnichannel integration further complicate businesses' efforts to provide consistent messaging. This thesis aims to explore these unresolved issues, focusing on leveraging marketing technologies while ensuring ethical practices and enhancing consumer engagement.

The purpose of this research is to investigate how businesses can effectively leverage modern marketing technologies to enhance consumer engagement while addressing the ethical challenges associated with data privacy and AI transparency. This study aims to provide actionable insights and frameworks that organizations can adopt to navigate the complexities of the digital marketing landscape, ensuring sustainable growth and fostering consumer trust. By bridging theoretical knowledge with practical applications, the research seeks to contribute to the ongoing discourse on ethical digital marketing practices.

This research provides valuable insights into the evolution of consumer influence through digital marketing strategies, emphasizing the significant shift in how businesses engage with their customers. Analysis of survey data reveals that a substantial majority of organizations, specifically 78%, have adopted personalized marketing tools, including data analytics, social media engagement, and AI-driven recommendations. These technologies play a pivotal role in shaping consumer preferences and driving purchasing decisions in the digital marketplace, as illustrated in Figure 1.

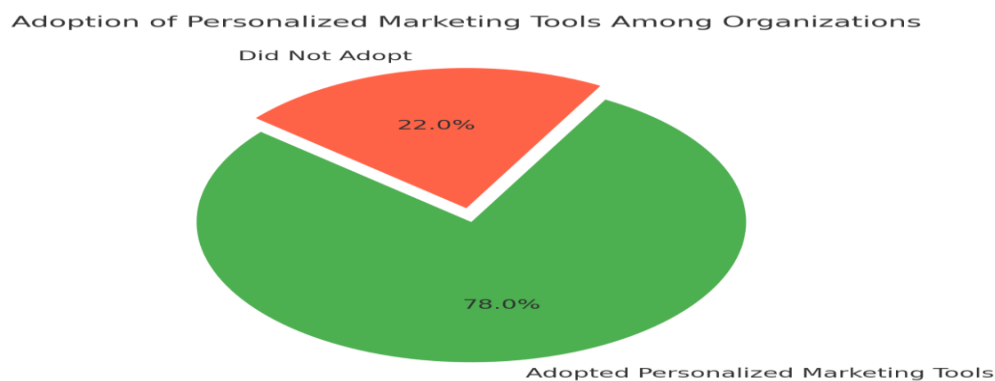

Figure 1 - Adoption of Digital Marketing Tools Among Companies

**Source: compiled by the author based on survey data.*

The survey findings indicate that data analytics is utilized by 85% of businesses to tailor marketing campaigns to specific consumer segments [1]. This approach allows companies to analyze consumer behavior patterns, enabling them to predict future buying decisions effectively. Similarly, social media engagement tools have been adopted by 72% of organizations, providing a platform for direct interaction with consumers and fostering a sense of community around brands. Furthermore, AI-driven recommendations have been integrated by 63% of companies

[3], enhancing personalized shopping experiences and improving customer satisfaction through tailored product suggestions. Additionally, the study highlights that 91% of consumers express a strong preference for brands that offer personalized experiences, indicating the growing importance of customization in fostering brand loyalty. This shift in consumer expectations underscores the need for businesses to invest in advanced marketing technologies to maintain competitiveness.

The research also reveals that 86% of business executives believe that leveraging these advanced marketing technologies enables them to meet consumer demands more effectively. This finding emphasizes the critical role digital marketing plays in today's business environment, as companies strive to adapt to rapidly changing consumer preferences and technological advancements.

Moreover, ethical considerations surrounding data privacy and transparency have emerged as significant concerns. As consumers become increasingly aware of how their data is utilized, businesses must adopt strategies that not only enhance consumer engagement but also prioritize ethical practices. The study indicates that 78% of consumers are concerned about data privacy, which necessitates businesses to implement clear data governance policies to build trust and foster long-term relationships with their customers. In the rapidly changing digital landscape, understanding consumer behavior and effectively managing it is crucial for businesses to remain competitive [5]. This study explores the intricate relationship between innovative digital marketing strategies and consumer influence, offering actionable insights that can help organizations optimize their marketing efforts amidst constant market shifts.

Using Consumer Insights to Enhance Marketing Strategies

Figure 2 - Insights into Consumer Preferences and Marketing Strategies

**Source: compiled by the author based on survey data.*

Overall, this research not only highlights the importance of advanced digital marketing tools but also emphasizes the need for a balanced approach that considers ethical implications, ensuring that companies can leverage consumer data while maintaining transparency and trust. By bridging theory and practice, the findings of

this study contribute to a deeper understanding of how companies can navigate the complexities of the digital marketing landscape effectively.

The findings demonstrate that companies increasingly leverage tools such as data analytics, social media engagement, and AI-driven recommendations to foster personalized experiences that drive consumer loyalty and satisfaction. However, the research also reveals critical ethical considerations that businesses must navigate, particularly concerning data privacy and transparency. As consumers become more aware of how their data is utilized, organizations must prioritize ethical practices to build and maintain trust. The study emphasizes that balancing technological innovation with ethical considerations is essential for long-term success in the digital marketplace. In addition, this research identifies several unresolved challenges, including the need for real-time data processing, the transparency of AI algorithms, and the effective integration of omnichannel marketing strategies. Addressing these issues is vital for businesses seeking to optimize their marketing efforts while enhancing consumer engagement. Ultimately, this thesis contributes to the ongoing discourse on digital marketing by providing actionable insights that can help organizations adapt to the rapidly changing landscape. By embracing innovative strategies and prioritizing ethical practices, companies can successfully navigate the complexities of consumer influence in the digital age, ensuring sustainable growth and fostering positive consumer relationships. The insights gained from this study will serve as a foundation for future research and practice in the evolving field of digital marketing.

References

1. Batra, R., & Keller, K.L. (2019). Towards the adoption of machine learning-based analytical tools in digital marketing. *Ieee Access*, 85705-85718.
2. Batra, R., & Keller View, K.L. (2016). Integrating Marketing Communications: New Findings, New Lessons, and New Ideas. *Journal of Marketing*, 122-145.
3. Kumar, V., Ashraf, A.R., & Nadeem, W. (2024). AI-powered marketing: What, where, and how? *International Journal of Information Management*.
4. Li, Z. (2024). Ethical frontiers in artificial intelligence: navigating the complexities of bias, privacy, and accountability. *International Journal of Engineering and Management Research*, 109-116.
5. Pashiera, R.S., & Sardjono, W. (2024). The Role of Digital Marketing as a Company Strategy to Gain a Competitive Advantage in Dealing with Consumer Behavior in the Era of the Industrial Revolution 4.0. *Ekonomis: Journal of Economics and Business*, 1396-1406.
6. Wang, Y., Xiong, M., & Olya, H. (2020). Toward an understanding of responsible artificial intelligence practices. *Proceedings of the 53rd hawaii international conference on system sciences*, 4962-4971.
7. Ziakis, C., & Vlachopoulou, M. (2023). Artificial Intelligence in Digital Marketing: Insights from a Comprehensive Review. *Information*. URL: <http://surl.li/gjxdif>.

Yarmila TKAL

*Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Accounting and Taxation
Sumy National Agrarian University*

QUALITY OF ACCOUNTING INFORMATION IN ENTERPRISE MANAGEMENT

High-quality accounting information is essential for the effective management of any organization. It is crucial for:

- decision-making;
- monitoring financial performance;
- compliance with legal and regulatory requirements;
- maintaining the trust of stakeholders.

Absolutely! Good accounting information is essential for effective decision-making, compliance, and financial health of an organization. Here's how it plays a crucial role:

1. **Identifying Key Business Drivers:** Accounting provides insights into the financial performance of a business, helping to pinpoint areas that are driving profits and growth. By analyzing revenue streams, expenses, and margins, management can identify which activities are most beneficial and focus resources accordingly.

2. **Tracking Progress:** Accurate accounting records enable businesses to track their progress toward financial goals. This allows for the monitoring of cash flow, profitability, and capital allocation, helping to ensure that the business stays on track and makes adjustments when necessary.

3. **Identifying Potential Problems Early:** Good accounting information can highlight emerging financial issues, such as cash flow problems, uncollected receivables, or increasing costs. Early identification of these issues allows management to take corrective action before they escalate into more serious problems.

4. **Compliance with Legal and Regulatory Requirements:** Proper accounting ensures that the organization complies with various legal and regulatory standards, including tax laws and financial reporting requirements. Failure to comply with tax regulations can lead to severe penalties, fines, and legal trouble. Thus, accurate accounting is essential to avoid such risks.

5. **Avoiding Penalties:** Violations of tax accounting laws, such as failing to report income accurately or underreporting liabilities, can result in hefty fines and other penalties. High-quality accounting ensures that all financial transactions are properly recorded and reported, reducing the likelihood of such violations.

6. **Building Stakeholder Confidence:** Transparent and accurate accounting information builds trust among investors, creditors, employees, and other stakeholders. It demonstrates that the organization is well-managed, financially stable, and accountable, which can improve its reputation and strengthen relationships with external partners.

7. Improving the Organization's Reputation: Organizations that consistently maintain good financial records are seen as reliable and trustworthy. This improves their reputation in the market, potentially attracting more investors, customers, and talent, which in turn contributes to long-term business success.

In summary, accurate and timely accounting information is not just about compliance—it is a vital tool for making informed business decisions, optimizing performance, and safeguarding the organization's financial integrity.

However, all these criteria for the quality of accounting information are largely determined subjectively, depending on the users of accounting information. To understand the criteria in more detail, let us identify the main consumers of accounting information in Table 1.

Table 1 - Main consumers of accounting information

Stakeholder	Required information
Managers	Financial statements, budgets and forecasts, cost information, key performance indicators, variance analysis, financial ratios and benchmarking, cash flow forecasting, other financial information
Investors	Financial statements, cash flow statements, auditor's reports, management's discussion and analysis, corporate governance information, information on the company's strategy, performance and risks
Creditors	Financial statements, credit reports, cash flow projections, audit reports, management's discussion and analysis, information on the company's liquidity, solvency and ability to meet its financial obligations
Customers.	Information about products, services, prices, delivery, customer service, warranties and representations of the company
Suppliers	Information on the company's financial stability and ability to pay bills on time, procurement process, product specifications and quality requirements, delivery expectations, payment terms
Employees	Information about the company's financial performance, compensation and benefits, training and development opportunities, health and safety, job security, and career opportunities
Regulatory authorities	Financial statements, audit reports, compliance reports, tax returns, environmental impact reports, information on the company's corporate social responsibility practices and policies, regulatory compliance and risk information
Government	Information on taxes, duties, regulations and laws affecting the company's activities, financial statements, audit reports, information on the company's economic and social impact on society, contribution to public welfare

Note: compiled by the author

Let's summarize the factors that can improve the quality of accounting information and those that can deteriorate it.

Table 2 - Positive and negative factors affecting the quality of accounting information

Positive	Negatives
Compliance with accounting standards and rules	Deviations from legislative norms and accounting rules
Effective internal control	Insufficient internal control
Competent and well-trained staff	Insufficient training and competence of staff
Advanced technologies	Outdated or incompatible technologies
Clear accounting policies and procedures	Inconsistent or unclear accounting policies and procedures

Note: compiled by the author

For effective management, accounting information is crucial because it helps to make informed decisions and evaluate the performance of an organization. The following types of accounting information are important for effective management.

In conclusion, it is important to understand the various aspects that affect the quality of accounting information and its role in management decision-making. High-quality accounting information must be reliable (i.e., compliant with applicable law) and relevant (i.e., based on which different stakeholders make different decisions). It should be relevant and useful for decision-making, while ensuring that the information is accurate and free from bias. In addition, the information should be available in a timely manner to assist in making timely decisions, and should be consistent and comparable to facilitate analysis and benchmarking.

References

1. Gorbach T.O., Drozd S.S., Fedoryk P.I. Theoretical foundations of research of the quality of accounting information in financial statements. *Modern Economics*, 6. 2017. 52-59. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/6-2017/UKR/horbach.pdf>.
2. Comprehensive assessment of the quality of accounting information. *Global and national problems of economy*. №11. 2016. URL: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/175.pdf>.
3. The essence of accounting information and its regulatory and legal support. *Economic Bulletin. Series: finance, accounting, taxation*. 2017. issue 1. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268452929.pdf>.
4. Accounting information: economic essence and quality criteria. *Bulletin of Ternopil National Economic University*. 2016. 3. 15. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/13887/1/Облікова%20інформація%20економічна%20сутність%20та%20критерії%20якості.pdf>.
5. Approaches to ensuring the quality of accounting information. *Economic space*. №130. 2018. URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/196/189>.
6. Tsehelnik N.I., Gaiduchok T.S. Formation of accounting information with further reflection in the reporting forms of the enterprise. *Effective economy*. №5. 2020. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.5.63.

WANG BAICHAO

student faculty of economics and management, specialty 073 «Management»

Sumy National Agrarian University

Scientific supervisor:

Inna Nazarenko

doctor of Economic Sciences, professor,

head of the department of accounting and taxation

Sumy National Agrarian University

ANTI-CRISIS MANAGEMENT OF AN AGRICULTURAL ENTERPRISE

In today's volatile global agricultural markets, enterprises face numerous challenges ranging from unpredictable climate events to supply chain disruptions and fluctuating commodity prices. The effectiveness of anti-crisis measures at enterprises will determine their future existence or winding down of operations.

Anti-crisis management is a management function that ensures: avoidance of crisis situations; reduction or elimination of the consequences of the financial crisis at the enterprise; ensuring an appropriate level of solvency. Anti-crisis management helps business entities adapt to changes, find new opportunities and remain competitive in difficult conditions.

GUANGDONG TIANHE AGRICULTURAL MEANS OF PRODUCTION CO., LTD., a leading enterprise in China's agricultural sector, is no exception to these challenges. This paper explores the anti-crisis management strategies implemented by GUANGDONG TIANHE, focusing on operational decision-making, crisis response, and long-term sustainability. By analyzing the company's responses to recent crises, this study highlights the role of strategic planning and adaptability in ensuring the enterprise's survival and continued growth.

According to research [1], agricultural enterprises are particularly vulnerable to crises due to the volatility of external factors such as weather patterns and global market shifts. GUANGDONG TIANHE has adopted a proactive approach to crisis management by implementing early warning systems and investing in risk management technology. These innovations have enabled the company to monitor real-time market conditions, assess risks, and take preventive measures to mitigate the impact of potential crises. This shift from reactive to proactive crisis management has enhanced the company's resilience and improved operational efficiency.

Decision-making during crises is a critical component of anti-crisis management [2]. GUANGDONG TIANHE has streamlined its decision-making processes by integrating data analytics and scenario planning into its crisis management strategy. During recent disruptions in the global supply chain, the company utilized predictive analytics to optimize inventory management and ensure a steady flow of essential inputs. This data-driven approach not only allowed the company to minimize financial losses but also positioned it to recover quickly from supply chain disruptions, maintaining its competitive edge in the market.

In the context of agricultural enterprises, operational efficiency during a crisis

can determine an organization's ability to survive [3]. GUANGDONG TIANHE has implemented various operational strategies, such as diversifying its supply chain and investing in sustainable agricultural practices. The company's focus on developing localized supply chains has reduced its dependency on international suppliers, making it more adaptable during global trade disruptions. Additionally, GUANGDONG TIANHE's emphasis on sustainable farming methods has helped it to mitigate the effects of climate-related crises, ensuring long-term sustainability.

Crisis communication is another vital aspect of anti-crisis management. Research indicates that clear and transparent communication can significantly improve an organization's ability to manage crises effectively [4]. GUANGDONG TIANHE has established robust internal and external communication channels that ensure the timely dissemination of critical information during crises. This approach has not only improved stakeholder trust but also facilitated quicker decision-making and crisis resolution. The company's crisis communication plan includes regular updates to employees, suppliers, and customers, ensuring all parties remain informed and engaged throughout the crisis.

Moreover, leadership plays a pivotal role in navigating agricultural enterprises through crises. Effective leadership in crisis situations requires not only quick decision-making but also strategic vision and the ability to inspire confidence among stakeholders [5]. The leadership team at GUANGDONG TIANHE has demonstrated resilience and foresight, making timely adjustments to the company's operations and ensuring the implementation of comprehensive anti-crisis measures. These leadership qualities have been instrumental in the company's ability to manage crises and continue its growth trajectory in a highly competitive market.

In conclusion, GUANGDONG TIANHE AGRICULTURAL MEANS OF PRODUCTION CO., LTD. has demonstrated the importance of proactive anti-crisis management in maintaining operational stability and ensuring long-term growth. By integrating risk management technologies, streamlining decision-making processes, and fostering strong leadership, the company has strengthened its crisis resilience. These strategies not only provide a model for other agricultural enterprises but also highlight the critical role of adaptability and innovation in the ever-changing agricultural landscape.

References

1. Zhang, X., & Li, F. (2020). Crisis management in agriculture: Insights from Chinese enterprises. *Journal of Agricultural Economics*, 58(2), 101-118.
2. Wang, Y., & Sun, J. (2019). Decision-making in crisis: Case studies from China's agricultural sector. *Journal of Management Studies*, 36(4), 244-260.
3. Chen, R., & Zhou, L. (2021). Operational efficiency during crises: A study of Chinese agricultural enterprises. *Journal of Agribusiness*, 45(1), 56-72.
4. Liu, P., & Zhang, H. (2022). The role of crisis communication in managing agricultural enterprises. *International Journal of Crisis Management*, 12(3), 88-105.
5. Huang, X., & Li, Y. (2020). Leadership in times of crisis: Lessons from China's agricultural industry. *Leadership Quarterly*, 29(6), 114-130.

Наукове видання

**«СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА
ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

матеріали

III Міжнародної науково-практичної конференції

Затверджено до друку та поширення через мережу Інтернет

Науково-координаційною радою

Сумського національного аграрного університету

(протокол № 4 від 22 листопада 2024 року)

За редакцією професора Назаренка О.В.

Тези доповідей розміщено в авторській редакції. Відповідальність за точність, достовірність і зміст поданих матеріалів несуть автори. Редакційна колегія може не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

РВВ, Сумський національний аграрний університет,
вул. Герасима Кондратьєва 160, Суми, Україна

Підписано до друку та розповсюдження в мережі інтернет 24.11.2024 р.

Формат А4: Гарнітура Times New Roman

Замовлення _____ Ум. друк. арк. 20,71